

Ohcejoga gielda

DEANULEAGI GÁDDEOASSEOPPALAŠLÁVAT OHCEJOGA OASSEGUOVLLU OASSEOPPALAŠLÁVVA

Oasseoppalašláva čilgehus

3.12.2018

Ráhkadeaddji 2002-2007
Pöyry Environment Oy
Jorma Harju, guovlo- ja báikkálašservodatplánejeaddji
Itkonniemenkatu 13, 70500 Kuopio
Tel: 010 33450

2012-
Tengbom Oy
Maarit Suomenkorpi, eanadatarkiteakta, YKS-359
Salomonkatu 17 A, 00100 Helsinki
Tel: +358 50 415 3009

Dohkkeheapmi: Gielddastivra 20.05.2019 § 14

OVDASÁNIT 2013

Ohcejoga oassequovllu oasseoppalašlávva dohkkehuvvui gieldda váldostivras jagis 2007. Roavenjárgga hálldahusrikti gomihii goittotge láva lágahéapmin 16.7.2009 (09/0329/1), danin go láva gehčče dagahit stáhta eatnamiid hálldašeaddjái Meahciráđđehussii govttohis hehtehusa. Dasa lassin Meahciráđđehusa eatnamiidda guoski lávvamearrádusat ledje gaskaneaset ruossalasat, iige lávva dán oasil deavdán dan sisdollui ja čielggasvuhtii ásahuvvon gáibádusaid. Ohcejoga gielda váiddii mearrádusas alimus hálldahusriktái, muhto váidda hilgojuvvui (KHO:2011:61).

Láva álge ráhkadir ođđasit jagis 2012 álggus. Ovddit lávvaproseassa áigge ráhkaduvvon lávvamateriála (2003–2007) geavahuvvo plánema vuolggamateriálan ja ášebáhpárat leat dievasmahttojuvvon dárbbashaš osin. Ulbmilin lea ráhkadir vuogatvuodaváikkuheaddji Ohcejoga oassequovllu oasseoppalašlávva, nu ahte dan vuodul sáhttá mieđihit huksenlobiid gáđdeguovlluin, mat leat sajádatlávva- ja gáddesajádatlávvaguovlluid olggobealde. Ulbmilin lea dutkat huksenvuoigatvuoda sajustanvejolašvođaid stáhta eatnamiidda ja divvut lávvamearrádusaid ruossalavuođaid. Ulbmilin lea oppalaščoavddus, mii dorvasta stánddalaččat guvlui boahtti huksensajiid meari ja báikkiid. Dasa lassin barggus váldojuvvo vuhtii seammá áigge jođus leahkki Ohcejohnjálmmi gili sajádatláva áiggi dássái bidjan ja viiddideapmi ja dan barggus vejolaččat ovdan boahtti oasseoppalašlava dárkilmáttindárbbut. Lágafámolaš ja vuogatvuodaváikkuheaddji oasseoppalašlávva dahká vejolažžan guovllu geasuheaddjivuođa ja ealáhusaid ovddideami nu, ahte guovllu sierradiliid ja -árvvuid sihke árbevirolaš ealáhusaid hárjeheami sáhttá váldit vuhtii ja dorvastit boahttevuodas.

Oasseoppalašlava ođđasit ráhkadeami leat Ohcejoga gielddas stivren ja veahkehan čuovvovaš olbmot:

Toivo Partanen, giddodathoavda (jagiid 2012-2014)

Markku Porsanger, huksendárkkisteaddji (jagiid 2012-2014)

Saara Vasama, eanamihtidaninšenevra

Taito Takkinen, giddodathoavda (2014-2017)

Markku Porsanger, huksendárkkisteaddji (2017-)

Ohcejogas 10.4.2018

OHCEJOGA GIELDA TENGBOM OY

OVDASÁNIT 2007

Ohcejoga guovllu oasseoppalašlávva lea oassi Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávat -fidnus. Fidnus dahkkojuvvojít sihke ovddidanplána ja vuogatvuoda-váikkuheaddji oasseoppalašlávat, mat geavahuvvojít ee. huksenlobiid mieđiheami ja sajádatlávaid dakhama vuodđun Deanuleagi, Anárjohleagi ja Ohcejohleagi guovlluide Ohcejoga gielddas. Fidnu lea Eurohpá guovlluidovddidanfoandda (suomag. EAKR) ulbmil 1-prográmmaprošeakta.

Ohcejoga gielddastivra dohkkehii lagi 2004 áigge dahkkojuvvo ovddidanplána čoahkkimistis 22.12.2004. Ovddidanplána lea oasseraporta, mas čielggaduvvojít gieldda ovddideapmi ja oppa fitnu doaibmavuolggasajit ja ovddidanmolssaeavttut ja ásahuvvojít plánenulbmilat.

Oppalašláva dakhmis vulgojuvvo vuosttažettiin das, mo báikkálašservodatráhkadus ja dasa guoskevaš eanageavaheapmi galgá stivrejuvvot. Dáinna oaivvildit huksema, bálvalan- ja bargosadjeguovlluid ja infrastruktuvrra stivrema eanadaga ja luonddudilálašvuodaid, kultuvrra ja gieldda ovddideami dáfus bistevaš vuogi mielede. Vai báikkálašservodatráhkadusa sierra doaimmaid sáhttá stivret, de galgá diehtit doarvái bures daid dálá dili ja sajádaga ja daid boahttevaš ovdáneami.

Ohcejoga oassegouovllu ollislaš ráhkadus boahtá čuovvovaš ovddidanpláanas gávn nahuvvon doaimmalaš ja birrasa dáfus sierralunddot oasseoppalašvuodain:

- Ohcejoga giliguovddáš
- Veahčat - máŋggaárvosaš luondo-, eanadat-, kultur- ja turismaoppalašvuohtha
- Badjegeavgjá máŋggaárvosaš luondo-, eanadat- ja turismaoppalašvuohtha
- Girku, girkostobut kulturbiras
- Geavu dutkanstašuvdna ja oktavuođat Geavu bálgái
- Ganejávrri gáttiidsuodjalanprográmmaguovlu
- Máŋgat smávvaviidosaš (čuoggálágan) turismabáikkkit
- Eará Deanu ja Ohcejoga leahkeguovllut

Birrasii guoskevaš máŋgalágan vuolggasajid ja plánemii (ee. Deanuleagi ovddidanpláanas) ásahuvvon ulbmiid mielede lea dahkkojuvvo oppalašráhkadusa dáfus vuogálaš oppalašlávvačoavddus, mii bálvala ja ovddida boahttevaš eanageavaheami.

Eanageavahan- ja huksenlága čuovvu válmmaštallanmuttu materiála - lávvahámus – dasa čatnašuvvi guorahallamiiguin dollojuvvui almmolaččat oaidninlhákai álgojagis 2006. Oaidninlhákai doallama, gullama ja das fidnašuvvan máhcahaga vuodđul lea válmmaštallon lávvaevttóhus. Lávvaevttóhus dárkkálnuhtton hámis lea dollojuvvo almmolaččat oaidninlhákai guktii j. 2006 áigge. Fidnašuvvan máhcahaga vuodđul lea válmmaštallon loahpalaš lávvaevttóhus gieldda hálddahuuslaš dohkkehanmeannudeapmái.

Oasseoppalašlávvamateriála ja oassálasti giedħahallanproseassa vuodđul dieđut plánenguovllu dálá dilis ja erenoamážit boahttevaš eanageavaheamis lassánit ja čielggasmuvvet. Ná eanaeaiggádat ja earátge, geaid diliide lávvačoavddus váikkuha, sáhttet buorebut ráhkkanit boahttevaš eanageavahannuppástusaide sihke ovttaskas dáluid ja viidásabbott guovlluid dásis.

Oppa fidnu lea leamaš ollašuhttimin stivrenjoavku, mas leat leamaš mielede fidnu diŋgojeaddji Ohcejoga gielda ja Lappi lihttu, Lappi eanagottemusea, Lappi BE- guovddáš,

Lappi geaidnobiire, Lappi birasguovddáš ja Sámediggi. Fidnu konsuleantan lea doaibman Maa ja Vesi Oy. Stivrenjovkui leat gullan čuovvovaš lahtut ja plánejeaddjit:

Antti Katekeetta	Ohcejoga gielda (sátnejođiheaddji)
Aulis Nordberg	Ohcejoga gielda
Samuel Paltto	Ohcejoga gielda
Anneli Nuorgam	Ohcejoga gielda (várrelahttu)
Uula Tapiola	Ohcejoga gielda
Veikko Porsanger	Ohcejoga gielda (várrelahttu)
Uwe Schmidt	Ohcejoga gielda, guovlluarkiteakta (čálli)
Markku Porsanger	Ohcejoga gielda, huksendárkkisteaddji
Kirsti Gutterm	Ohcejoga gielda, (rehketdoalli)
Ilmari Tapiola	Sámediggi
Leena Aikio	Sámediggi (várrelahttu)
Tarja Outila	Lapin birasguovddáš
Olavi Parpala	Lapin birasguovddáš (várrelahttu)
Voitto Tiensuu	Lappi lihttu
Riitta Lönnström	Lappi lihttu (várrelahttu)
Hannu Kotivuori	Lappi eanagottemusea
Ulla Alapeteri	Lappi geaidnobiire
Jorma Leskinen	Lappi geaidnobiire (várrelahttu)
Keijo Alanko	Lappi BE-guovddáš
Kare Koivisto	Lappi BE-guovddáš (várrelahttu)
Paula Alho	Ruhtadeami bearráigeahči (EU-koordináhtor)

Fidnu konsuleantan lea doaibman Pöry Environment Oy. Lávvaplánemis lea vástidan guovlo- ja báikkálašservodatplánejeaddji Jorma Harju.

Ohcejogas 31.5.2007

STIVRENJOAVKU

PÖRY ENVIRONMENT OY

1. VUODDO- JA DOVDANDIEÐUT

1.1 DOVDANDIEÐUT

Geahča bearbmäsiidu.

1.2 LÁVVAGUOVLLU BÁIKI

Govva: Ohcejohka lea Suoma davimus gielda. Ohcejoga oassegouovllu oasseoppalašlavvaguvlui gullet Ohcejohleagi lassin maiddái Deatnogáttit Ohcejohnjálmmi gili lahkosiin. (© Eanamihtidanlágadus 2012).

1.3 LÁVA NAMMA JA ULBMIL

Láva namma:

Váldoulbmil:

Viidotat:

Lávvačilgehús guoská:

Ohcejoga oassegouovllu oppalašlavva Eanageavaheami stivren ja huksenlobiid miediheapmi sajádatlávva- ja gáddesajádatláv vaguovlluid olggobeale gáddegouovlluin. Stáhta huksensajiid sajusteapmi.

sullii 20 920 ha

3.12.2018 beaiváduvvon oasseoppalašlavvakártii

1.4 ČILGEHUSA SISDOALLOLOGAHALLAN

1.	VUOÐÐO- JA DOVDANDIEÐUT	5
1.1	<i>Dovdandieðut.....</i>	5
1.2	<i>Lávvaguollu báiki.....</i>	5
1.3	<i>Láva namma ja ulbmil.....</i>	5
1.4	<i>Čilgehusa sisdoallologahallan</i>	6
1.5	<i>Logahallan čilgehusa čuovusáššebáhpáriin.....</i>	9
1.6	<i>Logahallan lávvi guoski eará áššebáhpáriin, duogášielggademiin ja gáldomateriálas</i>	9
2.	ČOAHKKÁIGEASSU	11
2.1	<i>Lávvaproseassa muttut</i>	11
2.2	<i>Oasseoppalašlávva</i>	12
2.3	<i>Oasseoppalašláva ollašuhttin.....</i>	13
3.	PLÁNEMA VUOLGGASAJIT.....	14
3.1	<i>Ohcejoga gieldda vuodðodiedut</i>	15
3.2	<i>Plánenguovlu</i>	16
3.3	<i>Sápmelašvuohta</i>	17
3.4	<i>Plánendilli</i>	19
3.4.1	<i>Eanagoddeplánen</i>	19
3.4.2	<i>Oppalašlávat</i>	23
3.4.3	<i>Sajádatlávat.....</i>	23
3.4.4	<i>Gáddesajádatlávat</i>	23
3.4.5	<i>Huksenortnet</i>	23
3.4.6	<i>Eará plánat ja čielggadeamit</i>	23
3.5	<i>Huksejuvvon biras.....</i>	24
3.5.1	<i>Oppalašráhkodus</i>	24
3.5.2	<i>Ássan.....</i>	24
3.5.3	<i>Ealáhusat ja bálvalusat.....</i>	24
3.5.4	<i>Astoágiggeguovllut</i>	25
3.5.5	<i>Johtolat</i>	25
3.5.6	<i>Servodatteknihkalaš fierpmádagat</i>	26
3.5.7	<i>Birashehttehusat.....</i>	26
3.6	<i>Eanadat</i>	26
3.7	<i>Kulturhistorjálaš báikkit.....</i>	33
3.7.1	<i>Mávssolaš kultureanadagat</i>	33
3.7.2	<i>Mávssolaš huksejuvvon kulturbiras</i>	38
3.7.3	<i>Arkeologalaš čuozáhagat</i>	52
	<i>Arkeologalaš čuozáhagat</i>	53
3.7.4	<i>Sámemusea Deanu- ja Ohcejohleagi kultuvrra inventeremat</i>	57
3.8	<i>Luonddubiras</i>	67
3.8.1	<i>Duogáš</i>	67
3.8.2	<i>Natura 2000-guovllut ja riikkaviidosáš suodjalanprográmmat</i>	68
3.8.3	<i>Luonddusuodjalanlága vuodul suodjaluvvon luonddutiippat.....</i>	73
3.8.4	<i>Vuovdelágas oaivvilduvvon čuozáhagat</i>	74
3.8.5	<i>Čáhcelágas oaivvilduvvon eallinbirrasat</i>	75
3.8.6	<i>Inventerejuvvon čuozáhagat.....</i>	75

3.8.7 Bodnečáhceguovllut	100
4. PLÁNENULBMILAT	100
4.1 Almmolaš ášsit	100
4.2 Riikkaviidosäš guovlluideageavahanulbmilat	101
4.3 Eanagotteplánema ásahan ulbmilat	102
4.4 Deanuleagi ovddidanplána 2020 ásahan ulbmilat.....	102
4.4.1 Almmolaš vuolggasajit	102
4.4.2 Doibmii guoskevaš avádatollisuodat ja eanageavahanfitnut.....	104
4.4.3 Almmolaš avádagaiide guoski eanageavahanprinsihpat	104
4.4.4 Oppalaččat gáddehuksema čujuhanprinsihpain	105
4.5 Oassálastinproseassa dagahan báikkálaš ulbmilat.....	105
4.6 Kulturbirrasa ásahan ulbmilat.....	106
4.6.1 Guovllu olbmuid oaivilat	106
4.6.2 Maid kultuvra mearkkaša plánenbargui	107
4.6.3 Birasdikšuma ulbmilat.....	107
4.7 Luonddubirrasa ásahan ulbmilat.....	108
4.7.1 Almmolaš ášsit.....	108
4.7.2 Oppalaš ulbmilat ja ávžžuhusat	108
4.7.3 Luonduárvvuid vuhtii váldin.....	109
4.8 Eanadatčielggadusa ásahan ulbmilat	111
4.8.1 Almmolaš ášsit	111
4.8.2 Guorahallan oassegouvlluid mielde	111
4.8.3 Oppalašulbmilat mat čuhcet eanadahkii	117
4.9 Ulbmiliid dárkkisteapmi jagi 2012.....	118
4.9.1 Gieldda mihttomearit	118
4.9.2 Eanagoddeláva mihttomearit	118
5. OASSÁLASTIN JA OVTTASBARGU	120
5.1.1 Oasálaččat.....	121
5.1.2 Johtui boahtin ja plánemii guoski mearrádusat	121
5.1.3 Oassálastin ja vuorrováikkahanmeannudeamit	121
5.1.4 Eisevalldiid ovttasbargu	122
6. OPPALAŠLÁVA VÁLDDAHALLAN.....	122
6.1 Oppalaš ráhkadus.....	122
6.2 Mihttenprinsihpat.....	124
6.2.1 Ovddidanplánas čuovvu vuolggasajit.....	124
6.2.2 Ohcejoga giliguovddáš	124
6.2.3 Gáddegouvllut.....	125
6.2.4 Giliguovddáža olggobeale gáddegouvllut	126
6.2.5 Girkosiida	127
6.3 Guovlovárremat	127
6.3.1 Ássanguovllut ja luopmoviessogouvllut	127
6.3.2 Bálvalan- ja bargosadjegouvllut	129
6.3.3 Astoággeguvllut	130
6.3.4 Luonddusuodjalanguovllut- ja čuozáhagat	131
6.3.5 Birassuodjaleapmi.....	132
6.3.6 Kulturárvvut, eanadat-, huksensuodjaleapmi- ja dološbázahusbáikkit	133
6.3.7 Eana-, meahcce- ja luondduealáhusguovllut	136
6.3.8 Sierraguovllut.....	138

6.3.9	Johtolat	139
6.3.10	Eará merkemät.....	140
6.3.11	Almmolaš mearrásusat.....	140
7.	OPPALAŠLÁVA VÁIKKUHUSAT.....	143
7.1	<i>Almmolaš ášsit</i>	143
7.2	<i>Váikkuhusat eanageavaheapmái.....</i>	143
7.2.1	Huksen / giliguovddáš / giliguovddáža olggobeale guovllut	144
7.2.2	Bargosadjeguovllut / bálvalusat.....	144
7.2.4	Báikkálašservodatteknihkalaš fierpmádagat / johtolatoktavuođat.....	145
7.2.5	Astoágiggeguovllut / johtolagat.....	145
7.2.6	Luonddealáhusat / eana- ja meahccedoallu.....	145
7.3	<i>Váikkuhusat eanadatráhkadussii</i>	146
7.3.1	Guovloráhkadus	146
7.3.2	Girkosiidda ja Veahčaha guovlu	146
7.3.3	Deanuleahki	147
7.3.4	Ohcejohleahki	147
7.3.5	Turismma bálvaleaddji guovllut (RM)	147
7.3.6	Luopmoviessohuksen (RA).....	148
7.3.7	Meahciráđđehusa huksenbáikkit (AO, RM ja RA)	148
7.3.8	Váikkuhusat kultureanadahkii	148
7.4	<i>Váikkuhusat luonddubirrasii.....</i>	149
7.4.1	Duogáš	149
7.4.2	Almmolaš ášsit	149
7.4.3	Čuožáhatguorahallan	150
7.4.4	Váikkuhusat Natura-guovlluide	154
7.4.5	Lunddolaš čáhcibirrajohtin ja dan vuhtiiváldin eanageavaheamis	158
7.4.6	Buolžaguovllut	161
7.5	<i>Váikkuhusat sosiála dillÁI</i>	164
7.6	<i>Váikkuhusat kultuvrii.....</i>	166
7.6.1	Kulturbiras.....	166
7.6.2	Váikkuhusat sámekultuvrii	168
7.7	<i>Váikkuhusat guollebividui</i>	170
7.8	<i>Oasseoppalašláva vuoigatvuodáváikkuhusat</i>	172
7.8.1	Almmolaš ášsit	172
7.8.2	Huksen oppalašlávvaguovllus	173
7.8.3	Huksenlohpemeannudeapmi.....	174
7.8.4	Spiehkastanmeannudeapmi	178
7.9	<i>Láva gaskavuohta riikkaviidosaš guovlluidegeavahanulbmiliidda.....</i>	179
7.10	<i>Láva gaskavuohta fámus leahkki eanagottelávvii ja dan ulbmiliidda</i>	181
8.	LÁVA OLLAŠUHTTIN	182
8.1	<i>Ollašuhttin ja dan áigi</i>	182
8.2	<i>Ollašuhttima čuovvun.....</i>	182

1.5 LOGAHALLAN ČILGEHUSA ČUOVUSÁŠŠEBÁHPÁRIIN

- Oassálastin- ja árvvoštallanplána
- Virgeoapmahaččaid ságastallama muittuhančála 12.6.2012
- Čoahkkáigeassu lávvahápmosii guoski cealkámušain ja oaiviliin sihke vástádusat
- Čoahkkáigeassu lávvaevttohussii guoski cealkámušain ja muiittusain sihke vástádusat.
- Kárta Meahciráđđehusa huksenbáikkiin
- Lávvamearrádusat
- Lávvakárttat:
 0. Girkosiida
 1. Spárrasuolu-Báktevárri
 2. Badjegeavŋjís-Goržán
 3. Veahčat-Gárnjárga
 4. Máttajávri-Geavojávri
 5. Buksaljávri-Leaibejohka
 6. Guhkesluoppal-Mierašjávri

1.6 LOGAHALLAN LÁVVII GUOSKI EARÁ ÁŠŠEBÁHPÁRIIN, DUOGÁŠČIELGGADEMIIN JA GÁLDOMATERIÁLAS

- Kulturárbečuozáhagaid inventeren 2012. Ohcejoga oasseoppalašlavii árvaluvvon Meahciráđđehusa Lappi luonddubálvalusaid hálldašan guovllut. Meahciráđđehus, Lappi luonddubálvalusat. Pirjo Rautainen. Meahciráđđehus 5820/630/2012.

Lávvaráhkadeami várás čállojuvvon sierračielggadeamit girkosiidda guovllus:

- Ohcejoga viiddiduvvon sajádatlávvaguovllu luondučielggadeamit 2012, Faunatica Oy
- Ohcejohnjámmi gili sajádatláva nuppástus ja viiddideapmi. Huksenkultuvra. Tmi Lauri Putkonen, 4.4.2013.
- Bodnečáhceguovlu gaskkas Ohcejotgeaidnu-Ohcejohka ja Máttajávri-čáhceváldinsadji. Čoahkkáigeassu dahkojuvvon bodnečáhcedutkamušain ja lassedutkamuševttohusain 29.0.2015
- Luondučielggadeapmi Buođđoluoppal, davvenuorti, davveoarji, Nisojárguolba ja Máttajávri. Maire Puikko 15.11.2016
- Ohcejohka, Ohcejoga ja Suhpevári bodnečáhceguovluid guorahallan sajádatláva várás, FCG Suunnittelua ja tekniikka Oy, 4.10.2017
- Sajádatlávva / váikkuhusaid árvvoštallan Ohcejoga, Suhpevári ja Tenola bodnečáhceguovluin, FCG Suunnittelua ja tekniikka Oy, 8.11.2017

Deanu ovddidanplána ja Gáregasnjárgga, Ohcejoga ja Njuorggáma oasseguovlluid lávvabarggu áigge dahkkojuvvon čielggadusat ja plánat (2003 -2007):

- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Ohcejoga oasseguovllu oasseoppalašlávva. Lávvakárttat ja lávvamearrádusat. Evttohus. Pöyry Environment Oy. 31.5.2007
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Ohcejoga oasseguovllu oasseoppalašlávva. Lávvačilgehus. Evttohus. Pöyry Environment Oy. 31.5.2007
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Ohcejoga oasseguovllu gádderegisttar. Pöyry Environment Oy. 4.12.2007
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Huksenvuohkerávvagat. Pöyry Environment Oy. 30.05.2006.
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Eanadatráhkadus. Kulturbiras. Luonddubiras. Jaakko Pöyry Infra, Maa ja Vesi Oy. 2.6.2005.
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Ovddidanplána 2020. Jaakko Pöyry Infra, Maa ja Vesi Oy. 22.11.2004. Dárkkistuvvon, gieldastivrra mearrádus 21.12.2004 50 §.
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Vuolgačuokkesraporta. Jaakko Pöyry Infra, Maa ja Vesi Oy. 31.5.2004.
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Oassálastin- ja árvoštallanplána. Jaakko Pöyry Infra, Maa ja Vesi Oy. 22.12.2003
- Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávát. Prošeaktaplána. Jaakko Pöyry Infra, Maa ja Vesi Oy. 21.03.2003.

Guovllu guoski eará čielggadusat ja plánat:

- Sámeguovllu kulturduovdagat ja duovddaoaidnámušat – Sámeguovllu riikkaviidosaččat divrras duovdagiid beaivádaninventeren, Sámemusea Siida / Lappi ealáhus-, johtolat ja birasguovddáš, 2014
- Gilit goargadin -fidnu. Ohcejoga gieda ja FCG Finnish Consulting Group Oy. 2012
- Eanadatčielggadus. Lapin liitto. Davvi-Sámi eanangottelávva. Juovlamánnu 2005.
- Riikkaviidosaččat mearkkašahti huksejuvvon kulturbirrasat (RKY 2009). Musealágádus 2009.
- Davvi-Lappi oastinvuloš bálvalusat. Anu Ruonakoski ja Sanna Tainio. Lappi liittu. 2005.
- Davvi-Lappi eanangotteláva johtolatčielggadus. Johtolatvuogádaga dálá dilli. Johtolat-vuogádatplána. 26.1.2005.
- Deanu- ja Ohcejotleagi kulturinventeren. Loahpparaporta. Marja Sofe Aikio. Sámemuseafoanda 2003-2004. Sámemusea publikašuvnnat no 6. 2005.
- Davvi-Lappi eanangottelávvaguovllu geologalaš duogášdieđut. Geologian tutkimuskeskus (GTK), Jari Nenonen. 2004.

- Ohcejoga girkosiidda bodnečáhcedutkamuš. Suhpevárri. Lappi EJB-guovddáš 2003.
- Riikkaviidosaš buolžadutkamuš. Lapin harjujen moninaiskäyttötutkimus, perusinventoinnin tulokset. Ari Lyytikäinen. Joganjálbmi 1983.

2. ČOAHKKÁIGEASSU

2.1 LÁVVAPROSEASSA MUTTUT

Ohcejoga gieldda guvlui ráhkaduvvui Deanu ovddidanplána oasseoppalašlávat jagiin 2003 - 2007. Roavenjárgga hálddahusriekti gomihii Ohcejoga oassegouovllu oppalašláva lágaheapmin 16.7.2009 (09/0329/1), danin go láva gehčče dagahit stáhta eatnamiid hálddašeaddjái Meahciráđđehussii govttohis hehttehusa. Dasa lassin Meahciráđđehusa eatnamiidda guoski lávvamearrádusat ledje gaskaneaset ruossalasat, iige lávva dán oasil deavdán dan sisdollui ja čielggasuuhти ásahuvvon gáibádusaid. Ohcejoga giellda váiddii mearrádusas alimus hálddahusriektái, muhto váidda hilgojuvvui (KHO:2011:61).

Alimus hálddahusrievtti mearrádusa maŋjá Ohcejoga gieldda váldostivra dagai lávvaráhkadanmearrádusa 30.9.2011 § 56 Ohcejoga oassegouovllu oppalašláva ráhkadeami várás. Lávva bođii johtui teknalaš lávdegotti mearrádusain 30.3.2012 § 41 ja das gulahuvvui 12.4.2012.

Teknalaš lávdegoddi giedahalai oassálastin- ja árvvoštallanplána 30.3.2012 § 41 ja bijai dan oaidniinlhákai 12.4.–2.5.2012 gaskasaš áigái.

Teknalaš lávdegoddi lea gieđahallan lávvi merkenlhákai stáhta huksensajiid báikkiid 14.12.2012 § 139.

Álggahanmuttu virgeoapmahašágastallan lea dollojuvvon 12.6.2012. Hápmosa čájeheami maŋjá EJB-guovddážiin leat dollojuvvon bargošiehtadallamat 5.11.2014, 27.8.2015 ja 21.11.2017.

Láva válmmaštallanmuttus dollojuvvui buohkaide rabas álbmotdilálašvuohta 29.10.2013, gos buktojuvvui ovdan álgolávvahámus.

Gielddaráđđehus giedahalai sajádatlávvahápmosa 11.2.2014 § 22. Lávvahámus lei oaidniinlhákai 19.2.2014 – 20.3.2014.

Lávvahápmosis bohte 11 cealkámuša ja 42 oaivila. Sihke máhcahagas ja addojuvvon västádusain lea čállojuvvon čoahkkáigeassu, ja dat lea čilgehusa čuovusin. Lávvahámus lea dárkkistuvvon ee. bodnečáziid suodjaleami, luondo- ja kulturárvvuide laktáseaddji merkejumiid, boazodoallogouovllu iešguđet huksenbákki ja ovttaskas giddodagaid huksenbákkiid sajádagaa dáfus. Eamidálločielggadusas fuomášuvvon feaillaid dihte ovttaskas giddodagain lea divvon huksensajiid meari. Dasa lassin leat váldojuvvon vuhtii earret eará ođđa turismafidnut guovddážis gieldda mearrádusaid mielde.

Meahciráđđehusain ja bálgosiiguin leat ráđđadallan 28.5.2014.

Hápmosa albmosis orruma maŋjá dollojuvvui bargošiehtadallan EJB-guovddážiin 5.11.2014 ja 27.8.2015. Meahciráđđehusain ja bálgosiigun leat ráđđadallan 28.5.2014. Lávvabargojoavku lea gieđahallan lávii laktáseaddji áššiid 11.11.2015, 20.9.2016, 15.11.2016 ja 20.12.2017.

Gielddaráđđehus gieđahalai lávvaevttohusa 20.4.2018 § 57. Lávvaevttohus lei albmosis 9.5.2018-8.6.2018.

Lávvaevttohusas bohte 14 cealkámuša ja 40 muittuhusa. Gielda lea addán vuodustallon västädusa cealkámušaid ja muittuhusaid guođđiide. Cealkámušaid geažil evttoussii leat dahkkojuvvon dárkkisteamit čilgehussii ee. mii guoská riikkaviidosaš guovlluideava-hanulbmiliid ođasmahttimii, eanagottelávvii sihke lasihuvvui bodnečáziid váikkuhus-árvvoštallan sierranas čielggadusa mielde. Dološmuittuid dieđut beaiváduvvujedje ja luonddusuodjalanguovlluid ráját dárkkistuvvojedje. Huksemii guoski mearrádusat dárkkistuvvojedje ee. geardelogu ja huksenvuogi buohta. Bázahusčáziid gieđahallamii guoski mearrádusat dahkojedje oppalaš hápmái sihkkumiin eret njuolgo čujuhemii dihto ásahussii. Aiddostahttojuvvui M-1, MU-1 ja MY-1 -guovlluid guoski mearrádus eananbargolohpegáibádusa buohta. Mearrádusain sihkojedje eret dulkonrávvagat huksenlohpemanahallamii. Nuppástuhttojedje girkosiidda nuortadavi bealde RM -turismabálvalusaid guovllut RM-2 ja RM-3 -turismabálvalusaid guovlun. Dasa lassin dahkojedje smávva sirdimat muhtun huksenbáikiide.

Muittuhusaid geažil lávas sihkojedje ollásit eret Deatalaš guolástanguovlu -merken. Dasa lassin dahkojedje dárkkisteamit ee. ovttat huksenbáikiid sajiide, geavahan-ulbmiliidda ja viidotatrájáide, lasihuvvui mearrádusain eret báhcán AL-1 -merken. Gir-kosiiddas Luossa máttabealde máhcahuvvui RM-guovlu, mii ovddit láva gieđahallamis (2007-2012) lei merkejuvvon guovddášdoibmamiid guovlun.

Sihkojuvvui eret sr-1 báikii 9, Áibmejohka / Áímájoki, (ássan), dasgo visti lea álggos huk-sejuvvon gaskaboddosažan ja dasa leat ollašuhttojuvvon maŋjá viiddidanoasit sihke divvumat, maid oktavuođas olgóhápmi lea muhttašuvvan ja das vuhttojít hámit mángga stiillas, iige dat gehččojuvvo leat álgoálgošaš huksenjagi ovddasteaddji visti.

Oasseoppalašláva dohkkeha Ohcejoga gielddastivra.

Gielddaráđđehus 11.3.2019 § 44, gielddastivra 20.05.2019 § 14.

Davvi-Suoma hálldahusriekti gomihii 21.10.2021 oasseoppalašláva dohkkehamearrádusa Girkosiidda turismabálvalusaid viidotaga RM-3 oasil. Seammás fámuhuvve viidotahkii merkejuvvon geinnodagat, suddjejuvvon huksenčuozáhat Syrjälä (SR, 6 / SR-1, 77) sihke vuovdelágas oaivvilduvvon erenoamáš dehalaš eallinbiras / čáhcelágas oaivvilduvvon rotti (luo).

2.2 OASSEOPPALAŠLÁVVA

Oasseoppalašláva várremat vuodđuduvvet jagis 2007 gieldda váldestivra dohkkehan ja dasto gomihuvvон oasseoppalašlávvii ja dan vuodđojurdagiidda dan oasil, go ulbmilat eai leat rievdan ja dárkkálmuvvvan. Sajádatláva, man seammá áigge leat válmmaštallamin girkosiidda guvlui, áiggi dássái bidjama ja viiddideami ulbmiliid bokte leamaš maiddái oasseoppalašláva várremiid dárbu dárkkistit. Girkosiidiit leat čujuhuvvون ee. ássamii, bargosajiide, astoáigedoaimmaide dárbbashaš odđa guovlovárremat. Oasseoppalašláva guovlovárremat doarjalit juo leahkki ráhkadussii, dan čavdemii ja viiddideapmái

Ohcejohguora máttás, sihke mañjelabbos maiddái Deatnoguora Gáregasnjárgga ja Njuorggáma guovlluide.

Suodjalanvárremat leat beaváduvvon luondu- ja kulturbirrasa oasil, sajádatláva ráhkadeami oktavuođas dakhkon čielggademiid miele. Lávvaráhkadeamis lea váldon vuhtii maiddái jagis 2009 beaváduvvon Riikkaviidosaččat mearkkašahtti huksejuvvon kulturbirrasat, RKY 2009, -inventeremien ovdan buktojuvvon čuozáhagat. Oasseoppalašlávas lea čujuhuvvon hálddahusrievtti mearrádusa miele stáhta eatnamiidda huksensajit Meahciráđđehusa evttohusa miele. Dáidda guovlluide lea dakhkon sierra luondu- ja arkeologalaš inventeremati.

Oasseoppalašláva lea ráhkaduvvon Eanageavahan- ja huksenlága § 44 miele nu, ahte dan vuodul sáhttá miedihit huksenlobiid sajádatlálva- ja gáddesajádatlálvvaguovlluid olggobeale gáddegouovlluin. Oasseoppalašláva ulbmilin lea ollislaš čoavddus, mii dorvasta stánddalaččat guvlui boahtti huksensajiid meari ja báikki. Lágafámolaš ja vuigatvuodaváikkuheaddji oasseoppalašláva dahká vejolažan guovllu geasuheami ja ealáhusaid ovdideami nu, ahte guovllu sierradiliid ja -árvvuid sihke árbevirolaš ealáhusaid hárjeheami sáhttá váldit vuhtii ja dorvvastit boahttevuodas.

Niemelä, Áibmejoga ja Máttajávrri davveguovlu lea mihttejuvvon 2015 ja mihttemiidda leat oasseoppalašlávas čujuhuvvon huksenbáikkit, maidda huksenlobi sáhttá miedihit njuolggaa oasseoppalašláva dáfus (MRL 72 §). Meahciráđđehusa giddodahkii 12:1 leat sirdojuvvon huksenbáikkit eará Meahciráđđehusa giddodagain.

2.3 OASSEOPPALAŠLÁVA OLLAŠUHTTIN

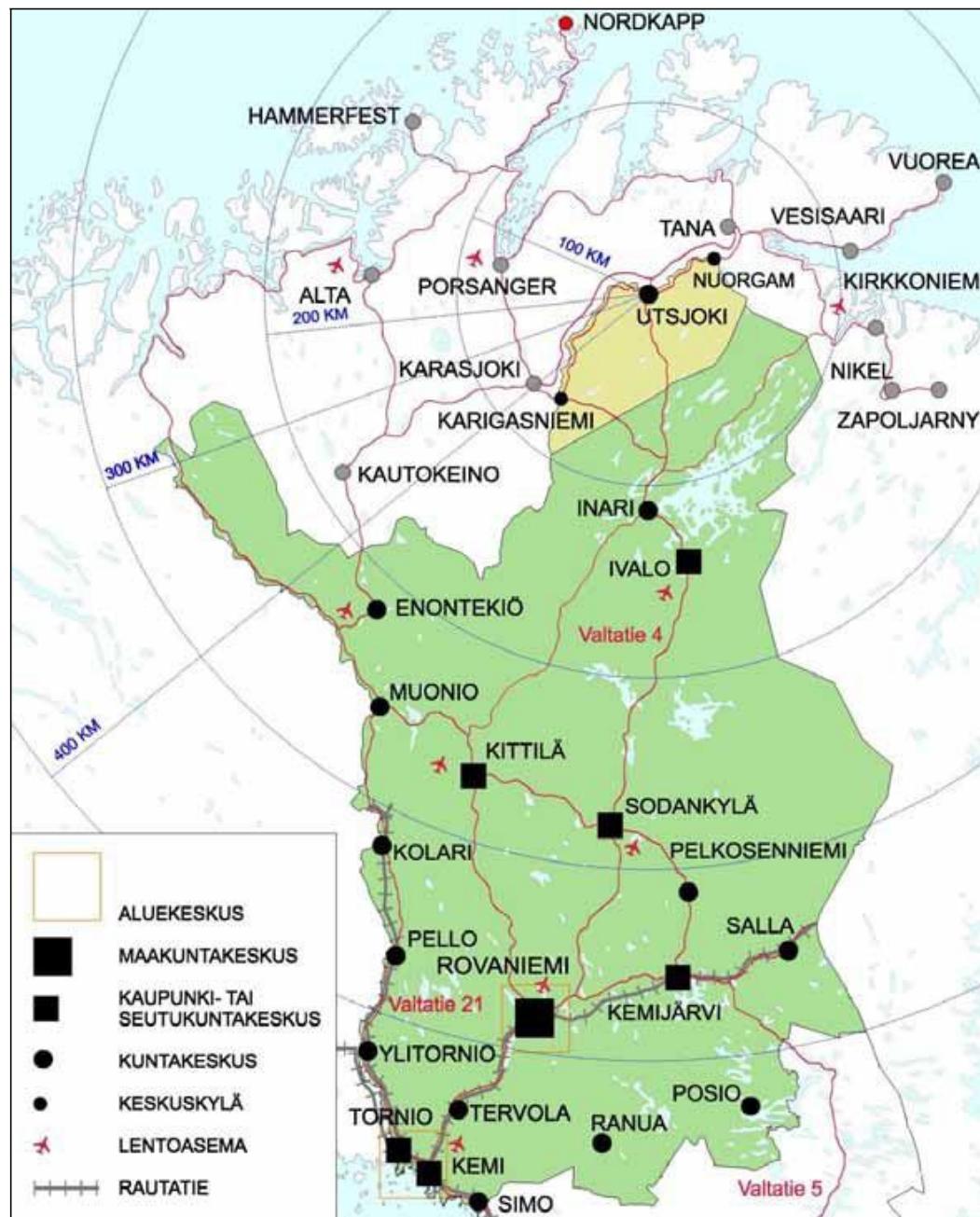
Oasseoppalašláva sáhttá ollašuhttigoahtit go lávva lea fidnen lágfámu.

Oasseoppalašlávas merkejuvvon sajádatlálva- ja gáddesajádatlálvvaguovlluid olggobeale gáddegouovlluin leahkki huksensajide sáhttá miedihit huksenlobi njuolggaa oppalašláva vuodul (EHL 44 §).

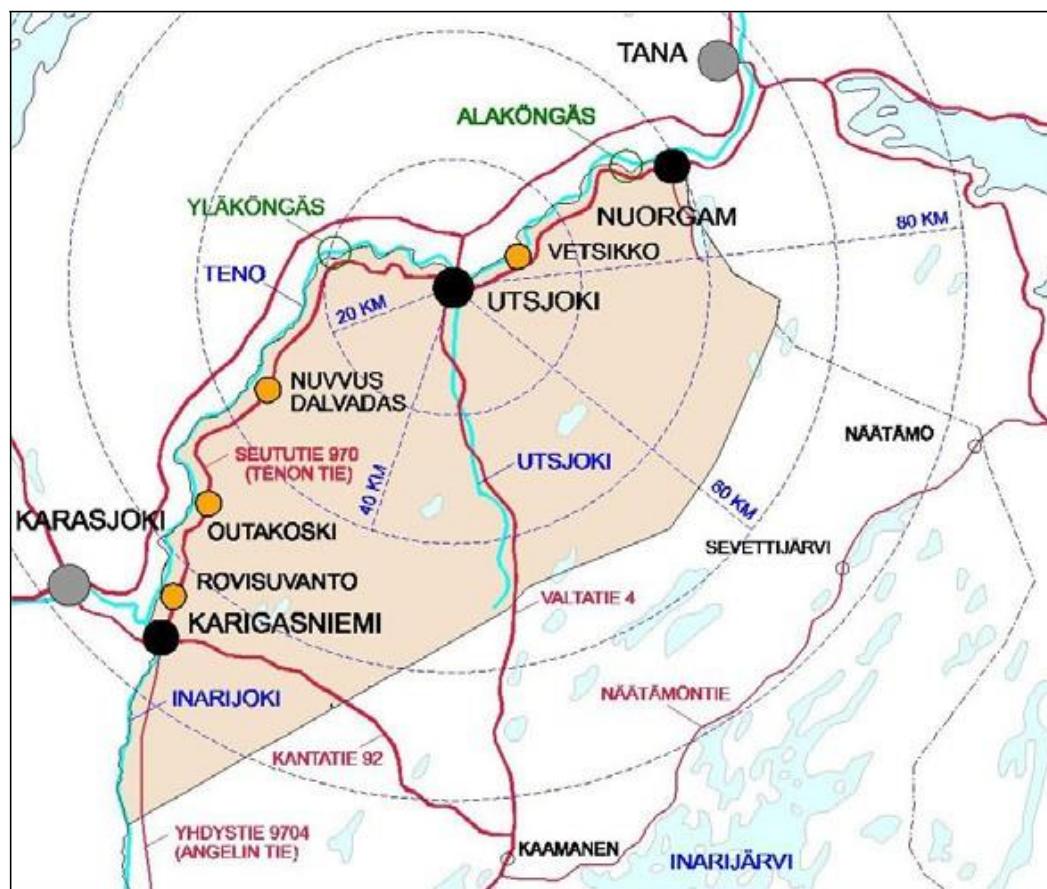
Girkosiidii válmmaštallon sajádatlálvvaguovllu máttaoasis lea boares ruskabáiki, man guovllus eanavuođu galgá dutkat ja dárbbu miele buhtistit ovdalgo ássanguovllut ollašuhttojuvvojtit.

3. PLÁNEMA VUOLGGASAJIT

Jagis 2012 odđasit johtui vuolgán lávvaráhkadeami oktavuođas vuolggadieđut ja čielggadeamit leat dievasmahttojuvvon geahčaduvvon huksensaiid sajustanguovlluin. Oasseoppalašlávain oktanaga jođus leahkki sajádatláva várás lea girkosiidda guovllus ráhkaduvvon maiddái dárkilut čielggadeamit, mat leat váldon vuhtii oasseoppalašlávas.

Govva: Ohcejoga gieldda sajádat

Govva: Ohcejoga gieldda guovloráhkadus

Oppalašlávvagouvu gokčá Ohcejohnjálmmi gili guovddáža ja dan olggobealde Deanu gáddegouvu sullii 60 km:a Veahčahis Nuvvos-Áilegasá rádjái (Áilegas báhcá olggobeallái), ja olles Ohcejohleagi gáddegouvu, man guhkkodat lea sullii 120 km.

3.1 OHCEJOGA GIELDDA VUOĐĐODIEĐUT

Ohcejohka lea Suoma davimus gielda, mii lea Lappis. Gielddas leat 1 285 ássi (2012) ja dan viidodat lea sullii 5.370 km^2 , mas čáhceguovllut leat sullii 200 km^2 . Gielda lea hui hárvet ássojuvvon, dušše $0,3 \text{ ássi/km}^2$. Gielddas leat suodjalanguovllut, main stuorámusat leat Gálddoaivvi meahcceuovlu 2924 km^2 , Báíšduoddara meahcceuovlu 1570 km^2 ja Geavu luonddumeahcci 712 km^2 . Oktiibuot suodjalanguovllut leat gieldda viidodagas sullii 83%.

Gieldda gilit leat girkosiida, Gáregasnjárga ja Njuoggán. Ássan lea čohkiidan eanaš Suoma ja Norgga gaskasaš rádjajoga, Deanu báldii. Ohcejohka lea Suoma áidna gielda, gos lea sámegielat eanetlohku. Ohcejoga ránnjágielddat leat Anár ja Norgga bealde Kárášjohka, Deatnu ja Unjárga.

Ohcejoga olmmošlohu árvaluvvo dálá ovdánemiin vehá lassánit. Ohcejoga ja Norgga gaskka fárrejít jahkásac̄at 10 - 20 olbmo. Fárren dáhpáhuvvá goabbat guvlui. Sámit leat Ohcejoga olmmošlogus čielgasit badjel bealli.

Gáregasnjárgga guovllus ásset 295 olbmo, Vuovdaguoikka guovllus 170, Ohcejohnjálmmi - Mierašluobbala guovllus 600 ja Njuorggáma guovllus 200.

Ássanvisttit (AO) ja luopmoviesut (RO) leat gielddas oktiibuot sullii 1100 (dán fidnu oppalašlávvaguvlluin). Dáin sullii bealli leat dakkár visttit, mat leat birra jagi ássananus, ja sullii bealli fas leat luopmoviesut. Dát fidnus dahkkojuvvon oppalašlávvaguvlluuid olggobealdi leat sullii 150 - 200 vistti, main s. 50 ássanvisttit ja s. 100 luopmoviesut.

Gieldda nettoloatna lei j. 2012 2187 euro/ássi.

(Ohcejoga gielda, 2013) (Eero Laesterä, 2013) (Statistikaguoovddáš 2013)

3.2 PLÁNENGUOVLU

Oppalašlávvaguvlui gullá Ohcejoga giliguovddáš ja dan olggobeali Deanu gáddegouovlluin sullii 60 km Veahčahis Nuvvos-Áilegasa rádjái sihke Ohcejohleahki ollásit, man guhkkodat lea sullii 60 km..

Ohcejohnjálmmis Mierašluobbalii ásset s. 600 ássi. Gili guovddáža olggobeali gáddeguovlluin huksema mearri lea aiddo dál vuollel 2 huksenbáikki gáddesárggeskilomehtera nammii.

Ohcejogas gávdnojit máŋggalágan almmolaš ja priváhta bálvalusat. Almmolaš bálvalusat leat Ohcejohnjálmmi skuvla (maiddái sámeskuvla) dearvvasvuodaguovddáš, bátnedikšun, gielddadoaimmahat ja fuodđo- ja guolledoalu dutkanlágádusa Deanu dutkanstašuvdna. Logenár fitnodaga, mat fállit turismabálvalusaid leat gili guovddáža olggobealdi.

*Govva: Ohcejoga oassequovllu oasseoppalašlavaguovllu rájít
 (© Eanamihtidanlágadus 2012).*

3.3 SÁPMELAŠVUOHTA

Sápmelaččat eamiálbmogin

Sámit leat EU:a áidna álgoálbmot. Suomas leat dán áigge (2011) sullii 9 300 sámi. Sis badjel 3 500 áasset sámiid ruovttuguovllus, mii gokčá Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddaid ja Soađegili gielddaa davviosiid. Eará sajis Suomas áasset 5800 sámi ja loahpat áasset olgoriikkain.

Tabealla. Sápmelaččat Sámi (Ylä-Lappi) gielldain jagis 2011

	Eanodat	Anár	Ohcejohka	Soađegilli
Olles olmmošloku	1 880	6 732	1 285	8 834
Sápmelaččat	391	2 137	768	163
Sámit olmmošlogus	20,8 %	31,7 %	69,9 %	1,8 %

Sápmelaš identitehta ja árvvut

Nana sámeidentitehtii gullet iežas giella, sohka ja ruovttuguovlu, kulturárbi, luonduriggodagaid bistevaš geavaheapmi, luonduu árvvusatnin ja gudnejahttin ja ráfi ja soabalašvuhta. Sápmelašvuodas vuodu hábmejit erenoamážit eatnigiella, juoiganárbevierru, ivdne- ja hápmegiella ja luondu.

"Saamelainen"-sátni suomagielas válđojuvvui atnui 1950-logu mađnjá, dan ovdal geavahedje "lappalainen"-sáni, mas lei noađđin fuotnunvuoigŋa, ja máilmmis geavahišgohte muđuige namahusaïd, mat ledje lagabus dan namahusa, man álbmot ieš geavaha iežas birra. Dán áigge "lappalainen"-sáni geavahit vuosttažettiin dakkár historjjálaš oktavuođain dego siida ("lapinkylä") ja sámevearru ("lapinvero"). "Sápmelaš"-sáni sámit geavahit ovttat olbmo birra. "Sápmi" fas lea sápmelaččaid eana, muhto dat oaivvilda maiddái sin giela, Sámi álbmoga ja ovta olbmo dahje indiviida. (Maria Sofia Aikio cit. Pennanen-Näkkäläjärvi, 2000)

Sápmelaččaid vuoigatvuodat

Láhkaásameamis ja riikkaidgaskasaš soahpamušain lea ásahuvvon geatnegasvuohtan sámekultuvrra ja dan vuodđun leahkki luondduealáhusaid dorvvasteapmi. Sápmelaččain lea álgoálbmogin Suoma vuodđolága (731/1999) dorvvastan vuoigatvuhta bisuhit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. Sápmelaččain oaivvildit sámediggelágas (974/1995) meroštallon olbmuid. ON:a konvenšuvnna siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra (ng. SP-konvenšuvdna) 2 artihkal dorvvasta vehádagaiide gullevaš olbmuide vuoigatvuodaid návddašit iežaset kultuvrras. Konvenšuvnna dáhkidan vuodđovuoigatvuodaiide gullet osku, giela ja kultuvra. Kultuvrii lohkkojit dalle árbevirolaš ealáhusat dego boazodoallu, guolástus ja meahccebivdu. Soahpamušas oaivvilduvvon dorvu ii mearkkaš dan, ahte eará geavahanvuogit ja geavaheaddjít galggaše duvdiluvvot eret. Dat dušše eai oaččo mearkkašahttiláhkái headuštit álgoéaláhusaid. Suoma vuodđolága mielde juohkehaččas lea vuoigatvuhta háhkat iežas áigáiboådu dainna bargguin, ámmáhiin dahje ealáhusain, man ieš lea válljen. (Sámeguovllu luođuriggodagaid plána 2000).

Go sierralágan plánaid dahket ja doaimmaid plánejit, dalle galgá árvvoštallat, man dási vahálaš váikkahuus lea dat mii hehtte sápmelaččaid vuodđovuoigatvuoda eallit iežaset kultuvrras, nugo soahpamuš dorvvasta. Ovdamearkka dihte boazodoallu lea oassi sámekultuvrras ja boazoguohtoneatnamiidda čuohcci doaimmat sáhttet váikkuhit maiddái sámekultuvrii. (Sámeguovllu luođuriggodagaid plána 2000)

Suoma EU-lahttuvohta ii cakka sámiid sajádaga ovddideami. Jagi 1994 searvansoahpamuša oassin lea beavdegríji nr 3 sámiin. Das oassebealit dovddastit daid geatnegasvuodaid ja čatnasemiid, mat Suomas leat sisriikkalaš ja riikkaidgaskasaš rievtti vuodul sámiid hárrái, ja mat gusket erenoamážit sámiid árbevirolaš ealáhusaid, giela, kultuvrra ja eallinvuogi seailluheapmái ja ovddideapmái. Artihkkala 1 mielde sámiide sáhttá EO-vuoigatvuoda hehttekeahttá mieđihit sisriikkalaš láhkamearrádusain oktovoigatvuodaid boazodollui árbevirolaš sámeguovlluin ja artihkkala 2 mielde earáge oktovoigatvuodaid, jos EU:a doaibmaorgánat mihtet dasa. Suoma vuodđolága rievdaamti oktavuođas jogi 1996 álggu rájes lea dorvvastuvvon sámiide álgoálbmogin sápmelaččaid ruovttuguovllus iežaset gillii ja kultuvrii guoskevaš kulturieštvren. Dán plánet ja ollašuhttit ásahuvvui Sámediggi, man sámit válljejit válggaiguin juohke njealját jogi. Sámediggi dikšu sámiid iežaset giela ja -kultuvrra sihke sámiid sajádahkii álgoálbmogin guoskevaš áššiid ja dasa lassin ovddasta sámiid sisriikkalaš ja riikkaidgaskasaš oktavuođain. (Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma, 2000, láhka Sámedikkis 9 §)

3.4 PLÁNENDILLI

3.4.1 Eanagoddeplánen

Lappi lihttu bargá eanagotti, dan gielddaid ja ássiid eallima ovdii ovddidan-, plánen-, dutkan- ja ovdduidgozihanáššiin. Eanagotti plánemii gullet eanagoddeplánen, eanagoddelávva ja guovlluid ovddidanprográmma (eanagoddeprográmma). Eanagotti plánemis válđojuvvoyit vuhtii sisriikkalaš ulbmilat nu ahte dat heivehuvvojot oktii guovlluid geavaheapmái guoskevaš eanagottálaš ja báikkalaš ulbmiliigui.

Lappi eanagoddeplána 2030

Eanagoddeplána 2030 mearrida Lappi ovddideami guhkeságge mihttomeriid, vai strategiija mihttomearit ollašuvvet. Lappi ealáhuspolitihka strategijian lea deattuhit dan iežas luondduriggodagaid, geasuheaddji beliid, ja máhtu dáfus alla ovddidandási sihke luondduriggodat- ja energijaindustrijas ja maid turismaellámušain. Dáid guovddáš surgiid deattuheapmi buktá nu olu ođđa bargosajid ahte Lappi eanagoddi nuppástuvvá guovlun, gosa fárrejít eambbo olbmot go doppe fárrejít eret. Lappi ovdána 195 000 ássi ealaskas eanagoddin jagi 2030 rádjái.

Lappi lihtu stivra lea čatnasan ollašuhttit strategiija ja dat lea dohkkehan eanagoddeplána iežas čoahkkimis 25.11.2009. Plána leat beaivádeame.

Eanagoddeplánain stivrejuvvo oppalašláva ja sajádatláva ráhkadeapmi ja rievdaeapmi. Dat lea maid rávan guovlluid geavaheapmái čuohcci doaimmaid álggapeapmái. Go eiseválddit plánejít guovlluid geavahandoaimmaid ja mearridit daid ollašuhttimis, de sii galget válđit vuhtii eanagoddelávva, figgat ovddidit láva ollašuhttima ja bearráigeahčcat ahte doaimmat eai headuš láva ollašuvvama.

Davvi-Lappi eanagoddelávva

Eanagoddelávas leat addojuvvon olles eanagoddelávvaguvlui guoskevaš mearrádusat, mat gusket ee. šlápmahettihusaid ovddal gihtii eastadeapmái, móvssolaš luonddubirrasiid, eanadatguovlluid, huksejuvvon kulturbirrasiid vuhtii válđimii ja daidda gullevaš plánemii, gáddegouovlluid plánemii, dulve-, njirran- ja fierranváralaš guovlluide, málbmaohcamii, boazodollui ja eará luondduealáhusaide, suodjalan- (S), luonddusuodjalan- (SL) ja meahcceguovlluid (Se) dikšun- ja geavahanplánaide. Dasto lea gávnahuvvon, ahte plánemis galgá giddet erenoamáš fuopmášumi huksejuvvon birrasa láhkái. Oppa eanagoddelávvaguvllu guoski mearrádusain leat addojuvvon suodjalanmearrádusat ja eavttuvuloš huksenráddjen (eanageravan- ja huksenlákha (MRL 33 §), mii guoská astoágigge- ja suodjalanguovlun dahjege johtolaga dahje teknihkalaš fuolahusa fierpmádagaid dahje guovlluid várás merkejuvvon eatnamiid (V, LL, EN, EJ, S, SL, SM, SR, Se, sr, vt, kt, st, yt, tv elerávdnjelinjá). Ráddjen lea viiddiduvvon guoskat bealuštanfámuid guovlluide (EP), suodjeavádagaise (sv) sihke deatalaš ja čáhceskáhppomii heivvolaš vuodđočáhceguovlluide.

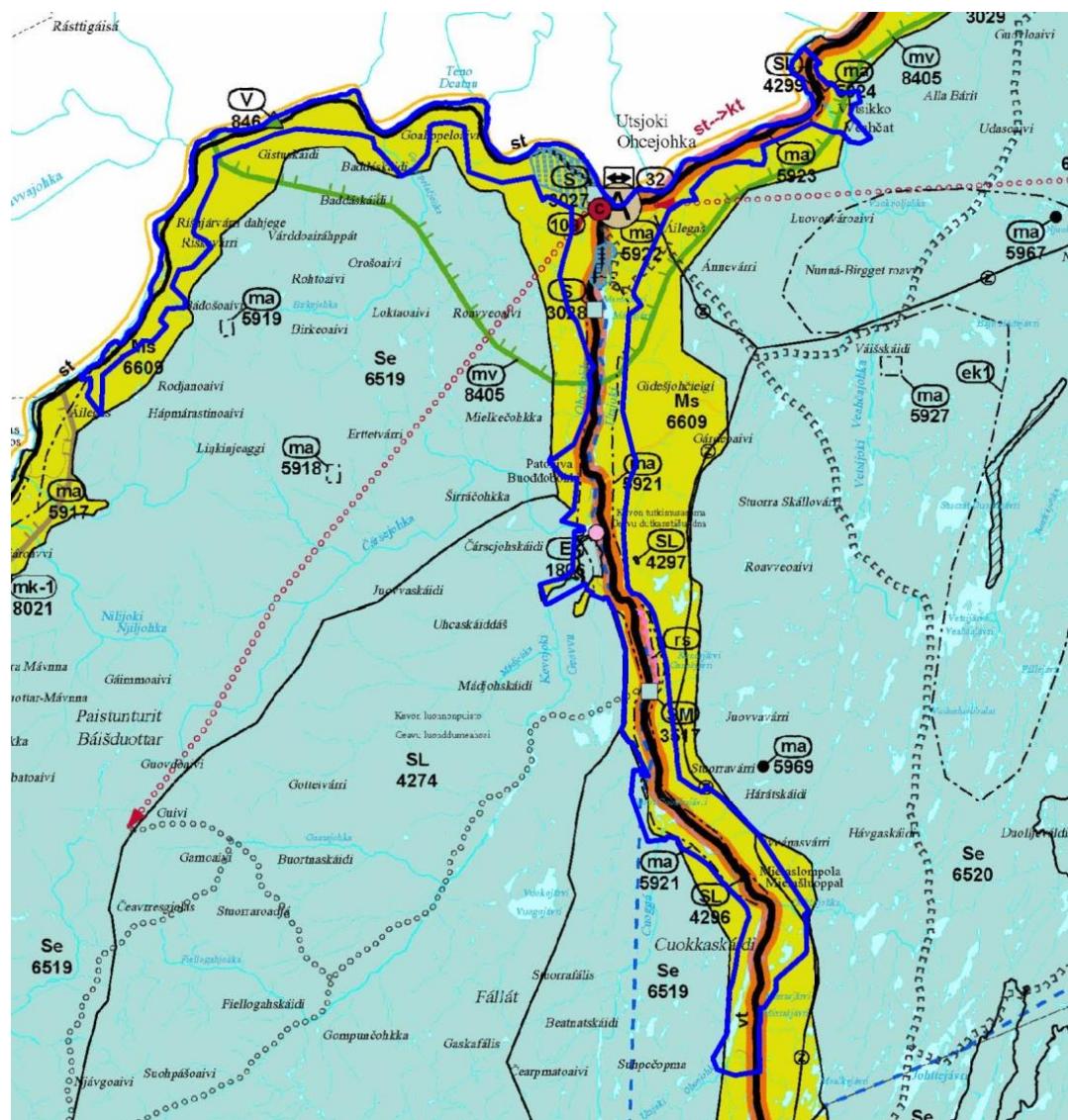
Eanagoddelávas lea riikkageaidnu 4 ja guovllugeaidnu 970 Ohcejogas Njuorggáma guvlu merkejuvvon ovddidanvuodđojurddamerkejumiin (jk 8451) Jiekjameara oallin. Gažaldagas lea riikkaviidosaččat deatalaš riikkaidgaskasaš johtolatgeaidnu. Mearrádusa mielde: Jiekjameara oalli ovddiduvvo riikkaidgaskasaš johtolatoallin, man eanageravan plánemis galgá bidjet earenoamáš fuomášumi johtolaga njuovžilvuhtii ja dorvvolášvuhtii, johtolaga ja mótkkošeaddjiid bálvalusaide, johtolatbirrasa láhkái sihke luonddu-, oidnodaga- ja kulturbirasárvvuide. Eanageravan plánemis galgá

váldit vuhtii buorre eanageainnu sihke energia- ja diehtojohtolatjohtasiid sadjevárremiid ja ráddjehusaid birrasa eanageavaheapmái.

Guovllugeaidnu 970 lea merkejuvvon nuppástuhttit vuodđogeaidnun (kt) seamma ossodaga buohta. Deatnogáddi Badjegeavgjás Njuorggámii sihke Ohcejohsiste Ganešjávrri m áttageahcái lea čujuhuvvon turisma geasuhanguovlun, turisma ja astoáiggedoaimmaid ovddideami čuozáhatguovlun (mv 8405). Mearrádusa miedde: Guovllu berre ovddidit turismaguovddážiid, eanaguovloturismma, bálvalusaid ja geinnodagaid oktasašdoaibmamiid ollislašvuohtan guovllu váldogeavahanulbmiliin oktii soahppevaš láhkai.

Nuvvos lea merkejuvpon dálonguovllu ovddideami čuozáhatguovlun, gos deattuhuvvo sámekultuvra (mk-1 8021). Mearrádusa mielde: Guovllus galgá seailluhit ja ovddidit máŋggabeallásacčat eananguovllu ealáhusaid, bálvalusaid, ássama ja kulturbirrasa. Guovllus galgá geahččalit seailluhit ja ovddidit sápmelaškultuvrii ja eará báikkálaš árbevirrui mihtilmas huksenvuogi.

Govva: Davvi-Lappi eanagottelávva lea fidnen lágafámu 28.1.2008. Ohcejoga oasseeauovllu oasseeoppalašlávvaauovlu lea čáiehuvyon sullii alibjiin.

Ohcejoga girkosiidda biras lea čujuhuvvon čoahkkebáikedoaimmaid guovlun (A 32). Girkosiidii lea merkejuvvon maiddái guovddášdoaimmaid guovlu (C 109) ja dan viesttardavi bealde ja mágtageažis lea deatalaš dahje čáhceskáhppomii heivvolaš vuodđočáhceguovlu sihke rádjerasttildanbáiki.

Lávvaviidodat lea Earenoamážit boazodoalu várte oaivvilduvvon guovllu rádjá -merkema viidodagas (rájá davábealde). Dásá laktása lávvamearrádus: Stáhta eatnama, mii lea rájá davábealde, ii oaččo geavahit dan láhkai, ahte das šaddá mearkkašahti hehttehus boazodollui. Stáhta eatnama luohpadeapmi dahje láigoheapmi oažžu dáhpáhuvvat dušše dainna eavttuin, ahte eanaoamasteaddjis dahje láigoheaddjis ii leat vuogatvuolta oažžut buhtadusa bohccuid dagahan vhágis. (Boazodoallolága 2.2 § mielde).

Ohcejoga gielda gullá sápmelaččaid ruovttuguvlui (sa). Guovllut Ohcejohleagis ja Deanu lahkosis, váldu ássama olggobéalde, leat merkejuvvon eanaš luondduealáhusa guovlun (Ms 6609). Daid birastahti guovllut leat bealistis merkejuvvon meahcceguovlun (Se 6519 ja 6520) ja Geavu luonddumeahcci luonddusuodjalanguovlun (SL 4274). Mearrádusaid mielde: Meahcceviidodagaid dikšun- ja geavahanplánain berrejít válidot vuhtii riikkaviidosaččat ja guovllu mearkkašahti fatnasiinjohtin- ja mohtorgielká- sihke vánddardangeinnodagat.

Oasseoppalašlávvaguvlui leat merkejuvvon čuovvovaš kulturbirrasa dahje eanadaga várjaleami dáfos dehálaš guovllut dahje čuožáhagat: Álbmotlaš eanadat -Ohcejohleahki (ma 5921), Ohcejohleahki (ma 5921), Deatnoleahki (ma 5917), Luosnjársuolu, boares guollestobut (ma 5923), Veahčaha gilli (ma 5924), Ohcejoga kultureanadat - Mierašluoppal (ma 5921) ja Sámišaldi (ma 5922). Dáidda lassin guovllus leat čuovvovaš kulturbirrasa dahje eanadaga várjaleami dáfus dehálaš čuožáhagat: Ohcejoga girkoeanadat (S 3028) ja kulturhistorjjálaččat mearkkašahti geaidnu Ohcejoga poastabálggis. Ohcejohsiste lea merkejuvvon oassegouovlu gáttiid suodjalanprográmmii gullevaš guovlun, Ganešjávri (rs). Gevvui lea merkejuvvon sierraguovlu (E 1806).

Eanagottelávas lea merkejuvvon lassin guovlogeaidnu Ohcejoga Girkosiiddas oarjjás Gáregasnjárgga guvlui sihke mohtorgielkágeinnodagat, olgolihkadangeinnodagat ja daid oktavuođadárbbut, kulturhistorjjálaččat dahje eanadaga dáfus mearkkašahti geainnut ja geinnodagat, suodjalan- ja dološbázahusčuožáhagat (S 3027, SL 4296, SL 4922 ja SM 3517), astoáigge- ja turismačuožáhagat (V 846) ja bálgosiid rájít.

Govva: Jiekjameara manahat, Arctic Corridor, lea ođđa riikkaidgaskasaš ekonomiija-guovlu sihke johtolat- ja ovddidanmanahat. Dat laktá Nuortameara guovllu Jiekjameara čiekjalis hámmaniidda, oljo- ja gássafidnuide sihke Davi mearrajohtolaga viesttargeahčái. Johtolatmáđii johtá Ohcejoga oasseeoppalašlávvgauovllu čađa. (Gálđu: Plaky)

Lappi-soahpmamuš - Lappi eanagotteprográmma 2018-2021

Lappi lihtu váldestivra dohkkehii čoahkkimisttis 27.11.2017 Lappi-soahpmamuša - Lappi eanagotteprográmma jagiide 2018-2021 ja dan birasčilgehusa. Lappi-soahpmamušii gullá maiddái sámegikki dohkkehan sápmelaškultuvraoassi.

Davvi-Lappi eanagottelávva 2040

Davvi-Lappi eanagottelávva 2040 lea biddjon johtui. Davvi-Lappi eanagottelávva sárgu háltesárgáid davimus Lappii guhkás boahttevuhtii, jahkái 2040. Ulbmilin lea, ahte lávva lea gárvis lagi 2020 loahpas.

3.4.2 Oppalašlávat

Ohcejoga oassegouovllu oasseoppalašlávvaguovllus eai leat fámus makkárge oppalašlávat. Lávvaguovlu lea gitte Deanu- ja Anárjohlegiide dahkon gáddeoasseoppalašlávain. Njuorggáma oassegouovllu oasseoppalašlávva fidnii lága fámu 5.6.2007 ja Gáregasnjárgga oassegouovllu oasseoppalašlávva 28.9.2011.

3.4.3 Sajádatlávat

Ohcejoga girkosiidii lea ráhkaduvvon huksenlávaid ovttastaddan lagi 1995. Ovdal lagi 2000 dohkkehuvvon huksenlávat leat eanageavahan- ja huksenlága mearrádusaid mielde dál sajádatlávat. Ohcejoga girkosiidda sajádatláva áiggedássái bidjan ja viiddideapmi lea boahtán johtui lagi 2012 áigge.

- Áitesavvona sajádatlávva lea dohkkehuvvon 29.4.2016.
- Áitesavvona sajádatlávvabargu muddu 2 lea joðus.

3.4.4 Gáddesajádatlávat

Ohcejoga oassegouovllu oasseoppalašlávvaguovllus leat čuovvovaš ráhkadeami vuloš dahje fámus leahkki gáddesajádatlávat:

- Áitesavvona gáddesajádatláva nuppástus lea joðus.
- Osmá gáddesajádatláva nuppástus lea dohkkehuvvon 20.06.2016.
- Osmá gáddesajádatlávva lea dohkkehuvvon váldestivras 25.9.2007
- Áitesavvona gáddesajádatlávva lea dohkkehuvvon váldestivras 28.10.2004
- Badje-Jalvi gáddesajádatlávva lea dohkkehuvvon váldestivras 20.8.2003
- Nillávári gáddelávva lea nannejuvvon 3.6.1988
- Gonagaseađggi gáddeláva viiddideapmi lea nannejuvvon 30.12.1982
- Gonagaseađggi gáddelávva lea nannejuvvon 8.3.1979

3.4.5 Huksenortnet

Váldostivra lea dohkkehan Ohcejoga gieldda huksenortnega 24.5.2010 § 23.

3.4.6 Eará plánat ja čielggadeamit

Váldostivra lea dohkkehan Ohcejoga gieldda birassuodjalanmearrádusaid 15.12.2009 § 107.

Dán guovllus leat dahkon máŋgat čielggadusat ja dohko leat dahkon máŋga plána. Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávaid várás leat dahkon vuolggasadječielggadusat, man guovddášoosit leat rapporterejuvvon sierra vuolggasadjeraportan (Maa ja Vesi Oy 2004). Čielggadusat leat vuodđuduvvan dakkár materiálii, mii lei juo dahkon, ja jearahallamiidda, oassebeliid oaiviiliida ja gieddebarguide sihke inventeremiidda. Lávvaplánema oktavuođas čielggadusat leat dievasmahton, erenoamážit luonduu ja eanadagaid guorahallama hárrái.

Lávváráhkadeami várás leat dahkon čielggadeamit:

- Šládjačielggadeapmi dain oassegouovlluin, main dutkojuvvo huksensajiid čujuheapmi stáhta eatnamiidda.

- Arkeologalaš čielggadeapmi dain oassegouovlluin, main dutkojuvvo huksensajiid čujuheapmi stáhta eatnamiidda.
- Ohcejohnjálmmi gili sajádatláva várás dahkkon luonddučielggadeapmi, eanadatčielggadeapmi ja visteinventeren.

3.5 HUKSEJUVVON BIRAS

3.5.1 Oppalašráhkadus

Oppalašlávvaguvlui gullet Ohcejoga gili guovddáš ja Deanuleagi gáddeguovllut s. 60 km Veahčahis Nuvvosa Áilegasá rádjái (Áilegas báhcá olggobeallái), sihke ollásit Ohcejohleagi gáddeguovlu, man guhkkodat lea sullii 120 km.

Ohcejogas leat máŋggalágan almmolaš ja priváhta bálvalusat. Almmolaš bálvalusat leat Ohcejohnjálmmi skuvla (maiddái sámeskuvla) dearvvasvuodaguovddáš, bátnedivššohat, gieldadoaimmahat ja fuođđo- ja guolledoalu dutkanlágádusa Deanu dutkanstašuvdna Logenár fitnodaga, mat fállét turismabálvalusaid leat gili guovddáža olggobealde.

3.5.2 Ássan

Ohcejohnjálmmis Mierašluobbalii áasset s. 600 ássi. Gili guovddáža olggobeali bieđggusássanguovllus, masa oppalašlávva dahkojuvvo, dál leat nuppelohkái ássanviesu ja sullii 40 luopmovistti. Gili guovddáža olggobeali gáddeguovlluin huksen-beaktilvuhta lea addo dál vuollel 2 huksenbáikki gáddesárggeskilomehtera nammii.

3.5.3 Ealáhusat ja bálvalusat

Ohcejoga guovddážis lea beaiveruoktu, Ohcejohnjálmmi skuvla (72 oahppi), álšasále, vuojadanhálla ja girjerádju. Beaiveruovttus ja skuvillas leat sierra sihke suoma- ja sámegielat joavkkut ja luohkát. Sámegielat oahpahusa bálkágoluide gielda oažju 100 % stáhtadoarjaga. Ohcejohnjálmmis lea sámelogahat, mii lea gielda áidna gaskadási oahppolágádus. Doppe leat 19 oahppi. Sámegielat oahpahusas lea ovttasbargu Norgga beallái. Gielddas lea maid rávesolbmuid skuvlen, man olis ordnejuvvojit earálágan gurssat juohke gilis.

Gielddas lea dearvvasvuodaguovddáš ja bátnedikšunbáiki. Dearvvasvuodaguovddážis lea buohcciide 14 seaŋgasaji ja gielddas lea oasseáigásáš doavttervirgi. Oassi buohcciid dikšuma bálvalusain ostojuvvo Avvilis ja oassi Norgga bealde.

Gádjundoaimmas lea ollu ovttasbargu ránnjágielddaiguin. Suoma bealde gádjundoaibma dikšojuvvo guovloovttasbargun, man oktiiveiveheadjin lea Lappi liittu. Dasa lassin Norgga lagašgielddaiguin lea ovttasbargosoahpamuš nu, ahte lagamus ovttadat dikšu omd. gádjundoaimma čáskadanbargguid. (Ohcejoga gieldda, 2013)

Ohcejoga oassegouvllus leat ee. čuovvovaš priváhta bálvalusat/fitnodagat:

• Monipalvelu Apuavain Ky • T:mi Kai Karekivi • Aimo's Auto Ky • Parturi-Kampaamo SKIERAT • Ohcejoga vuojadanhálla • Liikunta- ja hierontapalvelut • UTSVOIKKA	• Annukan Grilli • Pub-Restaurant Rastigaisa • Linjabiila • TMI OSSSI GUTTORM • Taxi Antti Sujala • Taksi Asko Länsman • Taxi Raimo Esa Guttorm

- Tilausliikenne E & O Guttorm Oy
- Tapiola Ilmari
- Tmi Rauna Guttorm
- Baadus-Lomamökit Ky
- Camping Lapinkylä Utsjoki
- Hotelli Utsjoki
- Kenestupa (Eräsaukko Oy)
- Lohi-Aslakin Lomamökit Ky
- Tenon Kalastus- ja Eräpalvelu Ky
- Vetsituvat Ky
- Salmon Club
- Villa Teno Oy
- Tenon Tunturituvat Ky
- Tenon Lohituvat ky
- Vetsikon Leirintämökit Ay
 - T:mi Poronpurijat
 - Hotelli Pohjan Tuli Oy
 - Meahciráđđehus, Ohcejoga rávvengohti
 - Tero Ronkainen Ky
 - EPELI Ky
 - Arctic Abyss
 - Wapaherra Oy
- Tunturilapin Rautu Oy
- SEPON JÄNKHÄLOMAT
- Tmi Jamen Eräpalvelut
- Tundrasafari
- Ittna
- Siluaur Ky
- Utsjoen Hillajänkä Oy
- Uulan Säästö
- Sähköpalvelu J. Yrjänheikki Oy
- Lohikoukku Ky
- Utsjoen LVI Palvelu
- LEK-Palvelut
- Utsjoen tilipalvelu
- Studio Borga
- Arctic Photos
- Tenon Vene
- Vetsikon vene
- Utsjoen Ympäristöhuolto Ky
- Sami Dekstor Ky
- Girjjat
- Pohjolan osuuspankki

3.5.4 Astoáiggeguovllut

Astoáiggedoaimmat laktásit Deanuleagis eanaš guolásteapmái dahje duoddariin vánndardeapmái dahje mohtorgielkkástallamii. Ohcejoga gili guovddáža olggobealde stuorámus astoáiggeguovlu lea Badjegeavgŋá biras ja dan guolástusbáikkit. Lávvaguovllus beassá maiddái Geavu bálgái.

Ohcejoga gilis leat čuovgaláhttu ja muhtun earáge smávit astoáiggebáikkit. Skuvllaid lahkosis leat lihkadan- ja lášmmohallangiettit.

3.5.5 Johtolat

Geainnut

Plánenguovllus lea viiddis almmolaš ja priváhta geaidnofierpmádat. Deanuleagis lea guovllugeaidnu nr. 970 Gáregasnjárggas Girkosiidda bokte Njuorggámii (dovdojuvvo maid Deanu geaidnun). Dasa lassin Ohcejohleagis lea váldogeaidnu 4.

Ohcejoga gili guovddážis leat buorit geaidnooktavuođat ja rádjerasstildanbáikkit Norgga beallái.

Čáhcejohtolat ja láddensajit

Deatnu lea álo leamaš čáhcejohtolahkan ja johtolatfávlin. Merkejuvvon fanasjohtolat jogas ii leat, muhto johkarágge lea álo johtaluvvon.

Deatnogáttis leat muhtun veardde ládden- ja fanasluoitinsajit. Ohcejoga gili guovddážis leat maiddái ládden- ja luoitinsajit.

Mohtorgielkámáđijat

Meahciráđđehus fuolaha čuovvovaš mohtorgielká máđijaid. Ohcejohka-Beazet, Ohcejohka-Njuorggán, Njuorggán Čeavetjávri.

Joavkojohtolat

Avvila guovllus Ohcejohkii ja Njuorggámii johtá dábálaččat okta linnjabiilavuorru beaivvis goappat guvlui.

3.5.6 Servodatteknihkalaš fierpmádagat

Energijjafuolahus

Ohcejogas doaibmá "Utsjoen sähköosuuskunta", mii jagis 2013 jugii rávnnji sullii 1300 dállui. Rávnnji doaimmaha Energia Polar Oy. Elerávdnjefierpmádat gokčá olles Ohcejoga gieldda.

Girkosiidii lea plánejuvvon ođđa liggenguovddáš skuvlla máttabeallái.

Čáhcefuołahus

Ohcejoga gili guovddážis leat čáhcejođas- ja duolvačáhcebohccit, sihke čázeváldinrusttet ja duolvačáziid buhtistanrusttet. Biedđgosássan guovluin sihke čáhceváldin ja duolvačáziid gieđahallan lea ordnejuvvon guhtege giddodagas sierra

Ođđa čázeváldinrustteta ja 3,5km guhkkosaš čáhcelinjjá leat huksemin Áitesavvonii ja dat válbmanit lagi 2013 loahpa rádjái. Eará sajiin gilliguovddáža olggobealde eai leat čáhcejođas- dahje duolvačáhcefierpmádagat.

Bázahusfuolahus

Oppa Ohcejoga gielda gullá lágiduvvon bázahusfievrrideami vuollái. Bázahusaid fievrider Napapiirin kuljetus Oy Avvili Lapeco vuostáiváldinstašuvdnii. Doppe dat fievrividuvvojít ain Durdhosa ruskabálkái. Jahkásacčat bázahusat čoggjojut sullii 550 tn.

3.5.7 Birashehttehusat

Šlápmaherhttehusat šaddet geaidnojohtolagas ja maid Osmá guovllu, Deanugeaidnoguora báhčinguouvllus.

Girkosiidda mättaosiin lea boares ruskabáiki, mii lea giddejuvvon 90- logu loahpas eanaávdnasiin, mii čuovui dan áigásá lähkaásaheami.

3.6 EANADAT

Oppalohkái

Deanuleahki ja Ohcejohleahki leat Davvi-Lappi málssoleamos johkaleagit. Leagit luddejít duottarčilggiid ja dahket dán garra duoddaris luonddubirrasa ja eanadaga dáfus čielgasit earálágán ollisvuoda. Luonddudilit leat njuolgga váikkuhan maiddái johkalegiid kulturhistorjái ja ealáhusaide, main fas lea leamaš iežas váikkuhus eanadahkii. Johkalegiin lea ássojuvvon ja dat leamaš dehálaš johtingeaidnun juo ovdahistorjjálaš áiggis, das muitalit ee. eatnat dološ bázahusat.

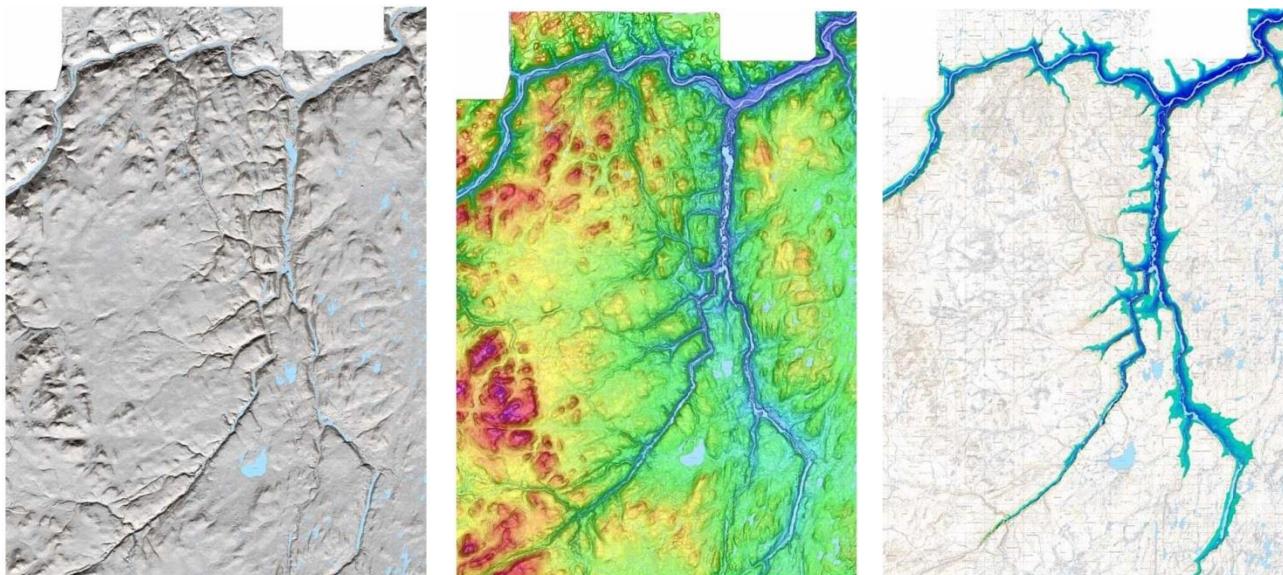
Plánenguovllu eanadat lea hui čáppis. Duoddariid ceakko vieltit dahje jiekŋaáiggi maŋŋásáš johkaproseassaid borran, buolžaávdnasiin šaddan gáddesteallit badjánit báikkuid njuolga johkarokkis, duovdagat leat meahccái ja rámšasat. Báikkuid johkagura ja várrečilggiid gaskii báhcet seakka gáddesteallit, gosa guovllu olbmot ásайдувве ja ráhkadedje smávva bealdduid. Dáppe čappa luođu eanadat sihke luonddubirrasa ja olbmo doaimmaid gaskasaš oktavuohta dahket dán eanadagas nu čábbá. Plánenguovllu eanadagain lea oaidnimis sihke sápmelaš ja suopmelaš kulturárbbi váikkuhusat, ja dasa lassin eanadagas leat eandalii sápmelaš kultuvrras "oaidnemeahttun" mearkkašumit ja árvut, maid báikkiid ii máhte merket kártii.

Eanadatráhkadus

Johkalegiid šaddanhistorjá

Leagit leamaš lean álggoálggus báktevuodú cuovkaneami avádagat, maid jiekŋaáiggi jiehkkerávnijit leat hábmen u-leahkin. Báktevuodú cuovkanemiid njuolggóčiegat koordináhtaid mielde Ohcejoga ja Deanu leagit leat njulgosat ja dahket 90 gráda mohkiid. Seammá njuolggóčiegat koordináhtat oidnojít maiddái johkalegiid birrasiid eatnamiin. Jiekŋaáiggi jiehkkerávnijit leat jorben muhtun veardde johkalegiid njuolggóčiegat luondu. Legiid ráigge leat golgan maid dološ jiehkevuole jogat, mat leat buktán legiide buolžaávdnasiid. Jiehki jávkama maŋŋá leagit ledje eanaš meara vuolde, mii ovttas jogaiguin lea dássen johkalegiid eanavuođu dálá hápmái.

Govas 1 plánenguovllu čuovgga molsašuvvamat leat hábmeyuvvon duovddahámiid vuodul. Čuovgga rehkenastimis leat válđojuvvon vuhtii gosa guvlui vielti állana ja vieltti ceakkusuohtha. Ohcejohleagi čuovgadilit leat davás ja máttás guvlui ja dan dihte seammassullasaččat goabbatge bealde joga. Deanuleagis čuovgaerohus lea davá- ja máttabeali gaskka erenoamáš mearkkašahti dalle go johka golgá nuorttas ja viestarii. Govas 2 oidnojít vilttiid njoaiddusvuohtha ja eatnamiid allodatdássi, mas vuollegeamos eana lea merkejuvvon alihii ja alimus guovlu fas ruoksadiin. Deanu ja Ohcejoga legiid ráddjen oidno govas 3.

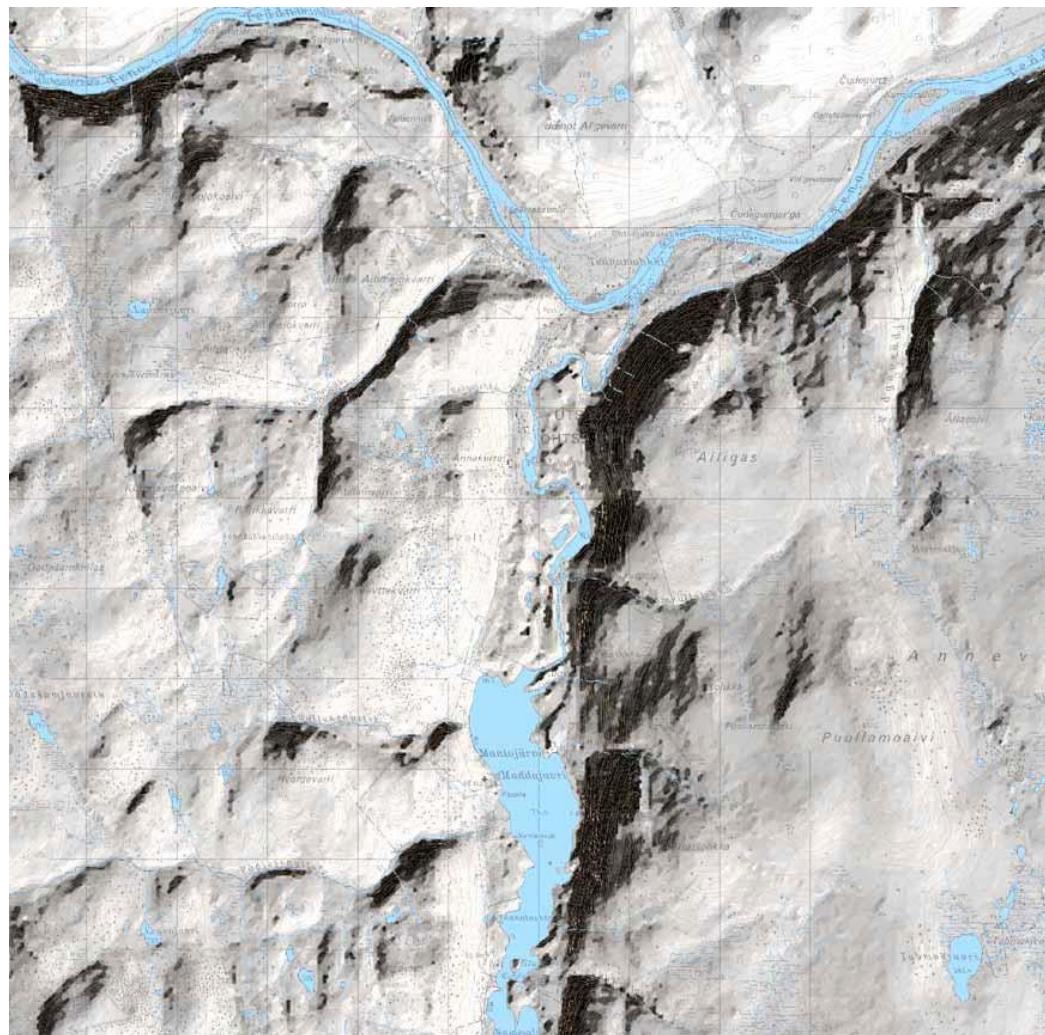
Govat: 1. Gurotbealde guovllu vielteálit ja duovdagiid allodatdásit. 2. Gasku guovllu duovddahámit čuovgadili hárrái. 3. Olgešbealde Ohcejoh- ja Deatnoleahki.

Jogaid váikkuhus johkalegiin

Ohcejohleahki lea earálágan go Deanuleahki das go Ohcejogas lea uhcit čáhcerávndji. Gievrrat Deatnu borrá eatnamiid, mohkohallá ja hábme gáttiid ja vilttiid vuolágežiid olles leagi govdodagas. Ohcejoga čáhcerávndji lea uhcit, nuba dat ii nákce borrat ja meanderet johkaleagi eatnamiid. Ohcejohka deavdá leagi botni rámšuid jávrin ja coahkáseamos báikkiin de fas golggiida leagi deavdin nuppi jávrái. Easkka Máttagávri davábealde addo ovdal Deanu, Ohcejoga rávndji lea givron doarvái ahte dat nákce vehážiid borrat eatnamiid (meanderet). Govas 4 oidno čielgasit Deanu ja Ohcejoga sturrodaga earru.

Jogaid earálágan rávnnjit leat hábmen Deanuleagi ja Ohcejohleagi eanadagaid earáláganin. Deanuleahki lea stuorát mihttolávas rabas johkaleahki, man gasku mohkohallá Deatnu. Ohcejohleahki lea ravddaid dáfos seammalágan go Deanuleahkige, muhto leagi botni lea eanadaga dáfos unnit mihttolávas buolžžaid, vuvddiid ja jávriid ollisvuhta. Govas 5 oidno johkalegiid earálágan luondu. Ohcejohleahki lea šaddan smávva buolžžain ja jávriin, go fas joga borran ja dan meanderen lea dulben Deanuleagi johkabotni. Stuorra mihttolávas geahčadettiin johkaleagit Ohcejohnjálmmissi máttás ja nuorttas sulastahttet nubbi nuppis guktuid sullii 15 kilomehtera guhkkosaš njuolggo leahkeoasi bokte.

Govva 5. Govas oidno iditčuovggas Ohcejohleagi davimus oassi gos dat ovttastuvvá Deanuleahkái.

Govva 4. Ohcejohnjálmmi girkosiida ja duogábealde oidno njulges Ohcejohleahki.

Govva 6. Seakka Deanuleahki lávvaguovllu nuortta bealde, gokko johka ii čága mohkohallat dahje meanderet.

Deatnoleahki

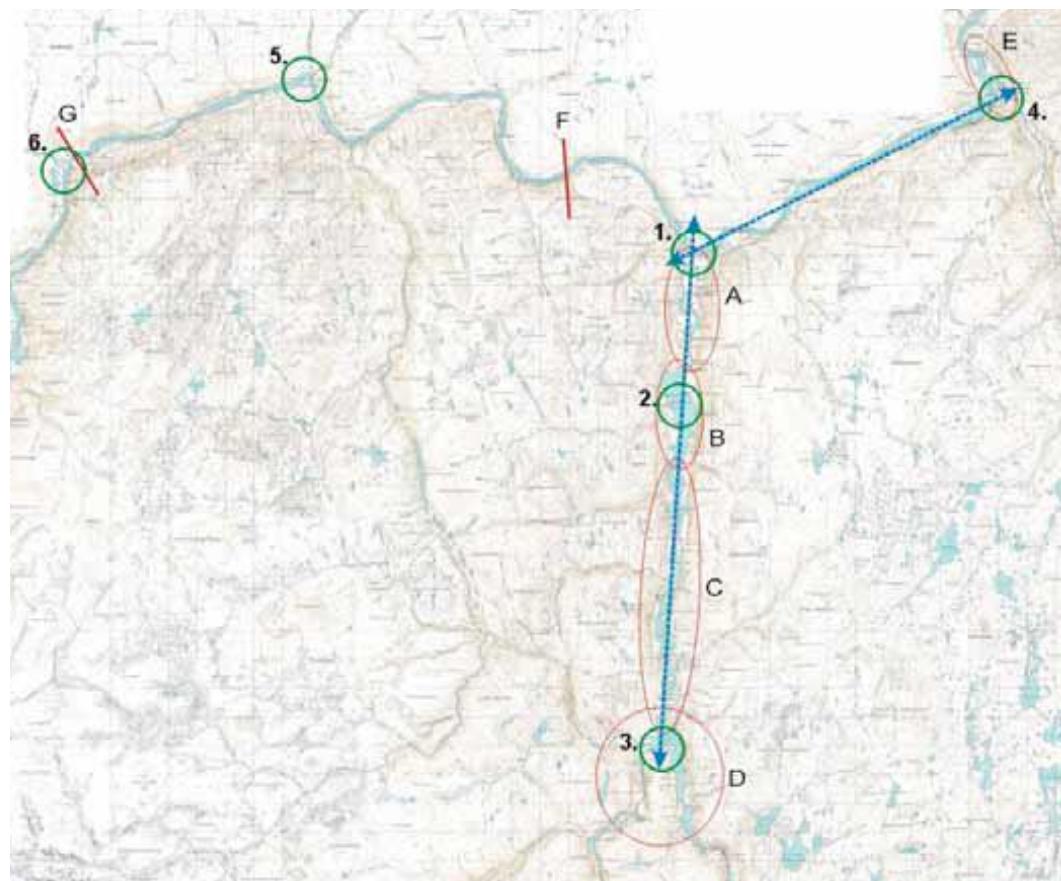
Lávvaguovllus, earret lávvaguovllu viesttaroasis Deatnu golgá eanáš lássá cuovkkasávadagaid ráigge njuolggočiegat koordináhtaid siste. Johkaleagi botnis oidnojít joga borrama ja meanderema luottat eatnamiid duolbbasvuodás ja daid stuorra miittolávas. Deanuleagis eai leat jávrrit, earágo muhtun Deanu boares oali bázahasat.

Dán plánenguovllus johkaleagi sáhttá juohkit sturrodaga dáfos guovtti oassái: viestarbeali baskkesleagát badjejohkii ja nuorttit govdadut johkaleahkái mii álgá sullii 7 kilomehtera Ohcejohnjálmmis bajás guvli (čuovvovaš govva, báiki F). Joga mohkohallan dahje meanderen stuorru johkaleagi mielde. Nuppi guovlojuogu sáhttá dahkat njuolggošárggát ja njuolggočiegat gaskka ja njoidosit mohkohalli johkaleagi gaskka. Eanadat nuppástuvvá dán guovtti guovllu gaskka Bihkkasavvona buohta joga viesttardavvečiegas (čuovvovaš govva, báiki G). Iežaslágan sierra bihtá Deanus lea dahkan Veahčajoga johkanjálbmi (čuovvovaš govva, báiki E).

Čuovvovaš govás lea njuolaiguin čájehuvvon earenoamáš guhkes johkalegiide šaddan eanadagat ja eanadagaaid čuolbmačuoggát. Deanuleahkái šaddá 15 kilomehtera guhkes njuolggo leahkegaska Ohcejogas Veahčahii. Áksila goabbáge geažis lea eanadaga dáfus dehálaš báikkit (čuovvovaš govva, čuoggát 1 ja 4). Eará eanadaga dáfus dehálaš čuolbmabáikkit leat Guošnjárga ja Bihkkasavu (čuovvovaš govva, čuoggát 5 ja 6).

Deanuleagis lávvaguovllus leat guokte eana-ávdhasiin čoahkkanan stuorát stealli, mat leat nuppelohkái mehtera čázeoaivvi bajábealde. Nubbi lea Veahčaha vulobealde ja nubbi fas Ohcejohnjálmmis viesttardavás. Dát steallit leat dálá johkaoali erošuvdnavaíkkusuaid olggobealde, go ii váldde vuhtii ravidguovlluid. Eará oasit Deanus leat eanáš šaddan joga borrama erošuvdnavaíkkusuas.

Govva: Guovlujuohku ja eanadagaaid dáfus mágssolaš báikkit

Govva: Veahčajohnjálbmi

Go Deanus lea garraseabbo rávdnji ja mohkahalli oalli, de Detnui luoiti jogat, earret Veahčajoga, eai leat lávvaguovllus ráhkadan delta-guovlluid. Veahčaha vulobealde Veahčajohka lea ráhkadan mohkahalli/meanderen delta golggadettiin leagi botnis Deanu guvlui. Joga mielde leat vulos leahkái golgan eanaávdnasat, main lea šaddan vuovdiluvvan delta-johkanjálbmi. Seammá sajis Deatnu dakhá garra mohki, dalle jogaid oktasaš váikkahuhusas lea šaddan guotkku delta vuostá ja delta lea seammás jorggihan joga golganguvlu. Guovllu huksendoaimmaid galggašii čohkhet dálá huksejuvvon guovlluide.

Ohcejohleahki

Ohcejohleagi sáhttá roavvát juohkit guovtti oassái, jos geahčada leagi sajádatráhkadusa stuorra mihttolávas: oktilaš leahki Deanus Geavojávrái ja dan máttabealde leat mánjggaid baskkes ja guhkes legiid guovlu. Davit oktilaš Deanuleagis sáhttá earuhit vel golbma sierralágan guovllu: davimus, veháš mohkahalli (meanderejeaddji) johkagaska, Máttajávri ja uhcit jávriid ja buolžzaid gaska Geavojávrái sihke Geavojávrri biras (ovddit govva, báikkit A, B, C ja D).

Davimusas Ohcejoga gili buohta johka mohkohallá johkaleagi botnis veháš eage dán oasis leat čielga jávrrelágan gaskkat. Joga goappáge bealde leat smávva dievát, mat dássánit Deanuleagi bealde. Guovllu rádjá máddin lea Máttajávris (geahča govva: *guovlojuohku ja eanadaga dáfus mearkkašahti báikkit*). Ohcejoga gilli lea Ohcejoga viestara bealde legiid ovttastuvvama sajis máttás. Girkosiidda huksen lea hábmen garrisit Ohcejoga viesttar beali, seammás go nuortta beali leahki lea seilon luodutviđá. Legiid ovttastuvvama báikkis eanadagas eanemusat čalbmái čuohcá Deanu rasttildeaddji šaldi, Sámi šaldi. Erenoamážit joga viesttarbealli lea heivvolaš huksemii.

Čuovvovaš oassi lea Máttajávri buohta, mii gokčá stuorámus oasi leagis njealji kilomehtera mátkkis. Máttajávri dakhá rabas speadjalasti oasi johkaleahkái, mii muđuid

lea leagi botnis eanadagaid dáfos gittalundosaš ja smávislágan. Čáhcerájá vuostá speadjalastet johkaleagi vielttit ja jávregátti girku ja dan biras. Máttajávrri eanadagat Ohcejohleagis leat rašimusat nuppástusaide.

Govva: Dákkár čađačuohpus lea Ohcejohleagis dábálaš. Čuohpus lea váldon Máttajávrri máttabealde.

Govas duos ovddabealde lea čađačuohpus Máttajávrri máttabealde, mii lea ovdamearkan Ohcejohleahkái dábálaš čađačuohpastagas. Leahki lea bajil badjel njeallje kilomehtera govdat ja vuolil sullii kilomehtera govdat. Vielttit leat sullii 100 - 200 mehtera alladat ja vilttiid čuohpastatsadjí leagi bodnái lea čielgaráját.

Govva: Uhca jávriid guovlu

Máttajárris máttás álgá uhca jávriid ráidolágan báddi, mii joatkašuvvá gitta Geavojávrái. Guovllus leat vurrolagaid leagi mieldásáš buolžżat ja daid gaskasaš leagit maid čáhci lea deavdán. Eanadagas leagi botnis lea smávvásárgosat ja mearkkašahtti eanadagat leagi botnis rahpasit leagi mieldásáš jávriid miehtá. Dán gaskka Ohcejohleagi máttaoasisi čielga sajádatráhkadus viidugohtá ja jávká Geavojávrri buohta golmma sierra leahkin.

Geavojávri ja dan birasleagit ráhkadir iežaset ollisvuoda, man duovdaga mearkkašupmi nanosmuvvá, go dat lea Ohcejohleagi oainnusáksila joatkkan. Geavojávri buohta njuolggosárggát Ohcejohleahki juohkásá golmma váldoleahkin, mat fas juohkásit máŋgga uhcit leahkin ja dahket mohkkás ollisvuoda.

Ohcejohleagis lea golbma čuolbmabáikki eanadaga dáfus. Davimus lea Ohcejohleagi ja Deanuleagi ovttastuvvama báiki. Nubbi lea Máttagávrri dakko gokko Máttagávri botke leagi ja juohká dan guovtti sierralágan oassái. Máttimussan lea Geavojávri guovlu, mii botke oktilaš Ohcejohleagi ja juohká dan uhcit legiide (geahča gova: *guovlojuohku ja eanadaga dáfus mearkkašahtti*, báikkit 1,2 ja 3). Ohcejohka joatkašuvvá máttás nuorttit suorggi mielde álggós čiekjalis ja baskkes leahkin, de viidu ja njiedjá máttás guvlui. Ohcejohka golgá johkaleagis eanáš guhkeslágan jávreráidun, mas leat johkalágan gaskkat.

3.7 KULTURHISTORJJÁLAŠ BÁIKKIT

3.7.1 Mávssolaš kultureanadagat

ÁLBMOTLAŠ EANADAGAT

Gáldu: Kansallismaisema, Ympäristöministeriö, 1993. (Álbmotlaš eanadagat, Birasministeriija 1993)

Ohcejohleahki

Ohcejohsiste, Mierašjávrris Detnui lea bures oaidnimis kultureanadagas máŋggabealágít molsašuddi luonddubirrasa ja sámekultuvrra ja maiddái suopmelaš vál dokultuvrra váikkuhusat. Ohcejohka golgá baskkes čiekjalis leagis ja duogábealde oidnojít viiddis eanadagat. Jogas leat vurrolagaid guhkes seakka jávrit ja daid gaskkas bogit ja guoikkat. Dállu duokko dákko ja daid duohkin leabbajít čáppa eanadagat. Láddjen ja šibihiid guohtun leat hábmen árbeeatnamiid nugo gittiid, niittuid, šiljuid ja sávzaáiddiid.

Ohcejohsiste leat olu ovdahistorjjálaš ja historjjálaš áiggi dološmuittut. Boares fásta ássanbáikkit leat duše fal doppe gos leamaš beldemii heivvolaš eana. Dálut leat eanáš oktodálut, duše fal Buodđobogis leat márja dálu čoahkkálagaid. Ássangittiid boares dálut leat dakkárat go Davvi-Suomas leat muđuige Dán guovllu huksenárbbi mielde leat huksejuvpon ee. Mierašluobbala ja Ollela sámedálut. Ganešjávri máttageahčen vuolgá boares bálggis, mii leamaš anus jo 1700-logus. Bálggis leamaš boastamáđii, mii manai Ganešbávtti badjel Ohcejohnjálbmái.

Máttajárgátti oinnoleamos visti lea ránes granihtagirku, mii lea alla dearpmi alde. Dat huksejuvvi stáhta goastádusain 1850–53. Boares hágde-eatnama ravddas lea Ohcejoga boares Bassi Ulrika girku hirsasáhkát jagis 1776. Girkohearrá báhppala fiinna, empirestiillat vál dovisti huksejuvvi maid stáhta ruđaiguin 1843. Dan šiljus leat ruksesmuolddain málejuvpon viesut, main boarrásepmosat leat 1700-logus. Jávregátti dearpmi alde leat girkostobut, mat leamaš sápmelaččaid anus girkobasiid ja márkaniid áigge. Girkostobuid guovlu lei ovdal Ohcejoga guovddáš bákin ja lei vel 1930-logus anus. Girkostobut leat 1800-logu álggu rájes cehkkojuvpon. Ovdalis dat ledje moaddelogi. Dál dáppe leat s. 14 vistti, mat leat divoduvvon ovddeš hápmái.

RIIKKAVIIDOSAČČAT MÁVSSOLAŠ EANADATGUOVLLUT

Gáldu: Arvokkaat maisema-alueet; maisema-aluetyöryhmän mietintö 2, Ympäristöministeriö, 1992. (Dehálaš eanadagat, eanadatbargojoavkku smiehttamuš 2, Birasministeriija, 1992)

Stáhtaráđđi dagai smiehttamuša vuodul 5.1.1995 prinsihppamearrádusa riikkaviidosaččat mávssolaš eanadatguovlluin ja eanadatguovllu dikšuma ovddideamis.

Sámeguovllu riikkaviidosaččat māvssolaš eanadatguovllu beaivádaninventeren lea dahkkon 2014 ja vuordá stáhtarádi dohkkeheami. Inventeremis lea evttohuvvon Ohcejohleagi eanadatguovllu rádji viiddiduvvot Deanu rádjái, ja dasa gulale maid Áilegas-duottarfielettit.

Ohcejohleahki

Riikkaviidosaččat māvssolaš eanadatguovlu

Ohcejohsiste kultureanadat lea dakkár go Davimus Sámi duottarguovllus leage, johkalegiin lea hárves ja smávislágan ássan. Guovllu stuorámus árvvut vuodđuduvvetge fiinna luonddubirrasha eanadagaide.

Eanadatgovva

Ohcejohsiste eanadagaide gullet guovllut Mierašluobbalis Máttajávrái, gos Ohcejohka luoitá Detnui. Ohcejohka golgá baskkes leagis, mii lea borraluvvan veháš mohkohalli, alla stealleeatnamiid ja vuolleqis viiddis eanadagaaid gaskii. Johkaleagi vielttit leat ceggosat ja alladat, ja dássidis eana lea vánet leagi botnis. Ohcejohka golggada vuorrolágaid guhkes seakka jávrin ja daid gaskkas ee. bohkin ja guoikan.

Eanadolli heivvolaš guovlu lea hui vánet ja fásta ássan lea hárvet. Máŋggat ássan-báikkit leat eanadaga dáfus hui čábbát ja doppe leat máŋggalágan árbebiotohpat. Olbmo ássan báhcá johkaleagis goit luonddueanadagaaid suoivanii.

Luonddubirassárgosat

Ohcejoga viestarbealde bákti lea eanáš granulihtta ja nuortta bealde fas suvra čiekŋalisgeađgešlájat. Johkaleagi birastahti eatnamiin lea morena-eana ja buolžaávdnasat leat duše joga siste. Ohcejohka lea guhkes, seakka buolžagaskkaid ja daid báldalas jávriid ráidu. Vielttit badjánit 100–200 mehtera allodahkii goabbáge bealde joga. Buolžat dahket báikkuid sulluid ja njárggaid jávriide. Johkaleagi topografiija lea molsašuddi.

Leagis johkagieragiin leat beahceguolbanat, muhto beziid mearri muorrašládjan geahppána vulos guvlui manadettiin. Vuolle Ohcejogas leagi botnis leat soahkeguolbanat, ja beziid oaidná šat duoppil dáppil. Máŋggasajis vielttit leat hui juvvii. Joga siste leat dulvevuovddit, guoikagáttiin bávttit, duoppe dáppé luktegáttit, smávva dulveniittut ja sieđgarođut. Beldejuvvon rabas báikkiin, gos lea láddjejuvvon ja gos šibihat leat guhton, leat árbebiotohpat: gielltit, bealddut, šíljut, rođut ja áidojuvvon gielltit.

Kultursárgosat

Ohcejohsiste leat olu ovdahistorjjálaš ja historjjálaš áiggi dološbázahusat. Boares bissovaš ássanbáikkit leat duše doppe gos beldemii lea heivvolaš eana. Dálut leat ovttaid ovttaid. Buođđobogi sulain leat máŋggá dálú joavku.

Ássangittiid dálut leat davvi-Lappi vieru mielde vuollegaš hirsastobut. Mierašluobbalis, Ollelis, Leaibejogas, Ganejávrris ja Jumbális leat dán jahkečuođi álggus dahje mannan jahkečuođi áigge huksejuvvon visttit. Dáluid birra lea dávjá smávva bealdo-, giedde- ja gieddeeatnamat. Huksenbáikkit leat válljejuvvon dárkket ja eanadagat leat čábbát. Ovdamearkan Mierašluobbalá dállu oktan boares visttiiguin lea ovdamearka hárvenaš kulturduovdagis. Ollela dállu njárggas hui čáppa báikkis, lea árbevirolaš sámedálu gieddi gos viesut leat ceggejuvvon hui friddja. Fiellskođastuvvon, málekeahthes ássanvisti lea jagis 1925, ja oassi viesuin lea huksejuvvon 1800-logu loahpas. Ovddeš

boastafievrrideaddji várás huksejuvvon Ganešstohpu lea gohttenbáikin dál. Ganešjávrri máttageahčen vuolgá boares boastabálggis Ganešbávtti badjel Ohcejohnjálbmái. Dán áigge dat lea museageaidnu.

Geavojávrre birra geaidnoguoras, soarvestohpu ja meahcceráđđehusa viesut, leat hui earálaganat go maid árbevirolaččat huksejedje. Jávrri nuppe bealte vielgá biologalaš stašuvdna Kulturhistorjjálaččat deháleamos báiki lea Máttajávregátti kultureanadat. Das lea stuorámussan geadgegirku alla dievá alde. Girku lea huksejuvvon 1850-logus. Ohcejoga ovddeš girkus lea vel báhcán sáhkát, mii lea boares hávdeeatnama guoras. C.L. Engel lea sárgon 1840-logus huksejuvvon báhppala, mii lea ovttagearddát empirestiillat visti. Jávregáttis báhppala šiljus leat ruksesmuoldain málejuvvon olgovisttit. Máttajávrri gáddedievá alde leat girkostobut, mat ledje sápmelaččaid boares čoahkkananbáikin stuorra girkobasiid áigge. Girkostobuid guovlu lei ovodal Ohcejoga guovddáš báikin, ja vel 1930-logus dat stobut ledje ain viššalis anus. Girkostobut leat huksejuvvon 1800-logu bealte. Álgoálggus dat leamašan moaddelogi, muhto oassi dain lea sirdojuvvon eret. Dál doppe leat 14 máhcahuvvon ja ovddeš hápmái divoduvvvon girkostobu. Girkostobuid birra lea sámilduvvan suoidnegiettit ja soahkešaddu.

Deanuleahki

Lávvaráhkadeami rádji lea viestaris Deatnoleagi guovllus.

Riikkaviidosacčat mágssolaš eanadatguovlu

Davvi-Lappi duottarguovllu Deanuleahki lea boares boazodoalu, luossabivddu ja eanadoalu hábmen kulturbiras, masa gullet viiddis luonddueanadagat.

Eanadatgovva

Eanadatguvlui gullá Deanuleahki ja dan raviduoddariid vuolleielttit Rávnnas, Biešjohnjálmimi máttabealde johkaráiggi vulos gitta Áilegasnjárgii. Eanadatguovllu máttabealde ee. Luopmovisttiid huksen lea nuppástuhttán árbevirolaš jogasisássama luondu. Davvin, Áilegasnjárgga vulobealde johkaleahki lea hui hárvvet ássojuvvon.

Norgga ja Suoma rádjájoga Deantu lávejit gohčodit Davviriikkaid čábbáseamos johkan. Deanus lea stuorámus leahkečohkiideapmi olles Suomas, sullii kilomehtera govddu ja 200–300 mehtera čiejal. Báikkuid duoddariid ceakko vielttit leat geassádan guhkkelebbui jogas ja johkaleahkái šattai duolba guolbba, gos leat ovttat dálut ja daid giittel dahje juo olles gilli. Nuppe sajis leagi ceakko vielttit fas gorgnejit njuolgga jogas. Oalgejogat leat borran gáddederpmiide čiekjalis siidolegid, maid derpmiin johkaleagi geadgás vielttit ihtet oidnosii. Earenoamáš čáppa duovdagat leat Áhkojohnjálmmiss.

Eanadatguovllu davveoasis ceakkovielttát Nuvvos-Áilegasá alážis sáhttá oaidnit man stuoris ja viiddis Deanuleahki lea. Čiekjalis, muhto nuppe dáfos rabas leagi botnis mohkohallá johka silbabáddin ja suhkkes soahkevuovddit buktet vilttiide ruonas ivnni ja šattolašvuođa gova.

Luonddubirassárgosat

Deatnu golgá stuorra granuliittaduoddariid (Áilegas, Bášduoddar, Nuvvos-Áilegas) viestarbeali don dološ báktevuđđui gollan leagis. Joga oalli lea 300–500 mehtera, báikkuid juobe kilomehtera govddu. Geassečázis ihtet olu gáddedečievra- ja sáttoeatnamat. Ovdamearkan Dálvadasa buohta leat viiddis sáttoguovllut, ja Nuorbenjárgga máttabealde lea gáddesáttobáikkiid lassin okta suolu, mii lea ollásit

sáttun. Stuorra Deahppánsuolu Nuvvosis lea eanodoalu anus. Joga gáttiin leat muhtun veardde dulvegiettit, veháš dulvevuovdditge ja derpmiid alde rássegiettit.

Beldemii heivvolas eatnamat leat johkaleagi duolba guolbaniin Vilttiin ruodnájít soahkemuorat, mat leat miehtá subárktalaš guolbaniid. Muhtun sajiin, omd. Nuorbenjárggas šaddet maiddái beazit. Nuvvosa davábealde bákteseainnit ja čáhhcás vieltit addet šaddogokčasii lasi hearvva. Deatnu lea ráfáidahton čáhcefápmorusttegiid huksemis guoikkaid suodjalanlágain.

Kultursárgosat

Deanuleagis leat olu sierra ahkásaš ovdahistorjjálaš ja historjjálaš áiggi dološbázahus-báikkit, ee. sápmelaš bázahusat. Deatnu lea don dološ johtinfávli, ja Deatnogáddi lea Ohcejoga gieldda deahttásepmosit ássojuvvon guovlu. Maiddái guovllu eanadoallu lea fámolaš Deatnogáttiin, gos leat eanemus beldemii heivvolas eatnamat. Deatnogáttiin lea sihke sápmelaš ja suopmelaš ássan. Vuovdaguoika lea dán áigge Deanu sápmelaš kultuvrra guovddáš.

Boazodoallu, guolástus ja johkalegiid eanadoallu leat addán vejolašvuođa bissovaš ássamii. Ieš eanadoallu, lagamusat šibihiid doallan ja binnánaš belden leat boahztán deike suopmelaš ássiid mielde. Guolástusa mearkkašupmi birgema ja ealáhusa addin lea geahppánan guollemeriid uhccuma dihte. Deatnu lea dovddus Davvi-Eurohpá buoremus luossajohkan ja dat buktá johkagátti ássiide turismadietnasa. Dáluid ealáhusaid vuodđun leat ainge lotnolasealáhusat eanadoalu ja boazodoalu lassin.

Árbevirolaš eanadoalu ja boazodoalu visttit ja ráhkkanusat, mat leat Deatnoleagis seilon ain juo 1800-logu álgobáliid rájes, čájehit boarráseamos ja máŋggabealat huksenárbbi. Historjjálačcat deháleamos huksema mállet leat árbevirolaš hirsavisttit, ovdamearkan bárrastohpolágan vuodju ala huksejuvvon sámedálut ja áittit. Earenoamášvuodat Deatnogátti visttiide leat dat davvin nu dábálaš muorraávdnasiid sesttoláš geavaheapmi, lavdnjeávdnasat ja njealječiegat vuodju sulastahti stohpomálle. Dien marjimučča nuoramus heivehusat leat ođđasithuksema áiggi tiipadálut, main leat beannot gearddi.

Stuorábušge giliin boares visttit leat oinnolaš sajádagas. Eanadoalu dáluid šiljuid ollisvuhta lea šaddan guhkes áiggiid čađa. Viesut leat dábálačcat viehka bálddalagaid, go eanavuođdu lea gárži. Dálut leat dávjá uhcit, máŋgga geardái viiddiduvvon ja divoduvvon muorraviesut. Báikkuid leat ođđaáigášaš stuorra eanadoallooviesuid dahkan áibbas geaidnogurrii.

Áilegasnjárggas bajás Bihtegáddái johkaleagi ássan lea viehka oktilaš. Nuvvosis leat geaidnoguoras ođđaáigášaš rukses dálut oktan stuorra eanadoalloovieguin ja bálddas leat boares visttit lagabuš joga. Vilttiin leat bealddut ja gigett. Deahppánsullos leat maid bealddut, rássegiettit ja suovkkat. Dálvadas lea čappa báiki ja gilli lea deahtha ollisvuhta, man birrasis leat bealddut ja gigett. Nuorbenjárggas leat ođđalágan visttit ja gilis leat maid olu geassevisttit. Seitala ja Sieiddeádjaga dáluin leat ođđa ja boares huksemat bálddalagaid ja vuohkkasit. Vuovdaguoikkas lea dearvvasvuodállu, kapealla ja skuvla. Ássanvisttit leat ođđaláganat ja šiljuin leat seailluhuvvon boares visttit. Máŋgga dálus lea aktiivvalaš eanadoallu. Bealdduid gaskkas leat gigett, goike rássegiettit ja ng. Pakeahttabealddut, mat eai leat anus. Áhguoikka birrasiin luopmovisttit hehttejít duovdagiid ollisvuoda.

Buoremus beldensajiin eanadoallu orru leamen fámolaš. Šibihat oidnojít máŋgga sajis ja muhtun dáluin leat maid sávzzat. Earálágan áiteráhkkanusat leat dáid giliin valjít.

Maiddái boazodoalu mearkkašupmi vuhtto bures. Buođut ja eará guolástussii gullevaš ráhkkanusat leat dehálaš oasit eanadagas.

ÁRBEEANADAGAT

Gáldu: Arvokkaat maisema-alueet; maisema-aluetyöryhmän mietintö 2, Ympäristöministeriö, 1992. (Dehálaš eanadagat, eanadatbargojoavkku smiehttamuš, Birasministeriija, 1992)

Luosnjársullo guođohansullot

Vuolle-Deanus Veahčaha lahka lea Luosnjársuolu, mii lea mávssolaš ovdamearka das mo guolástusas ásse jagiáiggiid mielde ja mo sávzzaid doallan lea hábmen guovllu. Sullos leat máŋggat, vissage 1800-logu álgogeahčen huksejuvvon stobu. Oassi dain lea heajos ortnegis, oasi leat eaiggádat divodan, ain juo veháš. Árbreeanadahkii gullet maiddái guokte báldalas gieddesullo, mat bures earuhuvvet Deanu leagi eanadagas.

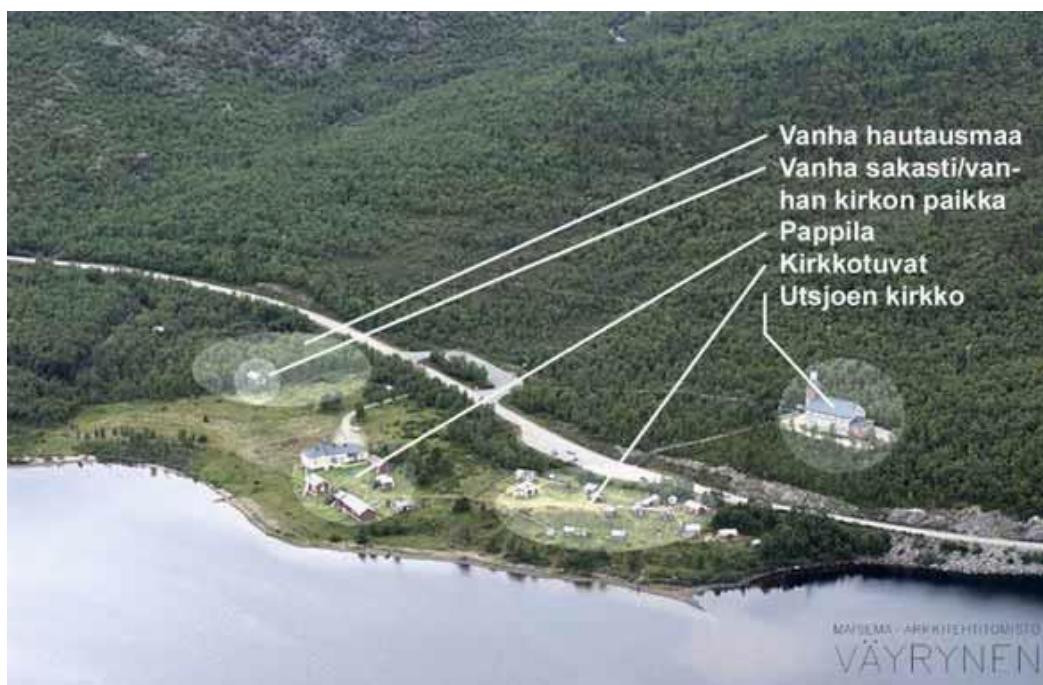
ÁRBEBIOTOHPAT

Gáldu: Lapin perinnemaisemat; Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus, 1998. (Lappi árbe-eanadagat, Lappi birasguovddáš ja meahccerádđehus, 1998)

Báhppal ja girkostobut

Riikkaviidosäččat mávssolaš rássegieddi, gieddi. Dán árvvu bajidit sierra dahkkit: áittavuloš hárvenaš šaddošlájat, hárvenaš šaddogeardeetiipa, kulturhistorjjálaš ja eanadagaid árvu.

Ohcejoga girku, báhppal ja girkostobut ovddastit álbmotlaš eanadahkan válljejuvvon Ohcejohleagi mávssoleamos huksejuvvon birrasa. C. L. Engela sárgun váldovisti huksejuvvui jagis 1843 ja dan šilljui gullet máŋggat ruksesmuolddain málezuvvon olgoviesut ja áittit, main boarrásepmosat leat 1700–logus. Máttajávrri gáddedearpmis leat girkostobut, mat leamaš guhkkin boahtti sáni guldaleaddjiid ja márkanolbmuid idjadanbáikkit. Dát stobut leat 1800–logu rájes.

Govva: Ohcejoga girku, girkostobut ja báhppal

Mierašluobbala gieddi ja rássegieddi

Eanagottálaččat márssolaš rássegieddi ja gieddi. Árvvu bajidit sierra dakkkit: áittavuloš šattut, hárvenaš šaddogeardeetiipa, kulturhistorjjálaš ja eanadaga árvu.

Ohcejoga Luobbal lea sápmelaš ássanbáiki ja das leat árbevirolaš visttit ja eará ráhkkanusat. Luoppal dakhá jávri nuorttabeallái máŋggasárggát ollisvuoda, mii čuvoda dieváid ja eará duovdagiid hámiid.

Gieddi leavvá gitta luobbala gáddái, eatnangeeidnui ja soahkebohtuide dokko birra. Dán guovllus leat ovdal láddjen jahkásaččat, go dálus leamaš šibihat ja sávzzat gitta 1970–logu rádjái. Dán áigge gieddi láddjejuvvo šat duollet dálle. Visttit, mat dáppe ain leat: ássanstohpu, mii lea huksejuvvon jahkečuođi álggu ohcejohkalaš málle mielde, ja de leat vel máŋga olgovistti, main boarráseamos lea vissa 200 lagi boaris.

Boaresbáikki gieddi

Eanagottálaččat márssolaš gieddi, rássegieddi. Árvvu bajidit sierra dakkkit: áittavuloš šattut ja gitta dološbázahusat.

Boaresbáiki Ohcejohnjálmmis lea boares sápmelaš ássanbáiki, mii lea johkaleagi suojes vieltái huksejuvpon. Go Deanu čázadatguovllus leat buorit ássamii heivvolaš eatnamat vánet, de ássan lea mealgadii álo bisson seammáid sajiin. Boaresbáikki giettis leat oaidnimis dološbázahusat, nugo boares goahtesajit, ja guovlu lea merkejuvpon Ohcejoga ovdahistorjjálaš ja historjjálaš suodjalanguovlluid logahallamii.

Báikkálaččat márssolaččat

Báikkálaččat márssolaš báikkit lávvaguovllus leat Mierašluobbala davit dálú rássegieddi, Buollánmuotkki gieddi, Buksal gieddi, Cieskul gieddi, Jumbál gieddi, Mierašjárgeaži giettit ja Geavonjálmmi giettit.

Gáldu: Lapin perinnemaisemat; Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus, 1998. (Lappi árbeeanaadagat, Lappi birasguovddáš ja Meahcceráđđehus, 1998)

3.7.2 Márssolaš huksejuvpon kulturbiras

RIIKKAVIIDOSAČČAT MEARKKAŠAHTTI KULTURHISTORJJÁLAŠ BIRRASAT - RKY 2009

Gáldu: Huksejuvpon kulturbiras, riikkaviidosaččat mearkkašahti kulturhistorjjálaš birrasat RKY; Musealágádus, Birasministeriija, 2009.

RKY lea Musealágádusa ráhkadan inventeren, mii lea stáhtaráđi mearrádusain 22.12.2009 váldon eanageavahan- ja huksenlákki vuodđuduvvi riikkaviidosaš guovlluideavahanulbmiliid oaivvildan inventeremin huksejuvpon kulturbirrasa oasil 1.1.2010 rájis. Inventeremis mánnašuvvojtit dán guovllus čuovvovaš riikkaviidosaččat márssolaš čuozáhagat govveiniquin:

Strömstada ráfi rádjegođggit

Golbma ng. Gonagasgeađđgi Deatnogáttis Veahčahis leat mearkan 1751 čadnon Danmarkku-Norgga ja Ruota-Suoma gaskasaš Strömstada rádjesoahpamušas. Rádjegođggit leat merkejuvpon gonagas Adolf Fredrik áigge, mearkagedđgiin leat hálldašeaddji kruvdnomonogramma ja jahkelohku 1766.

jagi 1751, goas Suoma dálá riikkarádji Norgga vuostá meroštallojuvvui Ruota (Ruotta-Suopma) ja Dánmárkku (Dánmárku-Norga gaskkas dahkon soahpamušas. Soahpamuššii gulai lassebeavdegirji sápmelaččaid vuogatvuođain (lappkodicill). Soahpamuš oðasmahttojuvvui 1773 ja 1808.

Rádji luddii sápmelaččaid eatnama guovtti oassái čáhcejuohkama ja Deanu mielde, muhto lassebeavdegirjji njuolggadusain Ruotta ja Dánmárku dáhkidedje sápmelaččaide vuoigatvuoda rasttildit rájiid boazoealuideasetguin ja guollebivdoulbmilis. Deanu luossabivdu bázii oktasažjan Norgga ja Suoma sápmelaččaide. Vuoigatvuohta joatkašuvai 1852 rádjegiddema rádjái. Áigi ovdal 1850-logu leige Ohcejogas guođohanboazodoalu ja luossabivddu golleáigi.

Ohcejoga girkoeanadat

Strömstada rádjesoahpamušas
mearriduvvon rádji lea váikkuhan 1852
rádjegiddema manjá sakka
boazodoalu vejolašvuodžaide Ohcejoga
guovllus.

Historiá

Suoma riikkarájít hápmášuvve máŋggaid muttuid maŋŋá historjálaš ovdáneami boađusin.

Lappis eai lean dárkilis riikkarájít ovdal

oassái čáhcejuohkama ja Deanu mielde,
ta ja Dánmárku dáhkidedje sápmelaččaide
asasetguin ja guollebivdoulbmilis. Deanu
Suoma sápmelaččaide. Vuoigatvuuohta
Áigi ovdal 1850-logu leige Ohcejogas
i.

Ohcejoga girku, báhppal ja girkostobut ráhkadir eanadaga dáfus váikkuheaddji rámmas 1700-logus 1850-lohkui huksejuvvon girkolaš birrasa. Ohcejoga girku ja báhppal šiljuinis leat oassi stáhtalaš huksenvuogi davimus šaldegeahčesajádagas Lappis ja sierraahkásaš ordnejuvvon girkostobut dahket guovllus Suomas áidnalunddot historjjálaš girkobirrasa.

man duogážin leat Davvi-Lappi duottarguovlluide mihtilmas badjeeatnamiid viiddis eanadagat. Máttagávrrí govdu johkarokki bokte eanadaga hálldaša jávrrí ceakko vieltti stealli ala huksejuvvon girku, báhppala šilju ja girkostobuid joavku.

Intendeanta Lohrmann sárgosiid mielde stáhta doaimmas 1850-53 huksejuvvon guhkesgirku doartnain ránes granihtta lea loggojuvvon girkobávttis das lahka.

Girkoharrá báhppala fienna, empirestiillat válvodisti huksejuvvui maid stáhta ruðaiguin, dat lea gárvánan 1843 intendeantagontora plánaid mielde. Báhppala bálddas leahkki boares hávdeeatnama ravddas lea Ohcejoga boares, bassi Ulrika girku hirsasáhkát jagis 1776. Báhppala šiljus lea ruksesmuolddain málejuvvon šilljovisttit, main boarrásepmosat leat 1700-logus.

Máttajávrri gáddemiellis leahkki girkostobut leat báikkálaš ássiid boares čoahkkananlanjat, main orro stuorra girkobasiid ja márkaniid áigge. Girkostohpoguovlu leamaš guovddášleamos báiki Ohcejogas. Dálá girkostobut leat huksejuvvon sierra áiggiin. Dolin dat ledje buohkanassii moaddelogi, muhto dál báikkis leat 14 oasil máhcahuvvon ja ovddeštuvvon girkostobu.

Lagamusas geainnu ja báhppala leat:

- Gearretstohpu dahje gielddastohpu, gos leat dollojuvvon gieldda čoahkkimat ja gearregat, johtiskuvla ja rihppaskuvla; gielddastobu guovtti gámmáris leat ijastallan ee. leansmánni ja sierralágan dárkkisteaddjít
- Ohcejoga searvegotti 1959 huksehan gáffevisti, mii lea ceggejuvvon boares sunddistobu sadjái
- Ohcejoga gieldda boares stálle ávdnasiin 1958 huksejuvvon áite- ja hivssetvisti
- Sunddistohpu dahje Hans ja Terttu Guttorma stohpu lei álgos dálá gáffestobu sajis leamašan sunddistohpu, mii lei sirdojuvvon 1959 Buodđoluobbala oivošii ja ceggejuvvui dálá sadjái Musealágádusa doaimmas 1986.

Sunddistobu bálddas lea Helander soga lavdnjegoahti, mii lea ovddešteami ja vuodđodivodemiid áigge huksejuvvon ođđasit, maŋimuš 2003. Gasku gietti leat Mierašluobbala Vulležiid stohpu, man lea huksehan dálá sadjái 1863 riegádan Samuli Aikio, sihke Veahčaha Aslak Lukkarin stohpu ja stálle. Stálle lea huksejuvvon boares stobu bázhusain ja leamaš gaskkas sirdojuvvon nuppi sadjái.

Máttajávrri gátti bealde girkostohpoguovllus leat lagamusas báhppala šilljovisttiid Musealágádusa 1970-logus Nils Holmberga vistejoavkku vuodul dahkan rekonstrukšuvdna, masa gullet stohpu, guokte stálle ja hivsset. Vistti máttabealde lea lávvu ja davábealde Länsman soga stohpu. Holmberg soga ovddeš gávpelatnja lea sirdojuvvon 1940-logus Čohkavári bigálusgárddi lusa ja máhcahuvvon dálá sadjái 1970-logus. Gáttis lea maiddái 1923 huksejuvvon katekehta Nils Holmberg stohpu. Davimussan gáttis lea sávdnestohpu ja Musealágádusa 1970-logus ceggen guollegeallir.

Ohcejoga girku, báhppal ja girkostobut dahket Máttajávrri gáttis álbmotlaš eanadahkan meroštallon Ohcejohleagi riikkaviidosaččat mágssolaš eanadatguovllu davveoasi.

Historjá

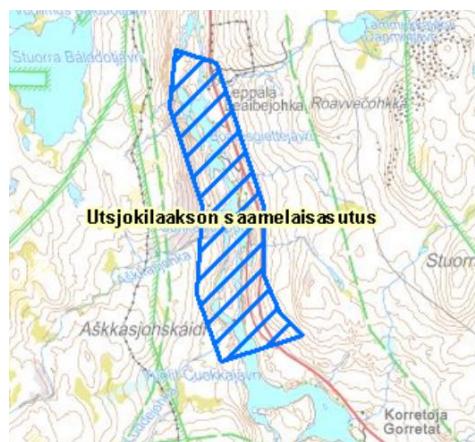
Vuosttas kapeallagirku kristtalaš álbumoga ravdaguvluide Ohcejohkii huksejuvvui 1700. Dat gulai dalle Härnösand bismagoddái ja Guovdageainnu eamisearvegoddái. Ruota ja Dánmárku gaskasaš rádbeordnemiin 1747 Guovdageaidnu bázii Norgga beallái. Deanu máttabeale guovlluin dahkkui Turku bismagotti vuollásazžan Ohcejoga eamisearvegoddi, masa maiddái ovdal Guossámii gullan Anára kapeallasearvegoddi lakojuvvui.

Ohcejohka unna 1700 huksejuvvon muorragirku viiddiduvvui 1740-logu álggus, goas dan oktavuhtii ceggejuvvui maiddái biellodoardna. Ođđa sáhkát girkui dahkkui 1770-logus. 1820-logus girku lei nu heajos ortnegis, ahte girku divvuma atne doaivvuhis bargun. Senáhtta attii viimmat 1839 Turku duompokapihtala evttohusas intendeantagonitora bargun tevnnegiid dahkama Ohcejoga ođđa girku ja biellodoartna várás. Arkiteakta Carl Alexander Engel, intendeanta C.L. Engela bártni dahkan jorbagirkoplána válbmanii cuoŋománus 1840. Plána ii ollašuhttojuvvon.

Geaisára guovvamánus 1849 mieđihan lasseruhtademiin huksen álggi geassit 1850 oululaš spellečeahppimeaštir Magnus Dahlbäck agoartan ja dálá geadgegirku válbmanii 1854. Diillat jorbageavllat lásaid lasáid muvremii, doartna badjeoassái ja sáhkáhii ráhkaduvvojedje báikki alde. Heivvolaš láirá gávdnui Deatnoguoras.

Boares girku Máttajávri gáttis burgojuvvui earrát sáhkáha 1854. Dan girkoeana geavahuvvo ainge searvegotti hágdeeanan. Girku lahkosiidda huksejuvvojedje dolin maiddái girkostobut, main girkui stuorra basiid áigge boahtán searvegotti olbmot idjadedge dávjá moadde ge vahku. Dalle deaivvadedje oahppáisiiguin, muhto dikšo maiddái virggálaš áššiid, gásttaid, heajaid, rihppaskuvllaaid, gearregiid, vearromáksimiid. Stobut ledje buoremus muttus goalmmát lohkái ja dat ledje anus vel nuppi máilmisoađi maļŋá. Musealágádus lea ordnen daid stobuid, mat leat seilon guovllus, moadde eret sirdojuvvon stobu leat buktojuvvon ruovttoluotta, ja guovllus leamašan lavdnjegoađis ja lávus leat dahkon rekonstrukšuvnnat.

Ohcejohleagi sápmelaš ássan

Ohcejohleagi sápmelaš ássama joavkkus leat seilon ássangiettit, mat goovidit earenoamáš bures guolle- ja meahccebivddus, eanandoalus, čoaggimis ja boazodoalus eallámušas fidnen sápmelaččaid árbevirolaš ássanvuogi.

Ohcejoga sápmelaš ássan lea čoahkkanan Deanu ja Ohcejoga gurrii boares sohkaeatnamiidda. Ássama saji gávdnan lea mearrašuvvan guolle- ja meahccebivduin, eanan- ja boazodoaluin bargama ráhkadan rámmaid mielde.

Ohcejohleagis leat Mierašluobbalis Ollel ja Leaibejoga gaskkas seilon muhtin sierraagát oktonasdáluid ássangiettit 1800-logu álgogeahčen gitta ođđasithuksenáigái. Boarrásit ássangittiid visttit leat Davvi-Lappi mihtilmas unniſlágán, árvvolaš boares hirsavisttit.

Ollel dállu lea ásaiduhton Anára guovllus juo 1700-logus boares dálvemáđija gurrii. Bures seilon unna ássangiettāža boarráseamos visti lea jagi 1816 huksejuvvon. Árvvolaš, boares hirsavisttiid ráhkadan šilljui gullet ássanvisti, návet, sávndni ja áittit. Ollel dállui gullá niitoeanan-, guolle- ja rievssatbivddu doarjjabáikin huksejuvvon Fállejohka, mii lea Veahčajávrre gáttis duoddaris Fállejoga joganjálmmádagas. Ássanviesu lea huksen 1880-1890-loguid dalá Ollel isit, Uula (Ovllá) Aikio ja su bárdni Ovllá Jovnna huksii ládu jáhku mielde 1939. Fállejogas leat ássan máŋgi birranjagis ng. Iáju áigge sihke murjen-, guolle- ja rievssatbivdoáiggiid; ja doppe leat doallan moadde geassegsusa.

Ohcejoga sápmelaš ássama ássangittiide gullá maid Rávdoskáidi, rátkkagárddi olis, dološ johtingeainnu gurrii juo 1800-logus siseatnamii huksejuvvon ássangieddi. Rávdoskáidi lea nubbi fásta ássojuvvon báikkiin, mii 1920-logu Ohcejogas ii lean johkaleagis.

Ohcejohleahki lea riikkaviidosaččat márssolaš eanadatguovlu "Ohcejohleahki", mii lea meroštallojuvvon álbmotlaš eanadahkan.

Historjá

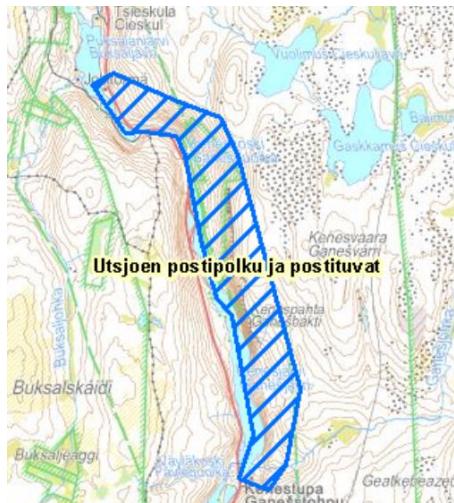
Suoma nuorttabeale Sámis sápmelaš ássan čoahkkanii guollás čáziid dego Deanu ja Ohcejoga gurrii.

Ohcejohleagi sápmelaš ássan gulai ođđa áigge álggus Ohcejoga sámi siidii.

Jagi 1852 rádjegidden ráddjii boazosápmelaččaid johtima ja Ohcejoga sápmelaččat ásaiduvve fásta visttiide árbevirolaš sohkaeatnamiidda juo 1930-lohkui boađedettiin. Eará sápmelaš ássamis spiehkastettiin Ohcejogas eanandoalus, eanangilvimiš ja šibitdoalus, bođii deháleamos ealáhus, mii attii lasi guolásteapmái, meahccebivdui ja čoaggimii.

Ohcejohleagi manni eatnangeaidnu gárvánii Ohcejoga rádjái 1958.

Ohcejoga poastabálggis

Ohcejoga boastabálggis lei dovddus juo 1770-logu rájes. Sullii 6 km guhkkosaš bálgá geahči lea Ganešstobu luhtte ja nohká Ganešjávri davágeahčái, gokko dat fas ovttastuvvá válodgeidnui.

Ohcejoga Ganešváris johti bálggis lea oassi dovddus johtingeainnus Anáris Ohcejohkii. Bálggis lea doaibman virggálaš poastafievredanmáđiin 1800-logu loahpas 1950-lohkui. Poastabálggis lea johtingeainnuid historjjálaš ráhkadusa govvideaddji ovdamearka.

Sullii guhtta kilomehtera guhkkosaš bálggis álgá Ganešstobus, čuvoda joga linjá ja nohká Ganešjávrri davágeahčen, gos dat boahá geidnui.

Máđii guoras leat seilon stáhta huksehan, poastaalbmáid idjadansadjin oaivvilduvvon poastastobut. Ganešstohpu Ohcejoga poastabálggá guoras lea okta máđii stobuin. Šiljus lea guovttelanjat poastastohpu ja heastastálle, mat guktot leat ordnejuvvon turisttaid orrunlatnjan.

Ohcejoga poastabálggis johtá Ohcejohleagi riikkaviidosaččat márssolaš eanadatguovllus.

Historjá

Čáhce- ja bálggesmáđii Anáris Ohcejohkii lei dovddus juo 1700-logus. Lappi fidnii 1.10.1888 njeallje ođđa poastastašuvnna, main okta lei Ohcejohka.

Poasta fievrreduvvui Gápmasis Ohcejohkii vácci, suga, heasttain, hergiin dahje čuoingga. 103 km guhkkosaš máđii johte juohke nuppi vahkus, maŋjelabbos golmma poastaalbmá fámuin golbmii vahkus goappát guvlu. Čáhceosiin ledje fatnasat geavaheamis. Geassit 1940 bálggis ordnejuvvui sihkkeliin vuojehahttin. Biilageaidnu gárvánii Čoavččesjávrái 1938 ja Ohcejohkii 1958, goas dán gaskkas álggii jeavddalaš poastabiilajohtolat.

Máđii guoras leat stáhta huksehan, poastaalbmá idjadambáikin oaivvilduvvon poastastobut. Ganešstohpu lea okta dán máđii stobuin.

RIIKKAVIIDOSAČČAT MEARKKAŠAHTTI KULTURHISTORJJÁLAŠ BIRRASAT - RKY 1993 -čuožáhagat

Beaiváduvvon lagi 2009 RKY inventeremis leat guđđon eret čuovvovaš čuožáhagat. Dat leat seailluhan riikkaviidosaččat māvssolaš stáhtusa čuožáhatgovvemis māinnašuvvon vuođuin.

Gáldu: Huksejuvvon kulturbiras, riikkaviidosaččat mearkkašahti kulturhistorjjálaš birrasat RKY; Musealágádus, Birasministeriija, 2009.

Máttajávri

Máttajávrri guovlu gullá riikkaviidosaččat māvssolaš Ohcejohleagi eanadatguvlui. RKY 2009 mielde, riikkaviidosaččat māvssolaš Ohcejoga girkoeanadat gokčá Máttajávrri guovddáš māvssolaš huksejuvvon guovlluid.

Ohcejohleagi kultureanadat lea viesuidis bealis riggáseamos Máttajávrri viesttargáttiid dieváid alde, gos girku, girkostobut ja báhppal dahket finna ollisvuoda. Ohcejoga geadgegirku huksejuvvui stáhta ruđaiguin 1850–53. Hámis bealis dat lea guhkedáleš girku mas lea geahčedoardna. Siiddut lea ránes granihtageađggis, earret diilaseainnát sáhkáha. Boares hávdeeatnama bálddas lea Ohcejoga boares, Bassi Ulrika girku hirsasáhkát, mii lea huksejuvvon 1776. Ieš girku gaikojuvvui, go ođđa girku válmmaštuval. Ohcejoga girkohearrá báhppala čáppa váldovisti huksejuvvui stáhta goasttádusain 1843. Šilljobirrasii gullet māŋga ruksesmuolddain málejuvvon vistti, main boarrásepmosat leat guokte 1700-logu áitti. Máttajávrri gáddedearpmis leat girkostobut, mat leat huksejuvvon guhkesmátkkálaš girkus johtiide idjadanbáikin. Dálá hirsastobut leat eanáš 1800-logu álgogeahčen. Ovdal áiggiid dás leamaš badjel 20 stobu, dál leat seailluhuvvon ja oassi máhcahuvvon deike fas ja dáppe leat 14 stobu.

Ohcejoga kultureanadat, Mierašluoppal

Ohcejoga kultureanadat gullá riikkaviidosaččat māvssolaš Ohcejohleagi eanadatguvlui.

Ohcejohsiste kultureanadat lea rikkis maiddái viesuid dáfus dáid báikkiin: Leaibejohka-Ollel-Mierašluoppal. Mássoleamos ollisvuhta lea Mierašluobbala máttit dállu oktan šiljuin. Deike rahpasa čáppa oainnus boares boastamáđiija bealde.

Luosnjársuolu, boares guolástanstobut

Luosnjársulluid guovlu lea riikkaviidosaččat māvssolaš árbeeanaadat.

Deanu Luosnjársuolu lea don dološ luossabivdiid gohtensadji ja sullos leat doallan maiddái šibihiid. Sullos leat seilon māŋga stobu, main boarrásepmosat bohtet árbin 1800-logu álgogeahčen.

Govva: Luosnjársullot

KULTURHISTORJJÁLAČČAT MÁVSSOLAŠ HUKSENÁRBI

Gáldu: Lapin rakennusperintö; Lapin läänin rakennusperinne ry, 1984. (Lappi huksenárbi; Lappi leana huksenárbi rs. 1984)

A. K. Laiti dállu, Mierašjárgeahči

Dállu lea Mierašjávrri m áttageahčen, ja dat dakhá čavddis birasoppalašvuoda. Ássanvisti leaš huksejuvvon lagi 1924. Dálu šilljovisttiin leat hárvenaš čovdosat ráhkadusa dáfus. Omd. áittiid stoalpovuođušusat ja láskkohirsii cehkkojuvvon seaidneráhkadus skajás.

Mieraštohpu, Mierašjávri

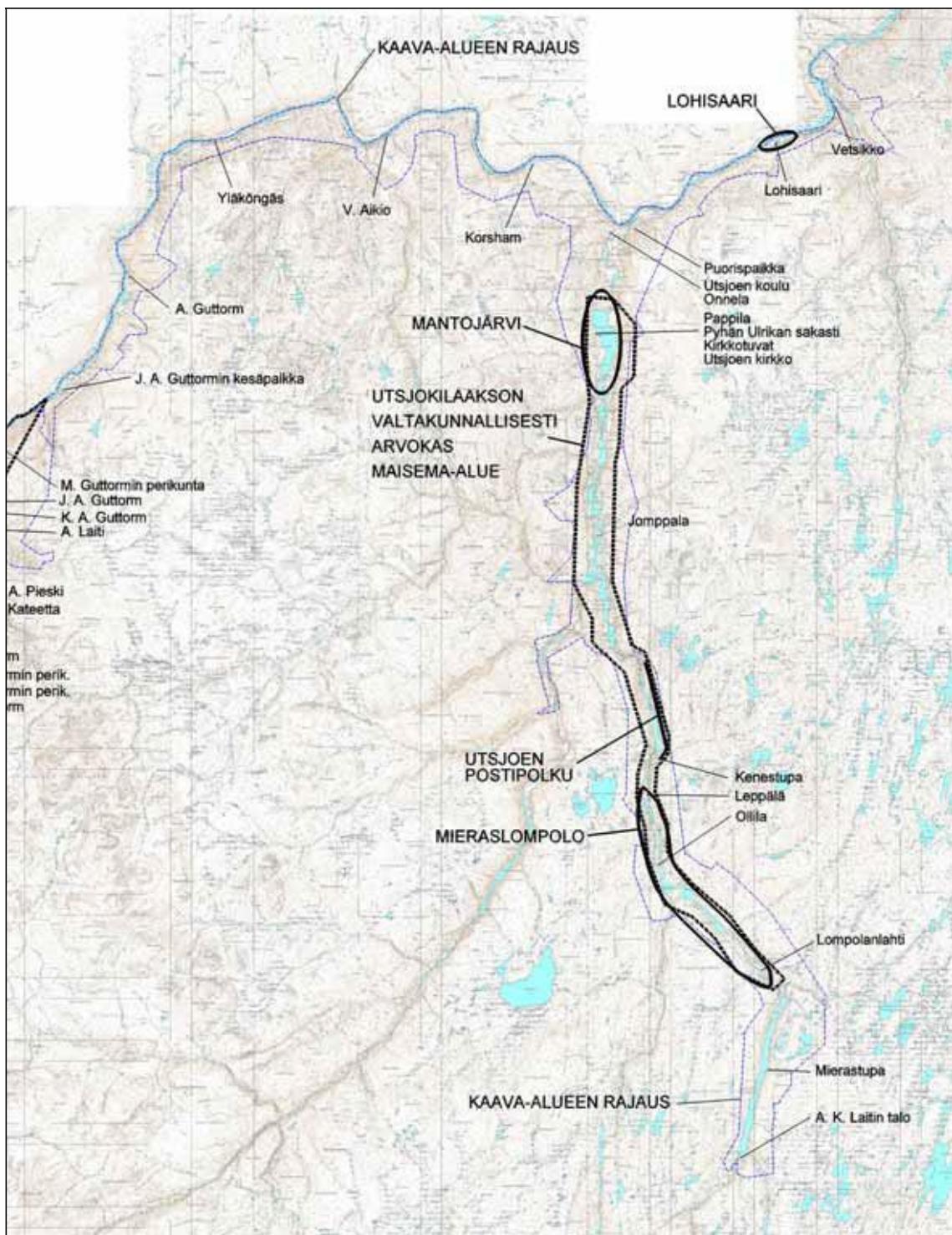
Mierašjávregáttis lea 1870-logus huksejuvvon ávdinstohpu, mas lea ain sámeuvdna. Stohpu lea eanadaga dáfus čáppa sajis. Stohpu lea oassin boares Gápmas-Ohcejohnjálmimi gaskasaš boastabálgá vuoiŋjastan- ja idjadanstobuin.

Máttit Luoppal, Mierašluoppal

Mierašluobbalis lea mearkkašahti Ohcejohleahkái árbevirolaš šilljobiras. Johkaleagi čuvodeaddji geainnus (ovddeš boastabálgás) rhapsa viiddis oainnus váriid birastahttin Máttit Luobbala (A. Aikion) ássanšilljui, mas leat máŋga árbevirolaš vistti ja áiddi. Dat leat jávrri nuortta bealte, visttit leat gieddedieváid alde ja čuvodit duovdagiid hámiid, mas de šaddá dát rikkis ollisvuhta.

Huksejuvvon birrasis leat stohpu, návet, láhtu, sávdni, muorrvisti, guollebuvri ja vihtta áitti.

Lea dieđu mielde 200 lagi boaris ja huksejuvvon álgoálggus ássanvistin. Jagis 1929 lea skoادaskeahthes hirsastohpu, mii čájeha Ohcejoga guovllu 1900-logu dábálaš huksenvuogi. Vistis lea stohpu ja gámmár, fiellus dahkkon feaskkir ja lokta. Dállu lea divoduvvon 1970. Dállui gullá boares guollegámpá, mii lea Vuogojávris, dálus s. 10 km viestarii. Badjel 200 lagi boares guollegámpá lea čehkkojuvvon hirssain ja ceggejuvvon s. 70 cm allosaš julggiid ala.

Govva: Kulturhistorjjálaččat māvssolaš huksenárbi

Ollel (K.J. Aikio), Vuolit Cuokkajávri

Ássanstohpu lea jagis 1925 ja oassi olgovisttiin leat 1800–logu loahpas.

Leaibejohka (V. Valle), Ohcejohka

M. Aikio ovddeš ássangieddi, mii lea Valle ođđa stobu lahka Ohcejoga nuortta beali gáttis máttábealde Ganešjávrri. Ássangietti stohpu, fiellogáhtot ja skođaskeahthes

hirsavisti lea huksejuvvon s. 1900. Vistis lea ođđa njoaiddogáhtot feaskkir, ng. fiellofeaskkir. Dálu šiljus lea áiti, mii lea sirdojuvvon dása kilomehtera duohken badjelis, gos dat lei návehin. Rabas šiljus leat vel sávdni, guokte fiellogáhtot áitti, main nubbi lea guovttegearddat, bihkkahávddi vuodđu ja boares šaldi. Báikki oamasteaddji Uula Aikio lea boaldán bihka ja fievredan dan joga mielde gitta Dážii. Bihkkahávdi lea gahčan. oassi das ja muhtun bihkkafárpalat leat vel oaidnimis (j.1984).

Ganeštohpu, Ganešjávri

Ganešjávrri mágattageahčen, gos boastabálggis vuolgá Ganešjávrrí davágeahčai, leat guokte boastafievrrideaddjiid anus leamaš viesu: guovttelanjat stohpu ja heastastálle. Fiellogáhtot ja hirsaseainnát viesut leat addo dál gohttensadjin. Dáppe lea maiddái hirsásávdni, mii lea ain anus.

Ganešjávri poastamáđii, Ganešjávri

Jumbál (I. Gutterm), Buodđobohki

Boares ássangieddi, man huksejuvvon viesut leat: ássanstohpu, vuorkávisti, sávdni, buvri, lavdnjegoahti ja guokte áitti, main nubbi lea alla julggiid alde. Stobu nuppe geahči lea vissa huksejuvvon 1800-logu álgogeahčen ja 1800-logu loahpageahčen leat joatkán stobu. Ássangietti viesuin guokte áitti leat sirdojuvvon eará sadjái, nubbi lea dolvojuvvon Deatnogáddái, ja nubbi lea Ohcejohgeainnu guorras.

Báhppal, Máttajávri, Ohcejoga girkosiida

Ovttagearddat, auma-gáhtot empirestilasaš báhppal huksejuvvui stáhta goasttadusain jegis 1843, plánejeaddjin lei arkiteakta, intendeanta Carl Ludvig Engel. Báhppal lea gieskat viiddiduvvon. Viiddiduvvon oassi lea vuolleput go boares visti, muhto dat lea huksejuvvon seammá stiillain go báhppalge. Jávregáttis leat šilljui gulleváš ruksesmuoldain málejuvvon olgoviesut, návet, keallir, ja muorravisti jegis 1840, jagi 1890 huksejuvvon stálle, hivsset jegis 1900 ja sávdni jegis 1930. Guokte áitti leat jegis 1770. Báhppal gullá oassin jávri viestargátti kulturbirrasii, mas stuorámus visti lea girku. Eará kulturhistorjjálaččat árvui váikkuheaddjit dán birrasis leat girkostobut (21.12) ja hávdeeana gos lea boares girku sáhkát (21.11).

Bassi Ulrika sáhkát, Máttajávri, Ohcejoga girkosiida

Ohcejoga ovddeš girkus lea báhcán sáhkátoassi, mii lea hávdeeatnama ravddas. Bassi Ulrikii oamastuvvon hirsagirku huksejuvvui jegis 1700. Dan hápmi lei guhkedáleš girku, man viestargeažis lei biellodoardna. Girku jotkojuvvui iežas guhkkodaga veardde jagiin 1743 - 45, ja jegis 1776 huksejuvvui runjolanja davvesiidui sáhkát. Girku gaikkoduvvui jegis 1853, go ođđa geađgegirku válmmaštuval ja dat vuvdojuvvui Deanonjálbmái. Girkus lea seilon hirsásáhkát, mas lea hárjegáhttu – maiddái girku vuodđu hápmi lea vel oaidnimis. Sáhkáha gáhttun lea gieđain heavalaston fiellogáhttu, mii dahkkui jegis 1979 boares málle mielde. Álgoálgguid sáhkáhis lea beassegáhttu.

Girkostobut, Máttajávri, Ohcejoga girkosiida

Máttajávrri dearpmi alde lea Ohcejoga girkobáiki (báiki nr 21.13). Dastán lahka báhppala (báiki nr 21.10) leat girkostobut, main eatnážat leat huksejuvvon 1800-logu álggus. Álgoálggus dat ledje moaddelogi. Jagis 1973 báikkis ledje 4 vistti, ng. gearretstohpu ja golbma ássanstobu. Deike leat dan maŋjá máhcahan ruovttoluotta daid viesuid maid ledje eará sadjái sirdán. Dál stobut leat čieža Stobut eai leat skođastuvvon. Lavdnje- ja fiellogáhtot hirsastobuin leat luonddugeđgiin muvrejuvvon sámeuvnnat ja

suovvabiipput. Stobut leat das manjá divoduvvon Musealágádusa jođihemiin. Dasa lassin leat divoduvvon vuošangoahti, sávdni, guollebuvri ja lavdnjegoahti

Ohcejoga girkostobut leat sápmelaččaid boares čoahkkananstobut, maid atne jahkásáččat jeavddalaččat stuorra girkobasiid áigge. Dalle stobuin sáhtte orrut mánjggaid vahkuidje; doppe lonohalle ja vuvde gálvvuid, doppe deaivvadedje oahppásiid ja fulkkiid. Girkostohpoguovllu gohčodedje Márkanin, ja dat lei dan áigásáš Ohcejogas okta guovddášbáiki. Girkostobut ledje anus vel nuppi máilmisoađi manjá. Dalle sápmelaččat heite geavaheamis daid ja stobuid álge gulul sirddašit eret.

Ohcejoga girku, Máttajávri, Ohcejoga girkosiida

Máttajávri gátti girkostobuid ja báhppala kulturbirrasa hálldaša alla dievá alde geađgegirku. Arkiteakta, intendeanta Ernst Bernhard Lohrmann lea sárgon girku (Suoma intendeantta sárgumat 1848 / Suomen intendentikonttorin piirustukset v. 1848), mii lea dan áigásáš vieru mielde guhkedáleš girku. Girkus lea doardna ja dan njuolgočiegat ruŋgolatnji laktása áltára geažis vuollegris lassevisti.

Girku ráhkaduvvui stáhta goatstádusain 1850–53 oululaš spellečeahppi ja meaštir E. M. Dahlbäcka jođihemiin. Huksenávnnesin válljejuvvon ránes granihtta loggojuvvui das lahka ja sáhkátoassi muvrejuvvui tiillas.

Ruŋgolatnja lea sádel-gáhhtosaš, girkosáles lea dássidis muorragáhttu. Lássagárpmaid beallejorba hápmi ja girku vuollegaš hápmi govvejít ođđarománttalaš arkitektuvrra. Álttárseainnis lei álggos dušše gollejuvvon muorraruossa. August Koivisto málen áltártávval lea jagis 1924. Girku lea mángii divoduvvon, manjimus jagis 1966.

Ohcejoga skuvla, Ohcejoga girkosiida

Intendeanta Engel lea plánen guktui skuvlaviesuid ja dat huksejuvvojedje easkka sullii čuohte lagi manjá, 1920–1930 –loguin. Viesut leat fielloskoadastuvvon hirsavisttit, main lea auma-gáhttu.

Boaresbáiki (M. Nuorgam), Ohcejohka

Ohcejohnjálmmiss árbevirolaš ássangieddi (A. Helandera ovddeš báiki), man ássanvisti lea badjel 100 lagi boaris. Dálu geassenávet lei ovddeš ássanvisti 1800-logu álgobáliin. Šilljui gullá vel stuorra fiellogáhtot áiti.

Leansmánne virgedállu Onnela, Ohcejoga girkosiida

Polesa virgedállun doaibmi muorravisti lea jagis 1921. Vistis vuhtto eandalii smávva áššiin (lásat, olgofeaskkir) klassistavuoijŋat jugend-stiila. Čuovgadin máléjuvvon ja easkkabáliid divoduvvon váldovistti lassin šiljus leat rukses olgovisttit.

Luosnjársuolu, Deatnu

Deanu Luosnjársuolu leamaš guolásteaddjiid gohttenbáiki ja doppe leat maid doallan šibihiid. Sullos leat geassevisttit, vissa 1800-logu álgogeažis. Guovtti vistis lea gáhttu gahččan ja ovta hirsastobu ja dan sámeuvnna leat divvon. Sullos leat vel lavdnjegáhtot hirsastoboš, fiellogáhtot skadjá ja guokte pyramida-gáhtot geassevistti, main nuppis lea skoادasin fiellu ja nuppis lavdnji.

Veahčat, (A. V. ja P. Lukkari), Veahčat

Veahčaha viesut leat duolba gáddegiettis Deanu nuortta bealde. Áiddi siste ássangiettis leat oððalágan 1,5 gearddi ássanvisti, boares ássanvisti 1800-logu loahpageažis, vel dánge boarrásut suovvastohpu dahje reahpenstohpu, mii dál geavahuvvo láhtun, ja vel árbevirolaš olgoviesut. Hirsavisttit, main buohkain lea fiellogáhttu, dahket ovttas oktilaš joavkku. Oðða ássanvisti, mii lea skoðastuvvon doares fielluiguin ja bihkabábergáhtuin, dievasmahttá vuohkkasit dan.

Goržán (P. Nuorgam)

V. Aikio, Goahppelašjohka, Deatnu

Badjegeavŋnis (Tuovila, Helava ja Niemelä), Deatnu

Guttorm, Báðoš, Deatnu

Guttorma dállu lea ávdin, eanáš boares visttit leat šiljus áiddi siste giettis. Gietti geainnobeali ravddas leat gahčan sávzzabuvri ja stuorra áiti. Joga beali mielleravddas lea ovttas sajis boares lavdnjegáhtot reahpenstohpu – gahča gahča gáhtu deattu geažil. Dat lea duvdojuvvon belkuiguin. Oððasut fielloskoðastuvvon uhca ássanvisti, fiellogáhtot uhca áiti ja johkadearpmis vel guollebuvri. Giettis lea oððasut hirsanávet. Lavdnjegáhtot stohpu, boares reahpenráiggát stohpu lea huksejuvvon 1854. Dan uksabeallásis lea gahčan sámeuvdna, mii lei dahkkon luonddugedđggiin.

J. A. Guttorma geassebáiki, Deatnu

Ohcejoga áidna anus leahkki geassebáiki, man ássangiettis leat máŋga olgoviesu unna ássanstobu lassin. Visttit leat bieðgguid láddogáttis geainnu ja Deanu gaskkas. Lavdnjegohti lea dahkkon jahkečuodí molsašumis ja okta áitegođiin lea vissa 1800 – logu loahpajagin.

GILIT GOARGADIN -FITNU KULTURBIRASČIELGGADEAPMI

Guvlui lea ráhkaduvvon Gilit goargadin –fidnu oktavuođas huksejuvvon kulturbirrasa čielggadeapmi.

Huksendáiddalaččat dahje kulturhistorjjálaččat móvssolaš visti (sr):

1. Onnela virgedállu

Leansmánni jugend-stiilasaš virgedállu Onnela, lea jagis 1922. Visttit leat suodjaluvvon láhkaásahusain 480/85.

2. Ovddeš poastadállu

Dál polesstašuvdnan doaibmi muorravisti lea 1940-50 –loguid molsašumis.

3. Villa Teno

Ohcejoga vuosttas guosseviessu huksejuvvui 1950-logu álggus.

4. Ohcejoga gielddadállu

Mášolaččat postmodearna, oðða gielddadállu válbmanii 1985 Arkkitehtitoimisto Pasanen & Vahtera plána mielde.

5. Hotelli Luossajohka ovddeš Utsjoen matkailuhotelli

Hotealla válbmanii 1959 ja dat viiddiduvvui 1967. Vuodđodivvumat leat dakkon jagiin 1980 ja 2044-2005.

6. Syrjäl

Luopmobáikin doaibmi boares ássanbáiki. Hirsavisti lea válbmanan jagis 1916 ja dat lea guovddáža boarráseamos visti. Vistti leat maŋŋá joatkán.

7. Buohcciidvisti

Klassikhalaš hirsavisti lea jagis 1929.

8. Boastaalbmáid idjadanstohpu

Girkosiidii huksejuvvui 1920-logus boastaalbmáid idjadanstohpu, mii lea olggosoaidnit klassikhalaš.

9. Ohcejoga boares skuvla

Vuosttas skuvla álggahii doaimmas Ohcejogas 1878. Skuvla fidnii iežas vistti goittotge easkka 1929. Boares ásodatvisti lea 1930-logus, ođđasut jagis 1957.

Huksendáiddalaččat dahje kulturhistorjjálaččat mávssolaš báiki, man birrasis galgá váldit vuhtii kulturbirrasa iešlágiid gáhttema (/s):

Rádjagozáhusa dálut

Rádjagozáhusa bargoveaga ráidodálut leat huksejuvvon 1950-1960 –loguin.

Giliðállu Giisá

Ohcejoga gieldda ovddeš virgedállu lea 1950-logus. Dat lea divvojuvvon jahkeduháha molsašumis giliðállun.

Earát

Sámi šaldi

1993 huksejuvvon Suoma davimus šaldi buoridii sakka johtinoktavuođaid. Dat lea tiippa dáfos modearna vinjuduovvešaldi guvttiin pylonain.

Birrasa plánemis galgá váldit vuhtii šalddi mearkkašumi eanadagas.

LAPPI KULTURBIRRASAT OAHPISIN –FIDNU KULTURBIRRASA INVENTEREN

Lappi kulturbirrasat oahpisin (LKYT)–fidnus inventerejuvvojedje njealji jagi áigges Lappi leana kulturbirrasat. Fidnu olis beaiváduvvui huksenárbaí ja kulturbirrasiidda čatnaseaddji diehtu áiggi dássái ja inventerendiehtu dolvojuvvui báikediehtovuorkái. Fidnus buvttaduvvon materiála geavahuvvui vuodđun go Lappi guovllu riikkaviidosaččat mearkkašahti kulturbirrasat (RKY2009) inventeren beaiváduvvui.

Inventeremis oasseoppalašlávvaguvollus dahje dastán dan lahkosis leat mánnašuvvон čuovvovaš čuozáhagat. Nummiraston čuozáhagat leat merkejuvvon lávvakártii sr-1 - merkemiin.

Ganeštohpu

Ohcejohka-Gámas poastabálggis

Tenonmaja (Villa Teno)

Hotelli Luossajohka

Ohcejohnjálbmi/ Duollu fáktastašuvdna

1950-logus huksejuvpon duollu fáktastašuvdna doaibmá dál vuorkán.

Onnel

Ohcejoga boastastohpu

Ohcejoga buohcciviessu

Luosnjársuolu SA

Inventeremis mánnašuvvo, ahte álgoálggus ássananus leamašan guovtti viesu joavku lea huksejuvpon 1920-logus. Dál visttit leat luopmoviessoanus. Sámekulturčuozáhat. Árvu historjjálačcat ja eanadaga dáfos.

Girkostobut SA

Girku

Báhppal

Ulrika sáhkát

Ohcejoga boares hávdeeana

Ohcejoga hávdeeana

Boaresbáiki SA

Syrjäl SA

Guldal SA

Boares gielddadállu (Giisá)

Ylitalo SA

Áitesavu SA

Ássanvisti, huksenjahki ii dieđus. Sámekulturčuozáhat.

Gárggoláttu SA

Boazostohpun doaibman visti válbmanii jagis 1961. Dál visti doaibmá áitin. Boazodollui čatnaseaddji čuozáhat. Sirddavisti. Laktása čuozáhahkii Beazeha bigálusgárdi/Beazet.

Gonagasgeadgi

Njárpa, Lukkari SA

Gođđunjárga SA

Cieskul SA

185. Čuvgesája SA

Árbedihtui vuodđuduvvi goahtesaji báiki 1700-logus Viđđásnjárgga guovllus. Sámekulturčuozáhat. Máinnasárbečuozáhat.

Ollel SA

186. Uhca Geavojávri SA

Uhca Geavojávrri nuortagáttis 1900-logu goahtesadji, mii árbedieđu mielde lea geavahuvvon guollebivdui. Sámekulturčuozáhat.

Mierašjávri SA (Sauva-Biehtár goahtesadji)

Ráttnojohka SA

Boazoáidi, mii lea huksejuvvon 1995. Sámekulturčuozáhat. Boazodoalločuozáhat. Priváhtta. Ain anus.

Ohcejoga boares skuvllat

Lappi kulturbirrasat oahpisin - fidnus dahkkon visttiid inventerema áigge Ohcejoga boares skuvlavisttit leat gávnannahuvvon eanagottálaččat mearkkašahti huksenčuozáhahkan. Ohcejoga girkosiidda vuosttas skuvlavistti ja sullii golbma jagi manjá gárvánan ásodatvistti plánejeaddjis lea leamen giliimáinnas, mii muitala visttiid plánejeaddjin C. L. Engela. Ášši duođašteami várás ii goittotge leat gávdnon dokumeanta, nu go visttiid álgovuolggalaš tevnnegat. Engela davimus visteplána lea Ohcejoga báhppal (1841-43), mii ovddasta Engelii mihtilmashuhtes klassismma. Báhppala hápmegielas leat gal seammasullasaš sárgosat skuvllaaid dálá olgguldas hámien, muhto áigearru Engela buvtadeami (jámi 1840) ja Ohcejoga skuvlla huksema gaskkas lea oalle guhkki, badjel 80 jagi.

Davit skuvlavisti olgovisttiiniis gárvánii čakčat 1929. Das lei álgoálggus guovtti luohkkálanja lassin oahpaheaddji golmma lanjat ássanviessu. Skuvlavistti hirssat njeidojuvvujedje Anárjohsiste Biergeváris, gos dat vuojahuvvojedje Anárjoga ja Deanu mielde Ohcejohkii. Vuđđui dárbbašuvvon geadgeávnas fitnašuvai lagaš váriss. Gievkkana viessogálvvuid duddjui Erkki Katekeetta ja eará luovos viessogálvvut diŋgojuvvojedje Helssegis Stockmannis. Viessogálvvut suvddihuvvojedje Helssegis Norgga Čáhcesullui, gos dat sirdojuvvojedje viidásabbot heasttain ja loahpas suvddihuvvojedje fatnasiin Ohcejohkii.

Máttit visti, mii gárvánii jagis 1932, dahkkui álgoálggus guhkkelis boahtán oahppiid ásodahkan. Vistái ráhkaduvvojedje oađđinlanjat sihke nieiddaide ja gánddaide, buohcciidlatnja, ásodatdivšára latnja, sihke stuorra gievkkana. Skuvlavisttiide gulle dolin maiddái 4 eará vistti; sávdni, olgolatnjavisti ja bargoeanabaráhkka "riemuliiteri" sihke 1957 huksejuvvon ásodatvisti. Dáin leat leamen šat skuvlavisttit ja ásodatvisti. Manjá 1970-logus boares skuvlavisttiid máttabeallái huksejuvvui ođđa skuvlavisti Ohcejohnjálmimi skuvla, gosa skuvladoaibma sirdašuvai. Das manjá boares skuvlavisttit leat geavahuvvon boares gálvvuid vuorkán jahkái 2007. Jagis 1957 huksejuvvon ásodat lea dál láigoviessoanus.

Ohcejogas leat máŋga dutki, geat barget oasil gáiddusbarggu, oasil iežaset universitehtain Suomas ja Norggas. Moatti dutki álgagis bohciidii jurdda dutkidálus, mii lea viidánan dieđa- ja dáiddadállun.

Ohcejogas biddjui jagus 2006 johtui čielggadanbargu dieđa- ja dáiddadálu vuodđudeami várás. Ulbmlin šattai Ohcejoga dieđa- ja dáiddadállu Áilegas, mii boahtá doaibmat guovtti ovddeš skuvlavistis Ohcejohnjálmi gilis. Dálu lanjat láigohuvvošedje diehtaga ja dáidaga hárjeheami doaibmalatnjan sierra geavaheaijoavkkuide (doaimma deaddu lea sápmelašvuođas).

Jagus 2007 ollašuhttojuvvui Dieđa- ja dáiddadálu ovdačielggadanfidnu 2007 (ESR, Lappi leanaráđđehus), man boađusin šattai huksenhistorjjálaš čielggadus ja ordnenplána (Arkkitehtitoimisto Ajantaju, 2007).

Máttit vistti restaureren gárvánii 2011. Dál dát kulturhistorjjálaččat mávssolaš dállu fállá buriid rámmaid semináraid, čoahkkimiid dahje rieggáid doallamii. Dállu fállá doaibmagietti fágaolbmuidet ja buđaldeaddjiide, sihke galledansaji nu báikkálaš olbmuidet go maiddái turisttaide. Doppe leat Sámedikki buvttadan oahppomateriálain muitaleaddji čájáhus, duddjon- ja máŋggadoaimmalatnja (maiddái lácta ávdnasat), golbma láigohahti doaimmahaga sihke stuorra, Siida čájáhuslatnjan doaibmi, sále.

Dál leat plánemin Sámi giellaguovddáža, man vehkiin nannejuvvo Deatnoleagi kulturguovllu, nana sámegielat guovllu, ovdáneapmi arvvošmahti ja innovatiivvalaš sámegiela oahppan- ja geavahanbirasin. Giellaguovddážis čađahuvvojít oahpahus ja dutkan sihke kultur- ja astoáiggedoaimmat sierra ahkejoavkkuide. Dasa lassin biddjojuvvo johtui ovdačielggadanfidnu sámemusihka rávesolbmuidskuvlejumi fidnema várás Ohcejohkii.

Davit vistti ordnen álgá jagus 2014.

Gáldut: (Ohcejoga boares skuvllat, huksenhistorjjálaš čielggadeapmi, Arkkitehtitoimisto Ajantaju, 2007), (Áilegasdálu doaibmaplána, 2013) (Ohcejoga gielda, 2013)

3.7.3 Arkeologalaš čuozáhagat

Deanuleagi topografiija lea váikkuhan dološ bázahusaide ja dasa, gos dat gávdnojít. Johka lei jahkeduháhiid deháleamos johtinfávli ja eallima eaktu, mii attii johkasápmelaš servodahkii oalle sihkkaris biepmu ja ealáhusa guolástusas. Olbmot ásse johkaleagi čievra-/morenastelliin, maid johka ain hábmii. Johkaleagis ledje dávjá ceakko soahkevieltit ja geadgás duottaralážat. Ássamii ja guohtumii heivvoleamos eatnamat leat seakka johkagáttiid stelliin.

Gitta dološbázahusat, nugo ássansajit, rokkit, duktasajit, goahtesajit, bivdorokkiid ráiddut, dollasadjevuodut, ássanbáikegearddit, sieidegeađggit ja hávdeeatnamat gávdnojít dávjá dálá ássama siste dahje daid lahkosii. Olu dološbázahusain leat lunddolaččat duššan juogo oassái dahje ollásit, go odđa visttit leat huksejuvvon daid ala. Dološ muittut leat boarráseamos oassi kulturbirrasis, ja dan sáhttá váilevaš ráhkadusaid dahje bođu bihtáid gávdnama bokte čatnat dihto bákkái.

Duovdagiid topografiija (johkaleagit) lea gánske eanemus váikkuhan inventerenguovllu dološbázahusaide ja dasa, gos dat gávdnojít. Johkalegiid birastahtá duottaraláš ja johkalegiid leat báidnán olbmuid ealáhusat, mat leat leamaš meahcástus, bivdu ja guolástus ja maŋjelis vel boazodoallu. Ássan lea leavvan čađa áiggiid johkaleagi vuollegis ja dássidis eatnamiidda. Báikkuid eandalii Deanuleagis vieltit leat ceggosat ja juovvái, nuba ássan doppe ii leat leamaš vejolaš. Inventeremis buoremus guovlun šadde Ohcejohleagi sáttroatnamat, maidda leamaš álki goaivut bivdorokkiid ja maid duolba guolbaniidda lei buorre ássat. Sáttu – daid guovluin lea dál maid erošuvdna, mii lea

buktán dološbázahusaid ja dijggaid oidnosii šattuid sis. Go inventerenguovlu lei ráddjejuvvon johkalegiide, lea árvideamis, ahete dál gávdnon dološmuittut leat dušše unna oasáš ollisvuođas. Duottarguovlluin ja oalgejogaid ja smávva ádjagiid siste sáhttet leat maiddái bivdui gullevaš dološbázahusat ja bivdobáikkit dahje orrunsađit sihke diiddaide dahje oskumušaide gullevaš báikkit, nugo sieiddit.

Ohcejogas dálkkádaga garasvuohta dagaha dan, ahete šaddogeardi lea hui asehaš iige eanaiduva unnánin. Dákkár diliin dološ bázahusat oidnojít bures eatnamis ja eandalii geađgeráhkkanusat leat dávjá áicanláhkái eatnama alde. Inventeremis gávdnojedjege máŋga njuolgočiegat geađgelána, mat leat gođiid guovddášárranat dahje dollasajit. Bivdorokkit leat muhtun sajiin devdon vuollegis gohpin ja ássanguovlluin daid leat olbmot deavdán. Geađgeáigášá ássanbáikkit gávdnojedje luopmovisttiid geainnuid alde, viehkanbálgain ja mohtorgielkámáđijaid alde dakkár sajiin, gos šattolašvuohta lei gollan. Duktasajit ledje ainge gávdnamis šattolašvuoda vuodul. Gittiin šaddet máŋgašlájat suoinnit ja duoppil dáppil leat smávva reatkkát. Gittiin sáhtii maid áicat njealječiegat viessovuoduid ja jorba gehiid, mat leat lavdnjegođiid bázahusat, sihke ártegis rokkiid dahje gobádagaid. Dološ ássanbáikkit, maidda čatnašuvai árbediehtu, ledje jogaid ja ádjagiid siste, gos šattai valjit dearvvas, suhkkes soahkevuovdi. Stuorra oassi daid bázahusain, maid leat gávdnan, ledje guoskkakeahttá iige daid seailuma áitte miige. Dábálaččat dološbázahusat dušet go huksejít gámpapaid ja luopmovisttiid ja ráhkadit geainnuid nu, ahete šattolašvuohta gollá ja šaddá erošuvdna.

Gitta dološbázahusat leat Suomas almma eará doaimmaid automáhtalaččat suodjaluvvon dološbázahuslágain (295/63). Dasa lassin suodjaleami merre jagis 1995 Suoma vuolláciállin eurohpalaš almmolaš soahpamuš arkeologalaš kulturárbbi suodjaleamis. Gitta dološbázahusain ii leat ahkerádji. Dološbázahuslákka geahččala dorvvastit riikkas leahkki našuvnnalaš kulturárbbi seailuma maiddái boahttevaš buolvvaide dutkat ja oaidnit.

Lávenproseassa oassin čađahuvvojedje inventeremät 2003-2004 Deatno- ja Ohcejogalegiin (T. Karjalainen). Manjá lea dahkojuvvon ee. j. 2010 panorámamáđii ovdačielggadanfidnu nr 5224 oasil inventeren Ohcejoga-Gáreganjárga gaskka (J-P. Joono). Lassin geassit 2012 oasseoppalašlávvaguovllus inventerejuvvui Meahciráđđehusa Luondobálvalusaid ovdánbuktin huksensajit (P. Rautiainen) ja geassit 2013 Ohcejoga čáhceváldinsaji ja dan linjá guovlu (E. Ojanlatva).

Gáldut: Karjalainen, T. 2003/2004. Tenojokilaakson ja Utsjokilaakson muinaisjäännösten inventoinnit (Deanuleagi ja Ohcejohleagi dološbázahusaid inventeremät).

Arkeologalaš čuožáhagat

Nro	namma	tiipa ja meroštalloyuvvon áigi	dološbázahusnr
1	Riđunjárga 1	ássanbáikkit/giettit, historjjálaš	890010121
2	Lintula/Lindol	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahtes áigi	890010063
3	Luosnjársuolu	ássanbáikkit/duktasajit, historjjálaš	1000000901
4	Goatneljávri	ássanbáikkit, geađge- ja/dahje bronsaáiggis	890010018
5	Buollángoađesavu	ássanbáikkit/gobádat duktasajit, geađgeáiggis	1000001293
6	Matti Samuel Laiti ássanbáiki	ássanbáikkit/stohpovuođut, ovdahistorjjálaš	1000001292
8	Goatneljávri (viesttarmáddi Sw)	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahtes áigi	890010106

9	Deanumohkki	geaðgeráhkkusat/lánat, ovdahistorjjálaš	890010120
10	Ovddeš Rádjegozáhus	dološ bázahusjoavkkut, meroštalakeahtes áigi	890010060
11	Ohcejohnjálbmi (nuorti)	ássanbáikkit, geaðge- ja/dahje bronsaáiggis	1000000899
12	Onnel	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	890010034
13	Geaidnolágádus	geaðgeráhkkusat/lánat, ovdahistorjjálaš	890010102
14	Onnel	diida- ja máinnassajit/sieiddit, meroštalakeahtes áigi	890010019
15	Geaidnolágádus (davvi N)	ássanbáikkit/duktasajit, ovdahistorjjálaš	1000001294
16	Turistahotealla (nuortamáddi)	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000898
17	Busteldearbmí	ássanbáikkit, meroštalakeahtes áigi	1000012196
18	Turistahotealla	ássanbáikkit, meroštalakeahtes áigi	890010110
19	Girkosiida	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	890010061
20	Sieidegeaðgi	diida- ja máinnassajit/sieiddit, meroštalakeahtes áigi	890010033
21	Girkosiida	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahtes áigi	890010070
22	Riebanrátnu	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	1000001298
23	Nisojávri	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	1000000931
24	Máttatguoikkasuolu	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	1000001297
25	Máttajárguolbba 1	dološ bázahusjoavkkut, ovdahistorjjálaš	1000001296
26	Báhppal	ássanbáikkit/duktasajit, historjjálaš	890010037
27	Boarráisiida	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	1000000720
28	Ánnáluokta (davvi N)	ássanbáikkit/gobádat duktasajit, meroštalakeahtes áigi	1000001295
29	Juhunjárga	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	1000000710
30	Oanehisláddu	ássanbáikkit/giettit, historjjálaš	1000001303
31	Suohpajávri (davvi N)	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	1000001306
32	Várbul	geaðgeráhkkusat/lánat, ovdahistorjjálaš	890010103
33	Guhkesláttu	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000001304
34	Suohpajávri 2	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000890
35	Suohpajávri 1	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000706
36	Áttásuolu	ássanbáikkit /gobádat duktasajit, ovdahistorjjálaš	1000001299
37	Ákšoláttu	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000704
38	Jaakkol	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000001315
39	Buollanmuotki	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000702
40	Jorbajávri	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	1000000699
41	Giđešjohka	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	1000000696
42	Giđđasaijávri	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000937
43	Buodđobohki	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000001301
44	Hávganjárga	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000695
45	Jumbál (davvi)	ássanbáikkit, geaðgeáiggis	1000000928
46	Jumbál	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000000690
47	Jumbála gámpá	ássanbáikkit,geaðgeáiggis	1000000689
48	Rássejohbohki	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit,	

		meroštalakeahthes áigi	1000000889
49	Jiesnnalvárri	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000001300
50	Allabuolža	dološ bázahusjoavkkut, meroštalakeahthes áigi	1000000687
51	Geavonjálbmi	ássanbáikkit/stohpovuođut, historjjálaš	1000000683
52	Geavojávri	dološ bázahusjoavkkut, meroštalakeahthes áigi	1000000679
53	Cieskuljohka (davvi N)	geađgeráhkkanusat/lánat, meroštalakeahthes áigi	890010040
54	Goaskinluoppal (viesttar)	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000906
55	Buksal	ássanbáikkit/duktasajit, ovdahistorjjálaš	1000001307
56	Ganešjohnjálbmi	geađgeráhkkanusat/buortnat d. borat, meroštalakeahthes áigi	1000000636
57	Ganešguoika	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	890010068
58	Ganešjávri (viesttar W)	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	890010039
59	Ganešjávri (viesttar W), Huvila	ássanbáikkit, ovdahistorjjálaš	890010038
61	Ganešjávri (máddi S)	ássanbáikkit, geađge- ja/dahje bronsaáiggis	890010086
62	Ganešjávri (máddi), suolu	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahthes áigi	1000000875
63	Ganešstohpu	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	890010041
64	Buodđoláttu	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000867
65	Ciekkáguoika 1	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000866
66	Boaresgiettejávri	ássanbáikkit/stohpovuođut, meroštalakeahthes áigi	1000000865
67	Ciekkáguoika máddi	bargo- ja duodjesajit/guolástanbáikkit, meroštalakeahthes áigi	1000001310
68	Leaibejohka	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000001302
69	Boaresgieddebohki	ássanbáikkit/giettit, ovdahistorjjálaš	1000001314
70	Jorbaluoppal (nuortadavvi NE)	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000864
71	Jorbaluoppal (nuorti E)	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000863
72	Boaresgieddebohki	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000855
73	Bákteluoppal	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	890010100
74	Ollel sátku	ássanbáikkit/duktasajit, geađgeáiggis	1000000677
75	Cuokkaluoppal	ássanbáikkit, máŋggaperiodalaš	1000000668
76	Cuokkajávri, suolu	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000666
77	Gorrejohnjálbmi	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	890010107
78	Gorrejohka	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	890010099
79	Mierašluoppal	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000663
80	Mierašguoikkat	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	1000000816
81	Gukčejohka	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	890010108
82	Mierašjávri (nuorti E)	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahthes áigi	890010098
83	Guhkesnjárga	dološ bázahusjoavkkut, máŋggaperiodalaš	890010097

84	Mierašjávri W	ássanbáikkit, geadgeáiggis	890010096
85	Mierašdearbmí	dološ bázahusjoavkkut, mánjgaperiodalaš	890010095
86	Čoalkkasborri	ássanbáikkit/duktasajit, historjjálaš	890010059
87	Áibmejohka III	ássanbáikkit/duktasajit, historjjálaš	890010058
88	Guldal	dološ bázahusjoavkkut, mánjgaperiodalaš	890010012
89	Áibmejohka 2	dološ bázahusjoavkkut, mánjgaperiodalaš	890010057
90	Áibmejohka 1	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahtes áigi	890010056
91	Jámežiid guolbba	dološ bázahusjoavkkut, mánjgaperiodalaš	890010116
92	Goržánláttu (nuorti E)	bargo- ja duodjesajit/ráhpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000001317
93	Goržán	ássanbáikkit, historjjálaš	890010084
94	Guošnjárga	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahtes áigi	890010055
95	Dánsejohka (nuorti E)	dološ bázahusjoavkkut, mánjgaperiodalaš	890010054
96	Dánsejohka (viesttar W)	ássanbáikkit/duktasajit, meroštalakeahtes áigi	890010053
97	Goatneljohka	ássanbáikkit/stohpovuođut, historjjálaš	1000001319
98	Goatnelveajávri	dološ bázahusjoavkkut, mánjgaperiodalaš	890010052
99	Luossagoatneljávri	ássanbáikkit/giettit, historjjálaš	890010051
100	Čearretsuolu	geadgeráhkkanusat, meroštalakeahtes áigi	1000003144
101	Veahčat, Vetsituvat	geadgeráhkkanusat, meroštalakeahtes áigi	1000003145
102	Boaresjohka	ássanbáikkit, historjjálaš	1000003146
103	Buodđogoatnelsavu	geadgeráhkkanusat, meroštalakeahtes áigi	1000003148
105A	Áilegasfeaskkir 1	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000003150
105B	Áilegasfeaskkir 2	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000003151
106	Áttasuolu 2	ássanbáikkit, historjjálaš	1000003154
107	Oanehisláttu 2	dološ bázahusjoavkkut, ovdahistorjjálaš	1000003155
108	Máretbohki	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	1000003156
109	Gearddosjávri	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	1000003158
110	Gorrehatája 1	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	1000003160
111	Deanu luossastobut	ássanbáikkit, historjjálaš	1000003163
112	Áibmejohka 3	ássanbáikkit, meroštalakeahtes áigi	1000020189
113	Allabuolža davvi	eanaráhkadusat, meroštalakeahtes áigi	1000012197
114	Boaresjohka	ássanbáikkit, historjjálaš	1000003146
115	Gođunjárga	ássanbáikkit	1000020194
116	Gorrehat 1	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	1000020191
117	Gorrehat 2	dáidda, muitomearkkat, historjjálaš	1000020192
118	Heargeduššanláttu	geadgeráhkkanusat, meroštalakeahtes áigi	1000020185
119	Jámežiidguolbba	ássanbáikkit, ruovdeáiggis	1000020727
120	Jumbáljávri máddi	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000018280
121	Jumbáljávri viesttardavvi	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000018279
122	Jumbáljávri viesttar	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000014890
123	Jumbáljávri Löpösa barta	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000018281
124	Geavonjálmmi bálggis	ássanbáikkit, geadgeáiggis	1000018282
125	Gođunjárga	ássanbáikkit, geadgeáiggis, bronsaáiggis	1000011815
126	Leaibejohroavvi 1	dáidda, muitomearkkat, historjjálaš	1000020263
127	Leaibejohroavvi 2	dáidda, muitomearkkat	1000020264
128	Máttajárguolbba 2	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	1000020186
129	Máttajárguolbba 3	ássanbáikkit, meroštalakeahtes áigi	1000020187
130	Mierašluoppal 1	dološ bázahusjoavkkut, meroštalakeahtes áigi	1000020195
131	Mierašluoppal 2	geadgeráhkkanusat, historjjálaš, árrametállaáiggis	1000020196
132	Niemel	ássanbáikkit, árrametállaáiggis	890010010

133	Njárggat	dološ bázahusjoavkkut	1000020193
134	Boaresbáiki	ássanbáikkit, májggaperiodalaš	1000014764
135	Ringi	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	1000020728
136	Seitatie	geađgeráhkkanusat	1000020165
137	Stáloláttu	geađgeráhkkanusat, ruovdeáiggis	1000018283t
138	Boares girku	girkoráhkadusat, historjjálaš,	1000006969t
139	Veahčat	ássanbáikkit, historjjálaš	1000020188
140	Veahčajohnjálbmi 1	ássanbáikkit, historjjálaš	1000008653
141	Veahčajohnjálbmi 2	Biehtárašgieddi ássanbáikkit, historjjálaš	1000008654
142	Áibmejohguolbba	rähpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000023516
143	Áilegas 1	bargo- ja duodjesajit dollasajit historjjálaš	1000021642
144	Áilegas 2	geađgeráhkkanusat buortnat d. borat, meroštalakeahtes áigi	1000021646
145	Čoalkkasbore 2	ássanbáikkit, duktasajit, historjjálaš, ruovdeáiggis	1000022877
146	Ganešjávri S njárga	bargo- ja duodjesajit, meroštalakeahtes áigi	890010087
147	Buodđoláttu 2	dáidda, muitomearkkat graveremats historjjálaš	1000023513
148	Gearddosjávrrit 3	bargo- ja duodjesajit rähpporokkit, meroštalakeahtes áigi	1000023512
149	Máhteája	dáidda, muitomearkkat graveremats historjjálaš	1000023494
150	Gearddosjávrrit 1	bargo- ja duodjesajit rähpporokkit meroštalakeahtes áigi	1000023493
151	Gearddosjávrrit 2	dološ bázahusjoavkkut ovdahistorjjálaš	1000023510
152	Gorrehatája 2	dáidda, muitomearkkat graveren historjjálaš	1000023515
153	Goahtenjárga 2	dáidda, muitomearkkat graveren historjjálaš	1000023373
154	Goahtenjárga 1	ássanbáikkit ja rähpporokkit, ovdahistorjjálaš	1000023371
155	Poastabálggis, Mierašjávri	johtingeainnut bálgát historjjálaš	1000023372
156	Riđonjarga 2	ássansajit, goađit, historjjálaš	1000008691
157	Rovarinne	dáidda, muitomearkkat, gravéren, historjjálaš	1000023374
158	Poastaája	geađgeráhkadusat, historjjálaš	1000023375
159	Mieraájávri nuorta	geađgeráhkadusat, historjjálaš	1000023376
160	Jeagilvárrí 3	eanaráhkadusat, historjjálaš	1000023495

Gáldu: Museoviraston muinaisjäännösrekisteri, (22.11.2018). (Musealágadusa dološ-muitobázahasaid registtar, 22.11.2018).

3.7.4 Sámemusea Deanu- ja Ohcejohleagi kultuvrra inventeremát

3. Viđđásnjárga (kultuvra)

Viđđásnjárgga duovdagii leamaš álbumotmualusa mielde goahti, man čuđit bolde oktan olbmuigun. Guovlu leamaš badjeolbmuid anus johtin- ja ijastallanbáikin. Dáppe oidnojut bázahusat goahtesajiin ja alla Áitegeađgi, man alde badjeolbmot seailluhedje gálvvuid.

5. Viercanjearri (kultuvra)

Viercanjearri lea okta Deanu coahkáseamos jogain ja dáppe lea leamaš goahti. Máidnasa mielde Viercanjearri guovtti ássis ledje vierccat ja dat dorodedje dassái go nubbi gahčai johkii. Dás šattai báikki namma, Viercanjearri.

6. Goatnelveai'jávri (kultuvra)

Goatnelveai'jávri lea váldogeainnu Deanu bealde. Dat lea čiekjalis jávri, mas leat duháhiid jagiid boares beahcerunnggut. Jávrri gaskkamuttus lea jagis 1984 huksejuvvon ceakkogáhtot astoágigge viessu. Dáppe leat ollu goahtesajit ja dás lea ásson jo ovdal 1820-logu.

7. Niemel (Lukkari), (ássan)

Guovllus leat ássojuvvon lavdnjegođiin ja duktasajit leat ain oaidnimis.

8. Boaresbáiki (Njuorggán), (ássan)

Boaresbáikki ássanvisti lea oalle boaris ja dat lea áibbas Ohcejohnjálmmi gili guovddážis. Vistemálle lea earálágan go dan veardida eará dalá áiggi visttiide, main lei feaskkir gasku dálu ja lanjat goabbat bealde. Boaresbáikki ássanviesu feaskkir lea geažis ja málle lea seammasullasaš go Jeagelveaji dálu, mii lea dál museaviessun.

10. Buođđobohki, (ássan)

Guovllus leat gávdnon mearkkat vejolaš geađgeáigásaš ássamis: geađgeákšu, olbmo dávttit ja ássama luottat, duktasajit.

11. Sárel, (ássan)

Guovllus lea boares ássanvistin doaibman hirsastohpu, mii leamaš mađimuš anus sávzabuvrin. Stohpu lea sirdojuvvon dálá guovtti gearddi stobu nuortta beallái.

12. Savela, (ássan)

Savela báiki lea Ohcjohnjálmmis. Guovllus leat gávdnon mearkkat boares ássamis: goahtesajit, dollasajit ja olbmo dákteriggi.

47. Goatneljohka, (ássan)

Dáppe lea ásson juo 1800-logus: okta ássin lei earret earáid 1880-logu rádjeboles. Báikkis lea vel dat boares áiti, mas lei gávpi, man doaibma sirdojuvvui ođđa vissui 1950-logus.

48. Spárrasuolu, boares ássangieddi, (ássan)

Boares dálu ássanvisti Deanu Spárrasullo ja Spárrasuologuoikka buohta, 100 mehtera geainnus eret.

49. Ismus, (ássan)

Ismusis lea oaidnimis árbevirolaš deatnulaš šillju.

50. Báđoš, (ássan)

Stohpu lea huksejuvvon 1975 ja divoduvvon 1981. Dál dat doaibmá guossestobuid vuostáváldinbáikin. Šiljus lea bures seilon hirsavisti, unna stoboš ja áiti, mas lea lavdnjegáhttu. Áitái leat čohkkejuvvon ollu boares biergasat, gárit, márkanbeaska jnv. Šiljus lea maiddái buvri, mii ii leat dal šat nu buorre ortnegis. Váldogeainnus stobu lusa lea geaidnu, man guoras lea boares hirsáláhtu, ja dat lea heajos ortnegis. Láhtu lea 300 mehtera eret geainnus.

51. Junttejohka, (ássan)

Báikkis lea boares hirsavisti ja Junttejohnjálmmis lea leamaš buođđosadji.

52. Gáva, (ássan)

Deatnogáttis lea badjel 100 jagi boares ássanviessu. Báikki ovddit namma leamaš Duodjesainjárja, mii čujuha dasa, ahte dáppe leat duddjon fatnasiid. Stuorrujuogu áigge nuppástuhette nama Gávvan. Dákko manai dálvemáđii Ohcejohnjálmmis Roavvesavvonii ovdal biilageainnu. Gáva gáttis lea gorgjehat, gokko lea vuogas gorgjet nannámii.

Šillju lea bures seilon ollisvuhta, gos leat máŋggat hirsa- ja fielloivisttit. Báikki lahkosiidda leat huksen láigoheami várás stobuid 1980-logus ja ođđa ássanviessu lea huksejuvvon 1975.

53. Badjedállu, (ássan)

Báiki lea oassi boares ássanguovllus. Dál dás lea 1950 huksejuvvon 1,5 gearddi dállu.

54. Goatneljávri (Laiti), (ássan)

Dállu lea huksejuvvon jagis 1900. Dálu boares namma Goatnil nuppástuvai marjnelis Goatneljávrin. Ruotagielat eanagirjjiid mielde dállu lei kruvnnu ođđadállu, mii leačča ásahuvvon 1860-logus. Dálus vulosguvlui 200 mehter duohkin lea leamas bádji lavdnjegoađis. Bájis leat dahkan ruovdebiergasiid, nugo spiikkáriid ja heavvalderiid. Dáppe leat gávdnon ee. boares heavvalat ja firpmiid muoras dahkkon luovddit.

55. Ojala, Gárnjárga, (ássan)

Báikkis lea boares hirsadállu, guokte áitti ja návet, masa lea biddjon spellegáhttu. Ássanviesut leat huksejuvvon 1800-luogus, jagis 1938 ja 1953.

56. Luhkkár, Veahčat, (ássan)

Boares stohpu lea sullii 1820-logus. Dál dat lea anus bargovistin.

57. Luhkkár, Veahčat, (ássan)

Veahčaha guovllu boarráseamos hirsavisti. Veahčahis leat ássan sullii 400 - 500 jagi ja hirsavisttiid álge hukset juo 1700-logus ja heite lavdnjegođiin ássama. Visti lea válmmaštuvvan 1700 - 1800-logus ja álggos dat doaimmai ássanvistin ja marjnelis láhtun. Šiljus leat máŋga hirsááitti ja boares návet, mas lea bealli juo gaikkoduvvon go dat lea mieskamin. Dáid hirsavisttiid galggašii divodit.

63. Buollánmuotki, (ássan)

Hirsa ássanviessu ja máŋga šilljoviesu.

64. Giđešjohka, (ássan)

Jorbájvrre máttageahčen Giđešjohgáttis lea boares ássangieddi. Dálu davábealde lea gieddi, Jávvágieddi, mii lea ain anus.

65. Jumbál, (ássan)

Dállu lea huksejuvvon 1905, man birra lea čuolastuvvon mearka hirsii skođasfielluid vuolde. Šiljus lea boares hirsááiti ja giettis stuorra hirsaláhtu. Jumbál leamaš stuorra

dállu, mas leat šaddan máŋga oðða dálu. Jumbál lea Ohcejoga vuosttas oððadállu, mii lea ásahuvvon jagis 1838.

66. Godðunjárga, (ássan)

Dápple leamaš 1920-logus huksejuvvon lavdnjegohti, mas ásse gitta 1936–1937 rádjái. Dál dápple leat goahtenávet, sávzabuvri, guollebuvri ja hirsáiti, mii lea seilon bure. Jagis 1975 šilljui buktui boares luddejuvvon hirssain dahkkon visti Mierašluobbali. Dát visti lea ráhkaduvvon 1900-lohkui boaðedettiin. Báiki lea vuvdojuvvon Geavu dutkanstašuvdhii

67. Geavonjálbmi (ássan)

Geavonjálmmi davábealde lea ássangieddi, man hirsavisti gárvvásmuvai jagis 1922. Báiki lei álggoálgguid oassi Geavonjálmmi dálus. Dál oassi dálus gullá Geavu luonddumeahccái.

68. Cieskul, (ássan)

Cieskuljohnjálmmis Buksaljávrri davágeahčen lea ássangieddi. Cieskula boarráseamos visti lea hirsáiti giettis. Áittis leat maid ássan muhtun áigge, dalle dohko leat ásahan oapmana. Hirsá ássanvisti, mas leat beannot gearddi, lea huksejuvvon 1922. Vistti leat sirdán jagis 2001 Buksalbogi gáddái.

69. Buksal, (ássan)

Buksaljávrri viesttarbealde lea ássangieddi, man stohpu lea huksejuvvon vissa 1959. Stohpu lea divvojuvvon.

70. Leaibejohka, (ássan)

Leaibejohnjálmmis, Ciekkáguohgáttis lea boares ássangieddi. Hirsastohpu lea huksejuvvon 1800-logu loahpas. Leaibejogas lei vuosttas telefovndna. Dán báikki čaða manná s. 1300 mehtera mátkki boares boastabálggis ja das leat golbma boares muorrašalddi. Leaibejohnjálmmis lea bihkkaboaldinhávdi. Leaibejogas doaimmai maid boasta.

71. Ollel, (ássan)

Vuolit Cuokkajávrri davágeahčen njárggas, jávrri viesttarbealde lea boares ássangieddi. Boares ássanbáiki, man boarráseamos visti lea válmmaštvvan jagis 1816. Jagis 1843 dállu namahuvvui oððadállun. Oððasut visti lea huksejuvvon 1920-logus. Dálus sullii 200 mehtera davás, njárgga alde lea leamaš boazoáidi. Ollelis leat visttit seilon bure, dušše boares geassenávet ii šat leat.

72. Gorrehat, (ássan)

Geainnu nuorttabealde Gorrehatádjaga guoras lea ássanbáiki. Álggos dákko leamaš goahti ja 1950-logus deike sirdui hirsaláhtu ja huksejuvvui hirsadállu. Dál leat divvumin hirsadálu.

73. Mierašluoppal, davit, (ássan)

Šiljus lea fielloskoðastuvvon 1,5 gearddi hirsadállu, hirsáiti ja fielloáiti seammá gáhtu vuolde. Boares hirsastohpu lea sirdojuvvon dálá báikái 1950-logus. Muoravisti ja áiti leat seamma ráhkkanusas. Báikái gullet vel hirsasávdni ja návet. Lahkosis leat olu goddebivdorokkit.

74. Mierašluoppal, máttit, (ássan)

Geainnu ja luobbala gaskkas lea ássanbáiki, mii leacča 1930-logus. Árbevirolaš boares hirsavisttiid šillju, mas vel leat áimmuin hirsastohpu, láhtu ja áiti. Boares stohpu lea anus geassevistin. Stuorra oassi eará hirsavisttiin lea gaikkoduvvon. Geaidnoguoras lea 1980-logus huksejuvvon boazodállu, mas lea ássanviessu ja biilastálle-áiti.

75. Jaakkol (Vuolab), (ássan)

Jaakkol lea 100 mehtera geainnus eret, 1980-logus huksejuvvon boazodállu. Dearpmi vuolde dastán lea oaidnimis boares ássanšillju ja árbevirolaš huksen. Geaidnoguoras lea unna hirsaáiti ja šiljus lea árbejuvvon hirsaáiti.

76. Spárrasuolnjárga, (ássan)

Logenár goahtesaji duolba vuollegris njárggas. Guovlu várra leamaš geassebáikin 1500-logus. Veháš badjeleappos, Suohpasavvoni lea dollojuvvon rastábuođđu

77. Syrjälä, (ássan)

Boares ássanbáiki Ohcejohnjálmmis, mii dál doaibmá gohttenbáikin. Šiljus lea boares hirsastohpu, mii lea huksejuvvon 1916.

78. Lindol, Boaresjohka, (ássan)

1,5 gearddi hirsastohpu, mii lea ožon bálkkašumi bures lihkostuvvan divodeamis. Šiljus lea maid suovvasávdni, náveha dahje láđu bázahusat ja boares duktasajit ja goahtesajit. Gáddedearpmi alde gátti miel leat guhtta iešguđege sturrosaš ja hápmásaš duktasaji. Muhtumiin sáhttá oaidnit árrana ja rokkiid. Sávnnes sullii 50 mehter nuorttas lea okta njeallječiegat goahtesadji ja moadde rokki.

81. Badjegeavŋjis, (ássan)

Hirsa ássanvisti, mii lea válbmanan sullii 1900. Šiljus leat maid áiti ja boares hirsastálle. Šillju lea 60 mehtera geainnus eret johkastealli alde stuorra dearpmi vuolde, nuba visttit eai oidno geidnui.

83. Goržán, álggos Boaresbáikki geassebáiki, (ássan)

Dán áigge ássanvisti lea ávdin. Báiki leamaš geassebáikin.

84. Guldal, (ássan)

Áibmejoga ja válodgeainnu guoras lea stuorra dállu guvttiin gerddiin. Šiljus lea báldalágaid guokte áitti ja dat leat ožon ođđa fiellogáhtuid. Johkagáttis lea sávdni, mii lea ain anus ja návet, láhtu ja moadde skajá, mat leat heajos ortnegis.

Boares dállu lea buollán ja seammá sadjái huksejedje dálá dálú 1900-logu álggus. Dálus dolle gielddastivrra čoahkkimiid ovdal go huksejedje boares gielddadálu. Lahkosis lea gávdnon arkeologalaš báikkit, omd. Čoalkkasborri. Dáppé lei maid gollegoaivundoaibma 1900-logus.

85. Gaskajárstohpu, boastastohpu, (johtolat)

Mierašjávrri gaskkamuttus nuorttabeale gáttis lea hirsastohpu, mii lei anus boastastohpun. Visti lea heajos ortnegis go fas šilju muorrvisti ja áiti leat buorre ortnegis.

87. Ganešjávri, boastastohpu, (johtolat)

Ganešjávrri máttageahčen jávregáttis lea ássanbáiki, gos dál lea boares boastastohpu. Šiljus vuhttojit árametállaággi ássanluottat. Boastastobu gáhtut leat divoduvvon. Dál boastastobus dollet turismafidnu. Dán guovllus leat máŋgat luopmovisttit. Vuostáváldima ja ássama várás lea ođđa visti huksejuvvon geaidnogurrii. Ganešbávtti badjel manná boastabálggis.

89. Láidde gávpi, (ássan)

Máŋgat visttit, ássanvisti ja ovddeš gávpi, dalá Gárnjárgga gili guovddáš. Ássanvisti, mii leamaš ávdin lagi 1970 rájes, lea huksejuvvon 1800-logus. Dálá áitin doaibmi viessu leamaš maid gávpin, muhto ieš gávpevisti lea huksejuvvon maŋjá.

92. Ovddeš oasusgávpi, Áibmejohka (veardit 125), (fidnodatdoaibma)

Áibmejohnjálmmissa lea boares ássanbáiki. Dáppa lea stuorra ássanvisti. Áibmejoga dálu ássanvisti leamaš maid oasusgávppi anus 1950-logu loahpa rádjái. Dáppa lea maid boares rohkosvisti, mii lea huksejuvvon 1940-logus.

94. Geavgnjáoaistohpu, (johtolat)

Badjegeavgnjá bajimus bihtá oivošis lea boares boastastohpu, maid lávejedje gohčodit Bihttáoaistohpun. Dál Meahcceráđđehus láigoha dán stobu.

96. Ovddeš boarrásiidsiida, dálá Hotelli Pohjantuli, Máttajávri, Sáttonjárga, (dikšunsuorgi)

Ovddeš boarrásiidsiida, dálá hotealla Máttajárgáttis. Boarrásiidsiida huksejuvvui 1960-logus ja dat doaimmai danin gitta 1980–90 loguid rádjái.

98. Jámežiidguolbba, hávddit, (kultuvra)

Dát báiki, masa gullet hávdeeana ja geađgeáigásaš gávnususbáiki, lea viestarmáttta gáttis, Deanu ja Ohcejohka - Gáregasnjárga geainnu gaskkas. Sáttomorenavuđot steallis šaddet soagit ja guolbanis sáhttá oaidnit sullii 1x2 mehtera viidosáš gobážiid. Hávdeeatnama viestarbeali sáttoeatnama gohčodit Jámežiidguolbba. Hávdeeatnamis sullii 60 mehtera máttás lea gávdnon kvárca.

100. Ávnnibákti, (kultuvra)

Ávnnibákti lea sullii 1km Gáva dálus bajás báktenjunni Norgga beali gáttis. Siidda eamit, Ávdni, hávdáduvvui gaskaboddosaččat bávtti hollui.

101. Skuoivvaváibmu / geađgi, (kultuvra)

Geađgi Deanus Ohcejohnjálmmissa buohta. Skuoiva-nammasaš ássi, guhte ásai 1900-logu álggus Niemeles, lávii fitnat gálgamin morrašiiddis geađggi luhtte.

102. Biipogeađgi, (kultuvra)

Biipogeađgi lea Nollánsavvona bajágeahčen Suoma beal gádderájás. Geađgi lea savvona ja guolástansaji bajágeahčen, gokko lávejedje láddet ja dalá vieru mielde cahkkehedje biippu.

103. Áitegeađgi, (kultuvra)

Áitegeađgi lea Gamanjarsavvona vuolágeahčen Suoma beali gáttis čáhcerájás. Geadgi lea mealgat stuoris, njealječiegat ja bajil duolbbas. Áitegeađggi atne seailluhanbáikin dan áigge go gálvvuid lávejedje fievrridit fatnasiin.

104. Ánoha goahtesadji, (kultuvra)

Ánotjohgáttis, dan bálgá guoras mii vulgii Mierašjávrris Rávdoskáidái, lea Ánot-nammasaš olbmá goahtesadji (Laiti). Dás leat ássan vissa 1800-logus. Goahti leamaš vissa maiddái sávzabuvrin.

107. Oarribeahci, (kultuvra)

Boares Mierašjárgeaži dálus davás, jávrri viestargáttis lea stuorra suhkkes beahci, man leat namahan Oarribeahcin.

108. Čoalkkasborri / dološbázahusguovlu, (kultuvra)

Historjjálaš ássangieddi, gos leat duktasajit. Báiki lea Ohcejoga-Gáregasnjárgga geainnu viestarmátti bealde, sullii 50 mehtera geainnus eret ja sullii 100 mehtera Guldal-dálus viesttardavás. Goahtesajit leat leagis s. 160 mehtera guhkkosaš ráidun ja dain sáhttá oaidnit uvdnageđggiid ja čoma guovdu. Báiki leamaš márkan- ja girkobáikin. Goahteshillju lea árvaluvvon laktásit 1600-logus huksejuvvon girkui, mii lei vissage Áibmejohgáttis.

109. Keskitalo rotti (Junttejohka-oktavuohtha 137), (ássan)

Ohcejohnjálmmiss áibbas guovddážis lea boares ássanbáiki Gálgojohgáttis. Ássanvisti leamaš das, man namahit Keskitalo-roggin ja gos ainge lea láhtu.

111. Sauva-Biehtár goahtesadji, (kultuvra)

Goahtesadji Mierašjávrri nuortagáttis. Duktasadjii vuhtto ain njárgga buohta jávrri nuorttabealde. Dás leat oidnosis geadđggit, mat leamašan anus. Goahtesajis leat ássan 1800-logus, vejolaččat juo 1700-logu bealde.

112. Gassajuolaggi goahtesadji, Mierasjároaivvus, (ássan)

Dát dáidá lea Gassajuolgi vuosttas ássanbáiki. Gassajuolgi bodii Anáris Ollelii. Matti Aikio (1765 -1843) buddestatnamma lea Gassajuolgi, muhto maiddái su bártni Ovllá (1813 -1892) gohčodedje Gassajuolgin.

114. Guldal gollegoivvohat, (fidnodoaibma)

Jagis 1903 leat goivon golli Guldal gittiin, gietti davágeahčen, Čoalkkasborri márkanbáikki guoras. Goivvohaga luottat vuhttojat ain vielttis.

121. Mierašjárgeahči, (ássan)

Mierašjávrri máttageaži ássanbáiki, gosa lea I920-logus huksejuvvon hirsá ássanvisti. Dál doppe lea vel hirsastohpu, mii lea skoadastuvvon fielluiguin, fielloláhtu, sávdni, muorrvisti, hivsset, geassenávet ja sávzabuvri. Dálu šiljus álgá goddebivdoroggeráidu. Ráhpporokkit leat Mierašjárgeaži ja Ivvár(-Ovllá) láddo gaskkas.

122. Luossagoatneljávri, (ássan)

Dán báikki giittis lea gávdnon muorrafanas, man sávnnijit ledje gorrojuvvon vettiin. Fatnasa oasit leat dál Musealágádusas.

123. Goahppelašjohnjálbmi, (ássan)

Goahppelašjohnjálmmis lea geassebáiki ja doppe lea unna stohpu, áiti, návet ja láhtu. Geassebáikkis lea sirrejuvvon eanabiittá earáide ja gáttabeale lea dállu, fiellovisti, mii lea geasseenus.

124. Luosnjársuolu, (kulturbiras)

Guovttooasat suolu Deanus, Ohcejohnjálmmis sullii 10 km davás. Veahčatlaččaid guolástus- ja geassebáiki, gos leat doallan maid šibihiid. Dáppe leat 6-7 iešguđet ahkásaš stoboža.

125. Čáhkáljotnjálbmi, Kurula, (ássan)

Dállu lea huksejuvvon 1905 ja dat leamaš geassebáikin. Dálus leamaš guokte áitti, láhtu ja návet. Eará viesut leat divoduvvon, muhto návet lea oalle heittot. Šilljui leat maŋŋá huksen luopmovisttiid.

126. Geassesaibohki, (ássan)

Bohki ja gieddi Ohcejohsiste. Báiki leamaš geassebáikin. Gieddi ja viesu sadji vuhttojít ain. Gietti máttaravddas leamaš vejolaččat ráhpporoggi.

127. Giđđasajijávri, duktasajit, (kultuvra)

Giđđasajijávri dálú davábealde, Jorbajávrri davágeahčen lea buolža, mas leat dollasajit ja duktasajit. Hoaššaláddo ja jávrri gaskkas leat 4-6 bivdorokki ráidu.

128. Girku, báhppal, girkostobut, (hálddahus)

Girku lea 150 ja Báhppal 160 lagi boarrásat. Girkostobuid leat divodeamen.

133. Gárnjársuolu, (kulturbiras)

Sullo goappat bealde leat čiekŋjalis oalit, gos lea buorre bivdit luosaid. Sullos eai leat visttit, danin go dat sáhttá dulvot: jagis 1967 alla dulvvi áigge buot muorat gahčče ja dat leat ainge veallámin birra Gárnjársullo. Suoma beali fávllis lea geadgi, man turisttat gohčodit Máreha lihkkogeađgin.

135. Sárageađgi, (kultuvra)

Badjegeavgŋá bajágeahčen lea Suoma beali gáttis stuorra njealječiegat geadgi. Geadggi buohta álggii dihkkáduvvon dálvemáđii Deatnoráigge gitta Vuolle-Jalvái.

137. Luossagoatneljávri, (kulturbiras)

Luossagoatneljávri lea Ohcejohnjálmmis sullii 40 kilomehtera Gáregasnjárgga guvlui. Jávrri botnis leat máŋgalogi, sullii 3200 – 4000 lagi boares beahceruŋggut. Coahkása áigge oassi dain leat oidniosis.

138. Veahčabákti, (johtolat)

Váldogeainnu guoras lea bákti, man guora lea johtán boares máđii. Dálvet bákti láve aškkastit ja dat illá suddá geassemánu loahpa rádjáige. Bávtti buohta lávejedje doallat gedđgiin bardon ruođu (ruohtu) joga ja bávtti gaskkas, vai šibihat eai beasašii gárgidit Luosnjársullo geassebáikkis Veahčahii. Bávtti gohčodedje maid Ruohtobáktin.

139. Suohpajávrri duktasajit / ee. hávddit (kultuvra)

Suohpajávrri biillaid bisánanbáikki buohta, geainnu ja jávrri gaskkas leat guhkédáleš, olbmo guhkosaš geaðgelánat. Dát vihtta hávddi leat rehkenaston gullat 900 – 1100-loguide.

141. Guošnjárga, (vuovdedoallu)

Njárga lea boldojuvvon 1956 ja dohko leat gilvojuvvon beahcelánját. Njárgamáddagis lea Deanus gorgjen dálvemáðii, vuolil boaðedettiin dálá Bogdanoff dálu buohta.

144. Juhunjárgga gieddi , (eanadoallu)

Sárel dálu gieddi, mii ii leat šat anus.

146. Suohpasavu, (guollebivdu)

Suohpasavu lea Deanu guhkimus savu, 4 kilomehtera guhku. Savvona vulogeahčen leat ovdal áigge doallan coahkása áigge rastábuoðu goldima várás. Dokko lei maid dološ ássanbáiki (geahča Spárrasulnijárga). Dál dán báikkis leat luopmovisttit.

147. Báhpabuoððu, (guollebivdu)

Ohcejoga Máttaguoikkas leamaš Bápappala buoððosadji sullo buohta. Buoðuin lávejedje giddet guoikka nuppi suorggi ollásit. Buoððu ii leat leamaš šat anus.

148. Ciekkáguoika, buoððosadji, (guollebivdu)

Ohcejogas dalán Leaibejoga vuolábealde leamaš meardebuoððu. Dákko jogas lea savu, man leat vejolačcat divodan.

149. Buksalbohki, buoððosadji, (guollebivdu)

Bajit ja vuolit Buksalbogis leat ovdal áiggid doallan buoðuid. Vuolit bogis leat leamaš buoððomuorat botnis, mat leat váldojuvvon eret 1930-logus.

152. Čáhkáljotnjálmmi bálggis, (johtolat)

Máttajávrri máttageahčen vuolgá bálggis várrái Čáhkáljoga máttabeali Giðeþjohgeaži jekkiide. Bálggis lea merkejuvvon duoddaris smávva geaðgedihkáiguin.

157. Veahčajoga máðii, (johtolat)

Veahčajoga goappat bealde manná máðii bajás joga. Máttit máðija mielde leat fievrídan maid boaldenmuoraid. Dál dan geavahit maiddái lustaguolásteaddjít, vaikke máðii lea dušše moadde kilomehtera hui buorre vázzit.

162. Skállovármáðii, (johtolat)

Bálgá lahkosis Vuojahallanbogi nuorttabealde leat bividorkkit.

164. Bálddotjávrri máðii, (johtolat)

Bálggis gorgje ceakko vieltái Ganejávrri gaskkamuttus viestarii. Máðii lea váldon atnui vissa dalle go meahccefievrrut bohte 1960–70-loguin. Álgogeažis máðii lea hui geaðgái ja heittot. Dát manná Bálddotjávrái ja dan nuorttabeali gitta Vuogojávrái.

169. Gonagaslássá Gáva dálú vulobealde, (hálddahus)

Gonagaslássá lea dalán Gáva dálus vulos Deatnogáttis duolba lássánjunni, masa lea čullojuvvon gonagasa mearka ja jahkelohku 1776.

170. Gonagasgeaðgi, (hálddahus)

Gonagasgeaðgi lea stuorralágan geadgi Geadggášguoikkas ja dasa lea čullojuvvon gonagasa mearka ja vuodðalohku 1776. Geadgi lea merkejuvvon vuodðokártii.

171. Gárnjárgga feargasadji, (johtolat)

Gárnjárgga fearga rahppojuvvui 1957 ja dat doaimmai gitta jahkái 1972.

173. Sieidegeaðgi, (kultvra)

Ohcejoga šalddi bajábealde lea viesttar bealde uhca guollesieidegeaðgi čáhcerájás, mii oidno dušše fal coahkása áigge.

174. Sieidegeaðgi, (kultvra)

Ohcejohnjálmvis dearvvasvuodadálu buohta Ohcejoga viesttar bealde čáhcerájás lea sala viidosaš goddesieidegeaðgi, mas leat ráiggit.

177. Sirddolašdállu, Guošnjárga, (ássan)

Guošnjárgga vulogeahčen lea sirddolašdállu 300 mehtera duohken geainnus Deatnogáttis. Dálu buohta manai dálvemáđii Deanu ala.

178. Sirddolašdállu, (ássan)

Ovddit dállu bulii dušše 4 lagi dan huksejuvvon jagis 1970-logu álggus.

179. Sirddolašdállu, (ássan)

1,5-gearddi ássanvisti lea huksejuvvon jagis 1952 ja 1-gearddi dállu fas 1950.

181. Sirddolašdállu, Badjegeavñjis, (turisma)

Hirsa sirddolašdállu lea huksejuvvon jagis 1948. Dán áigge Deano bealde leat luopmovisttit ja ássanvisti.

183. Báhpavári máđii, (johtolat)

Báhpavári leamaš ohcejohkalaččaide dehálaš jeagelbardinguvlu. Máđii Máttagávrris Báhpavárrai ja Báhpavári láddo lusa gorgñii boares hávdeeatnama buohta, sullii 150 mehtera Badjeseavttheha šalddis davás.

184. Geavu dutkanstašuvdna, (hálddahus)

Dutkamušstašuvdna, máŋggat visttit, huksejuvvon oppalašvuohtha.

Gáldu: Sámémusea Siida inventeremat 2004.

3.8 LUONDDUBIRAS

Ohcejoga oassegouovllu oasseoppalašlava luondočielggadusat ja gieddebarggut dahkkojuvvojedje njealji vahku áigge geassemánu beallemuttus suoidnemánu beallemuddui lagi 2005. Ovdal gieddebargomuttu čielggaduvvui materiála, mii juo lea gávdnomis. Lappi birasguovddáš attii oasseoppalašlavaguovllu guoskevaš listu áittavulošregistara šlájain. Eará geavahuvvon gálduin sahttá máinnašit Natura 2000 - diehtoskovit, riikkaviidosaš gáttiidsuodjalanprógrámma, riikkaviidosaš rohtosuodjalanprógrámma, Kalpio & Bergman Lappi árbeeanadagat (1999). Girjjálaš gáldomateriála vuodul ovdal duovddabargguid álgaheami ledje guokte háleštallama guovllu luondoárvvuid birra Turku universitehta Geavu dutkanguovddáža bargoveagain. Dáid háleštallamiin plánaguovlu ii gieđahallojuvpon systemáhtalačcat muhto baicce guovddáža bargoveahka muitalii oainnuid guovllu árvvuin.

Duovddabarggut dahkkojuvvojedje nu, ahte vinjugovaid ja eará gáldodiehtomateriála vuodul duovddabarggut plánejuvvojedje. Duovdagiin guorahalaimet buot potentiála báikkiid ja dagaimet báikegovvádusaid. Duovddabargguid oktavuoðas dagaimet máŋgaid rievadusaid álgoálgoosaš prógrámmii, dasgo duovddabargguid oktavuoðas bodii ovdan, ahte dihto guovlluid fertii guorahallat earáláhkai go álgoálgoosaš plánii lei merkejuvpon.

Duovddabarggut ja raportta čohkken lea leamaš FL Jari Hietaranta ovddasvástádussan. Sus lea 13 lagi vásáhus luondočielggadusaid dakhmis eará guovlluin Suomas. Veahkkin sus lei birasplánejeaddji stuđeanta Tiina Suomela.

Šlájadat lea merkejumi várás árvvoštallon báikkiin ja guovlluin čielggaduvvun válodosárgosiid dárikilvuoðain. Čáhcešattuid, suinniid ja luktiid bokte sahttet leat váilevuodat. Duovdagiin ii moge systemáhtalačcat dahkon áiccute shieddaealli-, divre-, guoppar- dahje jeagelšlájain. Šlájadaga oasil váilevaš kártema dihtii lea vejolaš, ahte dutkojuvpon mearkkašahhti báikkiin sahttet leat gávdnamis lasi miellagiddevaš šlájat.

3.8.1 Duogáš

Deanuleahki lea riegádan juo ovdal maŋimuš jiekjaáiggi. Jiekjaáiggi maŋjá lea johka borran dasa sullii 50 km mátkkis 20–50 m čikjosaš johkarokki ja gearddástuhtán dálá johkarokki siidduide valjis sierralágan geologalaš čohkiidemiid dego leahkedeavdagiid, buolžaid, joganjálbmeduovdagiid ja sandurabajildusaid.

Ohcejohnjálmmi birrasiai Deanuleagis ja earáge johkalegiin lageža sadjái ihtigoahťa ovta- ja českesruŋgot jiekjamearasоahki, mii lea vel dávjá roaŋkkas.

Deatnu lea áiggiid čađa leamaš dehálaš johtolatfávli, maiddái šattuide. Dat lea namalassii doaibman máŋgga davviguovlluid šaddošlája leavvanjohtolahkan Jiekjamearas siseatnama guvlui. Ovdamearkka dihte sahttá máinnašit Suomas earenomáš hárvenaš, várra juo sogahuvvan šlájaid, dego skurbbetrási ja girondádira.

Deanu dahje Ohcejoga ceakko johkavieltit eai dábálačcat heive oalle bures huksemii. Dain leat dávjá heŋgöt ja bávttit ja dat heivejit máŋgii gazzalottiid bessenbirasin. Dain šaddet maiddái dávjá oalle hárvenaš šaddošlájat. Huksen sahttá dagahit maiddái báikkálaš eanaudžasiid.

Don doložis Deanuleagis lea ássojuvpon eanaš 1-gearddi ja vuollegris, dábálačcat ruškes dahje ruksesmuolddaivdnášaš muorravisttiin, mat leat heiven bures birrasii.

Govva: Ođđa gáddeássan Gistuskáiddi buohta.

3.8.2 Natura 2000-guovllut ja riikkaviidosaš suodjalanprográmmat

1. Geavvu

Koda	FI 130 2001
Gielda	Ohcejohka
Viidotat	71 406 ha
Guovlotiipa	SCI

Luondodirektiivva luonddutiippat:

Sáttoeatnamiid minerálavánis šattohis čázit (Littorelletalia uniflorae)	1 %
Humusláddot ja -jávrrit	1 %
Fenno-Skandia luonddudillásáš johkagurgadasat	<1 %
Alpiinnalaš jogat ja daid derpmiid rássešattut	1 %
Várevuliid duolbadasjogat, main šaddet Ranunculion fluitantis- ja Callitricho-Batrachium-šattut	1 %
Alpiinnalaš ja boreála duottarguolbanat	25 %
Subarktalaš Salix-suovkkat	3 %
Alpiinnalaš ja boreála silikáhtavuoláža niittut	1 %
Lákta sajiid stuorrarásit	1 %
Molsašuvvanjeakkit ja gáddejeakkit	<1 %
Fenno-Skandia gáldut ja gáldojeakkit	<1 %
*Áhpejeakkit	3 %
*Balsajeakkit	1 %

Gálkabávttit šaddogokčasiin	<1 %
Silikáhtabávttit šaddogokčasiin	1 %
*Boreála luondduvuovddit	<1 %
Lagešvuovddit	50 %
Boreála rođut	<1 %
*Muorraleakkit	8 %
*Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior-dulvevuovddit (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	<1 %

*vuoruhuvvon luonddutiipa

Guovllu válldahallan:

Luonddumeahci čađa golgá čázehis Geavvu, man skurčoleahki lea okta Suoma áibmaleamos geologalaš čohkiidemiin. Leagi heanđgovieltit leat báikkuid badjel 150 m alu. Luonddumeahcci čohkiida goittot eanaš njoaiddoslágan duottarjuovain dahje duottarguolbaniin (skáidi). Lastamáhtu lea duššadan ollu vuvddi guovllus.

- dehálaš dieđalaš dutkamuša čuozáhat
- áitatvuloš ja hárvenaš šaddo- ja eallišlájat
- hárvenaš luonddutiippat

Suodjalandili dárkkálmuhttin ja ollašuhttinvuogit

Guovlu lea vuodđuduvvon luonddusuodjalanlágá vuodđul luonddumeahccin. Geavu Natura 2000-guovllus leat gávdnon 11 luonddirektiiva čuvvosa II šlája, main okta šladja lea vuoruhuvvon šládjatiipa. Loddedirektiivva čuvvosa I šlájat leat gávdnon 18. Guovllus leat 5 áitatvuloš šlája. Dasa lassin Geavu ja Uhca Geavojávrri guovllus leat luonddudilálaš sáttogáttit, mat gullet luonddusuodjalanlágá 29 §:a vuollái.

2. Girkostobuid gieddi

Guovllu válldahallan

Girkostobuid guovlu lea Ohcejohleagis, váldegottálačcat márssolaš eanadatguovllus. Dán guvlui gullet historjjálačcat márssolaš girkostobut ja daid birastahti šilljogieddi. Bajildushámi dáfus guovlu lea goike vielti, mii lea állut jávrri guvlui. Vielti lea eanaš goike suoidnegieddi, mas válđošláđjan leat sávzzasinut, biehtárrássi ja fiskesrássi. Viiddislágan guovllus oassi lea hárvenaš guolbbagieddi, mas válđošláđjan leat čáhppešmuorji, jokŋa ja sávzzasinut. Gáttis lea maiddái muhtun muddui lákta niitu, mas šaddet eanaš suoinnit ja rásit.

Guovlu lea davvegiehpabeaivelotti dehálaš gávdnonguovlu. Dálá geavahanvuohki dorvvasta guovlluid luondduárvvuid seailuma. Guovllu šlájain sáhttá mánnašit alitgierraga, márjjáčoavdaga, davverásselávkki ja bealdosáhpánrási, mat leat Sámis mearkkašahti šlájat.

Luonddirektiivva luonddutiippat

Eurohpálaš goike guolbanat	40 %
*Fenno-Skandia šláđjarikkis goike ja lákta niittut	60 %

*vuoruhuvvon luonddutiipa

3. Mierašluobbala gieddi

Koda FI 130 2013
Gielda Ohcejohka

Viidotat	2,2 ha
Guovlotiipa	SCI

Guovllu válldahallan:

Mierašluobbala boares ássangieddi lea Ohcejohleagis, riikkaviidosaččat mearkkašahti eanadatguovllus. Sávzzat leat guhton guovllus gitta 80-logu rádjái, man maŋŋá gieddi lea láddjejuvvon dušše soaittahagas. Bajildushámi dáfus giettis leat smávva leakkit ja čomažat ja šattolašvuoda dáfus dat lea viehka mihtilmas goike suoidnegieddi. Váldošládjan leat biehtárrássi, sávzzasinut, ruksessinut ja gieddesuoidni.

Guovlu lea davvegiehpabeaivelotti dehálaš gávdnonguovlu. Guovllu dálá geavahanvuohki dorvvasta guovluid luonduárvvuid seailuma. Guovllu eará šlájain sáhttá mánnašit alássáhpánrási, nuortasiemanástti ja márjjáčoavdaga.

Luondodirektiivva luonddutiippat

*Fenno-Skandia šladjarikkis goike ja látka niittut	100 %
<i>*vuoruhuvvon luonddutiipa</i>	

4. Báhppala gieddi

Koda	FI 130 2012
Gielda	Utsjoki
Viidotat	3,2 ha
Guovlotiipa	SCI

Guovllu válldahallan

Báhppala gieddi lea riikkaviidosaččat mágssolaš eanadatguovllus Máttajávrri gáttis. Šaddogeardi lea šaddan dálálágánin čuđiid jagiid bistán geavaheami geažil. Guovlu lea uhccánaš állut jávrri guvlui ja lea eanaš goike suoidnegieddi ja hárvenaš guolbbagieddi. Suoidnegietti váldošlájat leat sávzzasinut, biehtárrássi ja fiskesrássi, guolbbagiettis váldošaddun leat jokŋa, sávzzasinut ja čáhppesmuorji. Gáttis lea maiddái látka gieddi, mas šaddet eanaš suoinnit ja rásit.

Guovlu lea davvegiehpabeaivelotti dehálaš gávdnonguovlu. Eará šlájain sáhttá mánnašit alitgierraga, márjjáčoavdaga, bealdosuorbmarási, davverásselávkki, alássáhpánrási ja muhtacivzaga.

Guovllu dálálágan geavaheapmi dorvvasta luonduárvvuid seailuma.

Luondodirektiivva luonddutiippat

Eurohpálaš goike guolbanat	40 %
*Fenno-Skandia šladjarikkis goike ja látka niittut	60 %
<i>*vuoruhuvvon luonddutiipa</i>	

5. Veahčajoga njálmádatrohtu

Koda	FI 130 2008
Gielda	Ohcejohka
Viidotat	14 ha
Guovlotiipa	SCI

Guovllu válddahallan

Veahčajoga guovlu lea bajildushámi dáfus duolbbas ja dat báhcá giđđadulvvi vuollái. Guovllus leat moanat ádjagaččat ja goikan johkarokkit. Fiinna dulverodús šaddet eanaš gáiskkit. Válđošládjan lea vuogodolgi. Guovllus lea suhkkes soahkevuovdi, man siste lea maiddái soames skáhpi ja miestta. Dulverođu olggobéalde leat maiddái luonddubirrasha dáfus mearkkašahti eallinbirrasat, mat leat govviduvvon máŋjelis teavsttas.

Dát hui šattolaš guovlu lea Veahčajoga njálmmádagas.

Eará šlájat leat ee. táigalukti, mii lea guovllu dásis áitavuloš šlágja. Dárkilut dieđut šlájaid birra gávdnojit dasa lassin rođuidsuođjalanprógrámmi inventerenskovis.

Suodjalandili dárkkálmuhttin ja ollašuhttuinvuogit

Veahčajoga njálmmádatrohtu gullá rođuidsuođjalanprógrámmi (LHO). Guovllus lea jurdda dahkat luonddusuodjalanylága mieldásaš suodjalanguovllu.

Luondodirektiivva luonddutiippat

Boreála rođut	75 %
---------------	------

Rođuidsuođjalanprógrámma guovllu šlájain sáhttá máinnašit vel eavrru, nuortasiemanástti, vuogodolaggi, njálanjuokčama, rásselávkki, táigalukti, duottarsiemanástti, duottarsáhpala ja boskka.

6. Gálđdoaivvi meahcceguovlu

Koda	FI 130 2002
Gielda	Ohcejohka, Anár
Viidodat	351 633 ha
Guovlotiipa	SCI ja SPA

Guovllu válddahallan

Gálđdoaivvi meahcceguovlu lea Duottar-Sámi stuorámus meahcceguovlu, masa leat mihtimasat viiddis tundralágan duottarbadjosat. Jalges duottar álgá guovllu nuortadavágeahčen juo vuollel 300 mehteris. Vuollellegislágan meahcceguovllus badjánit dušše Gálđdoaivvi badjosat badjel 400 mehterii. Duoddarat leat maiddái davvin Deanu lahkosiin. Deanu guokte stuorra oalgejoga, Veahča- ja Buolbmátjohka, golget meahcceguovllu čáđa. Buolbmátjoga siste šaddet Suoma davimus luonddudilálaš beahcevuovddit. Lagešvuvddiid lea buorre muddui lastamáhtu duššadan.

Viiddis oktilaš meahcceguovlu Duottar-Sámis. Luonddutiippaid dáfus máŋggabealat ja molsašuddi guovlu. Meahcceguovllu siste lea Veahčajávrri buolžaguovlu, mii gullá buolžžaidsuođjalanprógrámmi.

Samudjeggi-Vaijuvjeggi guovllu ja Gálđdoaivvi meahcceguovllu evttohit laktit riikkaidgaskasaččat mearkkašahti láktaguovlluid logahallamii dahjege ng. Ramsar-čuozáhahkan.

Suodjalandili dárkkálmuhttin ja ollašuhttuinvuogit:

Guovlu čohkiida Gálđdoaivvi meahcceguovllus (EMA), mii lea vuodđuduuvvon meahcceguovlolága vuođul, Samudjeggi-Vaijuvjeggi jekkiidsuođjalanlanguovllus (SSA), mii lea ollašuhtton luonddusuodjalanylága vuođul ja Tuurupuolžâ guovllus, mii gullá

buolžžaidsuodjalanprográmmii (HSO). Tuurupuolžâ guovllu ollašuhtinvuohkin lea eanaávnnaasláhka.

Luondodirektiivva luonddutiippat

Humusláddot ja -jávrit	3 %
Fenno-Skandia luonddudilálaš johkagurgadasat	1 %
Alpiinnalaš jogat ja daid derpmiid rássešattut	1 %
Alpiinnalaš jogat ja daid Myricaria germanica šattut	< 1 %
Alpiinnalaš ja boreála duottarguolbanat	40 %
Subarktalaš Salix-suovkkat	5%
Alpiinnalaš ja boreála silikáhtavuoláža niittut	1 %
Molsašuvvanjeakkit ja gáddejeakkit	1 %
Suonjut	< 1%
*Áhpejeakkit	20 %
*Balsajeakkit	1 %
Silikáhtabávttit šaddogokčasiin	< 1%
*Boreála luondduvuovddit	2 %
Lagešvuovddit	15 %
*Muorraleakkit	1 %
*Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior-dulvevuovddit	< 1%

*vuoruhuvvon luonddutiipa

Guovllus gávdnojit jeavddalaččat luondodirektiivva čuvvosa II šlájat oktiibuot 6. Guovllus lea okta áitatvuloš šládja. Loddedirektiivva čuvvosa I šlájat leat gávdnon guovllus oktiibuot 19. Guovllus leat oktiibuot 8 áitatvuloš šlája.

7. Báíšduoddara meahcceguovlu

Koda	FI 130 2003
Gielda	Ohcejohka, Anár
Viidotat	159 770ha
Guovlotiipa	SCI

Guovllu válldahallan

Báíšduoddara meahcceguovllu ludde Geavu luonddumeahcci. Davvin eanadahkan leat eanaš njoaiddos duottarbadjosat ja balsajeakkit. Dáid badjosiid rihkkot duokkot dákkó čiekjalassii borraluvvan johkaleagit, main šaddet suhkkes soahkevuovddit. Luopmošjávrri birra šaddet soahkevuovddit ja dan juohká guovtti sadjái alla guotkku. Luopmošjávri lea dehálaš guollečáhci. Meahcceguovllu máttageahčen leat eanaš vuollegis jeagge- ja jávreguovllut. Gámasjoga lahkosiin leat viiddis jeakkit.

Viiddis oktilaš meahcceguovlu Duottar-Sámis. Luonddutiippa dáfus mánjgabéalat guovlu (ee. balsajeakkit, áhpejeakkit). Áitatvuloš ealániid eallinguovlu.

Suodjalandili dárkkálmuhttin ja ollašuhtinvuogit

Guovlu čohkiida: Báíšduoddara meahcceguovllus (EMA), mii lea vuođđuduuvvon meahcceguovlolága vuođul, Biesjeakki-Luopmošjoga jekkiidsuodjalanguovllus (SSA), mii lea ollašuhtton luonddusuodjalanlága vuođul ja Giellájoga ja Luopmošjávrri buolžaguovlluin, mat gullet buolžžaidsuodjalanprográmmii (HSO) ja suodjaluvvvojít eanaávnnaaslága vuođul.

Luondodirektiivva luonddutiippat

Humusláddot ja -jávrit	1 %
Fenno-Skandia luonddudilalaš johkagurgadasat	1 %
Alpiinnalaš jogat ja daid derpmiid rássešattut	< 1 %
Alpiinnalaš ja boreála duottarguolbanat	40 %
Subarktalaš Salix-suovkkat	5%
Alpiinnalaš ja boreála silikáhtavuoláža niittut	1 %
Molsašuvvanjeakkit ja gáddejeakkit	1 %
*Áhpejeakkit	8 %
*Balsajeakkit	6 %
Silikáhtabávttit šaddogokčasiin	< 1%
*Boreála luondduvuovddit	2 %
Lagešvuovddit	25 %
*Muorraleakkit	1 %
*Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior-dulvevuovddit	< 1%

**vuoruhuvvon luonddutiipa*

Luondodirektiivva čuvvosa II šlájat guovllus leat gávdnon 5, main guokte leat ng. vuoruhuvvon šlájat. Loddedirektiivva čuvvosa I šlájat guovllus leat gávdnon 17. Áitatvuloš šlájat leat 5.

Ganešjávri lea bajildushámi ja duovdaga dáfus Ohcejoga Sápmái mihtilmas luonddutiippa ovddasteaddji. Jávrri gáddegourain lea buolžačielgi, mii lea buot govddimus jávrri máttageahčen ja gokčá iežas oarjjabeallai smávva leaggeláddoža. Geaidnumanná jávrri oarjjabeale gáddegouora ja muhtun muddui buolžža alde. Jávrri nuorttabeale heaŋgrovilttiid buohta gáttit leat báktái ja juvvii. Bulzii laktásit sátto- ja čievragáttit. Ganešjávri lea viiddis savu Ohcejogas, ja Ohcejoga čáhci váikkuha njuolgga čázi kvalitehtii. Diedut guovllu čázi kvalitehtas leat váilevaččat, muhto jávri klassifiserejuvvo luohkkái erenoamáš, dego Ohcejoga earáge guovllut earret joganjálmmiid. Duottarbadjosiiin golget ádjagaččat, mat leagi ravddas šaddet smávva guoikkažin ja goržin. Golgančázit aškkastit nuorttabealevielttis dálvit, ja Ganešjávri das geaidnoguoras leage dovddus oaidnámuš.

Jávrri gáttit leat hui ceggosat, nuorttabealde báktái ja juvvii, oarjjabealde fas leat čievra- ja geađgegáttit, ja danin gáddešaddogeardi lea ainge uhcit go dábálaš luktejárris. Leagi vuodus leat hárves beahcevuovddit. Vilttiin šaddogeardis vuhttogoaháť juo davvímáilmimi dovdu, ja rievdagoaháť lagešvuovdin. Ohcejogas lea luonddudilalaš guollešlájat. Deanu luossa goargŋu Ganešjávri bokte vel máddelii, goittot gitta Mierašjávrái.

3.8.3 Luonddusuodjalanlága vuođul suodjaluvvon luonddutiippat

Luonddusuodjalanlága 29 §:s leat logahallon 9 luonddutiippa, maid luonddudilalaš dahje luonddudilalašlágan čuozáhagaid ii oaččo rievdadit nu, ahte daid mihtilmasvuodat guovllus šaddet vára vuollai. Suodjaluvvon luonddutiippat leat:

- Lunddolaš vuogi mieldé riegádan vuovdebohtut, main šaddet eanaš mágssolaš lastamuorat
- Niehttemiesttarodut
- Darveleabevuovddit
- Luonddudilalaš sáttogáttit
- Mearragáddeniittut

- Jalges dahje lunddolaččat muorahis sáttocastasat
- Reatkágiettit
- Lastarisseniittu
- Stuorra muorat ja muorrajoavkkut jalges eanadagas

Plánenguovllus sáhttá čujuhit čuovvovaš luonddusuodjalanlágas oaivvilduvvon eallinbirrasiid: Luossagoatneljávri (reatkágieddi, nr 2), Gáva rássegieddeguovlu (nr 7) ja Goatneljávrri rássegieddeguovllut (nr 9). Dasa lassin luonddudilálaš sáttogáttiide gullá Uvllásavvona gáddegouovlu áibbas plánenguovllu davágeahčen, Gáva davábeale gáddegouovlu ja Luosnjársullot ja Gárnjársuolu. Ain sáhttá mánnašit Busteldearpmi reatkágietti, Mierašjávrri sáttogátti, Máttajávrri boarrásiidsiidda sáttogátti.

Dasa lassin Buksálvári, Geavu, Uhca Geavojávrri ja Gearddosjávrri guovlluin leat moanat sáttogáttit, mat devdet luonddusuodjalanlága 29 § eavttuid.

Plánenguovllus leat moanat boralottiid bessenguovllut, mat leat jeavddalaš anus. Čuovuskárttas leat ovdanbukton bessenguovllut oppalaččat viiddis guovloollisvuodaid mielde. Beassemuorat ja lottit leat ráfáidahtton LSL:a 36 §:a ja 29 §:a vuodul. Mierašjávrri oarjjabeale gáttis lea bessenguovlu, mii lea jeavddalaččat anus. Ganešjávrri nuorttabeale gáddi lea dehálaš bessenguovlu, seammá go guovllut, mat leat Geavus Uhca Geavojávrri máttabealde. Dehálaš bessenguovlun sáhttá dasa lassin mánnašit Námmájávrri ja Suohpajávrri guovlluid. Mearkkašahti bessenguovlu lea maiddái Gorretjoga birrasiin.

3.8.4 Vuovdelágas oaivvilduvvon čuožáhagat

Vuovdelága 10 § geatnegahttá seailluhit mánvssolaš luonddudilálaš dahje luonddudilálašlágan eallinbirrasiid ja dakkár birrasiid, mat earránit čielgasit eará birrasis. Daid diksun- ja geavahandoaimmaid galgá čađahit nu, ahte eallinbirrasiid mihtilmasuodat seilot. Dákkár eallinbirrasat leat dábálaččat viehka gáržit. Vuovdelágas oaivvilduvvon erenoamáš dehálaš eallinbirrasat leat:

- Gálduid, ádjagiid ja bissovaš čáhcegolganrokki hábmejeaddji ádjagaččaid ja láddožiid lagaš birrasa
- Rásse- ja suoidnevuovddit, gáiskevuovddit, rohtovuovddit ja Lappi leana máttabeale suonjut
- Šattolaš rohtodielkkut
- Guolbbavuovdebohtožat goikatkeahthes jekkiin
- Ávžžit ja skurččut
- Heŋgot ja vuovddit dasttán daid vuolde
- Sáttosajit, bávttit, juovat, muorahis jeakkit ja lákta gáttit, mat leat muorrabuvttadeami dáfus geafibut go guorba guolbanat

Plánenguovllus čielgasit vuovdelágas oaivvilduvvon čuožáhagat leat ee. Gistuskáiddi (nr 6) ja Báktevári (nr 5) čuožáhagat. Gistuskáiddi galggašii geahččalit suodjalit, vaikko guovllus eai gávndoge LSL:s oaivvilduvvon eallinbirrasat. Ággan sáhttá geavahit guovllu šlájaid mánjggahápmásašvuoda. Maiddái Gálgojoga ájaroggi lea vuovdelágas oaivvilduvvon čuožáhat. Veahčatnjunnása báktevielti (nr 10) dáidá leat maiddái vuovdelágas oaivvilduvvon čuožáhat. Čáhkáljoga vielteája lea vuovdelágas oaivvilduvvon šattolaš rohtodielku (nr 12) ja Cieskuljoga gáiskerohtu (nr 17). Gukčejoga skurču Mierašjávrri davágeahčen dáidá leat maiddái vuovdelágas oaivvilduvvon eallinbiras.

Gáldut gávdnojit goittot Bávttaguoikka máttabealde ja Luosnjársavvona vielteguovllus. Kiviranta-dálu máttabealde Gistuskáiddi vielteguovllus sáhttet leat moanatge gáldut.

3.8.5 Čáhcelágas oaivvilduvvon eallinbirrasat

Čáhcelága nuppástusa mielde (1105/1996, 15a ja 17a §) vuollel hektára sturrosaš fladat, kluvajávrrit ja gáldut dahje eará sajis go Lappi leanas eanemustá ovtta hektára sturrosaš láddot, jávrrit ja čáhcerokkit galget seailluhuvvot luonddudilis. Čáhcelágas oaivvilduvvon čuozáhagaide dáidet gullat Ohcejoga bealde Oanehisláddo ja Guhkesláddo nuortadavábeale smávva johkarokkážat.

3.8.6 Inventerejuvvon čuozáhagat

Dán barggus inventerejuvvon čuozáhagaid govvideapmi ovdána Deanu hárrái máttíl davás ja málvssoleamos čuozáhagat leat nummiraston. Seamma nummirat bohtet ovdan čuovuskárttas. Ohcejoga hárrái govvideapmi ovdána davil máttás. Nummirastin joatkašuvvá Deanu nummirastima maŋjá. Málvssoleamos čuozáhagat leat rájiduvvon kártii.

DEANU OASSEGUOVLU NUVVOS-VEAHČAT

1. Suohpajoga skurču oktan birrasiiguin

Suohpajoga nuorttabealli dahjege Luossagoatnelvári oarjabeale vielti ii dan ceakkusuodja dihte heive oalle bures huksemii, iige maiddái Luossagoatnelvári oarjedavábeale vieltige. Dát guovlu lea juo áibbas beazi eatnandieđalaš leavvanguovllu davágeahčen ja buot lunndolaččat šaddan beahcevesáid galggašii seailluhit. Suohpajohka iešalddes lea viehka mearkkašahti dološ suddančáhceroggi, mii dán aigge lea málvssolaš suddančáziid eretgolganroggi. Suohpajoga guovllus lea okta áitatvuloš šládja, muhto dat ii leat rájiduvvon guovllus.

Ávžzuhus: *Suohpajoga oarjabealli ja Suohpanjárgga guovlu goabbat bealde geainnu heivejít luonddubirrasa dáfus huksemii. Ieš Suohpajoga birrasiidda ii galggašii hukset. Ii goittotge gábit luo-rájideami.*

2. Luossagoatneljávrri - Luossagoatnila guovlu

Luossagoatneljávrri nuortadavábealde lea várra Deanu dološ suorrái riegádan máŋggaid ládduid guovlu (Luossagoatnil). Ládduin stuorámusas Luossagoatneljárris leat guorba gáttit. Dan gáttis šaddá soames mättašládja dego rohtoteadjarássi. Láddot leat gollamii rašis guovllus. Guovllus lea čorut ja leakkit. Ládduid lahkosiuin leat maiddái giettit. Luossagoatneljnárgga davábeale gáttis lea reatkábohttu, mas gávdno ee. suoidnečoavddarássi.

Ávžzuhus: *Dán guvlui ii galggašii báljo hukset, dasgo láddos šaddet moanat Davvi- Lappis hárvenaš čáhcešattut. Erenoamážit galgá váldit vuhtii Luossagoatneljávrri ja dan davábeale reatkábohtu. Jearaldagas lea LSL:a 29 §:s oaivvilduvvon eallinbirras (reatkágiettit), mii lea rájiduvvon kártii. Eará áitatvuloš šaddošlájat eai leat, muhto muhtun šattut leat Lappis juo hárvenaččat, de go rohtoteadjarássi. Oppa guvlui lea dárbu luo-rájideapmái.*

Hánnojoga suddančáhceroggi lahkosiddisguin badjána viehka njoidosit, ja nuba dat heive huksemii. Anttila ja Pekkala birrasa gáddestealli heive birrasa dáfus gáddehuksemii. Pekkala davábealde gitta Báđozii Deanu vielti lea goittot nu ceakkus ja

gáddestealli nu seaggi, ahte dohko ii galggašii hukset. Dát guovlu lea maiddái lottiid dáfus márssolaš. Hánnojoga guovllus gávdno okta áitatvuloš šlädja (1998), muhto ii rájiduvvon guovllus.

3. Goatnelveijávrri guovlu

Goatnelveijávri lea Deanuleagi okta stuorámus jávriin Suoma bealde. Láttu lea sihke šattuid ja lottiid dáfus mearkkašahti, vaikko eai leatge gávdnon áitatvuloš šlájat. Čáhcelottit lávejit orustit dasa vuoinjastit. Guovllus bessejít dábalaš lottit, eai gávdno áitatvuloš šlájat dahje direktiivašlájat. Jahkásáš molsašuddamat leat stuorrát. Moanaid čáhcešattuid davimus gávdnonbáikkit leat Goatnelveijávris dahje das vehá davvelis Goatneljotnjálmmis.

Goatnelveijávri gáttit leat šattolaččat ja jávri lea márssolaš čáhcelottiid dáfus. Báđoža birrasa gáttiid soahkevuvddiid sáhttá atnit luonduárvvu dáfus viehka dábalažjan.

Goatneljoga siste šaddá báikkuid davvin hárvenaš gádderuvsu. Dan dorvvastan dihte ii leat dárbu sierra lávvamerkemii, muhto dasttán johkaroggái ii galggašii hukset. Iige maiddái joganjálbmái galggašii hukset.

Ávžžuhus: Geaidnu manná dán áigge áibbas Goatnelveijávri gátti. Goatnelveijávri gáddeguovlluide ii galggašii hukset. Luo-rájideami galggašii jurddašit danin, go láddos leat dihto šaddošlájaid davimus dovdojuvpon gávdnonbáikkit. Maiddái Goatneljoga galggašii seailluhit dálá dilis. Luo-rájideapmái ii goittot veaje leat dárbu. Báđoža gáddesoahkevuovdi (doarvái guhkkin Goatnelveijávri gáttis) gal heive huksemii.

4. Rišnjárvári guovlu

Gáddeguovllut leat viehka ceggosat ja jalges duottar ollá juo viehka lahka geainnu. Rišnjárvári alážat leat badjel 400 m alu. Vielteguovlluin šaddet viehka dábalaš lagešvuovddit. Guovllus gávdno okta áitatvuloš šlädja.

Ávžžuhus: Rišnjárvári oarjabeale vielti Galbmasavu -kártasáni rádjai ii heive huksemii bajildushámi dáfus. Rišnjárgga guovlu baicce gal heive birrasa dáfus huksemii. Dušše guovllu smávva láddoža galggašii seailluhit dálá dilis. Maiddái Rišnjárgga nuortadavábealde eai leat huksemii heivvoláš guovllut daid unohas bajildushámi dihte. Sierra guovlorájidemiide luonduárvvuid hárrái ii leat dárbu.

5. Báktevári guovlu

Báktevári guovllu vieltit lea rámšo juovva, mas šaddet dihto hárvenaš gáiskkit. Dát vielteguovlu ollá viehka guhkás nuorttas. Báktevári guovlu lea márssolaš maiddái muhtun muddui lottiid dáfus. Sárágeađggi davábeale Dánsejoga njálmmádagas lea soahkevuovdi, mii lea viehka dábalaš šlájaid dáfus. Dánsejoga siste gávdno okta áitatvuloš šlädja (2000). Báktevári guovllu šlájain sáhttá máinnašit ee. hildonartti, suoidnečoavddarási, dipmadealgi, sahpángáiskki ja ordasáhpángáiskki.

Ávžžuhus: Báktevári vieltejuovaide ii galgga hukset eanadaga dihte ja šattuid dihte. Dát guovlu dáidá leat maiddái vuovdelága 10 §:s oaivvilduvpon čuožáhat (juovat). Kártii rájiduvvon guovllu sáhtášii jurddašit suodjalit dahje dasa sáhtášii jurddašit uhcimustá luo-rájideami. Suodjalanvuloš guovlu galggašii gokčat Báktevári-Gistuskáiddi viiddis vielteguovllu ollásit (g. maŋŋelis Gistuskáidi). Gistuskáiddi áitatvuloš šlájat eai leat dán guovllus muhto nuortalis davábealevielttis.

Govva 2 : Oainnus Dánsejoga njálmmádagas. Joga gáddedearpmit leat ceggosat ja johkaerošuvdna garas.

Hukset sáhtášii gal baicce goabbat beallai geainnu Sárágeaðggi davábealde gitta Geavgjái olli gáddesoahkevuovdeguovllus (sullii 3 km mátki). Geavgjá buohta sáhtášii hukset maiddái vehá guhkkelii geainnus máttabealde (sullii 300 m). Muho juovvavilttiide dás máttásguvlui ii goittot galggašii hukset.

Govva 3 : Báktevári báktevielti. Jalges duottar ollá lahka johkaleagi.

6. Gistuskáiddi guovlu (Geavgjís-Baððá johkaleahki)

Badjegeavgjá guoikabiras lea bivnnuhis guolástanguovlu. Geavgjás leat moanat turistafitnodatolbmot, geat earret eará láigohit barttaid ja vuvdet guolástanlobiid ja borramušgávvuid. Guoikaguovllus šaddet eanaš lagežat, maid siste šaddet jokŋá-čáhppešmuorjedakŋasat ja gieddegearddis sámmálat. Deanugeaidnu manná lahka joga ja alimus sajiin lea hui várddus. Geaidnoguora steallis lea hui ceakkus joga guvlui ja nuppe bealde lea duolba lagešvuovdeguovlu, man duohken badjánišgoahtá duottarvielti. Geavgjás lea hui várddus Ohcejoga guvlui duoddariid gaskii šaddan v-leahkái.

2003:s dahkkojuvvon fitnodatgulaskuddama mielde turistafitnodatolbmot eai háliit ahte guvlui huksejuvvo. Badjegeavŋjnis lea merkejuvvon luonddubirasavádahkan, gosa eai galgašii ođđa huksenguovllut. Guovlu ovddiduvvo luondduguovlun. (Deanuleagi ovddidanplána ja gáddeoasseoppalašlávva 2004).

Gistuskáiddi guovlu lea ceakko roamši duottarvielti measta geainnu rádjai. Jalges duottar ollá hui vuolás, measta geainnu rádjái. Guovllus leat valjis bávttit ja lásisihtimat. Guovlu lea hui mágssolaš lottiid ja šattuid dáfus. Gistuskáiddi alážat leat badjel 400 m alu. Guovllu bajildushámis vuhttojut juo Báiskouddara meahcceuovllu sárgosat. Geainnu ja Deanu gaskkas leat seakkalágan johka- ja jiehkkejohkaávdnasiin čohkiidan rogge-čorroduvdagat. (kettle & hole).

Guošnjárgga guovllus vuhttojut maiddái dološ Deanu johkarokkit. Guvli leat gilvojuvvon beahcelánját meahccebuollima maŋjá, muhto muđui guovllu šaddogeardin jalges duoddara vuolábealde leat viehka dábálaš lagešvuovddit. Guošnjárgga buollinguovllus dáidet leat 1-2 luonddudilálaš beazi, mat cevze buollimis. Gistuskáiddi vuolágeaže vielttis geainnu lahkosiin lea soames giedde- ja bealdoovlu (Kiviranta, Tenoharju ja Badje-Jalvi).

Gistuskáiddi guovlu lea šaddo- ja eallišlájaid dáfus hui máŋgabearat. Guovllu šlájain sáhttá mánnašit ee. suoidnečoavddarási, dipmadealgi, duottarraktodealgi, uhcaraktodealgi, ordasáhpángáiskki, sáhpángáiskki, jassanoarssa, gollenartti, báktenartti, ájanartti, sodjeruohtasa, várelukti, báktelukti, čuolbmanartti, alitnartti, báktelukti, seakkalukti ja duottargirjelukti. Dasa lassin dasttán plánenguovllu lahkosiin leat ovta áitatvuloš šlája áidna dovdojuvvon šaddansajit (3-4 sajis gávdno soames oktagas šaddu Anára Sámis).

Eanaš oassi ovdalis mánnašuvvon šlájain dárbašit ja juoba gáibidit gálkaeatnama, ja nuba daid gávdnonsajit leat gáržit ja juohkásan. Dáinge sivas ii galgašii hukset Gistuskáiddi viiddislágan guovloollisvuhtii. Eatnašat dán áigge dovdojuvvon áitatvuloš šlájain leat plánenguovllu olggobearalde, muhto báikki alde fitnamiid oktavuođas gávdnojedje om. šlájat plánenguovllu siskkobealde.

Gistuskáiddi vielteguovllu lassin mánnašanveara čuozáhat das lahkosiin lea Bađđá johkaleahki. Leagis lea gávdnon goittot okta áitatvuloš šláđja (2000). Johkaleagi gáttit leat hui šattolaččat, ja leagis gávdno ee. njálggaháurttas, rásselávki, boska ja leaibi. Maiddái eará uhcit johkarokkit ja suddančáhcerokkit Gistuskáiddis ja Báktesváris leat mánnašan veara.

Ávžžuhus: Hukset sáhttá Geavgŋá ja Bađđá johkaleagi gaskasaš guvli, jos huksejuvvo geainnu lahkosiidda duolba soahkevuovdái. Maiddái Guošnjárgga guvli sáhttá vehá hukset. Njárgageahčái ii galgašii goittot hukset. Huksema dahje earáge olbmodoaimma ii dan sadjái galgga eisige čujuhit Gistuskáiddi bákte- ja juovvavilttiide. Gistuskáiddi guovllu sáhtášii várra suodjalit, dalle ággan lea guovllu šaddošlájaid máŋgabearatuhta ja garra šaddangáibádusat (gálkaeana) ja áitatvuloš šlájaid gávdnon. Suodjalanguovlu galgašii ollit plánenguovllu máttabeallai. Dasa lassin vieltejuovat leat vuovdelága 10 §:s oavvilduvvon čuozáhat (juovat). Erenoamážit Tenoharju ja Badje-Jalvvi gaskkas gávdnojut erenoamáš áibmadas vielteguovllut. Maiddái Bađđá johkaleahkái ii galgga hukset. Bađđá guovllus luo-merken lea doarvái dorvvastit guovllu luondduárvvuid.

Govva 4: Bađđá johkaleagi njálmmádat. Johkaleagis gávdnojit máŋggat hárvenaš šattut, ee. rásselávki.

Eará mearkkašahti čuozáhagain, mat eai leat ovdal Badjegeavgjás inventerejuvvon, sahttá mánnašit dáid guovlluid (guovllut leat rájiduvvon Gistuskáiddi nr 6 guovlorájideami sisa):

Báikkuid miesttaluvvan goike gieddi. Guovlu lea muhtun muddui njáskojuvvon. Giettis šaddet stuorra lagežat ja vuollegis reatkkát ja dasa lassin ee. bađverássi, boallorássi ja beatnatjoknja. Guovlu lea mearkkašahti kultureanadat ja dan galggašii doallat rabasin. Hukset sahtášii dainna ákkain ahte duovdda bisošii rabasin, muhto huksenbáikki galggašii dárkkistit vuđolačcat báikki alde.

Ávžžuhus: Eai sierra lávvamearrádusat.

Boares gieddeguovlu, mii góibida ordnema. Miestagat leat báikkuid juo hárvejuvvon. Šattolaš giettis šaddet ee. boallorássi, gollerássi, váđot, čuotnjáträssi, boaresgállárássi ja fiskesviola. Gietti čađa golgá smávva ádjagaš. Guovlu lea mearkkašahti kultureanadat ja galggašii dollojuvvot rabasin.

Ávžžuhus: Sáhtášii goittotge vehá hukset.

Lagešvuovdi, gos šaddet stuorátge soagit. Soahkevuovddi čađa manná bálggis gáddái, gos lea fatnasa čáhcái luoitinsadji. Soahkevuovdi lea báikkuid hárvejuvvon ja dan galgá atnit eanadaga dáfus móvssolaš guovlun.

Ávžžuhus: Eai sierra mearrádusat.

Boares miesttaluvvan gieddi. Giettis šaddet dárkonvuloš čievračoavdda ja eará šlájain sáhttá máinnašit fiskesviola, beatnatjoŋa, duottarsáhpala ja váđoha. Gietti galggašii ordnet.

Govva 5: Badjegeavgŋás johkavielttit leat ceggosat ja juvvii.

7. Pađđá johkaleahki-Goržán

Bađđánjálmmis gitta Goahppelašsavonii Deanu gáttit leat hui ceggosat ja danin lea váttil hukset lasi. Dan maŋŋá gitta Osmái gáddevilttiid ceakkusuohota ii hehtte huksema ja guovllus šaddet dábálaš lagešvuovddit. Gáva guovllus gávdno maiddái LSL:s oaivvilduvvon sáttogáddi (g. govva 6).

Osmá ja Gáva gaskkas goabbat bealde geainnu šaddet vuolleqis soagit ja reatkkát. Dáin rássegittiin ja beallekulturgittiin gávdnojít moanat sierra čoavddarássešlajat (ee. suoidnečoavddarássi ja čievračoavdda). Maiddái Gorzáma guovllus gávdno suoidnečoavddarássi. Rátnojoga oarjabealde lea olbmo hábmen bákti, mas šaddá ee. gollenarti ja nástenarti. Stálojoga suddančáhcerokkis lea 1 áitatvuloš šladja (1998). Junttejoga njálmmádagas lea maiddái 1 áitatvuloš šladja. Dat gávdno guovtti sajis.

Gonagasgeađđgi njárgaguvlui lea gilvojuvpon beahcevuovdi. Guovlu lea goike guolbba ja viehka hearki erošuvdnii ja gollamii.

Guovllu oalgejogain sáhttá máinnašit Goahppelašjoga, man siste šaddá goittot guovtti sajis njálggaháirttas. Maiddái leaibí šaddá báikkuid.

Erenoamážit Törmälä - Gáva guovllus Goahppeloavvi vieltit leat ceggosat. Goahppeloavvi lea sullii 420 m alu. Dan vielti lea juvvii ja jalbat, muhto ii nu go Gistuskáiddi guovllus, iige dat leat šaddošlájaid dáfusge álggage nu dehálaš guovlu go Gistuskáidi. Šaddogeardin lea eanaš lagešvuovdi. Gáva máttabealde gitta Gorzámiit gáddegouovllut leat ceggosat ja šaddogeardin dábálaš lagešvuovdi.

Ávžuhus: Dasttán geainnu lahkosiin sáhttá várra hukset viidátge, ja ovdamearkka dihte Goahppelašsavonna nuorttabealde gitta Osmá rádjái sáhttá hukset. Gáva buohta lea gáttis maiddái luonddudilálaš sáttogáddi, mii lea LSL:s oaivvilduvvon čuozaħat. Gonagasgeađđgi ja Gáva gaskasaš guovlu heive maiddái huksemii. Gáva guovllu rássegieddi lea LSL:s oaivvilduvvon eallinbiras ja galggašii merkejuvvot SL-merkemiin. Dasa lassin Goahppeloavvi vielteguovlu lea vuovdelága 10 §:s oaivvilduvvon juovvaguovlu ja galggašii merkejuvvot luo-rájidemiin.

Govva 6: Gáva guovlu. Dievasmahtinhuksen heive guvlui. Gova sáttogáddi lea LSL:s oaivvilduvvon čuozáhat.

Govva 7: Gonagasgeađggi njárgaguovlu. Guovlu heive luopmoviessohuksemii. Ovddabealde oidno dološ dulvestealli.

Rássegieddeguovllu goabbat bealde geainnu Gávas baicce gal galggašii guođđit huksema olggobeallai. Gáva ja Gorzáma gaskii ii galggašii hukset, dasgo guovlu lea mágssolaš lottiid dáfus iige dat ceakkusuoda dihte heive oalle bures luopmoviessohuksemii.

8. Goržánláddo guovlu

Goržánláttu lea smávva láddoš geaidnoguoras. Das leat šattolaš gáttit. Láddos davásguvlui gitta Deatnogáddái ja oarjin Gánegurri ja máddin Áibmejohkii guovlu heive huksemii. Deanu vielttit eai leat menddo ceggosat. Muoradahkan leat eanaš gilvojuvvon beahcevuovddit. Guovlu eanavuođđu lea eanaš sáttu, ja danin guovlu ii gierdda menddo garra geavaheami. Geomorfologalaččat guovlu lea johkadoaimmaid gearddástuhttin eanaávnnašguovlu. Rátnonjárgga nuortadavábeale vielti ja Uhca Áibmejotoaiivvi nuortadavábeale vielttit leat ceggosat huksemii, muhto dat leat juo lagabui kilomehtera duohken Deanus.

Govva 8: Goržánláttu oidno áibbas gova bajágeahčen. Dievasmahttihuksen heive guvlui.

Ávžžuhus: Goržánláddo guovllus ii leat sierra dárbu ráddjet gáddehuksema, go beare ovdalis mánnašuvvon láttu ja bákti báhcet huksema olggobeallai. Gáddehuksemis galgá maiddái váldit vuhtii dan, ahte geaidnu manná dáppe juoba 700 m duohken Deanus ja guovlu lea viehka lahka, sullii 3 km duohken Ohcejoga girkosiiddas. Deatnogáttit eai dáidde leat LSL:s oaivvilduvvon eallinbirrasat. Galgá goittot fuomášit ahte Áibmejoga sisá ja áinnas joganjálbmái ii oaččo hukset. Áibmejohka ollislaččat gieđahallojuvvo čuovvovaš bihtás.

9. Áibmejohka ja Ohcejoga girkosiidda guovlu

Measta miehtá Gávas gitta Áibmejohkii geainnu bajábeale vieltit leat ceggosat, alážat leat 330-340 m alu. Jalges duottar lea viehka vuollin, erenoamážit Áilegasas buohta. Áilegasas leat maiddái valjis bákteihtimat. Geomorfologalaččat miellagiddevaš čuozáhagat leat Goatneljávrri njárga ja Gárnjárga, Ohcejoga girkosiiddas nuorttasavás. Guktot dáidet leat riegádan jiehkkejohkadoaimma dagahan gearddádagain ja muhtumassii jiekjáiggi maŋjá dáhpáhuvvan johkadoaimma gearddástuhttin ávdnasiin. Šaddogardin lea eanaš soahkevuovdi.

Oasseguovllu oarjjageahčen Áibmejohka lea guovllu sihkkarit eanemus miellagiddevaš čuozáhat. Dan gáttit leat šattolaččat, muhtumassii rođuláganat. Johkaleagi šlájain sáhttá mánnašit ee. rásselávkki ja erenoamáš hárvenaš dahje juo sogahuvvan jassanartti. Dan leat maŋimuš áican 1970-logus iige šlädja gávdnon geassitge (2004). Áibmejoga gáttiin ja njálmádagas lea rođulágan šaddogardi. Doppe gávdno ee. suotnjoruški, váđot, beatnatjokŋa, fiskesviola, rohtoviola, boallorássi ja boaresgállárássi. Detnui luoiti vielti lea rássegiettilágan, ja das lea ovdal šaddan márjjáčoavdda, muhto dat ii gávdnon geassit 2004.

Govva 9: Guldal Áibmejoga guovlu

Guovllus lea maiddái smávva rássegieddi, mas šaddet valjis reatkkát, muoh tacivzagat ja suoidnečoavddarásit. Joganjálmmis lea hui várddus Deanu ala, duohken oidno Sámešaldi Áilegasa vuostá. Joganjálmmi birrasat leat maiddái kulturhistorjjálaččat hui mearkkašahttit. Áibmejogas lea maiddái geologalaš mearkkašupmi. Áibmejohnjálmmis lea láttasadji. Áibmejoga alde Guldalis lea mearkkašahti čáppa boares šilljobiras ja gieddi. Šilljobirrasis leat boares árbevirolaš visttit, mat ovddastit mearkkašahti ohcejohkalaš kultureanadaga.

Ávžžuhus: Áibmejoga leagi ja njálmmádaga galggašii suodjalit dan máŋggabealat ja rođulágan šattuidis dihte. Dasa lassin johkaleagis sahttá gávdnot erenoamáš áittavuloš jassanarti. Luo-merkemii lea dárbu Áibmejoga leahkái ja njálmmádahkii.

Ohcejoga girkosiidda birastahttet nuortan Ohcejohleahki ja Áilegas, oarjin badjánit duoddarat ja davvin golgá Deatnu. Váldogeaidnu 4 guorada Ohcejotrokki, muho čoahkkebáikái boađedettiin jávká johkaroggi eanadagas. Ohcejoga girkosiiddas ássanbáikkit leat čihkosis giligovas. Váldogeaidnu 4:s earránit geainnut ássanguovlluide. Ássanguovllut heivejít bures lagešduovdagiaidda ja visttit báhcet lagežiid sisá. Lagešvuovddit leat guđđojuvvon šaddat šilljobirrasiidda ja daid gaskii. Seammás go šaddogeardi gokčá oinnolašvuodá, de seammás dat maiddái suddje johtolatválas. Girkosiiddas johkaroggi lea čáppis ja doppe lea suhkkes šaddogeardi, ee. gávdno alitvuodjalasta, boallorássi, beatnatjokŋa, honnetrássi ja gieddedáđir.

Váldogeaidnu 4 nohká Ohcejoga girkosiidii Deanu rasttildeaddji Sámešaldái. Sámešalddi luhtte lea eanadaga čuołbmasadji, gos lea várddus sihke bajás ja vulos Deanu. Oidnosa Busteldearpmi alde Gáregasnjárgga guvlui hálddaša Sámešaldi, duogážin Deanuleahki ja duohken Áilegasa guoskameahttun vielttit. Ohcejohnjálbbmi lea riikkaviidosaččat mearkkašahti ovdahistorjjálaš suodjalanollisvuohta. (Ohcejoga birasbargguid oppalašplána 1998, 9).

11 B. Boaresbáikki gieddi

Girkosiidda eanadaga dahket geasuheaddjin párkkalágan lagešvuovddit, ovdamearkka dihte geaidnoguoras rávvengoädi ja searvegottedálu buohta. Gili guovddáža Ohcejoga bealde gilidálu ja Uulan Säästö duohken lea hui ceakkus Ohcejohkii, dás joatkašuvvá duolba vuovdeguovlu gitta joga rádjai. Guovlu lea lávttas, šattolaš ja báikkuid jeaggiluvvan. Guovllu máttageahčen lea Boaresbáikki gieddi (11 B). Giettis šaddá riikkaviidosaččat áittavuloš ja ráfáidahtton nuortasiemanásti ja guovllu dásis áittavuloš bealdosuorbmarássi. Guovlu lea maiddái merkejuvvon Ohcejoga ovdahistorjjálaš ja historjjálaš suodjalančuozáhagaid logahallamii. (Lapin perinnemaisemat 1999, 209)

Govva 10: Boaresbáikki mágssolaš árbeeanadat.

11C. Busteldearpmi reatkágieddi

Busteldearpmi máttabealde lea viiddislágan reatkágieddeguovlu, gos gávdnojít mágssolaš beaiveloddešlájat. Guovllus lea maiddái luonddusuodjalanlágas oaivvilduvvon reatkágieddi.

Ávžuhus: Lappi árbeeanadagaid inventeremis (1999) gieddi lea árvvuhuvvon eanagottálaččat mearkkašahti čuozáhahkan. Guovllu galgaašii rájidit luo-rájidemiin. Busteldearpmi gieddeguovlu galgá lávas merkejuvvot luo -rájidemiin.

Girkosiidda nuorttabealde sahttá hukset geainnu ja gátti gaskkas gitta Niemelä dálú rádjai. Šaddogeardi lea viehka dábálaš. Dalán Niemelä nuorttabealde geaidnu lea linnjáduvvon nu lahka joga ahte ii leat vejolaš hukset. Maiddái geainnu ja vieltti gaskasaš guvlui ii galgga hukset eanadaga ja geomorfologalaš sivaid dihte Viðgaveainjálmmi rádjai.

Gárnjárgga buohta lea geainnu ja gáttis gaskkas viiddislágan gáddestealli, mas dán áigge leat moanat visttit. Guovllu šaddogearddi sáhttá atnit dábálažan. Gárnjárgga davábealde Laitila buohta lea Deanus Gárnjársuolu, mii lea vuollegaš ja bahá dulvot ja danin dohko ii galggašii hukset. Dasa lassin Deatnoroggi sáhttá rievdat dan mađe ollu johkaerošuvnna ja gearddástuvvama dihte ahte suolu sirdašuvvá Norgga beallai. Guovllus eai leat LSL:s oaivvilduvvon eallinbirrasat.

Laitila dálu nuortadavábealde eai leat šaddogearddi dáfus erenoamáš miellagiddevaš guovllut. Deanu vielteguovllut leat ceggosat ja huksen rievdadivčii guovllu mealgat eanadaga dáfus ja geomorfologalačcat. Luosnjársavvona barta lea áidna vejolaš sajis.

Eará čuozáhagat Girkosiidda guovllus:

1) Gohttenguovllu šiljus lea árbevirolaš dállu ja šilljobiras. Dállu lea oassi árbevirolaš eanadagas ja muittuha boares huksenvieruin.

Ávžžuhus: *Eai sierra lávvamerkemát.*

2) Máttil Girkosiidii boadđedettiin gurut bealde geainnu lea boares árbevirolaš dállu, man ovddabealde lea soahkegieddi. Ohcejoga birasbargguid oppalašpláanas (1998) soahkeguovlu máinnašuvvo dikšojuvvon. Divšu haga dat lea goittot beassan sakka miesttaluvvat. Dasttán dálu lahkosat gal leat baicce dikšojuvvon.

Ávžžuhus: *Eai sierra lávvadoaimmat.*

3) Gálgojohka lea čáppis. Ájarokkis šaddet sámmálat. Ádjaga siste lea šattolaš rođulágan šaddogeardi Ája lea čiekŋalis skurčus. Ájarokki davábealde lea ássanvisti ja máttabealde ávdin boares dállu. Gálgojohka luotá Ohcejohkii. Ádjaga siste šaddet stuorra soagit ja dasa lassin gávdno fiskes- ja rohtoviola, davvedálvvut, boaresgállarássi, suotnjoruški, beatnatjokŋa, vuovdegáiskkit, boallorássi ja čuotnjátrássi.

Ávžžuhus: *Ájaroggi dáidá leat vuovdelága 10 §:s oaivvilduvvon čuozáhat, ja galggašii rájiduvvot luo-rájidemiin.*

4) Dasa lassin sáhttá máinnašit Goatneljávrri ja dan viehka viiddis rássegiettelágan duovdagiid láddo oarjja- ja oarjedavábealde. Láddo birrasiin šaddet maiddái stuorra soagit. Šaddošlájain sáhttá máinnašit ee. suoidnečoavddarási ja čievračoavddarási. Goatneljávri lea mavssolaš maiddái lottiid dáfus; das leat máŋggalágan čáhcelottit.

Ávžžuhus: *Kártii merkejuvvon rássegieddeguovlu dáidá leat LSL 29 §:s oaivvilduvvon čuozáhat (rássegiettit) ja danin dohko ii galggašii hukset.*

5) Gárnjárggas lei ovdal feargasadji ja dán ášši galggašii "muitit" ovdamearkka dihte muitodávvaliin.

Govva 11: Goatneljávrri guovlu. Láddogáddái ii galggašii hukset iige maiddái láddo birrasiidda.

Govva 12: Gárnjárgga guovlu. Guovllu sáhttá dievasmahttit hukseiniin.

Inventerema dievasmahttin

Jođus leahkki girkosiidda sajádatlava várás lea dahkkon luonddučielggadus (Faunatica Oy 2012).

Guovllus áicojuvvojedje oktiibuot 6 luonduárvoluohkáide I ja II gulli, guovllu-guovdasaččat márssolaš dahje báikkálaččat mearkkašahti márssolaš luonddutiipabáikki.

Guovllus áicojuvvojedje oktiibuot 24 fuomášanveara luonddutiipabáikki. Čielggadeamis áicojuvvo luonddutiipabáikkiin stuorámus oassi leat gáržit ja daid mearkkašupmi luonduárvvuid dáfos lea lagamusat báikkálaš.

Čielgasit márssoleamos luonddubáiki guovllus lea eanagottálaččat márssolaš Boaresbáikki árbebiotohpa birastahti vuovdebihtáidisguin. Márssolaččat leat Ohcejohsiskkoža vieltti goarddabirrasat, ájarokki rohtuollisvuhta, guokte gáržzes, šattolaš luonddudiipabáikki ja luonddučohkiidussan eahpedábálaš, viiddis ja gárgolágan goikan gáddi. Báikkalaččat márssolaš báikkiin eanemus fuomášanveara leat suovkaluvvi rássegiettit ja geologalaččat miellagiddevaš buolžaroggilágan guovlu. Njealji luonddutiipabákái gullá maiddái čáhcelága mielde suodjalnláhkái luonddudilis leahkki johka- dahje ájaroggi.

Loddešlajain áicojuvvojedje čalmmis adnojuvvon gáddeviroš ja fuomášanveara loddešlädja cizášfálli. Luonddutiipaáiccuid ja soaittáhat loddeáiccuid vuođul oassi Ohcejoga gáddegouvvon sáhttá leat lottiid dáfos mearkkašahtti guovlu.

Guovllus áicojuvvojedje golbma fuomášanveara beaveloddešlája: davvegiehpabeaveloddi, davveunnagollesoadjá ja sáhpalbeallemuohcu. Šlájaid dáfos dehálaččat leat jalga goarddagouvllut. Heivvoláš eallinbirrasat leat nappo huksejuvvon guovlluin, šlájat eai ceavzze luonddudilis leahkki guovlluin daid suojisvuoda geažil.

Luonddubáikkit leat válddahallojuvvon dárikilabbot luonddučielggadanraporttas (Faunatica Oy, 2012).

Čuovvovaš čuožáhagat M, R ja X (X1+X2), mat čuvvot čielggadeami ávžžuhusaid ja mat leat guovlluguovdasaččat márssolaččat luohkáin I-II sihke báikkalaččat márssolaččat luohkás III, leat lasihuvvon oasseoppalašávvakártii luo-merkemiiguin:

- A. šattolaš rohtodielkkut, vuovdeláhka, árvoluohkká II, gollamii hearkkes guovlu
- B. goarddaviełtit, árvoluohkká II, gollamii hearkkes guovlu
- L. jalgalágan jeakkit, vuovdeláhka, čáhceláhka, árvoluohkká II, gollamii hearkkes guovlu, 3-oasat čuožáhat
- M. šattolaš rohtodielkkut, vuovdeláhka, árvoluohkká III, gollamii hearkkes guovlu
- N. sóatto- ja juovvaguovllut: maiddái goarddaviełti, vuovdeláhka, árvoluohkká II, gollamii hearkkes guovlu
- R. ádjagiid ja ájastagaid lagašbirrasat, vuovdeláhka, čáhceláhka, árvoluohkká III
- S. eanagottálaččat márssolaš árbéeanadat: gieddi (Boaresbáikki gieddi), árvoluohkká I
- T. oasis eanagottálaččat márssolaš árbéeanadat: šattolaš rohtodielkkut, ádjagiid ja ájastagaid lagašbirrasat (Boaresbáikki gieddi), vuovdeláhka, čáhceláhka, árvoluohkká I, gollamii hearkkes guovlu
- U. šattolaš suhkkes vuovddit: sitno- ja suoidnevuovdi, vuovdeláhka, čáhceláhka, árvoluohkká II, gollamii hearkkes guovlu
- W. juovvaguovllut, goarddabirrasat, eanaávnnaasláhka, Vuovdeláhka (oasis), árvoluohkká II
- X. giettit, goike gieddi (rássegieddi), goarddaviełti (gaidnoguorra), árvoluohkká III

Davvegiehpabeavelotti eallinbirasin doaibmi huksejuvvon geadnoravddat ja -guorat 1 ja 11 leat merkejuvvon luo-merkemiiguin. Jalgalvuhta ja goarddahat leat davvegiehpabeavelotti ja máŋgaid earáidge fuomášanveara beaveloddešlájaid dáfos sakka dehálaččat. Geadnoravdda galggašii seailluhit jalgadin ja sóttovuođđosažžan, go dalle dat doaimmašedje beavelottiid johtingeaidnun sierra eallindilkkožiid gaskkas. Erenomážit galggašii garvit davvegiehpabeaveloddái heivvoláš eallindilkkožiid cuovkaneami, ja danin šládjii dál heivvoláš čuožáhagaid dikšun lea dehálaš.

Áitatvuloš ja ráfáidahtton nuortasiemanástti dehálaš šaddanguovllut leat merkejuvvon s-1 -merkemiin suodjaluvvon guowlun. Čielggadeami oktavuođas máŋggat áitatvuloš čoavddarásiiid šaddanbáikkit áicojuvvodje Boaresbáikki árbebiotohpas govadagas S. Maiddái Njuorggángeaidnoguoras leahkki rássegieddeguovllut govadagain X1 ja X2 leat ainge eallinbirasin čoavddarásiide heivvolačcat. Govadagat gáibidit jeavddalaš dikšuma (láddjema dahje guođoheami), vai čoavddarásit ja eará árbebiotohpaid šaddošlájat sáhttet ceavzit maiddái boahttevuodas. Govadagas X galggašii maiddái dahkat vuođdoordnen, dat lea ee. muorralánjáid čuohppan.

Girkosiidda gillemihttema guovluide lea čállojuvvon luondočielggadus (Maire Puikko 2016). Niemel guovllus lea gáttis sneaida Luonddusuodjalanlága 29 § mielede suodjaluvvon luonddudilis leahkki sáttogáddi sihke gáddedearpmis reatkágieddi. Seammaláhkai Máttajávrri dávägeaže gáttis lea luonddudilis leahkki sáttogáddi. Dasa lassin guovlluin gávdnojedje meahccelága mieldášaš johka- dahje ájaroggebirrasat gádde gáddejeakkit ja rohtodielkkut.

10. Luosnjársullot ja Veahčat

Dán oasseguovllus duottarvielti badjána ceggosit geainnus. Alimus duottaralážat leat badjel 300 m alu. Jalges duottar ollá viehka lahka geainnu. Erenoamážit Veahčatnjunnása buohta vielteguovlluin lea jalges duottar measta gitta geainnu rádjai. Veahčaha oarjjabealde lea laggojuvvon bákti geainnu lahkosiodda. Bákti lea mavssolaš lottiid ja šattuid dáfus. Báktevieltti galggašii geahččalit suodjalit, dasgo das šaddet moanat hárvenaš šattut de go duottarráktodealgi, duottarbihkkarássi ja báktenarti. Šaddogeardi lea jalges duoddara vuolábealde eanaš soahkevuovdi. Áinnas Veahčajoga njálmádagas šaddet stuorra soagit.

Luosnjársulluin ja Gárnjársullos šaddet viidát reatkkát ja dain leat rássegiettit, main šaddá ee. suoidnečoavddarássi ja márjjáčoavdda. Dasa lassin lea ollu eará šlájat. Sulluin lea bargojuvvon guollebivdduin ja guođohuvvon oamit, man manus dohko lea báhcán divrras kulturbiras (Arvokkaat maisema-alueet 1992, 1998). Guovllu guođoheamis galggašii goittot fuolahit. Sullot dáidet leat maiddái LSL:s oaivvilduvvon luonddutiipa (luonddudilálaš sáttogáttit).

Veahčat lea smávva geasuheaddji giláš Veahčajoga njálmádagas, duogážin Norgga beale duoddarat. Gilis leat árbevirolaš visttit ja fanasduddjonkultuvra. Veahčahis barget maiddái mátkealáhusain.

Veahčajogas lea viiddis njálmádat, man davábealde lea leahkedeavdda Riđunjárga, mii lea čohkiidan muhtumassii buolžaávdnasiin ja muhtumassii Deanu fievrídan ávdnasiin. Riđunjárggas lea Deanuleagi áidna máttabealevielti Suoma bealde. Veahčajoga siste leat suhkkes rođut ja dulveniittut. Veahčaha guovllus leat valjis kulturbirrasat ja gieddeguovllut. Veahčajoga njálmádrohtoguovlu gullá Naturai (g. ovdalis). Guovllus gávdnojít hárvenaš šattut, main sáhttá mánnašit dárkonvuloš davverásselávkki. Dan mihtilmas šaddanguovllut leat giliid rássegiettit ja gáttit. Dasa lassin guovllus gávdnojít earáge rohtošlájat dego vuogodolgi (davimus dovdojuvvon gávdnonguovlu) ja nuortasiemanástti (davimus dovdojuvvon šaddansadjí) ja dasa lassin gávdnojít ee. boaresgállárássi, bađverássi (sp.) jna. Veahčajoga gáttis saddá máŋggage sajis rásselávkki.

Veahčahis leat maiddái valjis eallišlájat, áinnas loddešlájat.

Govva 13: Luosnjársullot. Guovllu galggašii geahččalit suodjalit. Gáddegouvllut leat LSL:s oaivvilduvvon luonddutiiipa

Govva 14: Veahčajoga njálmmádatguovlu.

Ávžžuhusat:

1) *Veahčaha gili guvlui njárgii sáhttá várra hukset dálá visttiid oktavuhtii. Guovllus lea kultureanadat ja geasuheaddji gilibiras, mii gierdá vel muhtun muddui lassehuksema. Buot boares sámedáluid šilljobirrasat leat suodjalan veara daid kulturárvvuid ja šaddošlájaid vuodul. Gili davágeahčen lea rođulágan guovlu, gos šaddet ee. boallorássi, fiskesviola, váđot ja beatnatjokŋa. Divrras birrasat ja ee. átitavuloš šlájat gávdnojít Natura-guovllu olggobealdege. Erenoamážit gánnáha deattuhit Natura-guovllu oarjjabeale niitoguovllu (niitorohu), mii lea sullii 18–20 ha viiddu. Maiddái dát guovlu lea válđojuvvon kártii mielde ja galggašii rájiduvvot luo-rájidemiin. Dasa lassin kártii leat rájiduvvonen guovllut Veahčajoga siste maiddái mearkkašahti čuozáhahkan, masa sáhtášii maiddái jurddašit luo-merkema.*

2) *Veahčajoga njálmmádatrođu (g. teavstta álgooassi ja guovlorájidančuovus) galgá rájidit Veahčaha (FI 130 2008) Natura-guovllu rájidandieđuid mielde. Natura-guovlu gokčá guovllus sullii 14 ha ja lea eanaš ng. dulverohtu. Guvlu ii galgga hukset. Guovlu galgá merkejuvvot SL-merkemiin.*

3) *Veahčatnjunnása báktevielti ii heive huksemii. Vielti lea báikkuid menddo ceakkus huksemii. Guovlu lea márssolaš lottiid ja šattuid dáfus. Čuožáhat dáidá leat vuovdelága 10 §:s oaivvilduvvon (ceakko vielti). Guovllu suodjaleamige sáhtášii jurddašit.*

4) *Luosnjársulluin ja Gárnjársullos leat viidát reatkkát ja rássegiettit, main šaddet suoidnečoavddarásit ja márjjáčoavdagat. Dasa lassin leat ollu eará šlájat. Sulluin lea bargojuvvon guollebivduin ja guođohuvvon oamit, man manus dohko lea báhcán divrras kulturbiras. Luosnjársulluide ii galggašii hukset. Sulluid suodjaleami dahje goittot luo - merkema geavaheami galggašii jurddašit LSL 29 §:s oaivvilduvvon eallinbirasín (sáttogáddi, reatkágieddi).*

5) *Riđunjárgga buohta lea Deanuleagis Suoma bealde hárvenaš máttabeale vielti. Vieltis šaddet máŋgat hárvenaš šattut, ee. moanat vildaguotašlájat. Guovllu suodjaleami galggašii jurddašit, muhto luo-rájideapmi maiddái dáidá dorvvastit guovllu luonduárvvuid seailuma. Áibbas plánenguovllu davágeahčen lea maiddái viiddis luonddudilálaš sáttogáddi.*

Luosnjársulluid buohta geainnu ja Deanu gaskii Njallajoga njálmmis sullii 500 m vulosguvlui gal baicce sáhtášii hukset. Maiddái Veahčaha guovllu davábeallái duoddara beallái sáhttá hukset. Dat heive duovdagiid dáfus huksemii ja doppe šaddet dábálaš lagešvuovddit. Dasa lassin dievasmahttinhuksema sáhttá čujuhit Veahčaha láigobartaguvlui. Veahčaha njálmmádatrođus sáhtášii leat oahpistandávval Natura-guovllu birra. Natura-guvlui dahje gili rohtui sáhtášii vuođđudit smávvalágan luonddubálgá, mas sáhtášedje leat oahpistandávvalat muitaleamen ovdamearkka dihte Natura-guovllu sárgosiin, šaddogearddis, geomorfologijjas ja hydrologijjas.

Govva 15: Čáppa báktevielti Veahčaha guovllu máttabealde.

Govva 16: Veahčajoga njálmmádatguovlu. Guovlu gullá eanaš Natura 2000-prográmmii.

OHCEJOGA OASSEGUOVLU

11. Ohcejoga girkosiida – Máttajávri

Ohcejoga girkosiidda máttabealde lea viiddis jiehkkejohka- ja johkaávdnasiid gearddástuvvanguovlu. Báikki alde fitnamiid oktavuođas eai Ohcejoga oarjjabeale gáttis Ohcejohnjálmimi ja Máttajávrri davágeaži gaskkas gávdnon luonddubirrasa dáfus mendođe mearkkašahhti luondduárvvut. Dan sadjái juo ovdalis mánnašuvvon leahkedeavdaga sáhttá atnit geomorfologalaččat viehka miellagiddevaš čohkiideapmin. Čohkiidanollisvuodas leat moanat leakkit ja daid gaskasaš čorut. Áibbas oassegouvllu máttageahčen lea Máttatguoikka guovlu, gosa ii galggašii hukset.

Máttajávrri davábealde lea čáhceháhkama dáfus dehálaš bodnečáhceguovlu (Ohcejohka 12889001). Guovlu lea čohkiidan Ohcejohleahkái gearddástuvvan sátto- ja čievraeatnamis. Gearddádat lea viiddis ja dássidis čohkiideapmi, mas leat dievva gobit. Gearddágaga ávdnasat leat šaddan jiehkkejohkaváikkuhusas. Johkadoaibma hábme guovllu dađistaga. Joga nuorttabealde Áilegasa vielteguovlluide ii galgga hukset. Vielteguovllut leat móvssolaččat lottiid dáfus. Geainnu oarjjabeale vielteguovllut eai heive huksemii.

Govva 17: Ohcejoga girkosiidda ássanbáikkit johkadearpmi alde. Joga mohkkáivuohta oidno čielgasit.

12. Máttajávri

Máttajávri hábme eanadagaid čáppa ollisvuoda. Eanadatárvvuidis lassin Máttajávri ja dan gáddegouvllut leat márssolaččat maiddái kulturhistorjjálaččat ja lottiid ja šattuid dáfus. Kulturhistorjjálaččat márssoleamos čuozáhat leat boares báhppala girkostobut Máttajávrrí oarjjabeale gáttis. Dat gullá maiddái Natura 2000-guvlui. Erenoamážit guovlu lea davvegiehpabeaivelotti suodjalanguovlu. Dasa lassin guovllus gávdno okta átitavuloš šaddošlädja. Boarrásiidsiidda góddi lea luonddusuodjalanlágas oaivvilduvvon čuozáhat (čuozáhat 12A). Guovllu rájideapmi lea gaskan (geassi 2006).

Luonddueanadaga guorahaladettiin sáhttá gávnnahit ahte oppa jávreguovlu hábme oktilaš ollisvuoda. Lottiid dáfus márssolaččat leat erenoamážit jávri nuorttabeale ceakko vielteguovllut.

Šaddogearddi dáfus gánnáha mánnašit Čáhkáljoga vielteádjaga. Erenoamážit dan njálmmádagas lea viehka máŋgabéalat šaddogeardi, mas sáhttá mánnašit ee. boaresgállárási, bađverási, boallorási, fiskesviola ja čuotnjátrási.

Ávžžuhus: Dievasmahttinhuksen livčii vejolaš hotealla oktavuhtii, muhto muđui ii galggašii mielas hukset dasstán Máttajávri gáddegouvlluid lahkosiidda. Ii goittot gábit sierra lávvamerkemiid. Boarrásiidsiidda góddi galggašii merkejuvvot luo -rájidemiin.

Báhppala Girkostobuid guovllu oktavuhtii ii galgga hukset ja guovlu galgá merkejuvvot SRS-merkemiin ollásit, nu ahte dat gokčá árbeeanadatguovllu ja Natura-guvllu. Čáhkáljoga vielteája dáidá leat vuovdelága 10 §:s oaivvilduvvon čuozáhat ja luo-rájideapmái lea dárbu.

Inventerema dievasmahttin

Jagi 2012 inventerema, man Meahciráđđehus (Liinu Törvi) dagai guovluidasas, vuodul Máttajárris leahkki luo-čuozáhaga ráját leat viiddiduvvon.

Máttajávrri sáttogáttis leat šaddansadjái mihtilmas šlájat, ee. duottarsáhpal (*Astragalus alpinus* subsp. *arcticus*), duottarsillan (*Silene acaulis*), busságeahpil (*Antennaria dioica*) NT, honnetrássi (*Thymus serpyllum* subsp. *tanaënsis*) ja sávzzasinut (*Festuca ovina*). Luonddutiippaid áitatvulošvuoda árvvoštallamis (Raunio 2008) jávriid sáttogáttit – luonddutiipa lea Davvi-Suomas árvvoštallon čalmmis adnojuvvomin (NT).

Govva 18: Girkostobuid guovlu.

13. Námmájávri-Suolojávri

Námmájávri lea Máttajávrri máttabealde. Dan gáddegouvllut leat riegádan johkadoaimma gearddástuhttin eanaávdnsiin. Jávrri morfologijjai mihtilmas hámit leat seakka sáttobájkkat ja daid gaskasaš luovttat. Šaddogearddi dáfus Námmájávrri guovlu lea viehka dábálaš lagešvuovdi. Suolojávri buohta geaidnu manná lahka gátti. Jávrri nuorttabealegáttis leat coages luovttat, main šaddet čáhcešattut. Dáid luovttaid galggašii guođđit huksema olggobeallai. Luovttat leat moanaid čáhcešaddošlájaid davimus dovdojuvvon gávdnonbáikkit.

Ávžžuhus: *Šaddogearddi dáfus sáhttá huksema čujuhit Námmájávris gitta Sárelii. Suolojávri oarjabealevielti gal baicce lea menddo ceakkus huksemii ja nuorttabeale coages luovttaid galggašii guođđit huksema olggobeallai. Ii goittot gáibit sierra lávvamerkemiid.*

14. Suohpajávri

Suohpajávri nuorttabeale gáddegouvllut leat viehka ceggosat muhto šaddogearddi dáfus dábálaš lagešvuovddit. Vieltti mielde luoitá soames duottarája.

Šaddogearddi dáfus sáhttá máinnašit nuortadavábealde guokte láddo Oanehisláddo ja Guhkesláddo, mat leat guktot máttašaddošlájaid davimus dovdojuvvon gávdnonbáikkit. Šattolašvuoda dáfus mearkkašahtit leat maiddái Áttásullo nuortadavábeale guokte ádjaga. Jávrri oarjabealli lea sihke šattolašvuoda ja geomorfologijja dáfus dábálaš guovlu.

Čáhce- ja gáddešaddogearddi dáfus Ákšoláddo láttoguovlu Jaakkol davábealde lea hui mearkkašahti ollisvuhta. Láddos gávdnojít máttaguovlluid čáhcešaddošlájat, mat leat dáppe iežaset leavvanguovllu áibbas davágeahčen. Mielkejohnjálmmis guovlorájideami davágeahčen gávdno okta áitatvuloš šlädja.

Ávžuhus: Oanehisláddo ja Guhkesláddo oktan gáddegouovlluquin galggašii guođđit huksema olggobeallai daid mágssolaš čáhcešaddogearddi dihte. Ládduid suodjaleami galggašii jurddašit. Goittot daid galggašii merket lávas luo-rájidemiin dainna ákkain, ahte dat leat iežaset leavvanguovllu áibbas davágeahčen. Seammaláhkai iežas čáhcešaddogearddi dihte galgá Ákšoláddo guovllu guođđit huksema olggobeallai. Maiddái ovdalis mánnašuvvon guokte ádjaga galggašii merket luo-rájidemiin. Dat dáidet leat čáhcelágas oaivvilduvvon čuozáhagat.

Hukset sáhttá jávrri oarjjabeallai goabbat beallai geainnu, ovdamearkka dihte Varpulas máttás ja nuortasmáttás dálá ássanguovlluid oktavuhtii. Dáid ládduid hárrái galggašii maiddái jurddašit suodjaleami. Muhto jávrri nuorttabeale gáttis Buollánmuotkki birrasii gal sáhttá hukset.

Jaakkol – Buođđobohki

Giđđasaijávrri ja Jorbajávrri nuorttabealde leat eanaš viehka dábalaš lagešvuovddit. Maiddái vieltti áluvuhta lea huksema dáfus vuogas. Eanadaga ja čáhcešattuidis dáfus dehálaš guovlu nuorttabealegáttis lea goittot Guorosvuohpi njárgaguoovlu. Dan geažis lea mearkkašahti rássegieddeguovlu (g. 15 A). Guovllus gávdnojít moanat máttaguovlluid čáhcešaddošlájat. Gánnáha maiddái fuomášit ahte guovlu lea maiddái beazi lunddolaš leavvanguovllu áibbas davágeahčen, ja nuba ii ovttaskas beziidge oččošii guovllus njeaidit.

Jávrriid oarjjabeale šattolašvuohtan leat dábalaš lagešvuovddit goabbat bealde geainnu, muhto vielteguovlu lea lottiid dáfus mearkkašahti guovlu.

Ávžuhus: Guorosvuohpi njárgaguvlui ii galggašii hukset, sierra lávvamerkemiidda ii leat goittot dárbu. Buollánmuotkkis máttásguvlui gal sáhttá hukset, ja erenoamážit Jorbajávrri ja Giđđasaijávrri oarjjabeale gáddái sáhttá hukset luonddubirrasa dáfus muhtun muddui. Geainnu oarjjabeale vielteguvlu, guhkkelii gáttis, ii goittot galggašii stuorábut hukset eanadaga ja lottiid dihte.

15 A. Buollánmuotkki árbeeanadatguovlu

Buollánmuotki lea Ohcejohleagis riikkaviidosaččat mágssolaš eanadatguovllus ja mágssolaš kulturbirrasis. Guovlu lea 1 ha viiddu ja dat leat Buollánmuotkki njárggas. Guovlu lea árvvuhuvvon Lappi árbeeanaatinventeremis báikkálaččat mearkkašahti čuozáhahkan. Guovlu lea láddjejuvpon jeavddalaččat mašiinnain 1970-logu rájes. Guovlu lea šattuid dáfus viehka mágssolaš ja doppe šaddet ollu šlájat, main sáhttá mánnašit ee. fiskesrási, biehtárrási, sávzzasinuha ja gieddedáđira. Mearkkašahti šlájain sáhttá mánnašit vilgesbeaivečalmmi, boallorási, duottarsáhpala, alitbiellorási ja alitgierraga.

Ávžuhus: Guvluu ii galggašii hukset. Lávas guovllu galgá rájidit luo-merkemiin.

16. Buođđobohki – Gođđunjárga

Buođđobogi ja Gođđunjárgga gaskkas Ohcejohka mohkohallá viehka baskkes johkarokkis. Goabbat bealde johkarokki leat johka- ja jiehkkejohkadoaimma čohkken eanaávdnasat. Guovllus lea dán áigge viehka ollu ássanviesut. Guovllus eai leat báikki

alde fitnamiid dahje ovddit dutkamiid vuodul fuomášuvvon mearkkašahhti birasárvvut. Áidna spiehkastahkan lea oassegouvllu máttageaže Rássejoga ájaguovlu, vaikko doppe eai gávdnonge erenoamáš mearkkašahhti šlájat báikki alde fitnamiid oktavuođas.

Ávžžuhus: Dán oassegouvllus sáhttá hukset goabbat beallai joga, muhto erenoamážit jávrri nuorttabealegáddái. Dušše Rássejoga ájaguvlui ii galggašii hukset ja maiddái smávva ládduid oktan birrasiigun sáhttá guođđit huksema olggobeallai. Rássejoga vuolágeahčen gávdno ovdamearkka dihte vuogodolgi, boallorássi ja stuorra siedđgat; fiskessieđggat. Fiskessieđga ja vuogodolgi eai báljo šatta šat davvelis. Luo-rájideapmái lea dárbu.

Gođđunjárgga guvlui sáhttá dárbbu mielde hukset lávgadeappotge, muhto njárga- geažis gitta gietti rádjai ii galggašii hukset. Gođđunjárgga geažis gávdno áitatvuloš šlädja.

Govva 19: Gođđunjárgga guovlu Geavojávrri gáttis

16 A) Jumbál gieddi

Gieddi lea Jumbáljávrri oarjjabeale gáttis. Dálus lea ássojuvvon 1900-logu álggu rájes. Árbevirolaš geavaheapmái lea gullan jahkáš láddjen. Dán áigge gietti láddjejít soaittahagas. Guovlu lea sullii 2.8 ha viiddu ja dat lea Ohcejoga oarjjabealegáttis Jumbálnjárggas. Guovlu lea báikkálačcat mearkkašahhti. Váldošlágjan guovllus šaddet biehtárrássi, sávzzasinut, alitbiellorássi ja gieddejuopmu. Mearkkašahhti šlájat leat bađverásit (sp.), alitbiellorássi, duottarsáhpal, márjjáčoavdda, ránescazzabađvi ja várresuoidni.

Ávžžuhus: Guovllu galggašii merket luo-rájidemiin.

Geavojávri birrasiinnis

Geavojávri lea viehka viiddis ja áinnas dan nuorttabealevielttit leat ceggosat. Nuorttabeale gáttis leat viehka valjis dálá ássanviesut. Guovllus leat viehka suhkkes lagešvuovddit. Seahkalasmuorran leat ovttaskas beazit.

Geavonjárggas lea Turku allaoahpahaga Geavu dutkanstašuvdna. Šaddogardin lea eanaš suhkkes lagešvuovddit ja seahkalasmuorran áinnas vilttiid vuolágeahčen leat ovttaskas beazit. Geavojávrri oarjjageahčái luitet Geavvu ja Čársejohka. Čársejohnjálmmis lea suolu, gos šaddet máŋggalágan šattut. Johka lea dađistaga

hábmemin sullo. Geavonjálmmi guovllus leat rássegiettázat ja eará kulturšaddogearddit, main eandalii dán oktavuođas berre mánnašit Geavonjálmmi gietti (17A).

Geavoleahki ii leat dán oktavuođas kártejuvvon dárkileappot, dasgo dohko ii áinnas galgga viggat hukset šat. Dákko sáhttá dušše mánnašit muhtun gáskešlája, mii šaddá ee. Goaskinbávttis. Dát dáidá leat okta áidna šaddanbáikkiin Uralváriid oarjjabealde.

Šaddogearddi dáfus mearkkašahti čuozáhat lea Cieskuljoga gáiskerohtu. Erenoamážit joga vuolágeahčen leat suhkkes sieđgasuovkkat (ee. fiskessieđggat) ja gávdno maiddái vuogodolgi. Dasa lassin gávdno ee. boallorássi, boaresgállárássi, fiskesviola ja eará rohtošlájat.

Cieskuljoga davábealde leat joga ja geainnu gaskkas viehka valjis ássanviesut dahje dutkandoaimma várás huksejuvvon *visttit ja dievasmahttinuksen lea vejolaš luondduárvvuid dáfus.*

17 A) Geavonjálmmi gieddi

Geavonjálmmi gieddi lea Geavojávrri oarjjabeale gáttis. Oassi das gullá Geavu luonddumeahccái. Guovllu lea Meahciráđđehus dikšon láddjemiin, muhto guovlu lea vehážiid fas miesttaluvvagoahktán. Gieddi lea eanaš goikkis muhto báikkuid maiddái lávttas. Válndošlárjan leat biehtárrássi, gieddesitnu, sávzzasinut, fiskesrássi, beatnatnjuovčča ja várresuoidni. Mearkkašahti šlájain sáhttá mánnašit ee. márjjáčoavdaga, alitgierraga ja davveruhtarási. Lappi árbeeanađatinventeremis guovlu lea árvvuhuvvon báikkálaččat mearkkašahttin.

Ávžžuhus: Cieskuljoga gáiskerohtui ii galgga hukset. Jearaldagas lea vuovdelága 10 §:s oaivvilduvvon čuozáhat. Guovllu galggašii rájedit luo-merkemiin. Cieskuljoga davábealeguvlui lea vejolaš čađahit dievasmahttinuksema. Maiddái dutkanstašuvnna guvlii lea vejolaš hukset, muhto stašuvnnas máttásguvlii, gitta Buksaljávrri rádjai, ii galggašii gal hukset. Ii leat dárbu sierra lávvamerkemiidda.

Čársejohnjálbmái (gieddi ja njálmmádat) ii galgga hukset (luo-rájideapmi), iige maiddái oppalohkái Geavuleahkái (g. Naturaguovllut). Dutkanstašuvnna dárbbuide sáhttá čujuhit dárbbu mielde 1-2 ođđavistti, muhto stašuvnna máttabeallai gitta Buksalbogi rádjái ii galgga hukset.

18. Buksaljávri

Šaddogeardin Buksaljávrri birrasiin leat eanaš suhkkeslágan lagešvuovddit. Jávrri oarjjabeale gáttis lea Buksal dálú birrasiin viiddislágan gieddeguovlu (18 B), mas šaddet viehka mánngabealat šaddošlájat. Guovllus gávdno ee. boska, boallorássi, fiskesviola ja čievračoavdda. Nubbi gieddeguovlu lea Cieskula gieddi (18 C). Guktot giettit (18 B-C) leat báikkálaččat mearkkašahttit.

Buksal gieddeguovlu (18 B) lea Buksal dálú birrasiin. Šibihat leat guhton guovllu gitta 1980-logu rádjai. Gieddi lea láddjejuvvon lagi 1993 rádjai. Gietti bajágeahčen lea mihtimas goike suoidnegieddi ja vuollelis lea láktaset eana. Mihtimas šlájat lácta oasis leat gieddesitnu, vilgesluovvar ja uvlorássi. Mearkkašahti šattut leat bađverásit, busságeahpil, alitbiellorássi, duottarsáhpal, márjjáčoavdda ja čáhppesgilu.

Cieskula gietti (18 C) gusat leat guhton 1970-logu rádjai ja sávzzat jahkái 1985. Mearkkašahti šlájat leat bađverásit, busságeahpil, duottarsáhpal, alitbiellorássi, gieddedáđir, boallorássi ja giđđasuorbmarássi.

Jávrri nuortamáttageahčen lea ekologalaččat fiinna ja máŋggahápmásaš rohtobohttu, mas šaddet máŋggat hárvenaš šaddošlájat.

Govva 20: Buksaljávrri máticaasis.

Ávžuhus: Hukset sáhttá jávrri oarjabeale gáddái sullii guovtti dálá priváhtabartha gaskasaš guvlui. Buksaljoga šattolaš njálmmádahkii ja gieddeguvlui (18 B) ja Cieskula gieddái (18 C) ii goittot galgga hukset. Dát guovllut galget rájiduvvot luo-rájidemiin.

Hukset ii galgga maiddái jávrri nuortamáttageahči rohtoguvlui, gosa Ganešguoika luotá. Sierra lávvamerkemii ii leat goittot dárbu guovllu uhccivuođa dihte.

19. Ganešjávri

Ganešjávri lea geomorfologalaččat ja eanadaga dáfus Ohcejoga Sámi luonddutiippa mihtimas ovddasteaddji. Guovllu báktevuodđu lea eanaš čohkiidan granihtagneassis. Jávrri máticaalde lea maiddái šienjagñeaisaguovlu. Jávri lea viehka čiekŋalis ceakkolágan leagis. Relatiivvalaš allodatearut leat gitta sullii 170 m rádjái. Erenoamážit jávrri nuorttabealegáttis leat lottiid dáfus móvssolaš eallinbirrasat. Geologalaččat móvssoleamos čuozáhat lea Ganešbákti, mii gahčá 60 mehtera allosaš heaŋggun jávrái. Dat lea maiddái šaddogearddi dáfus mearkkašahti, dasgo doppe šaddet moanat hárvenaš šaddošlájat.

Šaddošlájaidis dáfus dán oktavuođas galgá máinnašit erenoamážit juova geainnu oarjabealde (19A), mas šaddet ráfáidahton ja áitatvulos šlájat. Dát vielteguovlu lea maiddái lottiid dáfus mearkkašahti guovlu. Jávrri nuorttabealegáddi lea measta miehtá (erenoamážit Ganešbávtti guovlu ja dan davá- ja máticaalli) lottiid dáfus mearkkašahti guovlu.

Jávrri mágtaahčen dan oarjjabealegáttis lea buolžačielgi, mii gokčá oarjjabeallái smávva leaggeláddo. Leaggeláddo birrasat leat lottiid dáfus mearkkašahhti guovllut. Geaidnu manná jávrri oarjjabeale ravdda ja muhtun muddui buolžža mielde. Nuorttabeale gáddi lea juvvii ja báktái. Jávrri nuorttabeale vielttis golgančázit aškkastit dálvit, nu ahte šaddet jiekŋagoržžážat. Ganešstobu máttabealde jávrri birrasa morfologiija seailu dakkárin go ovdalis govviduvvo.

Ávžžuhus: Ganešjávri gullá gáttiidsuodjalanprogramma guvlui. Jávregáddái ii galgga čujuhit huksema. Dušše jávrri mágtaahái Ganešstobu birrasiidda sáhttá uhccánaš hukset.

Govva 21: Ganešjávrri čáppa nuorttabeale gáddi.

20. Leaibejohka-Vuolit Cuokkajávri

Leaibejogas bajásguvlui gitta Boaresgiettejávrái, Jorbaluobbalii ja Guhkesluobbalii gáddegouovllut leat viehka njoidosat ja doppe šaddet suhkkeslágan lagešvuovddit. Luonddubirrasa dáfus gánnáha goittot fuomášit guovllu moanaid smávva láddožiid, maid šaddošlájat leat hui rašit. Boaresgiettejávrri oarjjabealegáddi lea lottiid dáfus mágssolaš guovlu, ja maiddái Aškkasjoga duottaradjaga birrasat Guhkesluobbala oarjjabealegáttis. Dát guovllut leat mágssolaččat šaddogearddi dáfus. Ollelis máttás gitta Gorretjoga rádjái šaddet gáddegouovlluin viehka dábálaš šattut.

Muhtun ládduin ee. Guhkesluobbala buohta leat áitavuloš šaddošlájat. Šaddogearddi dáfus hui mágssolaš čuožáhagain sáhttá míinnašit vel ceakko vielteguovllu Guhkesluobbala ja Vuolit Cuokkajávrri gaskkas goabbat bealde geainnu.

Ávžžuhus: Nuorttabeale gáddegouovllut Leaibejogas bajásguvlui heivejít viehka bureš luonddubirrasa dáfus hárves gáddehuksemii. Guovllus lea ovddežis juo soames barta. Muhto oarjjabealegáddái gal ii galgga čujuhit huksema.

Jorbaluobbalá gáttit heivejít viehka bureš gáddehuksemii. Guhkesluobbala Gáldobogi guvlu gal baicce ii galggašii čujuhit huksema, dasgo vielttit leat ceggosat ja juvvii. Sierra lávalaš guovlorájideemiide ii leat goittot dárbu.

Vuolit Cuokkajávrri gáddegouovllut heivejít gáddehuksemii. Erenoamážit gáddegouovllut priváhtabarrtas nuortasmáttás heivejít bureš gáddehuksemii.

21. Bajit Cuokkajávri

Geomorfologalaččat Bajit Cuokkajávrri oarjemáttabeale gáddi lea miehtá nu ceakkus ahte gáddehyksen almmá stuorra eanadatgovalaš rievdamiid haga ii leat vejolaš. Šaddogeardin daninassii leat viehka dábalaš lagešvuovddit. Jávrri nuortamáttabeale gáddegouovllut gal leat duolbadat ja dáppege lea dábalaš šaddogeardi. Guovllus leat jeaggeláddot, muhto geassit čađahuvvon inventeremiid vuodul daid ii sáhte atnit menddo mearkkašahttin. Bajásguvlui manadettiin johkaroggi basku ja moalkkaga Mierašguikan ja Mierašluoppalin.

Lottiid dáfus dán guovllu ii maiddái sáhte atnit oalle mávssolažžan. Mávssoleamos čuozáhat dán oassegouovllus lea Gukčejoga skurču. Dat dáidá leat vuovdelága 10 §:s oaivvilduvvon eallinbiras.

21A) Mierašluobbala rássegieddi

Báikkálaččat mearkkašahti rássegieddi, mii lea sullii 2,2 ha viiddu. Guovllu válodošlágjan leat gieddesitnu, boaresgállárássi ja fiskesrássi. Mearkkašahti šlájat leat busságeahpil, gieddedáđir, alitbiellorássi, boallorássi ja gáddevitku. Dukten lea muhtun muddui rievdadan šlájaid.

Guovlu gullá muhtumassii Natura 2000-guvlui.

21B) Mierašluobbala máttit gieddi

Eanagottálaččat mearkkašahti čuozáhat, mii lea sullii 1,7 ha viiddu. Guovlu lea eanaš čáppa goike suoidnegieddi, mas šaddet ollu šlájat. Guovllu válodošlágjan leat biehtárrássi, sávzzasinut ja bálggeslukti. Gátti lahkosiin lea maiddái vehá lákta stuorrarásseniitu, gos šaddet ee. boaresgállárássi, miehtaskážir ja bađverásit. Dasa lassin guovllus šaddá sirdojuvvon šaddun ee. okta áitatvuloš šlájda.

Ávžžuhus: Hukset sahttá luonduárvvuid dáfus Bajit Cuokkajávrri nuortamáttabeale gáddái. Ii galggašii čujuhit huksema áibbas Mierašguoikka ja Mierašluobbala gáttiide, muhto vehá dobbelažžii eret gáttis gal sahttá dasttán geainnu lahkosiidda. Sierra lávalaš guovlorájidemiide ii leat dárbu.

Gukčejohskurčui ii galgga hukset ja dat galgá merkejuvvot luo-rájidemiin.

Ovdalis máinnašuvvon árbeeanadatguovlluid galgá merket luo-rájidemiin.

22. Mierašjávri

Mierašjávrri gáddegouovllut leat eanaš ceggosat ja huksemii heivvolaš steallit eai báljo gávdno. Juovvavieltit leat goabbat bealde jávrri. Jávrri birrasiin leat lottiid dáfus máŋggat mearkkašahti guovllut.

Davvin máinnašanveara guovlu lea Čuoŋáláddos vuolgi ádjaga birrasat.

Nubbi mearkkašahti guovloollisuhta lea Gárggoláddo Dápmotluobbala birrasiin Mierašjávrri nuorttabeale gáttis.

Guhkesnjárgga guovlu jávrri oarjjabeale gáttis lea maiddái mearkkašahti guovlu (lottit) ja maiddái Moalkejohnjálbmi. Moalkejoga sahttá atnit vuovdelágas oaivvilduvvon skurčun.

Njealját čuozáhahkan sáhttá mánnašit Mierašjárvri gieddeguovllu (22 A) jávrri máttageahčen, gosa luitet moanat jogat. Guovlu lea báikkálaččat mearkkašahti ja dat lea sullii 5,5 ha viiddu. Dáid jogaid njálmmádatguovlluin šaddet valjis ollu gáibideaddji ja ráfáidahtton šlájat. Guovlu lea Mierašjárvri máttageahčen. Guovlu lea don doložis láddjejuvpon. Vel 1985:s lávejedje doppe ráhkadir lastarissevitkkuid. Šaddogeardin lea goike suoidnegietti šlájat. Mearkkašahti šlájain guovllus gávdnojut busságeahpil, gieddedáđir, alitbiellorássi, boallorássi ja gáddevitku ja dasa lassin okta guovllu dásis áitatvuloš šládja.

Ávžžuhus: Mierašjárvri máttageahčai ii galggašii hukset, dasgo dohko luitet moanat jogat dego Ohcejohka, Ánotjohka, Luohkkoaijohka ja Rávdojohka. Guovllu galggašii rájidit luo-rájidemiin.

Moalkejohnjálbmái ja dan birrasiidda ii galggašii hukset. Vuovdelágas oaivvilduvvon čuozáhahkan guovllu galggašii rájidit luo-merkemiin.

Dasttán geaidnoguoras gávdnojut luonddubirrasa dáfus vuogas huksenbáikkit. Ovdamearkan sáhttá mánnašit Gárggoláddo davábeale guovllu geainnu nuorttabealde ja muhtun muddui oarjjabealdege, Gárggoláddo-Dápmotjárvri guovllu ja Gárggoláddo máttabealde geainnu máttabeale guovllu gitte Rovarinne-dálu rádjái. Roavvečohka máttabealde sáhttá maiddái hukset goabbat beallai geainnu, ii goittot Moalkejoga sisa.

Girjjálašvuhta:

Kalpio, S. & Bergman, T. Lapin perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 116. Lappi birasguovddáš ja Meahciráđđehus.
 Suoma birasguovddáš 2005. Hertta-tietojärjestelmä.
 Birasministeriija, birasgáhttenossodat. Rantojensuojeluohjelman alueet. Selvitys 97 1991.

3.8.7 Bodnečáhceguovllut

Guovllus leat guokte bodnečáhceguovllu. I-luohká bodnečáhceguovlu, Ohcejohka (1289001), lea girkosiidda máttaoasis. Savela guovllus lea boares čáhceváldinsadji, mii lea báhcán várrečáhceváldinsadjin.

Suhpevárri (1289026) sirdašuvvá I-luohkkái daningo guvlui lea ráhkaduvvon ođđa čáhceváldinsadji. Guovlu lea Deatnogáttis girkosiidda oarjedavábealde.

Dasa lassin guovllus leat dárkileappot dutkkakeahthes III-luohká bodnečáhceguovllut, maid galggašii váldit vuhtii eanageavaheamis: Tenola (1289027), Máttajávri (1289031), Máttajávri B (1289031B), Nuvvos (1289021), Osmá (1289025) ja Buođđobohki (1289032).

4. PLÁNENULBMILAT

4.1 ALMMOLAŠ ÁŠŠIT

Eanageavahan- ja huksenlága (35 §) mielde oppalašláva ulbmilin lea stivret oppalaččat gieldda dahje dan oasi báikkálašservodatráhkadusa ja eanageavaheami ja oktiiheivehit doaimmaid.

Oppalašlávas ovdanbuktojit ohcaluvvon ovdáneami prinsihpat ja čujuhuvvojtit dárbbašlaš guovllut dárkilut lávvaplánema ja eará plánema sihke huksema ja eará eanageavaheami vuodđun.

Ohcejoga oassegouovllu oppalašlávvaplánemii ulbmiliid ásahit ee.

- riikkaviidosaaš guovlluideavahanulbmilat
- eanagottalaš plánat dego guovlo- / eanagottelávat
- oppalašlávvaplánema vuodđun dahkojuvvon ja Ohcejoga gielddas dohkkehuvvon Deanu ovddidanplána 2020
- eanaeaiggáidiid čálalaš gulaskuddan plánenguovllu eanageavaheami ovddidandárbbuin (2004)
- oppalašláva dahkama áigge dollojuvvon, eanaeaiggáidiidda oaivvilduvvon ráđđadallandilálašvuodđat
- guovllu várás dahkkon luondu-, eanadat- ja kulturbirasčielggadusat

Ohcejoga guovllu oasseoppalašlávas čielggaduvvo ee., mo guovluid sáhttá geavahit ja makkár čovdosat galget dahkojuvvot ollašuhttin dihte ovddidanplánas guovllu várás árvaluvvon ulbmiliid ja fidnuid eanageavaheami. Lávas stivrejuvvojtit eanageavaheami ja infrastruktuvrra nuppástusat sierra doaimmaid ovddidan dihte, dorvvastuvvo guovllu kultur- ja birasárvvuid seailun ja bargojuvvo buori birrasa dássedettolaš ovdáneami ovđii.

4.2 RIİKKAVIIDOSAŠ GUOVLLUIDGEAVEAHANULBMILAT

Riikkaviidosaaš guovlluideavahanulbmilat leat eanageavahan- ja huksenlágas oaivvilduvvon plánenvuogágada oassi. Riikkaviidosaaš guovlluideavahanulbmilat leat boahztán fápmui lagi 2000.

Stáhtaráđđi mearridii riikkaviidosaaš guovlluideavahanulbmiliid ođasmahttimis 14.12.2017. Ođasmahttojuvvon riikkaviidosaaš guovlluideavahanulbmilat bohte fápmui 1. cuojománu 2018. Eanageavahan- ja huksenlága 24 § mielde ulbmiliid galgá váldit vuhtii guovluid geavaheami buot plánemis.

Ohcejoga oassegouovllu oasseoppalašlávvabargui gusket earenoamážit čuovvovaš riikkaviidosaaš guovlluideavahanulbmilat:

Eallinfámolaš luondu- ja kulturbirrasa sihke luondduriggodagaid buohta fuolahuvvo riikkaviidosacčat divrras kulturbirrasiid ja luonduárbbi árvvuid dorvvasteamis. Suopmelaš kulturbirrasa ollislašvuhta vuodđuduvvá virgeoapmahaččaid dahkan riikkaviidosaaš inventeremiidda, mat gusket riikkaviidosacčat divrras eanadatviidodagaid, riikkaviidosacčat mearkkašahhti huksejuvvon kulturbirrasiid ja riikkaviidosacčat mearkkašahhti arkeologalaš báikkiid. Guovlluideavahamis lea dárbu fuomášit dáid guovluid ja váldit vuhtii dan láhkai, ahte daid árvvut dorvvastuvvojtit. Guovlluideavahamis lea deatalaš maiddái fuolahit sápmelaškultuvrra ja -ealáhusaid ovddidanvejolašvuodđain ja daidda deatalaš guovluid seailumis, vai sápmelaččaide álgoálbmogin gulli vuogatvuhta doalahit ja ovddidit iežaset kultuvrra ollašuvašii.

Ráhkkanuvvo dálkki ravdaalbmonemiide ja dulvviide sihke dálkkádatrievdama váíkkuhusaide. Ođđa huksen biddjojvvo dulvevára guovluid olggobeallái dahje dulveriskkaid hálddašeapmi sihkarastojuvvo eará láhkai.

Váldojit vuhtii servodaga oppalašdorvvolušuođa dárbbut, earenoamážit riikkabealušteami ja rádjagohcima dárbbut ja daidda dorvvastuvvojtit doarvái guvlui guoski ovddidan- ja doaibmanvejolašuođat.

Vahátlaš dearvvasvuodaváikkuhusaid dahje bárteriskkaid dagaheaddji doaibmamiid ja váikkuhusaide hearkkes doaibmamiid gaskii guđđojuvvo doarvái stuorra gaska dahje riskkat hálddašuvvojtit eará láhkai. Guovlluideavaheami plánemiin lea mearkkašahti rolla maiddái bodnečáziid dorvvasteamis.

4.3 EANAGOTTEPLÁNEMA ÁSAHAN ULBMILAT

Eanagotteláva ulbmilin lea ee. mágssolaš luonddubirrasiid, eanadatguovlluid, huksejuvvon kulturbirrasiid, dulve-, njirran- ja fierranvárraguovlluid vuhtii válđin. Dasa lassin ulbmilin lea dorvvastit boazodoalu ja eará luondduealáhusaid hárjeheami sihke kulturbirrasa ja eanadaga ja luonddusuodjaleami. Dasa lassin ulbmilin lea dorvvastit boazodoalu ja eará luondduealáhusaid hárjeheami, kulturbirrasa ja eanadaga suodjaleami sihke luonddusuodjaleami.

Ulbmilin lea válđit vuhtii válđogeainnu 4 ja guovlogeainnu 970 Ohcejogas Njuorggáma guvlui ovddideapmi Jiekjameara manahahkan. Gažaldagas lea riikkaviidosacčat dehálaš riikkaidgaskasaš johtolatmanahat. Turisma ja astoágiggeanu ovddideapmi lea okta plánema vuolggasajiin.

4.4 DEANULEAGI OVDDIDANPLÁNA 2020 ÁSAHAN ULBMILAT

4.4.1 Almmolaš vuolggasajit

Deanuleagi ovddidanplána 2020 meroštallá eavttuid gieldda ja dan ealáhusaid ovddideapmái ja maiddái doaibmaprinsihpaid ja birrasii guoskevaš ravdaeavttuid eanageavaheami plánemii.

Eanageavaheami plánemis guovddáš vuolggasadji lea stivret báikkalašservodatráhkadusa ovdáneami vuohkkasit plánejuvvon vuogi mielede. Dáinna oaivvildit huksema, bálvalus- ja bargosadjeguovlluid ja infrastruktuvrra stivrema eanadaga ja luonddudiliid, kultuvrra ja gieldda ovddideami dáfus bistevaš ja didolaš vuogi mielede.

Ovddidanplánas buktojuvvo ovdan ahte Ohcejoga giliguovddášguovllus guovddáš čoavdinvuloš áššit leat ee.:

- ođđa huksema sajáduhttín dálá giliráhkadussii nu ahte dat čavdu
- gieldateknalaš fierpmádagaid ja ođđa huksema dásseedettolaš oktiiveheapmi
- giligova buoridandoaimmaid meroštallan nu, ahte válđojuvvojtit vuhtii árbevirolaš kulturárvvut
- turismii guoskevaš doaimmaid ja eará doaimmaid - erenoamážit bálvalusaid – vuorrováikkuhusa čielggadeapmi.

Maiddái čoahkkebáikedoaimmaid mán̄ggabealatahttin lea guovddáš vuolggasadjin plánemii. Ohcejoga girkosiidda čoahkkebáikebirrasa lea ráhkadusa beales álkimus viiddidit guovllu eará giliguovddážiid ektui. Birasdilit (duovdagiid sárgosat,

gielddalašteknikhka) dahket vejolažan omd. turismii guoskevaš huksema laktima njuolga oassin čoahkkebáikkis.

Gilibirrasa ja das boðuid sajáiduvvi mätkealáhusbirrasiid ja bieðgoássama gaskkas geahčalit ovddidit johtolatoktavuoðaid bajásdoallama ja plánet dárbbashaš buoridandoaimmaid. Ovdamearkka dihte Girkosiidda ja Njuorggáma gaskasaš geaidnooktavuoða galggašii buoridit vejolašvuodaid mielde. Johtolatdorvvolašvuodai buoridandoaimmat – sihke giliguovddážis ja bieðgosássanguovlluin - leat doaibmarossalasvuodaid garvima dihte dehálačcat ja guovddážis.

Lassáneaddji luopmoviessoássama, čáziid alde vánddardeami, guolástusa jed. sivaid dihte boahtá maiddái fanasjohtolat várra lassánit. Danin dálá sátkkuid galggašii ovddidit ainge ja dárbbu mielde čujuhit vejolaš oðða láttasajii. Dánin mávsolepmosiidda galggašii lágidit bálvalusaid omd. bázahusfuolahusa hárrai.

Ohcejoga gielddaa veahkadat čohkiida jáhkrimis boahtteáiggis eanet ain eanet gille-guovddážiidda ja muhtun muddui smávit giliide. Oppalašlávvaplánemis dása sáhttá ráhkanit. Oðða huksenguovlluid plánemis lea ulbmilin giddet erenoamáš fuompášumi birrasa geasuhussii ja nuppe dáfus dasa, man bures biras laktása dálá giliráhkadusaide.

Giliguovlluin oðða huksenbáikkiid plánedettiin galggašii váldit vuhtii gili árbevirolaš huksenvuogi. Dálá giliráhkadusaide heivvolaš dievasmahttinhuksen čielggaduvvo oppalašlávvaplánema oktavuoðas oppalaš dárkilvuodain nu, ahte oppalašlávvva sáhttá doaibmat vuodðun Ohcejoga giliguovddáža sajádatlávvaplánemii.

Ássanguovlluid leavvama šlumpa miehtá johkalegiid gáddegouovlluid gánnáha caggat. Lunddolaš orošii viggat dakkár dillái ahte dorjojuvvo dálá gilleguovddážiid ja gililágan guovlluid seailun ja ovdáneapmi ássanguovlun. Gienda sahtášii háhkat eatnama guovddáš sajiin aktiivvalaš eanapolitihka áigái oažžuma dihte.

Váldogeaidnofierpmádaga hárrai plánemis bohtet jearaldahkii dálá fierpmádaga ovddidandárbbut ja vejolaš oðða linnjádemiiid čujuheapmi.

Idjadansajiid, johtolagaid, orustansajiid, geainnuid ja turismii váikkuheaddji eará infrastruktuvrra sajáiduvvan stivrejuvvo lávvaplánemii. Guolledoalu hárrai eanageavaheami plánemis galgá váldit vuhtii ee. árbevirolaš guolástanbáikkiid ja daidda johtinvejolašvuða. Maiddái fatnasiid čáhcáiluoitinsajit ja gáttiid orustansajit ja guolástanbáikkiid gaskavuohta turismadoaimmaid sajáiduvvamii leat eanageavaheami plánemis mávssolaš ášsit. Dasa lassin vejolaš guollenállašuhttinlágadusaid guovlovárremiid galgá váldit vuhtii.

Lávvaplánemis váldojuvvoj vuhtii maiddái eanadat ja luondu turismma geasuhus-dahkkin, doaibmabirasin ja birasárvun.

Boazodoalu hárrai plánenbarggus galgá váldit vuhtii doarvái bures njuovahaga ja nállašuhttinlágadusaid guovlovárremiid ja vejolaš bázahusgieðhallama. Bohccuiguin bargojuvvo eanaš meahcceguovlluin johkaleagi olggobealde, ja nuba boazodoallu ii váikkut olus plánenvuloš guovllus. Bákkuid boazoáiddit sáhttet ollit gitta johkaleahkái.

Eará ealáhusaid hárrai eanageavaheami plánemis galgá várret dárbbu mielde guovlluid oðða doaibmabáikkiide. Almmolaš sektora doaimmaid hárrai eanageavaheami plánemis galgá váldit vuhtii vejolaš oðða doaibmasajid dárbbu.

4.4.2 Doibmii guoskevaš avádatollisvuodat ja eanageavahanfitnut

Ohcejoga oassegovllu oppalašlávvalnema hárrái ovddidanplánas deattuhuvvojít čuovvovaš avádatollisvuodat ja eanageavahanfitnut:

Avádatollisvuodat

- Ohcejoga giliguovddáža ovddideapmi ja viidánanguovlluid meroštallan
- Geavu dutkanstašvnna lahkosiid, Badjegeavgjá, Veahčaha ja Ganejávrri ovddideapmi mávssolaš eanadatguovlun
- Eanadat- ja luonduárvvuid vuhtii váldin
- Gáddegovlluid huksenvuoigatvuoda meroštallan

Eanageavaheapmái guoskevaš fitnut / árvalusat

- Gieldateknikhalaš fierpmádagaid viiddideapmi
- Giligova čorgen ja bajiloainnu buorideapmi
- Girkostobuid guovlu UNESCO málmmiárbečuozáhahkan
- Deanu kultur- ja doaibmaguovddášbáikki čielggadeapmi
- Bohccobierggua ja guoli joatkkanállašuhtima ovddideapmi
- Dálveidjadansajiid huksema doarjun
- Láttasajit Deanus ja Ohcejogas
- Mohtorgielkájohtolagaid laktin giliguovddážiidda
- Vejolaš lustavázzinjohtolat Njuorggán – Ohcejohka – Gáregasnjárga

4.4.3 Almmolaš avádagaiide guoski eanageavahanprinsihpat

Doaimmaid ja birrasa dáfus earálágan avádatollislašvuodain dahje guovlluin meroštallo huksenmearri aiddo dan guvlui heivvolaš ja mihtilmas vugiin. Almmolaš vuolggasadjin sáhttá atnit ahte hukset sáhttá eambbo guovlluide, gos lea gielddateknikhalaš fierpmádat dahje guovlluin daid olámmuttus (čoahkkebáikk). Deahthaássama olggobeale guovlluide, mat leat measta luonddudilis, ii sáhte hukset go unnánaš.

Deanuleagi ovddidanplánas ovdanbukton doaibmi birrasa, eanadat- ja luonddudiliid oktiuheiveheadji gáddegovlluid avádatjuohku lea prinsihpalaš ja ráddjemiid dáfus sullii árvvoštallon. Avádat geahčaduvvo dalle go oppalašlávva hábmejuvvo Huksema ja eanadat- ja luonduárvvuid dárkilis oktiuheiveheapmi dahkko oasseoppalašlávaid hábmema áigge. Evttohuvvon eanageavahančovdosiidda váikkuhit olu maid ráddádallamat eanaeaiggádiiguin ja eará oasseebeliiguin.

Dán tabeallas leat ovdanbukton ovddidanplána oppalaš avádatguovdasaš eanageavahanprinsihpat.

AVÁDAT / GUOVLU	OPPALAŠ AVÁDATGUOVDÁSAŠ EANAGEAVAHANPRINSIHPAT
TA Čoahkkebáikkid guovllut	Huksen dahkko nu ahte jo leahkki ráhkodus čavddásmuvvá Doarju bárvvalusaid. Huksen sáhttá leat valjis. Laktojuvvo gielddateknikhalaš fierpmádagaid. Oppalašlávain mearriduvvo oppalašráhkodus. Duohtandahkama várás hábmejuvvo dárbbu mielde sajádatlávva.
AT Unna gililágan guovllut	Huksen lea ráddjejuvvon ja dat vuodđuduuvvá báikki árvvuide. Oppalašlávain meroštallo gokko sáhttá hukset. Huksema várás ráhkaduvvojít njuolggadusat dárbbu mielde.
R, RM Unna turisma- čohkiideamit	Oppalašlávain meroštallo man olu sáhttá hukset. Turismma sierra dárbut, fanasláttasajit, oktasaš guovllut jna. váldojit vuhtii. Huksen stivrejuvvo dihto báikkiide ja dalle sáhttá huksenmearri leat stuorát go dábálačcat.

MA Mávssolaš dahje huksemii rašes eanadatguovllut	Huksen heivehuvvo eanadahkii. Huksejuvvo dušše dan veardde maid eanadat gierdá. Jo huksejuvvon guovlluide doarjaleaddji guovlluin dahje suhkkes guovlluin huksenbeaktluohta lea stuorámus, rabas eanadatguovlluin unnimus.
MUUT Eará guovllut	Dábálaš teknihkalaččat huksemii heivvolaš gáddegouovlluin, main eai leat sierra iešvuodat, huksema mearri lea gaskamearálaš eará guovlluid ektui - ii stuorámus, muhto ii unnimusge.

4.4.4 Oppalaččat gáddehyksema čujuhanprinsihpain

Giliguovddážiid olggobeale gáddegouovlluid várás ráhkaduvvo oppalašlávva nu ahte gáddegouovlluid bieđgoássama huksenlobiid sáhttá mieđihit vuogatvuodalaččat váikkuheaddji oasseoppalašláva vuodul, man gieldda váldestivra dohkkeha. Oasseoppalašláva geahpida sierralobiid gieđahallama ja maiddái gáddegouovlluin eanaeaiggátguovdasaš gáddesajádatlávaid ráhkadandárbbuid.

Oasseoppalašláva dehálamos ulbmilin lea čujuhit gáddeavádaga visttiid, eanáš luopmoviesuid huksenbáikkiid oppalaš meari ja sullii báikki dálloguovdasaččat geahcadettiin.

Huksenvuoigatvuhta gieđahallo dálloguovdasaččat ja huksenvuoigatvuoda sahtta sirdsašit seammá eanaeaiggáda oamastan dáluid gaskka, jos dan bastá oppalašráhkaduslaččat vuoduštit. Figgamuššan lea sirdit huksenvuoigatvuoda seammá eanaeaiggáda eará gáddegouovlluide eret dain guovlluin, mat eai gierdda rievdadusaid luondu ja eanadaga dáfus. Huksenvuoigatvuodaid sirdin ii oaččo goit čuohcat meariheamit ii eanaeaiggádii iige maiddái birrasii.

Huksenvuoigatvuoda čujuheamis giddejuvvo fuomášupmi guovlluid sajádahkii doaibmi oppalašráhkadusa ektui, mo huksen heive birrasii ja nuppe dáfus eanaeaiggádiid ovttaveardásaš gieđahallamii.

Bieđgosássanguovllu luopmoviesuid huksema sajušteamis giddejuvvo fuomášupmi jo leahkki giliguovddážiid doarjumii. Luopmoássama lassin galgashii giliguovddážiid lahka leat maid fásta ássan.

Meannudanvuohkin galgashii leat dat, ahte oasálaččat ja plánejeaddji sahtášedje bargat ovttasrážiid plánenproseassas mielde. Oassálastinmeannudeami oktan ulbmilin lea inspireret guovllu ja olggobeale olbmuid ja doaibmiid plánenvuloš birrasa ja dasa guoski doaimmaid geavatlaš ovddideapmái.

Plánenvuloš guovllu dálá eanageavaheapmi ja luonddudilit ja jo ovdalis ráhkaduvvon čielggadusat ja plánat leat vuodđun oppalašláva ulbmiliid ásaheapmái ja mihttenvuoduide.

4.5 OASSÁLASTINPROSEASSA DAGAHAN BÁIKKÁLAŠ ULBMILAT

Deanuleagi ovddidanplána 2020 dakhama oktavuođas, čakčat 2003 ja dálvit 2004, leat dollojuvvon oasálaččaide moanat ráđđadallandilálašvuodat ja plánenseminarat. Dilálašvuodain kártejedje ee. báikkálaš oainnuid plánenguovllu dálá dilis ja nuppe dáfus ovddidanvejolašvuodain.

Vuorrováikkhuusa bohtosat leat čohkkejuvvon oassin ovddidanplána analysaoassái. Dát oasálaččaid oainnut válđojuvvojít vuhtii oktan vuolggasadžin oasseoppalašláva eanageavaheami plánedettiin.

Ovddidanplána dahkama oktavuođas dollojuvvon oassálastindilálašvuodđain ja oppalašláva dahkanmuttu ráđđadallandilálašvuodđain ja eanaeaiggáidiida dahkojuvvon gulaskuddamis Ohcejoga birrasii guoskevaš báikkalaš vuolggasadžin eanageavaheami ovddidan dihte leat buktojuvvon ovdan ee. čuovvovaš ášit:

- Eanageavahangárvisvuodđaid čoahkkebáikkiin galggašii buoridit ee. nu, ahte dahkojuvvoyit vejolažjan ođđa fitnodatdoaimmat.
- Ohcejohkii lea árvaluvvon alladássáš hotealla.
- Girkosiidda ja Njuorggáma gaskasaš guovllugeainnu baskkášit. Danin johtolatdorvolašvuhta geainnu alde lea váilevaš - ánnas dalle go lossa johtolat deaividá eará johtolaga. Geainnu ráhkadusa galggašii buoridit.
- Deatnogátti geidnui árvalit gokčevaš linnjabiliabálvalusa - omd. sesonjaáiggi turisttaide.
- Cáhcáiluoitin- ja láttasajiid leat evttohan lasi. Dálá sajt eai leat doarvái bures ovdanbuktojuvvon ánnas Deanus.
- Johtolagaid, erenoamážit mohtorgielkájohtolagaid, laktima čoahkkebáikkiide galggašii čoavdit.
- Ohcejoga gieldaguovddáža oktavuhtii dahje dan lahkosiidda árvaluvvo kultur- ja luonddubálggis.
- Birrasa dáfus erenoamáš divrrasin adnojuvvoyit ee. Ohcejoga girku ja girkostobuid guovlu ja Máttajávrri birrasat oppalohkái.
- Oppalašláva dahkan adnojuvvoo dábálaččat dárbbbašlažjan.
- Buorrin beallin adnojuvvoo dat, ahte oppalašláva bokte dálá spiehkastatlohpevieru sáhttá geahpedit ja huksenlobiid sáhttá miedđihit njuolgga oppalašláva vuodđul gielddas.

Ovddidanplána ja dan ollašuhti oppalašlávvaplánema bokte sáhttá doarjut ovdalis logahallon báikkálaččat dehálažjan adnojuvvon áššiid ollašuvvama. Boahttevaš huksema ja eará eanageavaheami sáhttá stivret sihke meari ja kvalitehta dáfus háliiduvvón guvlu - nu ahte válđojuvvojít vuhtii biras- ja kulturárvvut.

4.6 KULTURBIRRASA ÁSAHAN ULBMILAT

4.6.1 Guovllu olbmuid oaivilat

Kultuvrra seailluheami atnet buot sápmelaččat dehálažjan. Oassi sápmelaččain oaivilda ahte kultuvra seailu buoremusat gohan luondduealáhusaid doaibmanvejolašvuodđat bisuhuvvojít nu bures go vejolaš. Oassi sápmelaččain oaivilda fas ahte guovllus sáhttá eallit gohan ealáhusat oppalohkái ovddiduvvoyit ja kultuvra fas seailu go guovllus leat doarvái olu olbmot. (Fitnodatjearahallan, 2003) (Seminárat, 2003/2004)

Máñggat sápmelaččat oaivildit ahte sii eai dárbbbaš heivehit eallimis eaige árbvieruidis olggobealde boahtán olbmuid ássiid dahje turisttaid mielde. Omd. bálvalusaid fállan galgá dáhpáhuvvat sápmelaččaid eavttuid mielde. Turisma nugo earáge ealáhusat galget vuogáiduvvat sámi vieruide iige nuppe gežiid. (Seminavrit, 2003/2004)

Ohcejoga gielda ulbmilin lea nannet gielddaa sajádaga sámi kulturgieldan.

4.6.2 Maid kultuvra mearkkaša plánenbargui

Ohcejoga gielddas sápmelašvuhta čuohcá buot doaimmaide ja dat galgá váldot vuhtii buot plánain ja doaibmabijuin. Sápmelašvuhta ii leat miige sierra áššiid, dat baicce lea buot áššiide gullevaš.

Ovddidanpláanas galgá erenomážit vuhtii váldit kultuvrra ovddideapmái gullevaš árbevieruid ja ulbmiliid ja luondduealáhusaide guoskevaš áššiid. Kultuvrii ja luondduealáhusaide guoski áššit leat vuos jo plánema vuodđu, mii ásaha plánenulbmiliid. Dasa lassin buot doaibmabijuid váikkuhusaid galgá veardádallat dan vuodđul, mo dat čuhcet sámi kultuvrii ja luondduealáhusaide. Galgá omd. veardádallat mo plánat ja doaibmabijut čuhcet sámi kultuvrii vuodđovuoigatvuoda mearkkašumi dáfus. Boazodoalu stuorra mearkkašumi dihte dan berre geahčadit áibbas sierra.

Plánema ulbmilin lea oktiuheivehit ekologalaš, eanadatlaš, kultuvrralaš, sosiálalaš ja ekonomalaš vuolggasajii nu bures go vejolaš. Oasseoppalašláva ulbmilin lea seailluhit ja várjalit plánenvullosaš guovllu birrasa nu ahte das vuhtiiváldojit čuozáhagat ja ollislašvuodat, mat govvidit guovllu luonddu, eanadaga ja kultuvrra (geahča čuokkis 1.7 Kulturbiras).

4.6.3 Birasdikšuma ulbmilat

Birasdikšuma ulbmilin lea duvdilit eret eanageavaheapmái ja birrasii guoski hehttehusaid ja nuppe dáfus deattuhit guovllu árvvuid. Birasdikšumii gullá maid ođđa huksema heiveheapmi huksenárbevirrui, birrasii ja oppalohkái gili bajloaidnimii dahje eanadahkii.

Dá logahallan birasdikšuma oppalaš ulbmiliin:

- Mávssolaš kulturbirrasiid ja čoahkkebáikkiid oktavuhta birastahti eanadahkii galgá bisuhuvvot. Vejolaš dievasmahttinhuksemiin galgá dán guovluin leat várrugas ja dat galgá heivet nu sajádaga, mihtuid, stiilla go báikki dáfusge birrasii.
- Ođđahuksema plánedettiin čoahkkebáikkiid olggobeallái galgá sihkkarastit, ahte čoahkkebáikki ollislašvuoda rádjášuvvanprinsihpat ja gaskavuhta birrasiin ii rievdda menddo olu.
- Kulturbirrasa čábbáseamos beliid eanadaga dáfus ii galgga bilidit ođđahuksemiin. Jos dehálaš visttiid dahje vistejoavkkuid lahka čujuhuvvo huksen, de galgá dát huksen heivet kulturbirrasa čábbáseamos beliiguin oktii nu mihttoláva go stiillage dáfus.
- Mávssolaš kulturbirrasiidda gullevaš gilvvaeatnamat ávžžuhuvvojot bisuhuvvot vejolašvuodaid mielde huksema olggobealde. Bealdduid ja gittiid galggašii boahtteáiggisge dikšut jalges guovlun.
- Jos luonddueanadatduovdagiaidda čujuhuvvo huksen dahje juoga eará doaimmat, (omd. campingvovnnaid báikkit, gohttensajit jna), de galget dát guovllut biddjot nu ahte dat eai oidno joga guvlu. Maiddái johkavieltit ja daid šaddogeardi bisuhuvvojot nuvván. Dán guovluin galgá ordnet dihto čielga johtalansaji gáddái amas ii eana gollat eará sajiin.

4.7 LUONDDUBIRRASA ÁSAHAN ULBMILAT

4.7.1 Almmolaš ášsit

Lávvaplánemis galgá váldit vuhtii lávvaplánenvuloš guovllu ja lahkosiid birasárvvuid. Eanageavahan- ja huksenlága 5 §:s meroštalloit guovlluid geavaheami plánema ulbmilat. Guovlluid geavaheami plánema ulbmilin lea vuorrováikkuhusaid plánemiin ja doarvái buriin váikkuhusaid árvvoštallamiin ovddidit ee. Luonduu máŋggahápmásašvuoda ja eará luondduárvvuid seailuma ja birassuodjaleami ja hehttet birasvahágiid.

Eará luondduárvvuid vuhtii váldima muddejeaddji mávssoleamos riikkasis lágat leat luonddusuodjalanhka, vuovdelähka ja čáhcelähka. Eurohpá Unionnna láhka-mearráusain dehálepmosat leat direktiiva luonddutiippaid ja luonddudilálaš ealliid ja šattuid suodjaleamis ja direktiiva luonddudilálaš lottiid suodjaleamis.

4.7.2 Oppalaš ulbmilat ja ávžžuhusat

Fidnoguovllu luonddubirrasii gullet jogat, johkaduolbadasat ja duoddariid vuolágeaže vieltit. Luonddubirrasa máŋggabealagahttet moanat joganjálmmádagat ja šaddogearddi dáfus eará birrasis spiehkasteaddji guovllut, dego šattolaš rohtogáttit, bávttit ja gálkaguovllut. Luonddubiras lea dábálaččat rašsi ja bahá gollat. Dehálaš oassi luonddubirrasis leat buhtes čázadagat.

Eanageavaheami plánema stivrejít luonddubirrasa hárrái ee. čuovvovaš ášsit:

- Luonddusuodjalanguovllut ja suodjalanprogrammaid čuožáhagat leat guovllut, maidda ii huksejuvvo. Dasa lassin eanageavaheami plánemis galgá dorvastit dáid guovlluid luondduárvvuid seailuma. Nuppiiguin sániiguin lávvačovdosiid galgá dahkat nu, ahte suodjalanguovlluid lahkosiidda eai biddjojuvvo dakkár lávvavárremat, maid ollašuhttin sahttá heajosmahttit suodjalanguovlluid árvvuid. Nuppe dáfus suodjalanguovllut sahttet doarjut ee. guovllu turismadoaimma. Maiddái turismma hárrái galgá goittot doaibmat nu, ahte suodjalanguovlluid luondduárvvut eai hedjon.
- Fidnoguovllus leat mávssolaš luondoollisvuodat, ee. Veahčajoga njálmmádrohtu ja Gistuskáiddi vielteguovllut, main leat ovdamemarka dihte hárvenaš mearkkašahti šattut ja/dahje eallit dahje dat ovddastit máŋggahápmásašvuodaset dáfus mearkkašahti birrasiid. Dasa lassin guovlluide laktásit dávjá eanadatárvvut. Mihtimas čuožáhagat leat johka- ja ájaguorain ja -njálmmádagain, duoddariid bávttiin ja árbebirrasiin. Oasi mávssolaš luondoollisvuodain góannáha guođđit hukseguovlluid olggobeallai, go fas oassái lea vejolaš hukset nu ahte seammás seailluha luondduárvvuid.
- Vuođđočáziide guoská vuođđočáziid bilidangieldu. Vuođđočáhceguovlluin huksema galgá stivret nu, ahte bilidanvárra ii šatta. Huksema ja doaimma galgá stivret lávvamearrádusaiguin. Vuođđočáhceguovllut leat ee. Girkosiidda máttabealde.
- Luonduu raššivuođa ja máŋggahápmásašvuoda dáfus ii galggašii mielas hukset viiddis luonddudilálaš guovlluide. Huksema čohkken dálá huksejuvpon guovlluide ja daid birrasiidda lea luonduu dáfus sávahahti.
- Čázadagaid buhtisvuhta lea guovddáš geasuhusdahkki ja luondduriggodat, mii galgá váldojuvvot vuhtii eanageavaheami plánemis.

4.7.3 Luonduárvvuid vuhtii váldin

Go Ohcejoga oasseoppalašlåvvaguovlu (ee. Badjegeavŋjis, Ohcejoga girkosiida, Geavu dutkanstašuvdna) lea máŋgga dáfus miellagiddevaš ja áidnalunddot guovlu, de dan mihtimasvuodaid galggašii geahčalit seailluhit nu ahte heivehuvvojtit viidáneaddji ja máŋggabealaguvvi olbmodoaimmat nu bures go vejolaš rašis lundai.

Luondočielggadusa vuodul (geahča čuokkis 1.8 Luonddubiras) galgá goittot muhtun muddui ee. Gistuskáiddis, Áibmejoga siste ja njálmmádagas, Bákteváris, Luossagoatneljávrri guovllus, Bađdá johkaleagis ja Luossagoatnila ja Cieskuljoga guovlluin ráddjet ođđa- ja lassehuksema. Erenoamážit galgá ráddjet guovllut geavaheami mealgat eanet go dál, dasgo máinnašuvvon guovllut hábmejit luonddubirrasa dáfus oalle máŋgahápmása ollisvuodaid.

Suohpajoga ja Suohpanjárgga guovllut heivejtit huksemii goabbat bealte geainnu. Anttila – Pekkala guovlu heive maiddái huksemii. Báđoža guovlu lea báikkuid nu ceakkus ahte ii heive ássamii, muhto muhtun muddui heive ee. gáddesoahkevuovdi.

Rišnjárvári oarjjabeale vielti ii heive huksemii ja Rišnjárggas nuorttasdavás geaidnu manná nu lahka Deanu ahte vejolaš huksema galggašii čujuhit geainnu máttabeallái.

Báktevári - Gistuskáiddi guovllus sáhtášii várra čujuhit huksema duottarbeallái geainnu vihkkehallama vuodul ja várrugasat.

Tenoharju – Badje-Jalvvi guovllus galggašii huksema čujuhit duolba soahkevuovdái, mealgadii johkarokkis. Guošnjárgga guvlui sáhttá vehá hukset.

Bađđánjálbmi ja Goahppelašsavu; livčii viehka váttis hukset vilttiid ceakkusvuoda dihte, muhto Goahppelašsavvona maŋjá gitta Osmái gal sáhttá hukset, dasgo guovllu luondu lea viehka dábálaš iige eatnamiid ceakkusvuohage leat heettimin. Gáva ja Gonagasgeađggi gaskasaš guovlu heive bures huksemii.

Gáva ja Gorzáma gaskasaš guovlu ii heive dan ceakkusvuoda dihte huksemii. Dan maŋjá Rátnojohvári nuorttabeale ádjaga ja Áibmejotnjálmmi gaskasaš guovlu heive luonddubirrasa dáfus huksemii, earret moadde spiehkastaga. Áibmejotroggi lea luonddubirrasa dáfus móvssolaš guovlu ja maiddái šilljobirrasiid galggašii guođđit ođđahuksema olggobeallai.

Gárnjárgga guovllus huksema ii leat mihkighe heettimin, beare huksejuvvo geainnu lahkosiidda ja duolba eatnamii. Gárnjársullo galggašii suodjalit. Laitila dálu nuorttabeale vielti lea nu ceakkus ahte dohko ii galggašii čujuhit huksema, luonduárvvut eai goit leat heettimin.

Luosnjársullo nuorttadavábealde vielti lea ceakkus ja doppe lea ee. Cárranansavvona báktevielti, man galggašii geahčalit rájidit lávvi goittot luo-merkemiin.

Ohcejohnjálmmi ja Máttajávrri davágeaži gaskkas eai leat geainnu ja Ohcejoga nuorttabealde stuorra luonduárvvut ja sáttoeanavuođđu heive bures luopmoviessohuksemii. Spiehkastahkan leat Máttaguoikka gáttit, Áilegasá ceakko oarjemáttabeale vuolágeaževielti ja ceakko vielti skuvlla duohken.

Máttajárvri gáđdeguvlui Villebáikki rádjai sáhttá hukset, muhto duovddaárvvuid galggašii erenoamážit gáhttet ee. materiála- ja ivdneválljemiiguin.

Námmájávrái sáhttá hukset gitta Sárel rádjái. Suolójávri ii riekta heive huksemii; nuorttabealde leat coages luovttat, main šaddet dievva čahceštattut, ja oarjjabeale gáddi fas lea viehka ceakkus. Suohpajávrri ládduid Oanehisláddo ja Guhkesláddo galggašii daid luonduárvvuid dáfus guođđit huksema olggobeallái.

Suohpajávrri oarjjabealde geainnu goabbat bealli heive bures huksemii. Jaakkol davábeale njeallje láddo gal baicce galggašii guođđit huksema olggobeallái. Buollánmuotkki davábealde leat gáddehyksemii vuogas guovllut.

Jaakkol-Buođđobogi guovllus leat birrasa dáfus huksemii vuogas guovllut. Spiehkastahkan lea Guorosvuohppi. Maiddái Ohcejoga oarjjabeale gáttis leat huksemii heivvoláš guovllut omd. gaskkas ja huksendohkálaš guovlu ollá gitta Godđunjárgii.

Geavojávrái sáhttá huksema čujuhit Geavonjálmmi dálu guvlui, muhto ii lahka Geavojávrri gátti iige Čársejoga gáddái. Godđunjárgga šilljobirrasii sáhttá hukset. Geavostobu máttabeallai sáhttá čujuhit lassekuksema. Dutkanstašuvnnas máttás Káspernjárgga davábealde gitta Buksalii sáhttá hukset. Rássejoga ja Cieskuljoga sisá ii goittot galggašii hukset dáid guovlluid luonduárvvuid dihte.

Buksaljávrri guovllus sáhttá hukset oarjedavábeale gáddái. Ganešguoika birrasiiddisguin galggašii rájiduvvot goittot luo -merkemiin. Ganešguoikka gáttit ja Ganešjávrri nuorttabealegáddi lea nu ceakkus ja bahá gollat ja lottiid dáfus mágssolaš ahte dohko ii galggašii čujuhit huksema. Ganešjávrái sáhttá buoremusat čujuhit huksema daidda guovlluide, mat leat oarjjabeale gáttis Ganešjávrri gaskkamuttus. Leaibejoga máttabeale guovlu Ohcejoga ja geainnu gaskkas heive luonddubirrasa dáfus huksemii. Ganešjávr gullá gáttiidsuodjalanprógrámma vuollai.

Leaibejoga bajábeale guovllut heivejít luondu dáfus huksemii. Ceakko vielteguvlui Guhkesluobbala ja Vuolit Cuokkajávrri gaskkas ii goittot galggašii hukset dan ceakkusvuoda dihte. Ollel dálu birrasiidda sáhttá hukset ja maiddái Ollelis máttásguvlui. Gorrehaga duovdagat heivejít bures luondu ja bajildushámi dáfus huksemii.

Bajit Cuokkajávrri oarjemáttabeale gáddi lea nu ceakkus ahte dohko ii riekta sáhte hukset. Jávrri nuortadavábeallái gitta Cuokkajárbohkái sáhttá hukset luopmoviesuid. Mierašluobbala bajábeallái sáhttá čujuhit ođđa huksema, muhto ii Mierašguoikkaid birrasiidda.

Mierašjávrri gáttiide ii riekta sáhte hukset daid ceakkusvuoda dihte, muhto luonduárvvut eai leat hehttemin. Dasttán geaidnoguoras gal leat moanat vuogas huksenguovllut: ee. Gárggoláddo davábealde, Gárggoláddo ja Dápmotjávrri guovllut, Gárggoláddo máttabealde geainnu nuorttabealli gitta Rovarinne dállui, Rovarinne guktot bealit gitta Roavvečohkkii ja Roavvečohka máttabealde geainnu guktot bealit. Mierašjávrri máttageahčái, gos lea árbeeanaadat ja muhtun jogaid njálmádagat, ii goittot galggašii čujuhit huksema daid luonduárvvuid dihte.

Veahčajoga njálmádagá guovllus sáhttá huksema čujuhit dálá luopmobálvalusdoaimmaid lahkosiidda, muhto Veahčajohkii bajás guvlui ii galggašii hukset.

Deanuleagis lea don doložis ássan 1-gearddi vuolleqis muorravisttiin, mat leat ivnni dáfus heiven bures birrasii. Visttiid birrasiid plánedettiin galgá áinnas muitit, ahte stohpogieddesitnun ii galggašii geavahit máttashlájaid.

4.8 EANADATČIELGGADUSA ÁSAHAN ULBMILAT

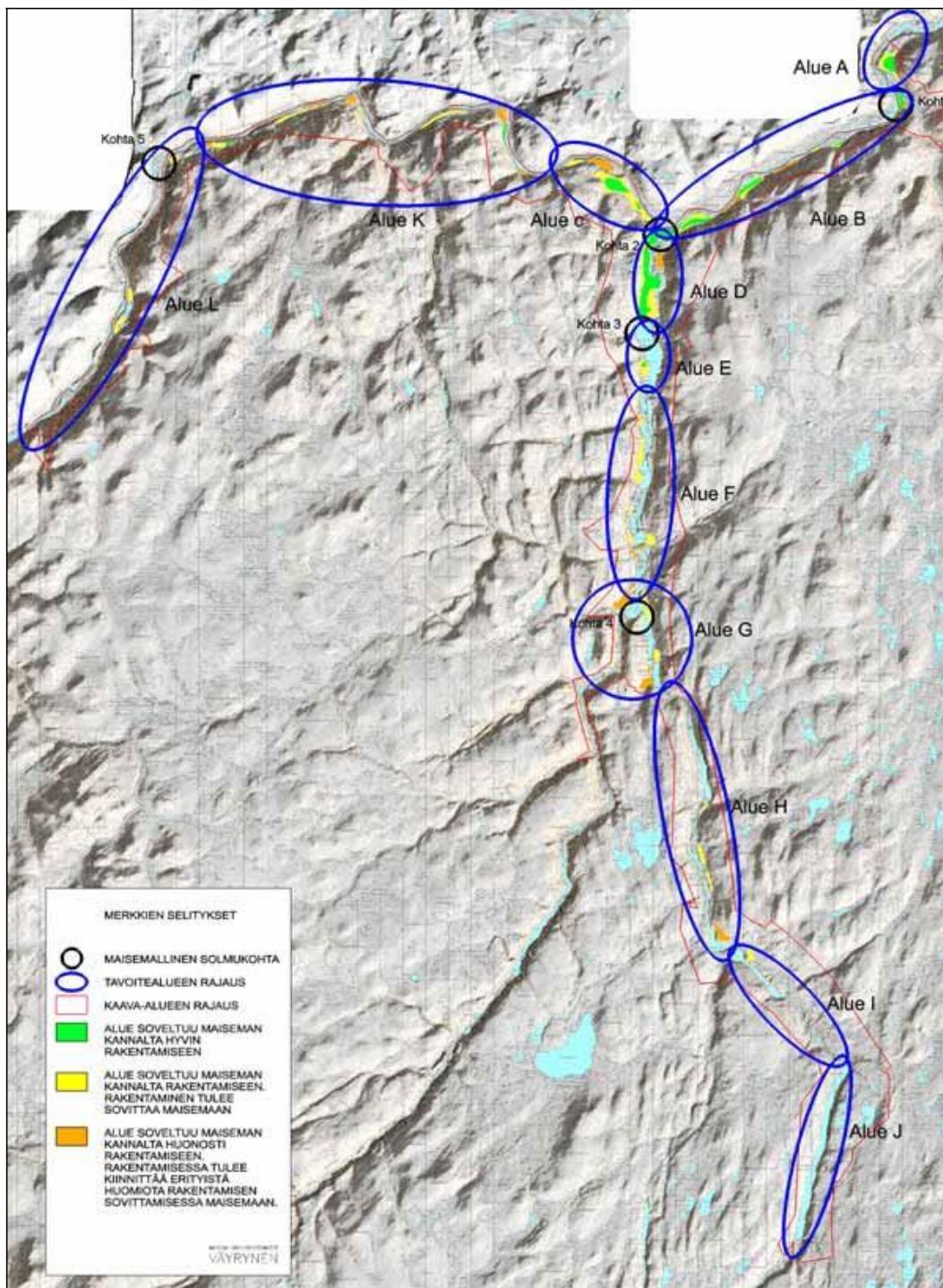
4.8.1 Almmolaš ášsit

Plánenguovllu eanadaga dáfus oppalaš ulbmilin lea stivret eanageavaheami nu, ahte eanageavaheamis váldoiit vuhtii ja deattuhuvvojít plánenguovllu sierralágan (luondu, eanadat, huksen, kultuvra) guovluid mihtilmasuodat ja daid gaskasaš dásseudeaddu; mágssoleamos luonddueanadatguovlluun (dego Badjegeavŋjís) olbmodoaimma vahátlaš váikkuhusat ráddjejuvvojít nu ollu go vejolaš, kulturbirrasiin (dego Girkostobut) gáhttejuvvojít guovllu kulturhistorjjálaš árvvut ja huksgenguovlluun (dego Ohcejoga giliguovddáš) ráhkadus deahtasmahttojuvvo ee. dievasmahttinhuksemiin.

Eanadaga ásahan ulbmiliin geahčalit váldit vuhtii luonddu, kulturhistorjjá ja huksejuvvon birrasa gaskasaš dásseudeattu. Sierra guovlluun geahčalit deattuhit ja seailluhit guovluid mihtilmasuodaid: oktilaš luonddueanadatguovlluun geahčalit ráddjet nu ollu go vejolaš olbmodoaimma váikkuhusa, kulturbirrasiin gáhttejuvvojít guovllu kulturhistorjjálaš árvvut ja huksejuvvon gille- ja čoahkkebáikeguovlluun geahčalit ovddidit geasuheaddji ássanbirrasiid.

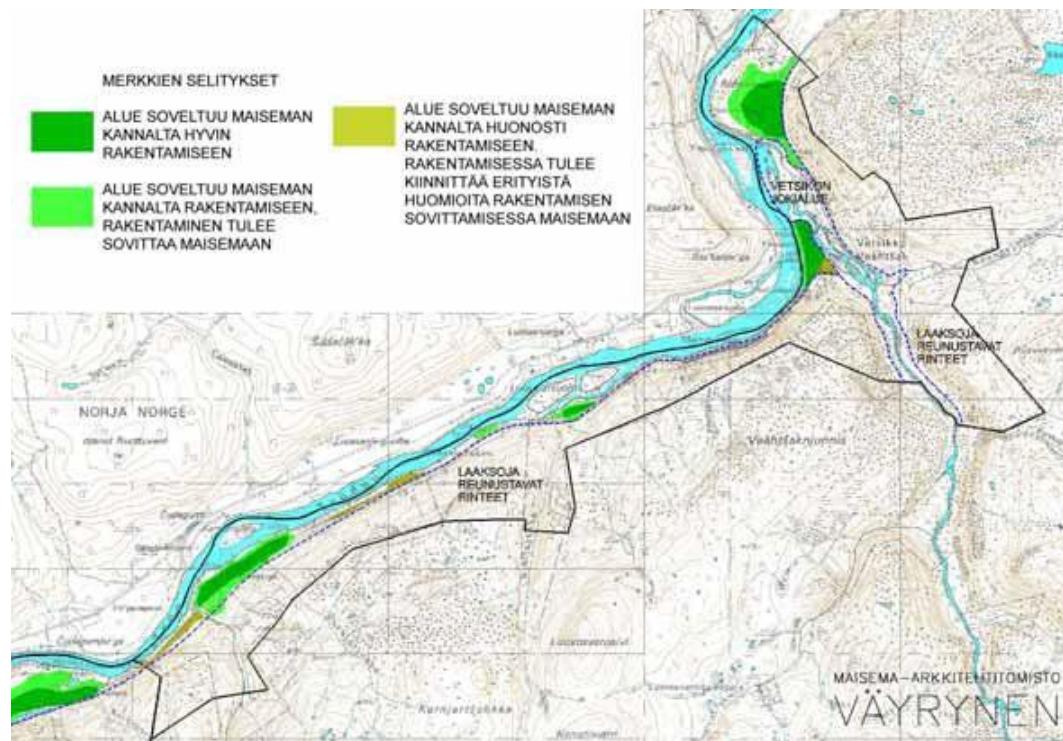
4.8.2 Guorahallan oassegauvlluid mielde

Čuovvovaš govas leat ovdanbuktojuvvon golmmadimenšuvnnalaš vuodđokárttas dat guovllut, maid mielde ulbmilat leat juogaduvvon. Kártii leat merkejuvvon eanadaga dáfus deháleamos čuolbmasajit. Eanadaga dáfus huksemii heivvolaš guovllut leat juogaduvvon golmma sierra luohkkái: eanadahkii bures heivejeaddji guovllut ruonáin, eanadaga vuhtiiváldi huksemii heivvolaš guovllut fiskadiin ja eanadahkii funet heivejeaddji guovllut oránšsain. Loahppaguovllut lávvagauvllus eai heive eanadaga dáfus ođđahuksemii.

Guovlu A

Guovlu A:s Deatnu gávvá máttabeallai čohkiidan dearpmilágan stealli birra. Jearaldagas lea guovllu C lassin lávvaguoovllu stuorámus gáddeavádat Deanu suomabeale gáttis. Stealli bajit gaskaoasit heivejít eanadaga dáfus bures huksemii. Joga gádde- guovlluide huksedettiin galggašii geahčalit seailluhit gáddeavádaga luonddudilis. Stealli ceakko ravddaid badjeoasit leat maiddái eanadaga dáfus rašis guovllut ođđahuuksemii.

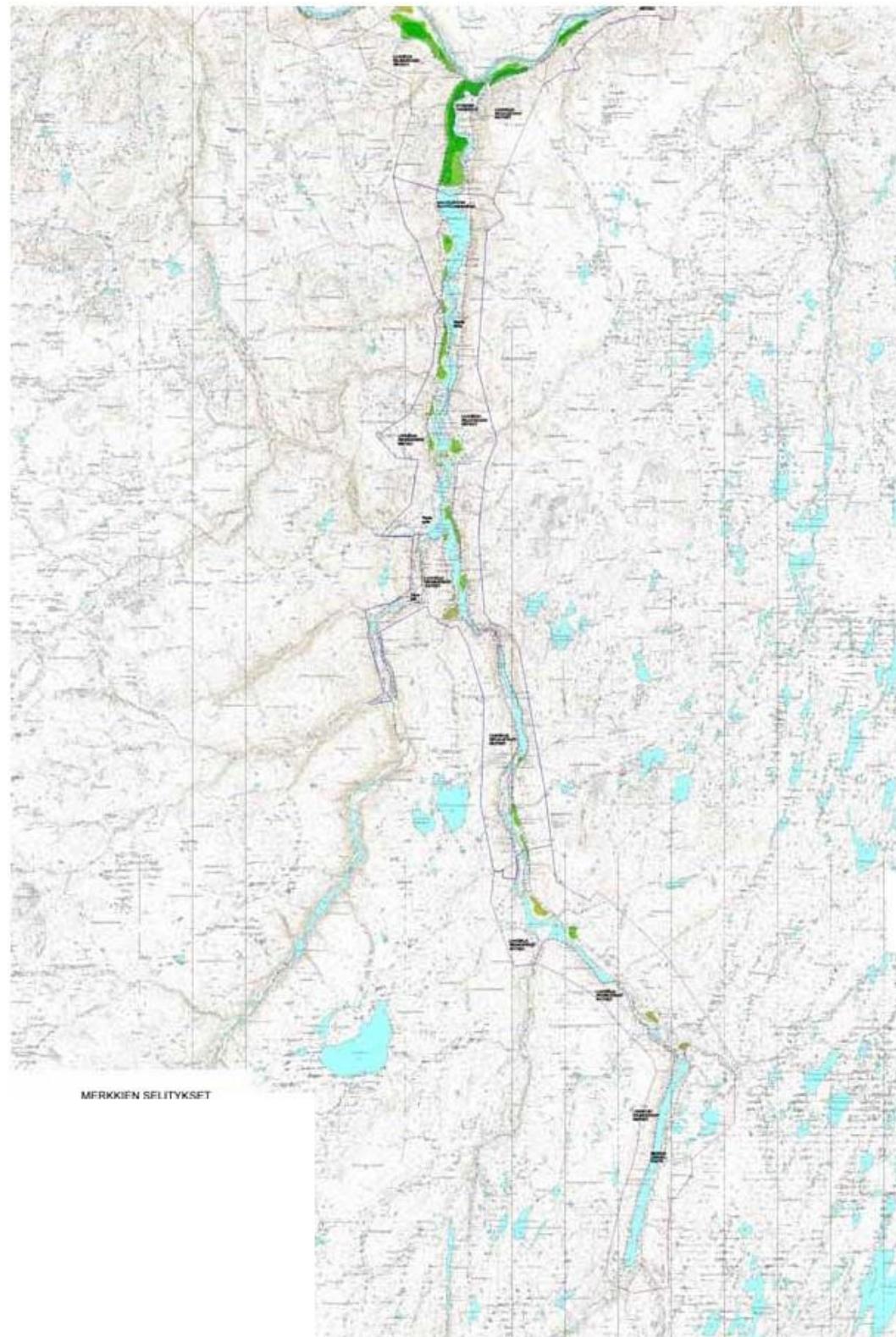
Govva: Detálja Veahčaha buohta

Guovlu B

Guovlu B:a leahki lea njuolggo, sullii 1-2 kilometra govdosaš ja 13 kilometra guhkcosaš njuolggo leahkečohkideapmi, man vuodus Deatnu molkkohallá ja dulbe leagivuođu duovdagiid ja šaddada seammás mihttoláva stuorábun. Njuolggo leahkeáksila goabbat geahčái šaddet eanadaga dáfus čuolbmasađit 1 ja 2, man vel deattuhit gilikágan huksen ja jogaid ovttastuvvansajit. Duolba leahkeossodagas (stuorra mihttolávva) nuppástusat, dego huksen, oidnojít álkit viidát birrasii. Baskkes gáddeossodagaide ii galggašii hukset. Leagivuođđu lea Deanu máttabeale gáttis čielgasit seakkit go davábeale gáttis, ja nuba buorit huksenavádagat šaddet Suoma beallái dušše govddit gáddeavádagaid buohta. Huksen heive buoremusat dálá huksema oktavuhtii. Buoremus huksenguovllut leat Veahčaha gilli ja Ohcejoga girkosiidda oktavuođas leahkki govda gáddeavádagat. Veahčaha guovllus galggašii eanaš hukset Njuorggángeainnu ja joga gaskasaš njárgii iige galggašii šat hukset ođđa visttiid Veahčajoga njálmmádahkii. Veahčaha gilli lea eanadaga dáfus guovddáš ja oinnolaš sajis, ja nuba ii sahte šat jurddašit gokčat dan omd. šaddogeardeavádagain. Jos birastahti gáddeguovllut seilot luonndudulis, de Veahčaha gili oidnoma johkaeanadagas sáhttá ákkastallat. Eanadaga dáfus guovddážis lea ahte visttit ja daid birrasat leat bures huksejuvvon ja dikšojuvvon.

Guovlu C

Ohcejoga girkosiiddas oarjjás lea guovlu, gos Deatnu golgá leagi davveravdda mielde. Suoma beallai lea ná čohkiidan viidásut gáddeavádat, mii heive bures huksemii. Eanadaga dáfus buoremus guovllut leat Ohcejoga girkosiidda beale gáddedearpmi bajit stelliin.

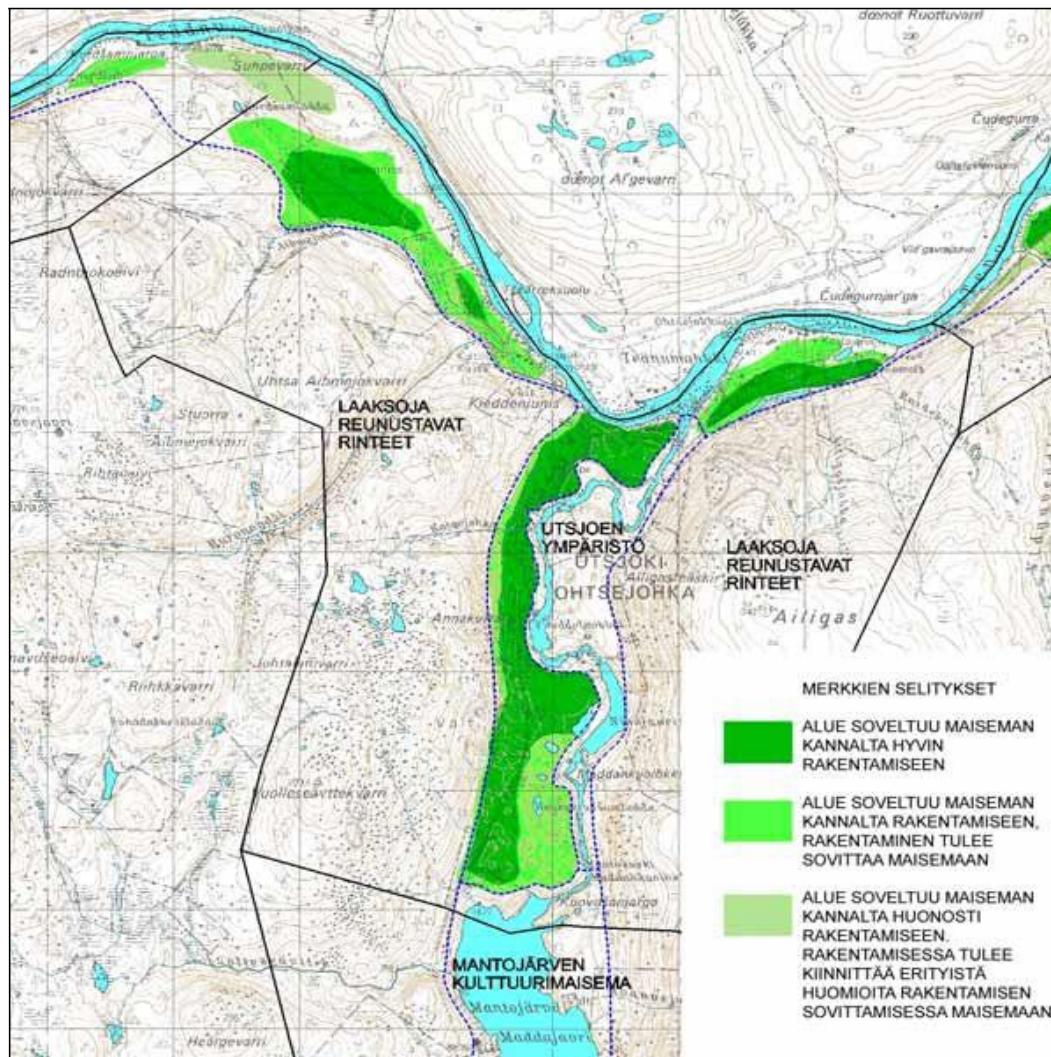
Govva: Ohcejohleagi huksemii heivvolaš guovllut eanadaga dáfus.

Guovlu D

Ohcejoga girkosiidda guovlu Deanuleagis Máttagávrái. Leagi gasku molkkohallá Ohcejohka seakka ja oktilaš johkan. Ohcejoga oarjabealde lea Girkosiidda čoahkkebáikkilágan ássanbáikkit ja nuorttabealli lea seilon luonddudilis huksema olggobéalde. Ohcejoga nuorttabeale gáddái ii galggašii hukset eanadaga ja astoággeanu

dihte ja huksen galggašii čohkkejuvvot joga oarjjabeallái. Buoremusat huksemii heive Girkosiida oktan lahkosiiguin dievasmahtinhuksema hámis. Gilirákadus ja guovllu infrastruktuvra geainnuidisguin ja šalddiidisguin boahktá bures oidnosii Deanu eanadagas. Guovllu dievasmahtinhuksen dáhpáhuvvá guhkás Girkosiidda giligova eavttuiguin. Johkaleahkái galggašii goittot eanaš hukset vuollevis visttiid. Girkosiida sáhttá buot lunddolepmosit viidánit máttásguvlui ja davvin fas sihke bajás ja vulos Deanuleagi. Viidáneapmi ii goittot galggašii ollit Máttajávrri gáddegouvlluide.

Čuovvovaš govas lea detálja Ohcejoga girkosiidda buohta huksehaattivuođaávžuhusain eanadaga dáfus. Ivdneguovlluin leat čujuhuvvon huksemii heivvoláš guovllut. Govas leat maiddái nammaduvvon ja boatkasázuin rájiduvvon eanadatollisvuodat, maid galggašii doallat ollásit huksema olggobealde.

Govva: Detálja Ohcejoga girkosiidda buohta

Guovlu E

Guovllus hui guovddážis lea Máttajávri, mii gokčá leahkeguovllu measta ollásit. Guovllus lea Ohcejoga girku birrasiiddisguin, mas lea riikkaviidosaččat eanadat- ja kulturhistorjjálaš árvu. Danin ođđahuksen dahje eará infrastruktuvrra huksen ii galggašii leat vejolaš, dasgo dakkár geahpeda čuozáhaga kulturhistorjjálaš dahje eanadatárvvu.

Guovllus álgá maiddái riikkaviidosaččat mágssolaš eanadatguovlu ja joatkašuvvá máttás gitta Mierašluobbalii. Eanadaga dihte Máttajávrri gáddegouovlluid galggašii guođđit ođđahuksema olggobeallái, dasgo gáddehuksen váikkuha oppa jávrri eanadahkii. Ohcejoga girku mágssolaš eanadat ii leat duše dan lagašbiras olggobealde geahčadettiin muhto maiddái dat eanadatollisvuhta, mii girku guovllus rahpasa olggosguvlui.

Huksemii vuohkkaseamos guovlu lea boarrásiidsiidda geainnobeale biras dievasmahttinhuksema hámis. Guovllu sáhttá viiddidit máttásguvlui geaidnoguora.

Guovlu F

Guovlu čohkiida smávva ládduin ja jávriin, maid ovttastahttet smávva johkaossodagat ja njavážat. Ohcejohleagi oassin guovlu gullá maiddái riikkaviidosaččat mágssolaš eanadatguvlui Ohcejohleahkái Guovlu lea viehka ovttalágan ja nuppástusat báhcet báikkálažjan. Huksejuvvon guovllut leat eanaš leagi oarjabealde geainnu guvlosažjan. Buođđobogi buohta geaidnu rastilda johkaleagi ja sirdašuvvá dan nuorttabeallái, goas huksenge leavvá goabbat beallái leagi. Guvlui lea buoremus hukset dievasmahttinhuksemin dálá huksema oktavuhtii. Hukset galggašii eanaš Váldogeaidnu 4:a beallái joga.

Buođđobogi buohta ii galggašii hukset ovttaskas visttiid gáddegouovlluide ja hukset galggašii eanaš gililáganin, lávgadin ja vuollegažjan eanaš guovdu dan njárgga, mii lea geainnu rasttildansajis. Čuozáhat lea eanadaga dáfus guovddáš sajis ja gáibida buori plánema. Nubbi huksemii heivvolaš guovlu lea Giđešjoga davábeale guovlu.

Guovlu G

Geavojávrri buohta Ohcejoga njuolggolágan, measta juo ovttalágan leahki suorrana golbman leahkin, mat fas juohkásit uhcit legiide. Eanadaga čuołbmasajis lea Geavu dutkanstašuvdna. Huksemii heivvolaš guovllut leat dievasmahttinhuksema hárrái Godđunjárga ja eará huksejuvvon guovllut Váldogeaidnu 4:a guoras. Joga oarjabealde Geavonjálmme buohta gáddeavádagas lea doarvái sadji huksemii, muhto hukset galggašii doarvái guhkás gáddeavádagas Guovllu sierra sajádat geainnuid ja eará huksejuvvon guovlluid ektui ii oaivvil dan, ahte dat galgá válđojuvvot atnui muhto dás duohko galggašii huksejuvvot ainge eanaš leagi geainnu beallái dego guovllus F.

Guovlu H

Geavojávrri buohta davil boahtti Ohcejohleahki bieđgana. Ohcejohka luoitá Geavojávrái nuorttamus leagi mielde Ganešjávrri bokte. Nuorttamus leahki basku Ohcejoga gáddái gitta, muhto bissu goittot čierjalín ja oktilažjan gitta Cuokkajávrái, gos das earrána Cuoggáleahki. Huksen galggašii bissut guovllus ainge dievasmahttinhuksemin, nu ahte válđojuvvojit vuhtii kulturhistorjjálaš árvvut.

Guovllut I ja J

Vuolit Cuokkajávrri manjá Ohcejohleahki šaddá vuollegeabbon. Johkaleagi ravddat bissot ainge viehka ceakkusin. Johkaleahki bieđgana davil Mierašjávrri lahkonettiin. Mierašjávri deavdá oppa Ohcejohleagi gávcci kilomehtera guhkkodagas. Leagivuođđu báhcá ollásit jávrri vuollái ja leagi ravddat badjánit njuolggá jávrris. Ođđahuksen galggašii leat guovllus luonddustis dievasmahttinhuksen, nu ahte válđojuvvojit vuhtii kulturhistorjjálaš árvvut.

Guovlu K

Guovllus Deatnu manná johkaleagi vuodus, nugo njuolggočiegat koordináhtasystemas sáhttá oaidnit. Deanuleahki basku joga govddun ja gáddeavádagat jávket báikkuid ollásit. Johka molkkohallá baskkes rokkistis, dalle gáddeguvlui šaddá seakka sierragovdosaš gáddestealli, mii báikkuid jávká ollásit.

Guvlui lea uhcán huksejuvvon ja guovlu galggašiige seailluhuvvot luonddudilis ollisvuohantan. Huksen galggašii leat dievasmahttinhuksen dálá huksejuvvon guovlluide, goas sáhttá seailluhit guhkes oktilaš luonddudilálaš johkaossodagaid.

Guovlu L

Deatnu sirdašuvvá guovllu davágeahčen leagi máttabeale ravdii ja jávkada ná suomabeale gáddestealli ja manjelis dat mohkohallá oppa leagi govddun. Deanuleahki nuppástuvvá njuolggočiegat koordináhtasystemas njoidosit gávvaris johkalegiid ráidun. Guovllus leat guhkes huksekeahthes ossodagat. Huksen lea čohkiidan soames huksendohkálaš gáddeguvlui. Guovllus lea uhcán huksejuvvon ja guovllu galggašiige seailluhit luonddudilálaš ollisvuohantan. Huksen galggašii leat dievasmahttinhuksen dálá huksejuvvon guovlluide, dalle sáhttá seailluhit guhkes oktilaš luonddudilálaš johkaossodagaid. Guovllu oarjjabeale ravda gullá riikkaviidosaččat márssolaš eanadatguvlui Deanuleahkái. Ođđahuksenis galgá váldit vuhtii guovllu eanadat- ja kulturhistorjjálaš árvvuid.

Govva: Govas olgeš bealde oidno eanadahkii vuogáiduvvan huksenvuohki ja gurut bealde funet vuogáiduvvi ođđahuksen.

4.8.3 Oppalašulbmilat mat čuhcet eanadahkii

Dása lea biddjon eanadaga vuhtiiváldi eanageavaheami oppalaš stivrenprinsihpat. Daid sáhttá heivehit vejolašvuodžaid mielde oppa plánenguvlui nu lávvaplánemis go maiddái ieš huksema ollašuhtima oktavuođas.

- Eanáš lassihuksen galggašii biddjot dálá čoahkkebáikkiide ja daid ravdagovlluide. Dárbbu mielde ohcat huksema dakkár viiddidanguovlluid, mat leat sullii seammá eanadatavádagas go dálá čoahkkebáikki visttit.
- Čoahkkebáikki ráhkadusa ja gova čavddásmuhttimii berre figgat.

- Čoahkkebáikkiid olggobealde ávžžuhuvvo hukset dohko, gosa lea huksejuvvon ovddežis.
- Oktilaš luonddueanadagaid bisuheapmi lea sávahahtti.
- Heanđgo várrevilttiide ja alážiidda ja johkarokkiide, mat leat heanđgo gáddestelliid vilttiid gaskkas, ii galgaašii hukset ollege. Dát guovllut leat rašit luondo- ja eanadatráhkadusaset bealis. Nuppe dáfus dáidda guovlluide ii leat árbevirolaččat huksejuvvon. Árbevirolaččat lávejtit hukset johkarokki gáddeduolbadasaide.
- Árbevirolaš eanadatráhkadusaid seailluheami doarju ođđahuksema sajusteapmi seammá allodakhii go maid visttit lagaš kulturbirrasiinge ja čoahkkebáikkiin leat.
- Váldoprinsihppa: huksenheivvolaš guovllut leat dábálaččat dat guovllut, main eana állana eanemustá 12 %, spiehkastagas 12 – 20 %. Eambbo go 20 % állanemiin huksen lea dábálaččat teknihkalaččat váttis ja rihkku sakka luonddubirrasa.

4.9 ULBMILIID DÁRKISTEAPMI JAGI 2012

4.9.1 Gieldda mihttomearit

Ohcejohka beaggá sápmelašvuodas, rájáid rasttildeaddji ealáhusdoaimmas, áidnalunndot kultur- ja luondoturismabálvalusain ja luondduealáhusain. Eanaheavaheami mihttomearrin lea heivehit ekologalaš, eanadagaide laktáseaddji, kultuvrralaš ja ekonomalaš vuolggasajiid nu bures go vejolaš ja seammás seailluhit birrasa, mii doarju guovllu eallinvieruid. Mihttomearrin lea oažžut vuogatvuodaváikkuheaddji oasseoppalašláva, mii stivre eanageavaheami.

Ulbmilin lea ráhkadir vuogatvuodaváikkuheaddji Ohcejoga oasseguovllu oasseoppalašláva dan láhkái, ahte dan vuodul sáhttá mieđihit huksenlobiid sajádatlívva- ja gáddesjádatlív vaguovlluid olggobeale gáddeguovlluin. Ovddit lávvaproseassa áigge ráhkaduvvon lávvamateriála (2003–2007) geavahuvvo plánema vuolggamateriálan.

Ulbmilin lea dutkat huksenvuoigatvuoda sajstanvejolašvuodaid stáhta eatnamiidda ja divvut lávvamearrádusaid ruossalasvuodaid. Ulbmilin lea ollislaš čoavddus, mii dorvvasta stánddalaččat guvlu boahtti huksensajiid meari ja báikki. Dasa lassin barggus válđojuvvo vuhtii seammá áigge jođus leahkki Ohcejohnjálmmi gili sajádatlava áiggi dássái bidjan ja viiddideapmi ja dan barggus vejolaččat ovdan boahtti oasseoppalašláva dárkkálnuhtima dárbbut. Lágafámolaš ja vuogatvuodaváikkuheaddji oasseoppalašláva dahká vejolažžan guovllu geasuuhannávcca ja ealáhusaid ovddideami nu, ahte guovllu sierrasárgosat ja árvvit sihke árbevirolaš ealáhusaid hárjeheami sáhttá váldit vuhtii ja dorvvastit boahttevuodas.

4.9.2 Eanagoddeláva mihttomearit

Lappi eanagoddeplána 2030 mihttomearrin lea Lappi ássiidlogu ja bargosajiid lasiheapmi. Mihttomeari eaktuda oasseoppalašlávas dan ahte dat dahká ođđa bargosajiid ja ássama vejolažžan.

Davvi-Lappi eanagoddelávvamearrádusa mielde Jiekjameara oalli ovddiduvvo riikkaidgaskasaš johtolatmanahahkan, man eanageavaheamis galgá válđit vuhtii erenomážit johtolaga njuovžilvuoda ja dorvvolašvuoda, johtolat- ja turismabálvalusaid, johtolatbirrasa kvalitehta ja maiddái luondu-, eanadat- ja kulturbirasárvvuid. Dasa lassin

galgá váldit vuhtii sihke geainnu, energija- ja diehtojohtolatjohtasiid várás várrejuvvon sajiid ja maid ráddjehusaid eará eanageavaheapmái.

Deatnogátti ja oassái Ohcejohgátti galgá ovddidit sihke turismaguovddážiid, dálonguovloturismma, bálvalusaid ja geinnodagaid vuogálaš ollislašvuohtan nu ahte dat doibmet ovttas guovllu váldogeavahanulbmiliiguin.

Oasseoppalašlávvaguvvllus leat kulturbiras-, eanadat- ja maiddái luonduárvvut ja geainnut, geinnodagat, virkkosmahttin- ja turismabáikkit, ee. Badjegeavgná riikkaidgaskasaččat dehálaš virkkosmahttinguolástanbáiki. Gáttiin galgá dorvvastit johtinvejolašvuoda.

Čoahkkebáikái galgá sajáidahttit nu olu go fal vejolaš dakkár bálvalusaid, main ávkašuvvet buot čoahkkebáikki ja maid eará lagaš guovllu ássit. Dáinna lágiin dorvvastuvvo dat ahte olbmot sáhttet geavahit bálvalusaid buot johtolatneavvuiquin.

Dulve-, doddjon- ja fierranvárraguovlluid galgá merket oppalaš- ja sajádatlávain guovlun dahje huksenráddjehussan. Huksenbáikkiid ii oaččo plánet dakkár báikkiide, gos lea dulve-, doddjon- dahje fierranvárra.

Boazodoalu ja eará luondduealáhusaid guovlluidegeavahuslaš doaibman- ja ovddidanvejolašvuodaaid galgá dorvvastit. Meahccedoalu, lavdnjedoalu, turismadoaimmaid ja luopmoássama plánedettiin galgá váldit vuhtii boazodoalu dáfus dehálaš guovlluid. Stáhta eatnamiidda ja boazodollui váikkuheaddji doaimmaid plánedettiin galgá ráđđádallat gažaldatvuloš bálgosa ovddasteddjiiguin.

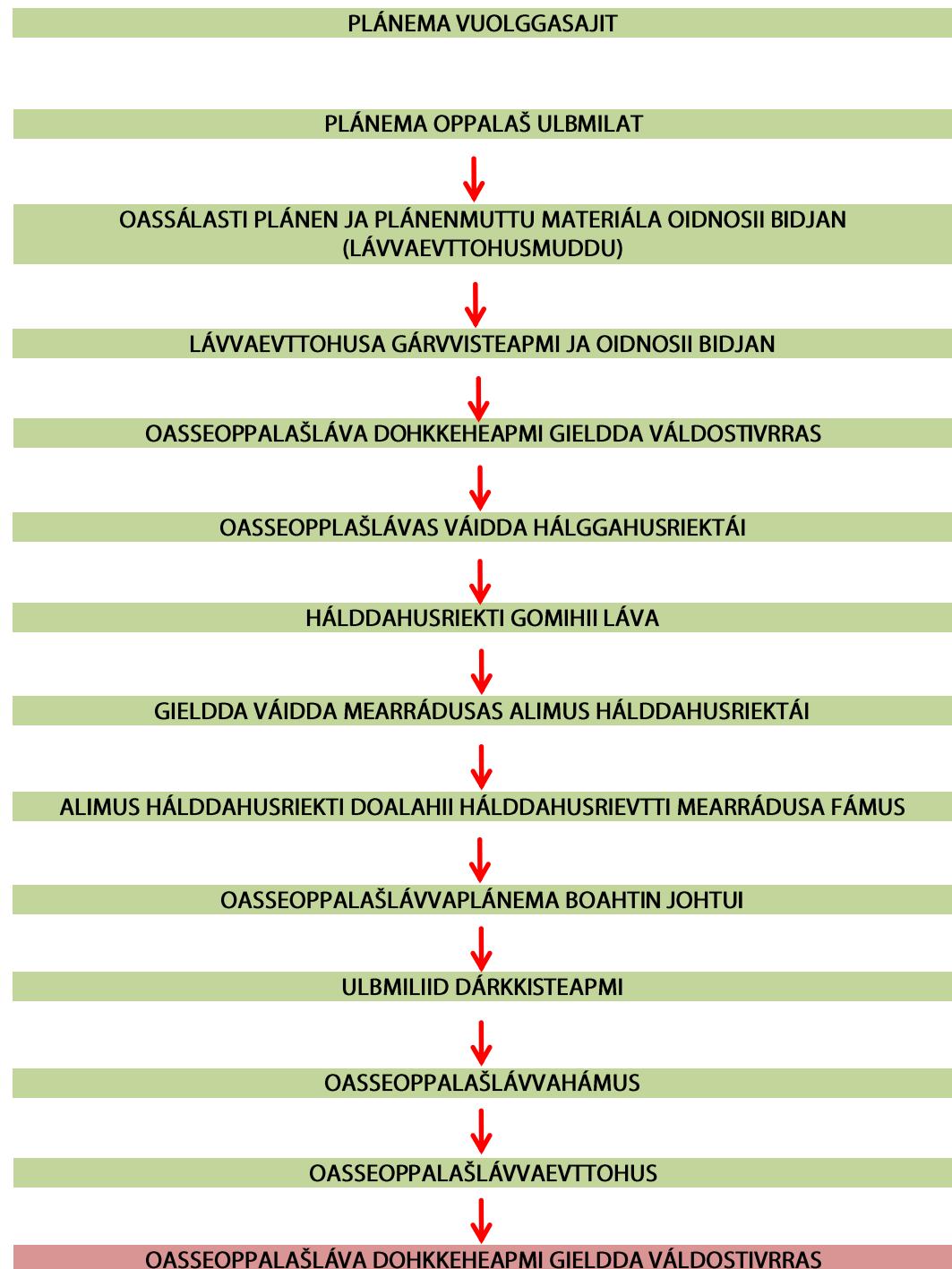
Ráhkkanusaid dahje eará stuorra ráhkkanusaid ii galgga plánet hearkkes eanadatguovlluide, dego baskkes njárggaide, mutkkiide dahje gátteguovlluid bolnniide.

5. OASSÁLASTIN JA OVTTASBARGU

Vulobealde leat oppalašlávvaproseassa váldomuttut.

Lávvaproseassa váldomuttut (ruonán dássáš ja ruoksadin joatkkamuttut)

5.1.1 Oasálaččat

Osolaččat leat guovllu eanaoamasteaddjit ja dat, geaid ássamii, bargui dahje eará dillái bargguvuloš lávva sahttá mearkkašahti ollu váikkuhit. Dasa lassin osolaččat leat dat virgeolbmot ja servošat, geaid doaibmasuorggi lávas gieđahallat. Osolaččain lea vuogatvuhta váldit oasi láva válmmaštallamii, árvvoštallat dan váikkuhusaid ja cealkit lávas iežaset oaivila (EHL 62 §).

Dárkilabbot osolaččat leat válddahallon Oassálastin- ja árvvoštallanplánas, mii lea čuovusin.

5.1.2 Johtui boahtin ja plánemii guoski mearrádusat

Alimus hálddahusrievtti mearrádusa maŋjá Ohcejoga gieldda váldostivra dagai lávvaráhkadanmearrádusa 30.9.2011 § 56 Ohcejoga oassegouvllu oasseoppalašláva ráhkadeami várás. Lávva bođii johtui teknalaš lávdegotti mearrádusain 30.3.2012 § 41 ja das gulahuvvui 12.4.2012.

Teknalaš lávdegoddi lea gieđahallan lávvii merkenlhákái stáhta huksensajiid sajádaga 14.12.2012 § 139.

Gieldda váldostivra gieđahalai lávvahápmosa 11.2.2014 § 22. Lávvahámus lei oaidninlhákai 19.2.2014 – 20.3.2014. Lávvaráhkadanbargojoavku lea gieđahallan lávii laktáseaddji áššiid 11.11.2015, 20.9.2016, 15.11.2016 ja 20.12.2017.

Lávvabargojoavku lea gieđahallan lávvavttohusa 27.2.2018. Gielddaráđđehus gieđahalai lávvaevttohusa 20.4.2018 § 57. Lávvaevttohus lei oaidninlhákai 9.5.-8.6.2018.

Dohkkeheapmi: Gielddaráđđehus 11.3.2019 § 44, Gielddastivra 20.05.2019 § 14.

Davvi-Suoma hálddahusriekti gomihii 21.10.2021 oasseoppalašláva dohkkehanmearrádusa Girkosiidda turismabálvalusaid viidodaga RM-3 oasil. Seammás fámuhevve viidodahkii merkejuvvon geinnodagat, suddjejuvvon huksenčuozáhat Syrjälä (SR, 6 / SR-1, 77) sihke vuovdelágas oaivvilduvvon erenoomáš dehalaš eallinbiras / čáhcelágas oaivvilduvvon rotti (luo).

5.1.3 Oassálastin ja vuorrováikkuhanmeannudeamit

Teknalaš lávdegoddi gieđahalai oassálastin- ja árvvoštallanplána 30.3.2012 § 41 ja bijai dan oaidninlhákai 12.4.–2.5.2012 gaskasaš áigái.

Láva válmmaštallanmuttus dollojuvvui buohkaide rabas álbmotdilálašvuhta 29.10.2013, gos buktojuvvui ovdan álgolávvahámus.

Lávvahápmosis bohte 11 cealkámuša ja 42 oaivila. Sihke máhcahagas ja addojuvvon västádusain lea čállojuvvon čoahkkáigeassu, ja dat lea čilgehusa čuovusin. Lávvahámus lea dárkkistuvvon ee. bodnečáziid suodjaleami, luondo- ja kulturárvvuide laktáseaddji merkejumiid, boazodoalloguovllu iešguđet huksenbákki ja ovttaskas giddodagaid huksenbákkiid sajádaga dáfus. Máttadállocielggadusas fuomášuvvon feaillaid dihte ovttaskas giddodagain lea divvon huksensajiid meari. Dasa lassin leat váldojuvvon vuhtii earret eará ođđa turismafidnut guovddážis gieldda mearrádusaid mielde.

Meahciráđđehusain ja bálgosiiguin leat ráđđadallan 28.5.2014.

Lávvaevttohusas bohte 14 cealkámuša ja 40 muittuhusa. Gielda lea addán vuodustallon västädusa cealkámušaid ja muittuhusaid guođđiide. Cealkámušaid geažil evttohussii leat dahkkojuvvon dárkkistemit čilgehussii ee. mii guoská riikkaviidosaš guovlluidgeavahan-ulbmiliid ođasmahttimii, eanagottelávvii sihke lasihuvvui bodnečáziid váikkuhus-árvvoštallan sierranas čielggadusa mielde. Dološbázahusaid dieđut beaiváduvvojedje ja luondusuodjalanguovluid ráját dárkkistuvvojedje. Huksemii guoski mearrádusat dárkkistuvvojedje ee. geardelogu ja huksenvuogi buohta. Bázahusčáziid gieđahallamii guoski mearrádusat dahkkojedje oppalašhápmái sihkumiin eret njuolggó čujuhemiid dihito ásahussii. Aiddostahttojuvvui M-1, MU-1 ja MY-1 -viidodagaid guoski mearrádusa eanadatbargolohpegáibádusa buohta. Mearrádusain sihkojuvvojedje dulkonrávvagat huksenlohpemanahallamii. Rievdaduvvui kirkosiidda nuortadavi bealde RM -mátkkoš-teaibálvalusaid guovllut RM-2 ja RM-3 -mátkkošteaibálvalusaid guovlun. Dan lassin dahkkojedje smávva sirdimat muhtun huksensajiide.

Muittuhusaid geažil lávas sihkojuvvui eret ollásit Deatalaš guolástanguovlu -merken. Dasa lassin dahkkojedje dárkkisteamit ee. ovttat huksenbáikkiid sajiide, geavahan-ulbmiliidda ja viidotatrójáide, lasihuvvui mearrádusain eret báhcán AL-1 -merken. Girko-siiddas Luossa máttabeallái máhcahuvvui RM-viidodat, mii ovddit láva gieđahallamis (2007-2012) lei merkejuvvon guovddášdoaimmaid viidodahkan.

Sihkojuvvui sr-1 sadji 9, Áibmejohka / Áimájoki, (ássan), dasgo visti lea álggós hukse-juvvon gaskaboddosažžan ja dasa leat dahkkojuvvon manjá viiddideamit sihke divvumat, maid oktavuođas olghápmi lea muhttašuvvan ja das vuhttojít hámit mángga stiillas, iige dat gehččojuvvo leat álgoálgosaš huksenjagi ovddasteaddji visti.

Dohkkeheapmi: gielldaráđđehus 11.3.2019 § 44, giellastivra 20.05.2019 § 14.

5.1.4 Eiseválddiid ovttasbargu

Álggahanmuttu eiseválderáđđadallan lea dollojuvvon 12.6.2012. Álggahanmuttu virgeoapmahašágastallan lea dollojuvvon 12.6.2012. Hápmosa čájeheami manjá EJB-guovddážiin leat dollojuvvon bargošiehtadallamat 5.11.2014, 27.8.2015 ja 21.11.2017 sihke 29.10.2018.

6. OPPALAŠLÁVA VÁLDDAHALLAN

6.1 OPPALAŠ RÁHKADUS

Oppalašlávvačovdosa guovddáš vuodđun lea Deanuleagi ovddidanplána 2020 ja das meroštallojuvvon doaimmaide ja birrasii guoski avádatollisvuodat ja dáidda čujuhuvvon eanageavaheami stivrejeaddji almmolaš plánenprinsihpat.

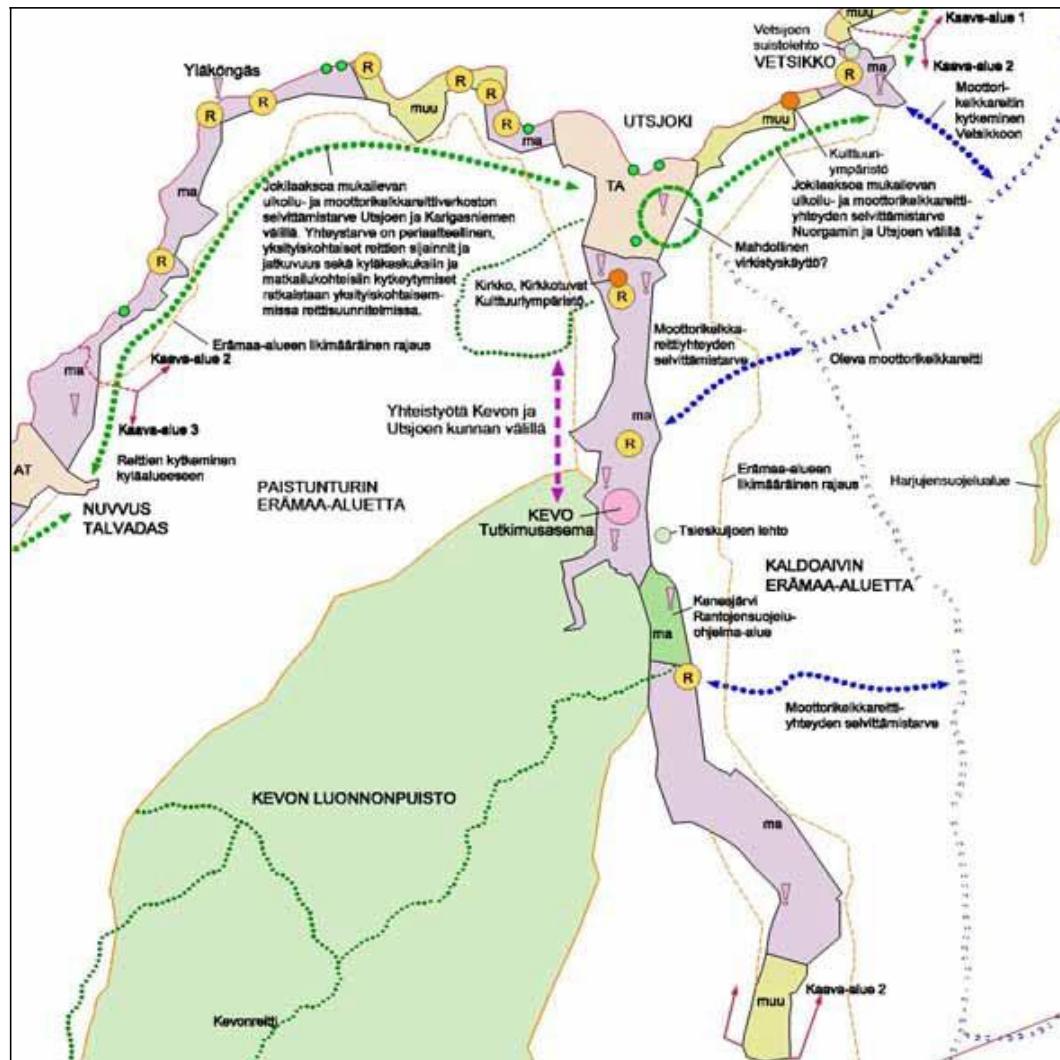
Ohcejoga oassegouovllu ollislaš ráhkadus boahtá čuovvovaš ovddidanplána gávn nahuvvón doaimmaid ja birrasa dáfus sierralunddot oasseollisvuodain:

- Ohcejoga giliguovddáš
- Veahčat - mánggaárvosaš luondo-, eanadat-, kultur- ja turismaollisvuohta
- Badjegeavgná mánggaárvosaš luondo-, eanadat- ja turismaollisvuohta
- Girku, girkostobut kulturbiras
- Geavu dutkanstašuvdna ja oktavuođat Geavu bálgái
- Ganejávrri gáttiidsuodjalanprográmmaguovlu

- Máŋggat smávvaviidosaš (čuoggálágan) turismačuožáhagat
- Deanu ja Ohcejoga eará leahkeguovllut

Doaimmaide ja birrasii guoski iešvuodaid dovdan ja dáid doarjun guđege oasseguvliu buoremusat heivejeaddji eanageavaheami guovlovárremiin veahkeha plánenguovllu ovddideami birrasa dáfus máŋggaárvosaš ollisvuohant.

Ulbumilin spesifiserejuvvon lávvamerkemiiguin ja -guovlovárremiiguin lea ee. heivehit huksenvuoigatvuodaid meari ja dan sajušteami báikkálaš birrasii. Huksema sajuštanákkat ja huksenvuoigatvuodat leat sierraláganat birrasa ja visttiid geavahanulbmila mielde.

Govva: Avádatollisvuodat ja guorahallama vuollásáš doaibmabijut Ohcejoga oasseguovllus Deanuleagi ovddidanplána 2020 mielde.

6.2 MIHTTENPRINSIHPAT

6.2.1 Ovddidanpláanas čuovvu vuolggasajit

Deanuleagi ovddidanpláanas 2020 lea árvvoštallojuvvon man láhkai oppalašlávvi biddjojuvvon guovlluid huksema mearri boahtá ollislaččat rievdat. Almmolaš vuolggasadji lea, ahte jagis 2004 gitta jahkái 2020 ássanvistesajiid mearri lassána fámolaččamusat giliguovddášguovlluin. Ođđa huksensajit bohtet Deanuleagi buot giliguovddážiidda. Go válđá vuhtii ássiidlogu de odđa ássansajiid árvvoštallat lassánit eanemusat Njuorggáma ja Gáregasnjárgga giliguovddážiin Ođđa, eandalii turismma ja eará fitnodatdoaimma veahkeheaddji, luopmovisttiid huksen boahtá buot giliguovddážiidda.

OHCEJOGA GIELDA DEANULEAGI OVDDIDANPLÁNA	Oasseoppalašlávvaguovlluide gullevaš giliguovddášguovllut Njuorggán, Ohcejohka, Gáregasnjárga	Oasseoppalašlávvaguovlluide gullevaš giliguovddážiid olggobeale guovllut		
Dálá-/ulbmildilli	v.2004	v.2020	v.2004	v.2020
Ássanvistebáikkit (AO)	s.300	s.400	s.170	s.200
Luopmovisttiid huksenbáikkit (RA)	s.100	s.200	s.350	s.800

Fitnodagaid idjadansajiid huksenbáikkit leat tabeallas RA -čuozadagain oktan oassin. Dálá dilis badjel bealli idjadankapasitehtas lea giliguovddážiid olggobealde. Boahttevuodas fitnodagaid idjadankapasitehta stuorrun lea fámoleabbo giliguovddášguovlluin go daid olggobealde.

Ovddidanpláana mielde Ohcejoga gielddas leat ráhkkanan idjadanfitnodagaid kapasitehta stuorumii guovtgeardásazjan jagi 2004 rájes jahkái 2020.

6.2.2 Ohcejoga giliguovddáš

Deanuleagi ovddidanpláana 2020 mielde giliguovddášguovlluin galgá ráhkkanit sihke birrajahkásaš ássan- ja luopmohuksema lassáneapmái Giliguovddášguovlluin galgá ovddidanpláana mielde ráhkkanit buohkanassii sullii 100 ássanvistebáikki lasáhussii. Dán mielde Ohcejoga giliguovddášguovllus galgá eanageavaheamis ráhkkanit unnimustá 30–40 odđa ássanvistebáikái. Ássama lassin eanageavaheamis galgá ráhkkanit maiddái turismadoaimmaid ja eará ealáhusaid máŋggabealagin šaddamii ja lassáneapmái

Vuolggasadji lea, ahte Ohcejogas lassekuksema luondu lea dakkár, ahte dat čavddásmahttá giliráhkadusa. Čavddásmahtti ja muhtun muddui deahsteaddji huksen lea ákkastallon maiddái gieldateknikhalaš fierpmádagaid ávkkástallama dáfus. Dárbbu mielde fierpmádagat ordnejuvvojt ja viiddiduvvojt.

Dálá sajádatlávvaguovllus leat friija huksengouvllut (AP, AR, AO) s. 30 ássanvistái. Dáid sajádat lea válđooassái giliguovddáža mättaoassái gullevaš muhtin muddui huksejuvvon ássanguovllus ja gohttenbáikki davábeale guovlluin. Gárvásit sajádatlávvi merkejuvvon huksekeahthes guovlu lea maiddái earret eará Hotealla Luossajohka lahkosiin, dát guovlu heive turisma- /fitnodathuksemii.

Gárvásit sajádatlávvi merkejuvvon guovlluid lassin maiddái giliguovddáža ravdaguovlluid giligova čavddásmahttin lassehuksemiin lea ákkastallojuvvon. Ná jearaldahkii bohtet lagamustá Tenola - Niemel stealli (Njuorggáma guvlui) sihke nuppe sajis Áibmejoga birrasa (Gáregasnjárgga guvlui) dievasmahttinhuksen dáláš dili mielde ássan- ja turismavisttiid hámis. Dáidda guovlluide sáhttá dahkat ođđa huksenguovlluid s. 10 - 15 ássanvistá ja s. 20 turisma- ja / dahje luopmovistá.

Omd. guovlluid lassin Ohcejoga giliguovddáš lea árvaluvvon viiddiduvvot dan máttabealde gitta Máttajávrri davágeahčai. Dán guovllus fitnodat- ja bargobáikedoaimmat sáhttet boahtit maiddái váldogeainnu (vg. 4) guoraide. Muhtun muddui guvlui sáhttá hukset maiddái dievasmahti ássanbáikkiid (s. 10 ássanvistti várás) Máttajávrri dálá ássanbáikkiid oktavuhtii. Ohcejoga giliguovddáža oppalašláva ollašuhtti ovttaskas áššiid eanageavaheapmi čovdojuvvo sajádatlávain.

6.2.3 Gáddegouovllut

Gáddehyksenvuoigatvuoda vuoiggalaš meroštallamis lea geavahuvvon ng. máttadálloprinsihpa. Máttadálu meroštallama vuodđoágodahkan geavahuvvo jahki 1969, goas gáddelávvaláhka bođii fápmui.

Máttadálloguorahallamis lea čielggaduvvon dat álgoálgoraš dálut, mat guovllus ledje duon áigge.

Máttadálloprinsihpa čuovodettiin juhkojuvvo mihttenorbmavuogádaga mielde boahttevaš huksenvuoigatvuhta gv. máttadálu álgoálgoraš gáddesárgá vuodđul. Máttadálu ođđa huksenbáikkiid mearri oažu go geahpeda gv. máttadálu ollislaš huksenvuoigatvuodas jo huksejuvvon ja juhkojuvvon sihke huksenlobi ožzon huksenbáikkiid.

Huksema mearis válđo vuhtii doaimmalačcat ja birrasa dáfus earálunddot avádatollisvuodđaid/-guovlluid iešvuođat. Huksemii heivetmeahttun gáddegouovlluun ii leat huksenvuoigatvuhta.

Vuolábeale tabeallas oidnojit ovddidanplána vuohkáš almmolaš avádatguovdasaš eanageavahanprinsihpat ja daidda Ohcejoga oassegouovllus oppalašlávvalaplánemis heivehuvvon mihttenvuodustusat.

Tabealla. Avádatguovdasaš almmolaš eanageavahanprinsihpat ja avádagaiide heivehuvvi gáddehyksema mihttenvuodustusat.

AVÁDAT / GUOVLU	ALMMOLAŠ AVÁDATGUOVDASAŠ EANAGEAVAHANPRINSIHPAT	GÁDDEGOVLLU VUODĐOMIHTTEN Huksenbáikkiid mearri nuppástuhtton johkagáddesárggis-km guovdu
TA Giliguovddášguovllut	Huksen ollašuhtto dáláš huksema čavddásmahttimiin. Doarju bálvalusaaid. Huksema mearri sáhttá leat valljámus. Laktojuvvo gieldateknikhalaš fierpmádagaiide. Ollislaš ráhkadus čovdojuvvo oppalašlávain. Dárbbu mielde ollašuhtima dahkko sajádatlávva	Huksen ollašuhtto gilirähkadusa eavttuiguin ja čavddásmahttimiin ja deahtistemiin dálá ráhkadusa.

AT Smávva giliguovllut	Govttolaš huksen heivehuvvo giliárvvuide. Oppalašláva vuodul čovdojuvvorit huksenbáikkit. Dárbbu mielde huksema várás addojuvvorit rávvagat.	5-6
R, RM Smávva turismačoahkkeguovllut	Oppalašlávain čovdojuvvorit huksema ollslaš mearri. Válđo vuhtii turismma sierradárbbut, gáddáiboahtinbáikkit, oktasašguovllut jna. Figgajuvvorit čoahkkeguovlluide, dalle huksema mearri sáhttá leat stuorát go dábálaččat.	4-6
MA Mávssolaš dahje huksemii hearkkes eanadatguovllut	Huksen heivehuvvo eanadahkii. Eanadaga gierdannákca mearrida huksema meari. Dálá huksemii dorvasteaddji dahje suojisguovlluin huksenbeaktilvuhta lea valljimus, jalges eanadatguovlluin unnimus.	1-3
MUUT Eará guovllut	Sierrasárgosiid haga leahkki dábálaččain teknihkalaččat huksemii heivvolas gáddeguovlluin huksema mearri lea gaskamearalaš eará guovlluid ektui - ii valljimus iige maiddái unnimusge.	3-5
Ovttaskasdási huksenmearit ja -guovllut meroštaljojuvvorit plánenmuttus lávvaplánejeaddji, eanaoamasteaddji ja eará intreassadáfuid gaskka ráđđadallamin.		

6.2.4 Giliguovddáža olggobeale gáddegouovllut

Giliguovddáža olggobeale guovllut leat plánejuvvon ulbmilásahallamis čuovvu almmolaš avádatguovdasaš prinsihpaid mielde. Gáddegouovlluin leat geavahan ovddit čuoggás ovdanbuktojuvvon avádadatguovdasaš mihttenuođustusaid. Mihttenuođustusaid čuovvu huksenbáikkit leat sajádaga mielde čujuhuvvon luopmovisttiid (RA) dahje ássanvisttiid (AO) huksema várás .

Gáddeavádahkii boahtti huksenbáikkiid leat geahčalan sajuštit joavkuide nu, ahte oktilaš ja nu viiddis go vejolaš frija gáddegouovllut bázášedje doarvái ovdalís máinnašuvvon dárkuhusaide. Oasseoppalašlávva lea gárvistuvvon nu, ahte huksenlobiid giliguovddážiid olggobeale ja oasseoppalašlávva čuovvu huksenbáikkiide sáhttá mieđihit njuolga oasseoppalašlávva vuodul. Gáddeavádagain huksenbáikkit leat gávnahnahuvvon leat ovtačilgolaš guovlovárremiin.

Gáddehuksenvuoigatuhta lea meroštaljojuvvon ng. máttadáluid ja eanaoamastanovttadagaid vuodul. Eanageavaheapmáí guoski čovdosiid leat dáid guovlluin dahkan oppalašlávva ulbmilásahammi vuodul. Plánenbarggu áigge leat doallan eanaoamasteaddjiide oaivvilduvvon ráđđadallandilášvuodaid.

Jagis 2012 álgghahuvvon oasseoppalašlávva ođđasit gieđahallama várás Meahciráđđehus evttohii iežas oamastan eatnamiin guovlluid, maidda stáhtii čujuhanlákai huksensajiid sajusteapmi dutkojuvvorsi. Dahkkon čielggademiid vuodul heivvolas sajiide čujuhuvvojedje oktiibuot 26 huksensaji.

Oasseoppalašlávva stivre huksema lassin maiddái eará eanageavaheami, dego turismadoaimmaid, astoággeguovlluid ja olgolihkadeami bálgáid sajušteami. Huksemis luovusin báhcán gáddegouovllut bálvalit ee. almmolaš gáddáiboahrima ja vánddardeami.

Gáddegouovlluid oppalašlávvaevttohusa čuovvu huksenbáikkit, heivehuvvon gáddesárgá guhkkodahkii, leat ovdanbukton vulobeale tabeallas.

GILIGUOVDDÁŽA OLGOBEALE GÁDDEGUOVLLUID HUKSEN			
OHCEJOGA OASSEGUOVLU	HUKSENBÁIKKIT ST.	NUPPÁSTUHTTON GÁDDESÁRGGIS - KM	BEAKTILVUOHTA ST./KM
DÁLÁ DILLI	s. 320	s. 150	2.1
LÁVVADILLI	s. 506	s.150	3.4

6.2.5 Girkosiida

Áibmejohkii, Tenolai ja Máttajávrri davviosiide lea evttohusmuttus ráhkaduvvon mihtten, man mielde huksenbáikkit leat merkejuvvon lávvakártii. Merkejuvvon huksenbáikkiide lea vejolaš mieđihit huksenlobi njuolga vuogatvuodaváikkheaddji oasseoppalašláva vuodul.

Mihttenprinsihpat:

Mihtten lea teorehtalaš eanemushuksenvuoigatvuhta. Dat mearkkaša dan ahte huksenvuoigatvuoda geavaheapmi eaktuda ahte bálstá/eanasajis lea doarvái olu huksendohkálaš duktasadji. Dán várás galgá váldit vuhtii dulveráddjehusaid, eanadaga, luondu- ja birasdiliid, johtinoktavuođaid, čahcefuelahusa lágideapmi, oppalašláva eanageavahanmihttomeriid. Gielddas ii leat buhtadusgeatnegasvuhta, jos lávvaguvlui ii sáhte sajáduhttitt mihttejuvvon huksenvuoigatvuoda.

Olles guovllus geavahuvvo gáddenorbman 6 rehkenastojuvvon huksenbáikki/km. Gáddin, mii mihttejuvvo, geavahuvvo njulgejuvvon gáddi, nappo gáddi mas smávva mohkit ja njárggat leat sihkojuvvon eret ja omd. mihtiduvvon dušše njárgga máatta.

Lagasdahkkit eai váldojuvvo vuhtii nuppástuhttimis. Huksenvuoigatvuhta rehkenastojuvvo ovta desimálain.

Viidotatnorbman geavahuvvo olles guovllus 1 ha / 1 huksenbáiki. Nappo nu ahte 0,2000 ha - 1 ha addá ovta huksenbáikki ja dán manjá juohke 1 ha addá lassebáikki. Desimálat 0,45 jorbejuvvojit bajásguvlui.

Máttadálloágodat lea 01.01.1960. Máttadállodulkojupmi geavahuvvo dárkkisteami várás, dain dáluin/bálsttán, main lea mihttema mielde geavakeahes huksenvuoigatvuhta eanet go ovta huksenovttadaga veardde.

Jos bálstá/dállu lea huksejuvvon, de mihttejuvvon huksenvuoigatvuhta guoská unnimustá juo huksejuvvon dili, vaikko mihttenárvvoštallan čujuhivččiige uhcit huksenbáikkiid meari.

6.3 GUOVLOVÁRREMAT

6.3.1 Ássanguovllut ja luopmoviessoguovllut

Oasseoppalašlávvaguvvillus buot, sihke dálá ja plánejuvvon, ássanguovllut leat bearášdállo- ja ráidodálloguovllut. Oasseoppalašlávas leat geavahan čuovvovaš ássanguovlluide guoskevaš guovlovárrenmerkejumiid.

AP Smávvavisttiid ássanguovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon sierrasmávvadáluid ja ráidodáluid huksemii. Guovlovárrenmerkejumi leat geavahan giliguovddášguovllus, gosa dakkko sajádatlátvva.

AO Sierrasmávvavisteguovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon sierrasmávvavisttiid huksemii. Huksenbáikái oažju hukset ovta dahje guovtti lanjadaga ássanvistti lassin ovta sierra sávnni ja dárbbašlaš smávvvalágan dálloodoallo- ja buvttadanvisttiid nu, ahte visttiid oktiirehkenaston geardeviidodat lea eanemustá 300 g-m^2 . Ássanvistti geardeviidodat oažju leat eanemustá 200 g-m^2 . Huksenbáikki viidodat galgá leat giliguovddášguovllus uhcimustá 2000 m^2 ja giliguovddáža olggobeale guovlluin uhcimustá 3000 m^2 .

Dánna lávvamerkejumiin leat čujuhan giliguovddáža olggobeale ovttaskas bearádáluid huksenbáikkiid.

AO-1 Boazodáluid ássanguovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon boazodáluid ássanhuksemii. Guvlui oažju hukset boazodoalu ja dasa heivvolaš oalgeealáhusaid várás ássan-, buvttadan- ja dálloodoallovisttiid nu, ahte visttiid oktiirehkenaston geardeviidodat lea uhcimustá 500 g-m^2 . Ássanvisttiid (eanemustá 2 ássanvistti) geardeviidodat oažju leat oktiibuot eanemustá 250 g-m^2 . Odda huksenbáikki viidodat galgá leat uhcimustá 5000 m^2 .

AL Ássan-, fidno- ja doaimmahatvisttiid guovlu.

Guvlui oažju hukset eanemustá II-gearddi ássan-, fidno- ja doaimmahatvisttiid, nu ahte mange geavahanulbmila ossodat okto ii oačo mannat badjel 2/3 oasi huksenbáikki oppalašhuksenvuoigatvuodas. Huksenbáikki huksenvuoigatvuohta lea eanemustá 15 % guovllu viidodagas.

Ohcejoga giliguovddášguovllus leat čujuhan guovlovárremiid dánna merkejumiin - dakkár guovlluin, main lea jo maiddái ássanhuksen. Guovlluin lea lobálaš ássanvistehuksema lassin gilibirrasii heivvolaš omd. giliássama bálvaleaddji smávvvalundosaš fitnodatdoaibma. Sajádatláva ráhkadeami vuloš guovlluin sajádatlávas meroštaljoit guovlluid dárkilut ollašuhtinvuođđojurdagat.

AL-1 Ássan- fitnodat- ja doaimmahatvisttiid guovlu

Kirkosiiddas, Ohcejohgeainnu oarjjabeale AL-1-guovllu huksensajit leat merkejuvvon lávvakárttas. Dán viidodahkii oažju bidjat eanemustá II-geardásaš ássan-, fitnodat- ja doaimmahatvisttiid dan láhkai, ahte man ge geavahanulbmila ossodat okto ii mana badjel 2/3 oasi huksenbáikki olleshuksenvuoigatvuodas. Huksenbáikki huksenvuoigatvuohta lea eanemustá 25% huksenbáikki viidodagas.

RA Luopmoássanguovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon luopmoviesuid huksemii. Huksenbáikái oažju hukset ovta luopmoviesu, sávnni ja dárbbašlaš dálloodoallovisttiid nu, ahte visttiid oktiirehkenaston geardeviidodat lea eanemustá 120 g-m^2 , jos lávvakártái ii leat sierra merkejuvvon eará. Huksenbáikki viidodat galgá leat uhcimustá 3000 m^2 .

RA-1 Luopmoássanguovlu, mii boahť eanadaga dáfus hearkkes guvlui

Guovlu lea oaivvilduvvon luopmoviesuid huksemii. Huksenbáikái oažju hukset ovta luopmoviesu ja dárbašlaš dálloodoallovisttiid nu, ahte visttiid oktiirehkenaston geardeviidodat lea eanemustá 80 g-m^2 . Huksenbáikki viidotat galgá leat uhcimustá 3000 m^2 .

RA-2 Jiekŋabuođđo-, dulve- ja / dahje erošuvdnaguvlui sajuštuvi luopmovisteguovlu

Visttiid, mat leat dán guovllus, oažju ordnet. Huksenlobi gáibideaddji doaibmabijuide ii oaččo álgit.

Oppalašlávas lea gávnahuvvon plánenguovllus Deanujoga gáddegguovllus dálá luopmovisttiid huksenbáikkit sihke avádat- ja máttadáluid guorahallamiid vuodul meroštallojuvvon odđa vejolaš huksenbáikkit.

6.3.2 Bálvalan- ja bargosadjeguovllut

Oasseoppalašlávas leat geavahuvvon bálvalusaid ja bargosadjeguovlluid birra čuovvovaš lávvamerkemát.

C Guovddášdoaimmaid guovlu

Dán guovlovárremis leat čujuhuvvon Ohcejoga giliguovddáža dálá gápvistebáikkit oktan vejolaš viiddidanguovlluigui.

P Bálvalusaid ja hálddahusa guovlu

Dáinna guovlovárremiin lea čujuhuvvon meahcceividostohpu giliguovddážis Gáregasnjárgii manni geainnu guoras ja lassin sajádatláva mielede bálvalusaid guovlu lea Ohcejoga nuortagáttis, Njuorggángeaidnoguoras.

PY Almmolaš bálvalusaid ja hálddahusa guovlu

Oasseoppalašlávvaguovllus dálá almmolaš bálvalanbáikkit - gielddadállu, skuvla, vuojadanhálla, dearvasvuodastašuvdna, rádjegozáhus, searvegoddedállu, RKTL - leat oppalašlávas merkejuvvon PY -merkemiin.

YK Almmolaš bálvalusaid ja hálddahusa guovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon Ohcejoga girku.

TP Bargosadjeguovlu

Guovlovárremis leat čujuhuvvon Ohcejoga giliguovllu dálá bargosadjebáikkit.

TV Vuorkáguovlu

Guovlovárremiin lea čujuhuvvon TVL:a vuorkáguovlu Njuorggámii manni geainnu guoras, viiddiduvvon guovlu Ohcejohgeaidnoguoras girkosiidda máttaoasis ja Geavu guovllus Meahciráđđehusa vuorkáguovlu.

RM Turismabálvalusaid guovlu

Huksenbáikki huksenvuoigatvuohta lea eanemustá 10 % guovllu viidodagas, jos guovllu huksenvuoigatvuoda ollislaš mearri ii leat almmuhuvvon sierra huksenvuoigatvuoda govvideaddji lohkun.

RM-1 Turismabálvalusaid guovlu, gos oažu maiddái ássat

Ássanhuksema ossodat oažu leat eanemustá goalmádas guovllu ollislaš huksenvuoigatvuodas.

Turismabálvalusaid (RM, RM-1) guovlun ovddiduvvojtit ja viiddiduvvojtit dálá turismaguovllut dego Dánsejoga, Badjegeavgnjá, Osmá, Gáva, Junttejoga, Veahčaha, Geavostobu ja Ganešstobu guovllut. Turismadoaimmaid sáhttá ollašuhttit maiddái ee. Riđunjárgga ja Leaibejoga guovlluin.

Ohcejoga giliguovddášguovllus hotealla Luossa Johka lahkosiin giliráhkadusa sáhttá čavdudit nu, ahte dohko huksejuvvojtit lasi turismabálvalusat. Seammaláhkai Tenola birrasiin sáhttá ovddidit dálá turistafitnodagaid ja ođđa turismaguovlovárremiid.

RM-2 Boazoturismaguovlu, gos mátkkošteibálvalusaid lassin oažu ollašuhttit MU-1 guovlomearrádusain oaivvilduvvon huksema ja doaibmama.

Merkemiin lea čujuhuvvon turismabálvalusaid guovlu Áiteguolbanis, Deanugeainnu máttabealde.

RM-3 Turismabálvalusaid guovlu

Kirkosiidda nuortadavi beale turismabálvalusaid guovllu huksenvuoigatvuota meroštallojuvvo sajádatlávain.

RL Gohtensadji

Dáinna lávvemerkein lea čujuhuvvon dálá gohtensadji Ohcejoga giliguovddášguovllus.

6.3.3 Astoáiggeguovllut

Oasseoppalašlávas leat geavahuvvon čuovvovaš astoáiggeguovlomerkemat.

VL Lagašastoáiggeguovlu

Ohcejoga giliguovllus sierra eanageavahanhámiid gaskasaš guovllut leat eanaš čujuhuvvon lagašastoáiggeguovlun. Dát guovllut doibmet maiddái giliguovllu lunddolaš ruonasoktavuohtan.

VL/s-1 Lagašastoáiggeguovlu, gos leat birasárvvut

Guovllu geavaheamis galgá váldit vuhtii joganjálmmi márssolašvuoda guliid oalgejohkii goargnjuma dáfus.

VU Valástallan- ja astoáiggebálvalusaid guovlu

Ohcejoga skuvllaaid valástallangieddi lea čujuhuvvon dáinna lávvamerkein.

VV Vuojadangáddegouovlu

Ohcejoga giliguovddášguovllu vuojadangáddi Nisojávrri gáttis lea čujuhuvvon dánna guovlovárremiin.

VR Vánddardan- ja olgunlihkadanguovlu

Eanageavahan- ja huksenlága 43.2 § vuodul mearriduvvo, ahte dán guvlui oažju hukset visttiid ja rusttegiid duše vánddardeami ja eará almmolaš astoággeanu várás. Visstiid, rusttegiid ja fanasgeavahanbáikkiid ii oaččo hukset gáddešattogearddi ja čázi gaskasaš viiodahkii dakkár nubbái gullevaš guollebivddus geavahuvvon buođuid dahje firpmiid buohta, mat doarjalit gáddái, iige dakkár bivdosiid vuolábeallai 50 mehtera lagabui. Guovllu eanadatgova ja birasárvvuid seailluheapmái galgá giddet erenoamáš fuopmášumi.

Giliguovddášguovlluin gv. merkejumiin leat čujuhan guovlluid Badje-Jalvvi gáddelávvagouovllus.

6.3.4 Luonddusuodjalanguovllut- ja čuozáhagat

Luondoárvvut leat váldon vuhtii oppalašlávas huksenguovlluid sajušteamis ja čujuhemiin gávnnahuvvon luondoárvvuid earálagan lávvamerkejumiin.

Dárkilet čuozáhatgovvideamit gávdnojit luondočielggadusoasis čuoggás 3.8.

Oasseoppalašlávas leat luondo- ja eanadatárvvuid mielde geavahan čuovvovaš lávvamerkejumiid:

SL Luonddusuodjalanguovlu

Luonddusuodjalanlága vuodul ráfáidahtton dahje ráfáidahttit jurddašuvvon guovlu, man ollašuhttá stáhta.

- Veahčajoga njálmmádatrohtu
- Geavu álggogeazi ja Geavojávrri lahkosiid natura-guovllut
- Ganešjávrri gáttiidsuodjalanprográmma vuollásaš guovlu
- Dat oassi Bášduoddara meahcceguovllus, mii cáhká Mierašjávrri máttageahčai

Natura 2000 -fierpmádahkii gullevaš guovlu

Doaimmat guovllus eai oaččo fuonidit čuozáhaga árvvuid.

- Mierašluobbala gieddi
- Veahčajoga njálmmádatrohtu
- Geavu álggogeazi ja Geavojávrri lahkosiid natura-guovllut

rso Gáttiidsuodjalanprográmma gullevaš guovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon gáttiidsuodjalanprográmmii gullevaš guovllut.

s-1 Luonddusuodjalanlága vuodul suodjalanlákái guovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon luonddusuodjalanlágain suodjaluvvon ja ráfáidahtton šlájaid šaddanbáikkit ja eallinbirrasat.

Ráfáidahtton dahje luondodirektiiva IV šlädja. Guovllu luonduárvvuid ii oaččo dagahit vára vuollái dahje heajudit. Johtima stivremii galgá giddet fuopmášumi nu, ahte gollan dán báikkiin ii lassán liiggás.

Iuo Luonddu máŋggabealatvuodoa dáfus earenomáš dehálaš guovlu

Guovllut leat luonddusuodjalan- ja meahccelága mielde erenoamáš dehálaš guovllut. Guovllus ii galgga hárjehit dakkár doaimmaid, mat sáhttet uhkidit gávnナhuvvon luondoárvvuid seailuma.

Lávvaávžuhus:

Birrasa dillái čuohcci doaimmain galgá giddet fuopmášumi dasa, ahte guovllu luondoárvvuid ii galgga átit iige heajudit.

Čuovvovaš čuozáhagat leat čujuhuvvon Luo -merkemiin:

- Gistuskáiddi guovlu
- Reatkágieddi gielddadálu guoras
- Gárnjársuolu ja Luosnjársullot
- Ganešjávrri oarjjabeale heaŋggu
- Stáhta eatnamat Ganešguoigáttis
- Ganešjávrri viesttarbealli geaidnoguoras Ganešguoika-Ganešláttu
- Mierašjávrri máttageaži árbebiotohpa
- Mierašluobbala árbebiotohpa
- Buksal árbebiotohpa
- Cieskuljoga lávvaguoillus dat guovllut, mat leat joga vuolágeahčen
- Buollánmuotkki njárgageaži árbebiotohpa
- Veahčanjárgeaži árbebiotohpa
- Geavu álggogeaži luonddudilálaš sáttogáttit
- Sáttogáddi Máttašjávrri boares boarrásiidsiidda lahkosiin
- Sáttogáddi Mierašjávrri oarjedavágeahčen

ge Mávssolaš buolžaguovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon Lappi buolžžaid máŋggabealat geavaheami dutkamii gullevaš riikkaviidosaččat márssolaš buolžžat. sihke Buollanjárgga (Vuolit Cuokkajávrri buolžanjárga) riikkaviidosaččat márssolaš buolžža. Lassin merkemiin lea čujuhuvvon Puksaljávri -Leaibejohka oasseoppalašlávvaguoillus suodjalanguovllus rikkaviidosaččat márssolaš juovva Ganešguoikka viestarbealde (dovddaldat KIVI-19-181).

6.3.5 Birassuodjaleapmi

Pv Dehálaš dahje čáhcehákamii heivvolaš bodnečáhceguovlu

Lávas leat čujuhuvvon I ja II-luohká bodnečáhceguovllut.

Lávvamearrádusa mielde:

Guovllus galgá giddet erenoamáš fuopmášumi bodnečázi suodjaleapmai.

Guovllus huksema ja eará eanageavaheami sáhttet ráddjet čáhcelága 3 logu 2 § mielđášaš bodnečázi kvlalitehta, meari ja anolašvuodoa heajudeami guoski čáhceekonomijafidnu lobálašvuohta (bodnečázi nuppástuhttingieldu) ja maiddái birassuodjalanlága 16 § (eanavuođu bilidangieldu) ja 17 § (bodnečázi bilidangieldu).

Guovllus lea kemikálaid ja bodnečázi dáfus vahátlaš bázahusaid vurken gildojuvvon. Bodnečáhcemuovllus lea gildojuvvon mirkkuid vurken sihke bensiidnastašuvnna vuođđudeapmi.

Buot lihtiid, mat leat dárkuhuvvon boaldámušaide dahje bodnečázi láhkái váralaš eará ávdnasiidda, galgá bidjat visttiid sisá dahje eatnama ala gokčojuvvon čáhcejeahkki suodjeáldásii, man geassu galgá leat stuorát go vurkejuvvon olju eanemusmearri. Ráhkadusaid galgá plánet dakkárin, ahte lihtiid deahtisvuoda sáhttá jámma dárkut.

Bázahusčáziid njammásahttin eanavuđđui lea gildojuvvon.

Huksema, rávarokkiid goaivuma ja eanaroggama galgá dahkat nu ahte dat eai váikkut bodnečázi kvalitehtii dahje dagat bissovaš nuppástusaid bodnečázi čázeoaivvi allodahkii. Huksen ii oaččo dagahit bodnečázi vahátlaš golgama.

Bázahusčáhcembohcciid galgá ráhkadit deahtisin nu ahte bázahusčázit eai beasa eanavuđđui.

Erenoamážit lahka čáhceváldinsajiid almmolaš geainnu viidodahkan oaivvilduvvon johtolatluottaid ja daid njejahagaid sihke gáhtaguovlluid vuojáhagaid, parkerensajiid ja -guovlluid galgá bajildit čáhcejeahkki materiálain. Arve- ja eanačáziid galgá dán guovlluin bidjat golgait bodnečáhcemuovllu olggobeallai.

Bodnečáhcemuovlluide ráhkaduvvon biillaid parkerensajiin galgá golggahit deahtta bohcciin dahje rabas rávarokkiid mielde bodnečáhcemuovlluid olggobeallái. Bázahusčáziid njammásahttin eatnamii lea gildojuvvon.

Industriija lásten- ja burginguovllut sihke fievrojohtolatgeavahan guovlluid ja parkerensajiid galgá bajildit čáhcejeahkki materiálain. Arve-ja eanačáziid, mat čoggojít lásten- ja burginguovllus galgá oljosirrengáivvuid bokte jođihit bázahusčáhcembohcciid mielde bodnečáhcemuovllu olggobeallai. Dain lásten-, burgin- ja vuorkunguovlluin, gos gieđhallojít bodnečáhcái váralaš ávdnasat, galgá šillju bajildusmateriála leat dakkár mii jeahká mánnašuvvon ávdnasiid ja maiddái arve- ja eanačáziid jođiheami galgá ollašuhttit biraseiseváldiid dohkkehán sierra vugiin. (Guovlluid bajildeapmi čáhcejeahkki materiálain guoská duktasajiid parkeren-, lásten- ja vurkenguovlluid. Oljosirrengáivvuid sajušteapmi guoská duktasajiid.)

Ávžžuhus: Geainnuid ortnegisdoallamis galggašii geavahit dakkáraš ávdnasiid ja vugiid, mat eai dagat vára bodnecázi kvalitehtii. Eanaávdnasiid ođđa viiddes váldinguovlluid ii galggašii mieđihit. Boares váldinguovlluin eanaávdnasiid váldima galggašii loahpahit nu jođánit go vejolaš ja eanadaga ovddedeštit.

Dárkilet čuozáhatgovvideamit gávdnojít luondočielggadusoasis čuoggás 3.8.7.

6.3.6 Kulturárvvut, eanadat-, huksensuodjaleapmi- ja dološbázahusbáikkit

Ekologalaš, eanadahkii guoski ja kultuvrralaš dilli leat ásahan ravdaeavttuid ovddidanplána ráhkadeapmái ja viidásabbot eanageavaheami plánemii. Luondu, eanadat ja kultuvra – daid mágssolaš mihtilmasuđaid seailluheami lassin - leat maiddái nanusuohantan ja geasuheaddjin, guovllu guoibmáiiuvođa ja ealáhusaid doarju dahkkit omd. turisma ovddideamis.

Huksejuvvon birrasa dáfus lávas lea bukton ovdan vuolggasajiin logahallojuvvon kulturhistorjjálaččat divrras kulturbirasoppalašvuođat, huksenčuožáhagat ja dološmuitobáikkit, mat leat dieđus.

Visttiid ja nuppe dáfus māvssolaš birasoppalašvuođaid vuhtiiváldima oaivilin lea dorvvastit máŋggabealat ja sierra áigodagain muitaleaddji kulturbirrasa.

Oppalašlavas leat geavahuvvon čuovvovaš lávvamerkemát māvssolaš eanadat- ja kulturollislašvuođaid ovdan buktimii:

**SRS Vistesuodjalanlága ja / dahje stáhta oamastan visttiid
suodjaleamis addojuvvon láhkaásahusa vuodul suodjaluvvon čuožáhagat**

Merkejumiin lea čujuhuvvon kulturbirrasa dáfus māvssolaš guovlu. Guvlui guoskevaš suodjalanmearrádusat leat addojuvvon guovllu guoskevaš suodjalanmearrádusas, mii čuovvu vistesuodjalanlága. Vuhtii válđo maiddái stáhta oamastan visttiide guoski suodjaluslogahallama sisdoallu.

- Girkostobut, báhppal, boares girku báiki ja boares hávdeeeana
- Bolesdálu birrasat

SR Suodjaleami vuloš visti dahje eará čuožáhat

Kulturhistorjjálaččat, husenhistorjjálaččat dahje eanadaga dáfus māvssolaš eanageavahan- ja huksenlága vuodul suodjaluvvot oaivvilduvvон visti, vistejoavku dahje eará čuožáhat (čuožáhatnummir čujuha lávvakártii).

Lávvamearrádus:

Eanageavahan- ja huksenlága 41.2 § ja 127 § vuodul mearriduvvo, ahte vistti/vistejoavku dahje eará čuožáhaga ii oaččo burgit iige daid olgguldas hámi rievadait nu, ahte daid kulturhistorjjálaččat māvssolaš dahje gilibirrasa/ birrasa dáfus māvssolaš luondu billašuvvá.

SR – čuožáhatmerkejumiin lea čujuhuvvon čuovvovaš čuožáhagaid (čuožáhatgovven g. čuokkis 1.6 Kulturbiras):

- Ohcejoga turistahotealla
- Ohcejoga boares skuvlavisttit
- Ohcejoga leansmánni virgedállu Onnel
- Ohcejoga poastastohpu
- Ohcejoga buohccestohpu
- Villa Teno
- Ohcejoga gielddadállu
- Syrjäl
- Ovddeš poastadállu

Ohcejoga girku lea čujuhuvvon čuovvovaš merkemiin: srk-1 Girkolága 14 logu 5 § vuodul suodjaluvvont girkolaš visti. Divvun- ja rievadadanbargguin galgá bivdojuvvot Musealágádusa cealkámuš.

**SR-1 Kulturhistorjjálaččat, husenhistorjjálaččat dahje eanadatgova
dáfus māvssolaš visti, vistejoavku dahje eará čuožáhat**

Čuožáhatnummir čujuha lávvakártii

Lávvamearrádus:

Plánemis, mii guoská čuožáhaga, galgá čielggadit dárkileappot Sámemusea Deanu- ja Ohcejohleagi kulturinventerema guoski báiki ja ráddjen.

Lávvaávžžuhus:

Visttiid dahje čuožáhaga ii galggašii almmá duođalaš siva burgit iige daid olgguldas hámi rievdadit nu, ahte daid kulturhistorjjálačcat márssolaš dahje gilibirrasa dáfus márssolaš luondu billašuvvá.

SR-1 – čuožáhatmerkemiin lea čujuhuvvon čuovvovaš čuožáhagat (gč. muddu 3.7 Kulturbiras):

– Sámemusea Siidan inventeren čuožáhagat

/s Guovlu, gos biras seailluhuvvo

Guovllus leat kultur- ja / dahje luondobirrasa dáfus fuomášuhti čuožáhagat. Doaibmabijuin, mat rievdadit guovllu eanageavaheami, galgá váldit vuhtii dáid árvvuid sealuma.

Merkejumiin lea čujuhuvvon:

- Luosnjársullo huksenguovllut (RA-2/s)
- Geavonjálmmi gietti huksenguovlu (RA-1/s) ja (MA/s)
- Gođđunjárgga šilljobiras (AO/s)
- Mierašluobbala šilljobirrasat (AO-1/s)
- Rádjegozáhusa dálut (AP/s)
- Gilidállu Giisá(AL/s)
- Veahčaha gilibiras (at/s)

ht Historjjálaš geaidnooktavuohta

Suodjalanláhkái historjjálaš geaidnooktavuohta. Geainnu luondu galgá seailluhit, ee. geainnu ráhkadusa ii oaččo sakka rievdadit.

Merkemiin lea čujuhuvvon boares poastabálggis Ganežávrri nuorttabelde.

SM Dološbázahuslágá ráfáidahttin giddes dološbázahus

Dološbázahusa roggan, gokčan ja eará duohtadeapmi lea gildojuvvon. Guvlui guoskevaš eanageavahanplánat galget sáddejuvvot cealkámuša várás museaeiseválddiide. Lávvakártta čuožáhatnummir čujuha lávvačilgehussii.

Dárbbu mielde dološbázahusa viidodaga galgá meroštallat.

Máttajárguolbana guovllus RM-guovllus leat dološbázahusbáikkit 1000001296, 1000001296 ja 1000020187 sihke Luossagoatneljávri 890010051 ovdal láva ollašuhtima galgá inventeret museavirgeoapmahačča doaimmas ja merket daidda čujuhuvvon ráddjema.

Dáinna merkemiin leat čujuhuvvon vuolggadieđuin máinnašuvvon čuožáhagat (g. čuokkis 3.7 Kulturbiras).

**srk-1 Girkolága 14 kapihtala 5 § vuodul suodjaluvvon girkolaš visti.
Divvun- ja rievdadabargguin galgá bivdit Musealágádusa cealkámuša.**

Merkemiin lea čujuhuvvon Ohcejoga girku.

S Mávssolaš ráhkkanus

Merkemiin lea čujuhuvvon Sámi šaldi. Birrasa plánemis galgá válđit vuhtii šalddi mearkkašupmi eanadagas.

vma Riikkaviidosaččat mávssolaš eanadatguovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon riikkaviidosaččat mávssolaš eanadatguovlu

- Ohcejohleahki

km Riikkaviidosaččat mávssolaš kultureanadatollisvuohta

Merkemiin lea čujuhuvvon riikkaviidosaččat mearkkašahti kulturhistorjjálaš birrasat ja kultureanadagat.

Kultureanadatavádaga elemeanttat leat viiddis ja oktilis gilvvaguovllut, vuorjxit dáid oktavuođas leahkki dálloguovddážat ja jalga sajiid birastahti vuovderavddat ja oidnosiid ealáaskahti vuovdebohtut.

- Strömstad ráfi rádjegedađggit
- Ohcejoga girkoeanadat (Báhppal ja girkostobut)
- Ohcejohleagi sámeássan
- Ohcejoga poastabálggis
- Luosnjársullo guođohansullot
- Máttajávri
- girku, girkostobut, báhppal, boares girkku sadji ja hávdeeana sihke boares boarráisiidda birasollisvuohta
- Jumbála biras
- Geavu dutkanstašuvdna
- Máttit Mierašluoppal (riikkaviidosaččat mearkkašahti kulturbiras)

Lávvaávžuhus:

Birrasa dillái váikkuheaddji doaimmaid čađahettiin ja guovllu eanageavaheami dárkilut ollašuhttimis galgashii erenoamážit válđit vuhtii guovllu kultureanadaga árvvuid.

Visttit ja rusttegat galgashedje heivet sajádaga, sajáiduhettima, málle, materálaid, mihtuid ja ivnniid dáfus guovllu luondu- ja kultureanadahkii. Rabas bealdoguovlluide ii galgashii hukset. Odđa visttit galgashedje huksejuvvot kultureanadaga eavttuiguin, nu ahte dat dievasmahttet dan dahje dálá visttiid ja vistejoavkkuid oktavuhtii.

Dárkilut čuozáhatgovvemat gávdnojít kulturhistorjáoasis 3.7.

6.3.7 Eana-, meahcce- ja luondduealáhusguovllut

Oasseoppalašlávas eana-, meahcce- ja luonddudoalloguovllut leat juogaduvvon daid dálá geavahanulbmila mielde. Jos guovlluin lea mearkkašupmi olgolikhadeami dáfus dahje guovlluin leat eanadaga dáfus árvvut dahje birasárvvut, de dat bohtet ovdan lávvamerkemiid sisdoalus.

Oasseoppalašlavas leat, nu ahte leat válđojuvvon vuhtii birrasii guoskevaš ja jed. ášshit, čujuhuvvon lávvamearrádusaid dáfus sierralágan guovllut čuovvovaččat:

**MU Eana- ja vuovdedeoalloválddálaš eatnamat, main lea
olgolikhkadanatnu ja / dahje birasárvvut**

Guovlu lea oaivvilduvvon eana- ja vuovdedoalu doaimmaide ja gos lea olgolikhkadeami stivrendárbu. Eanageavahan- ja huksenlága 43 § 2 momeantta vuodul mearriduvvo, ahte guvlui oažju hukset duše om. dárkkuhusaid bálvaleaddji, vuodđoviidodaga beales eanemustá 40 m² storrosaš ráhkadusaid/visttiid (nugo lávut ja goađit) ja ahte oidnosa nuppástuhtti doaibmabiju ii oaččo dahkat almmá seamma lága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbargolobi haga. Eanadatbargolohpegáibádus ii guoskka muoraid čuohppamii.

**MY Eana- ja vuovdedeoalloválddálaš guovlu, gos leat earenoamáš
birasárvvut**

Eanageavahan- ja huksenlága 41.2 § vuodul mearriduvvo, ahte guovllus gávnahuvvon birasárvvuid ii oaččo heajudit. 43.2 § vuodul mearriduvvo, ahte oidnosa nuppástuhtti doaibmabiju ii oaččo čađahit almmá eanageavahan- ja huksenlága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbargolobi haga. Muoraid čuohppan ruovttudárbbu várás lea lobálaš. Eanadatbargolohpegáibádus ii guoskka muoraid njeaidimii.

M-1 Luondduealáhus-, eana- ja meahccedoalloválddálaš guovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon luondduealáhus-, eana- ja meahccedoalloatnui. Dáid guovlluid geavaheamis galgá váldit vuhtii daid sealuma nu luonddudilis go vejolaš. Eanageavahan- ja huksenlága 43.2 § vuodul mearriduvvo, ahte duovdaga ii oaččo rievdadit almmá eanageavahan- ja huksenlága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbargolanlobi. Eanadatbargolohpegáibádus ii guoskka muoraid njeaidimii.

Dáinna guovlovárrenmerkemiin leat čujuhuvvon eanaš buot Deanugeainnu várebeale vielteeatnamat.

MT Eanadoalloguovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon guovllut, mat leat eanadoalloanus.

MA Eanadaga dáfus móvssolaš bealdooguovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon vuostazettiin eanadoalu várás. Dáinna merkemiin čujuhuvvon rabas šaddadaneanadagat hábmjejít móvssolaš kultureanadaga runggua.

Lávvaávžžuhus:

Dán guovlluin lea deatalaš doarjut erenoamážit bealdduid rabasin sealuma ja vejolaš birasdikšundoaibmabijuid.

Merkemiin leat čujuhuvvon ee. Luossagoatnila, Báđoža, Jumbála, Geavonjálmmi, Cieskula, Buksala, Mierašluobbala ja Mierašjávrri máttabeali gátti kultureanadagaide guoskevaš šaddadanguovllut / árbegiettit.

**MU-1 Luondduealáhus-, eana- ja meahccedoalloválddálaš guovlu,
man geavahit olgolikhkadeapmái ja / dahje mas leat birasárvvut**

Guovlu lea oaivvilduvvon luonddu-, eana- ja meahccedoalu várás ja das lea olgolikhkadeami stivrendárbu. Eanageavahan- ja huksenlága 43.2 §:a vuodul mearriduvvo

ahte guovllus oažju hukset dušše om. ulbmiliid bálvaleaddji, vuodđoviidodaga dáfus eanemustá 40 m² sturrosaš rusttegiid/vistiid (dego lávuid, gođiid). Eanadaga ii oaččo rievadatit almmá eanageavahan- ja huksenlága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbarganlobi. Eanadatbargolohpegáibádus ii guoskka muoraid čuohppamii.

MY-1 Luondduealáhus-, eana- ja vuovedoalloválddálaš guovlu, gos leat earenoamáš birasárvvut

Eanageavahan- ja huksenlága 41.2 § vuodul mearriduvvo, ahte guovllus gávn nahuvvon birasárvvuid ii oaččo heajudit. 43.2 § vuodul mearriduvvo ahte eanadaga ii oaččo rievadatit almmá eanageavahan- ja huksenlága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbarganlobi. Muoraid oažju njeaidit ruovttudárbbuide. Eanadatbargolohpegáibádus ii guoskka muoraid njeaidimii.

Gávn nahuvvon luondduárvvut leat čujuhuvvon MY-1 –merkemiin čuovvovaš guovlluin:

- Suhpevári vuodđočáhceguovlu
- Luosnjársullot
- Veahčajoga njálmmádatrođu natura-guovllu lahkosat
- Geavu álggogeazi gáddegouovllut, mat eai gula natura-guovlluide
- Cieskuljoga gáddegouovllut joga vuolágeahčen
- Ganešguoikka gáttit, mat eai gula gáttiidsuodjalanprógrámmii

W Čáhceguovllut

Merkemiin leat čujuhuvvon Deatnu, Ohcejohka ja guovllu eará čázadagat.

Boazoáidi

Merkemiin leat čujuhuvvon bohccuid várás ráhkaduvvon caggnáiddit.

Mohtorgielká- ja olgolihkadangeinnodagaid plánemis galgá váldit vuhtii boazodollui dehálaš caggnáiddiid. Geinnodagaid ráhkadeami caggnáiddiid čađa galgá garvit ja bohccuid johtima áiddi čađa geinnodaga buohta galgá geahččalit eastit.

6.3.8 Sierraguovllut

Sierraguovlovárremat laktásit báikkálašservodatteknihkalaš fuolahusa dahje eará sierra eanageavahandoaimmaid dárbbuide. Dálá dili ektui ođđa guovlovárremat dáidda doaimmaide eai leat čujuhuvvon.

Oasseoppalašlavas leat geavahuvvon čuovvovaš guovlovárremat.

ET Báikkálašservodatteknihkalaš fuolahusa guovlu

Dáinna guovlovárremiin leat čujuhuvvon Ohcejoga giliguovllu gieldalašteknihkalaš guovllut, dego čáhceváldinrusttet ja duolvačáhcebuhtistanrusttet ja maid Osmá gáddesajádatlávas čujuhuvvon bázahusčáhcebuhtistanrusttega báiki.

EN Energijafuolahusa guovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon Ohcejoga elrávdnjestashašuvdna girkosiiddas.

ENT Energiijafuolahusa ja industriijavisttiid goartilguovlu, mas biras bidjá doaimma šládjii earenomáš gáibádusaid. Doaibma ii oaččo dagahit govttohis hehttehusa lagaš ássamii (RgL 17§).

Girkosiidi skuvlla máttabeallái lea čujuhuvvon ođđa várren liggenguovddážii. Guvlui sáhttá bidjat maiddái industriijadoaimmaid, mat eai dagat birasheađuštusaid. Guovllus ii oaččo vurkkodit bodnečáhcái várálaš boaldinávdnasiid. Doaibma ii oaččo dagahit hehttehusaid vála, gavjja, hája, ded. hámis.

EO Eanaávdnasiid váldinguovlu

Eanaávdnasiid oažju váldit sierra plána mielde. Go váldinlohipi lea vássán, de guovllu eanadat galgá ovddeštuvvot.

Dáinna guovlovárremiin leat čujuhuvvon dálá eanaávdnasiid váldinguovllut Ganejávrri máttabealde ja Luossagoatnila lahkosiin.

EH Hávdeeanaguovlu

Merkemiin lea čujuhuvvon hávdeeaná Máttajárgáttis.

Erošuvdna/dulvi Eanagollan (ja/dahje dulve- ja/dahje jiekŋabáttas) ja gokko dát áittaguovlu sullii lea

Dáinna merkemiin leat čujuhuvvon dat erošuvdnabáikkit, mat dál leat dieđus. Dulveriskaguovllut leat buktojuvvon ovdan EJB-guovddáža dieđuid mielde.

saa Buhtištanláhkái / ordnenláhkái eanaviidodat

Merkemiin lea čujuhuvvon geavahusas eret báhcán boares ruskabáikki guovlu girkosiidda máttabealde. Guovllu eanavuođu galgá dutkat ja ordnet ovdal go guvlui čujuhuvvon ássanguovllut váldojit atnui.

Z Fápmojođas 220 kV

Merkemiin lea čujuhuvvon Fingrida 220 kV fápmojođas Ivalo-Varangerbotn.

6.3.9 Johtolat

Oasseoppalašlávas leat váldojuvvon vuhtii dálá váldogeainnut ja čáhcejohtolaga guovlovárremat.

Ohcejoga giliguovllu lávvačovdosii lea merkejuvvon olgolihkadanjohtolahkan dálá olgolihkadanjohtolagat sihke dáid vejolačcat dievasmahti ođđa johtolatktavuođadárbbut (dát čovdojuvvoyit goittot sierra johtolatplánain, váldimiin vuhtii ee. ovddidanplána jurdagiid johtolagaid ovddideamis, ee. Vánddardanjohtolatjurdda Ohcejogas Gáregasnjárgji). Ohcejoga giliguovllu siste leat čujuhuvvon lagamusat dálá geahppajohtolatfávilit - dárikilabbot johtolagaid galgá čoavdit oppalašláva dárikilut fidnoplánain johtolagaid hárrái.

Giliráhkadusa siskkáldas mohtorgielkájohtolatktavuođa ii sáhte čoavdit oppalašláva vuodul. Dat galgá dárbbu mielde čovdojuvvot sierra johtolatfitnuid oktavuođas. Oppalašlávas lea čujuhuvvon oktavuođadárbu dán johtolahkii.

LTA **Gálvojohtolaga terminálaguovlu**

Njuorggángeaidnogurrii lea čujuhuvvon traileriid vuoiŋjastan- ja terminálaguovlu Destia dálá vuorkká báldii. Guovllus lea lobálaš maiddái vurkkodeapmi oanehis áigái.

LP **Parkerenguovlu**

Merkemiin lea čujuhuvvon almmolaš parkerenguovllut. Ovdal go parkerenguovlu ollašuhttojuvvo galgá ráhkadir dárkilis geavahan- ja huksenplána.

LV **Čáhcejohtolaga guovlu**

Merkemiin leat čujuhuvvon almmolaš sátkoguovllut. Guovlu lea oaivvilduvvon sátku, fanashámmanna ja čáhcejohtolaga dárbbasan bálvalusaid ja ráhkadusaid várás.

6.3.10 Eará merkemat

ranta Gáddeavádaga ja -guovllu rádji, man siste lea čuvvojuvvon máttadálloguorahallan huksenvuoigatvuodja meroštallamis.

Ohcejoga oasseguovllu, Gáregasnýrgga ja Njuorggáma oasseoppalašlávvaguoovlluide lea ráhkaduvvon oktasaš máttadálloguorahallan. Dan vuodul meroštallojuvvon huksenvuoigatvuhta lea čujuhuvvon lávas juo leahkki ja ođđa huksensadjin dánna merkemiin čujuhuvvon gáddeavádagas. Dáidda báikkiide sáhttá EHL 72§ mielde mieđihit huksenlobi oppalašláva vuodul.

rk Guovlu, gosa lea dahkon dahje leat dakhmin gádde- dahje gáddesajádatláva.

Oppalašlávva eanaš čuovvu juo dahkon gádde- dahje gáddesajádatlávaid eanageavahančovdosiid. Oppalašlávva lea rávan gáddesajádatlávaid ráhkadettiin ja rievdadettiin.

(asemak) Sajádatlávvadahkama vuollásaš gilleguovddášguovlu

Oasseoppalašlávas lea čujuhuvvon dálá gilleráhkadusa dievasmahti ja viiddideaddji huksen. Oasseoppalašlávas ovdanbuktojuvvon čoavddus sáhttá válidot vuhtii oktan huksenlohpe- / plánendárbočovdosa vuoduštussan. Váladooassái oppalašlávas čujuhuvvon huksenguovlluide huksema galgá plánet sajádatlávain, mii lea ovttaskasáššiid dáfus dárkilut go oppalašlávva.

at Smávvalágan measta gililágan huksenčohkiideapmi

Guovllu huksemis galgá giddet erenoamáš fuopmášumi guovllu siskkáldas čáhcefualhusa (čáhceváldin, bázahusčáziid gieđahallan) lágideapmái.

at-1 Measta gililágan huksema ovddidanguovlu

Guovllu sáhttá ovddidit giliguovddážii dorjejeaddji, dálá dili ektui beaktilut huksenguovlun dainna eavttuin, ahte guvlui dahkojuvvo dárkilut plána go oppalašlávva. Dánna plánain galgá čoavdit maiddái guovllu siskkáldas čáhcefualhusa lágideami.

6.3.11 Almmolaš mearrádusat

Sámekultuvrra galgá váldit oktan eanageavaheami ja huksema vuolggasadjin.

Boazodoalu ja eará luondduealáhusaid guovlluidgeavahuslaš doaibman- ja ovddidanvejolašvuodaid galgá dorvastit.

Huksen

Gáddeviidodaga ja -avádaga huksenvuoigatvuohta lea dálloguovdasaččat čujuhuvvon AO-, AL-, RA-, RM- ja RL- guovlluide. Oasseoppalašlávva lea dáid guovluid hárrái dahkkojuvvon eanageavahan- ja huksenlága 72.1 ja 72.2 §:a mielde nu, ahte huksenlobiid dáidda huksenbáikkiide sáhttá mieđihit njuolgga oasseoppalašláva vuodul.

Oppalašláva vuodul ii sáhte njuolgga mieđihit huksenlobiid gáddesajádatlápva- dahje sajádatlápvguovlluide. Oppalašlávas árvaluvvon čovdosa sáhttá guovlluin, maidda galgá sajádatlápva, váldit vuhtii oktan ággan huksenlohepe- / plánendárbočovdosiidda. Dát galgá dáhpáhuvvat ovdal sajádatláva dahkama.

Eanageavahan- ja huksenlága 43.2 § vuodul mearriduvvo, ahte gáddeguvlui dahje - avádahkii sajáduvvi M-1-, MA-, MU-1 ja MY-1 -guovlluin ii leat huksenvuoigatvuohta earret MU-1 -guovlluin sierra mieđihuvvon huksema. Giddodatguovdasaš mihttemii vuodđuduvvi huksenvuoigatvuodat leat sirdojuvvon M-1, MA, MU-1 ja MY-1 -guovlluin AO, AL, RA, RM ja RL -guovlluide.

Oppalašláva easttekeahttá huksenlobi sáhttá mieđihit sámekultuvrii guoskevaš ealáhusalguin bargama dáfus dárbašlaš dálloidoallo- ja doarjjavisttiid huksemii nu, ahte ovttaskas vistti geardeviidodat gáddeavádagas lea eanemustá 40 m². ja gáddeavádaga olggobéalde eanemustá 60 m².

Huksemii čujuhuvvon guovluid rájiid hárrái sáhttá spiehkastit vuodđokártta dárkivuođagáibádusaaid olis.

Lávttasvuhtii hearkkes ráhkadusosiid galgá bidjet unnimustá 0,5 m badjelebbui go oktii 100 jágis rehkenastojuvvon alimus dulvečázi allodat (HW 1/100), jus láva dohkkeheami maŋŋá válmmaštuvi čielggadusain ii čielgga eará, dahje huksenlobi mieđiheaddji virgeoapmahaš ii gáibit ahte vistti galgá sirdit badjelabbui. Jos ovdalis namuhuvvon allodat lea muhtumin leamaš eanet (omd. jiekjabáttasdulvi), de galgá dán allodaga váldit vuolggasadjin go meroštallet vuolit huksenallodagaid.

Visttiid vuolimus rašis rusttegid, mat sáhttet njuoskat, galgá bidjet uhcimustá allodatdássái hw/50 (gaskamearálaččat 50 jagi gaskkaid geardašuvvi dulvečázi allodat) + 1 m. Jos ná fidnejuvvon allodaga badjel dihtet goas nu mannan dulvvi, de galgá bajimus áicojuvvon dulveallodat válđojuvvot vuodđun huksenbáikki ja vuodđudanallodaga dohkkehettiin.

Dat, guhte álgá huksenfidnui, galgá čájehit huksenbáikki huksehahttivuoda ja dárbbu mielde doaibmabijuid huksenbáikki nannen dihte huksenlobi oktavuodas dan čielggadusa (vuodđudan- ja vuodđodilit) lassin, mii galgá dahkkojuvvot eanageavahan- ja huksenásahusa 49 §:a mielde.

Almmolaš geainnuid guorain galgá ođđa huksenbáikkiide ovdal huksenlobi mieđiheami ohcat geaidnolaktalobi dahje geaidnolavtta geavahanulbmila rievdadánlobi.

Ođđa geainnuid ráhkadettiin galgá giddet erenoamáš fuopmášumi dasa, ahta daid ráhkadeapmi ii dagat mearkkašahti vahágjid eanadahkii.

Huksema sihke geainnuid ráhkadeami galgá plánét dan láhkai, ahte dat eai heajut riikkaviidosaččat divrras eanadatguovllu ja divrras buolžaguovllu oidnodatárvvuid.

Guovlluid huksemis čuvvojuvvojtit gieldda huksenortnegis ovdanboahtti mearrádusat, jos lávas ii leat nuppeláhkai čujuhuvvon.

Guovlluid huksemis galgá čuovvut maid gieldda birassuodjalanmearrádusaid, jos lávas eai leat dárkilit ovdanbuktojuvpon gáibádusat, mat dolvot birassuodjaleami dáfus buoret loahppabohtosii.

Bodnečáhceguovlluid dássejuogu ja daid váikkuhusa huksemii galgá dárkkistit hukseáigumušaid plánedettiin.

Virgeoapmahaččat galget sihkarastit ahte girkosiidda ođđa guovluide ráhkaduvvojtit maiddái vázzin- ja sihkkelastingeainnut.

Huksenvuohki ja eanadaga vuhtii válđin

Visttit ja rusttegat galget heivet málle, materálaid, mihtuid ja ivnniid dáfus árbevirolaš huksenvuohkái ja luonddueanadahkii, iige daid galggašii bidjet rabas gádde- ja bealdouguovlluide. Ođđa visttiid galgá geahččalit heivehit eanadahkii ja sajáduhhttit dálá visttiid ja vistejoavkkuid oktavuhtii. Sámekultuvra galgá válđojuvvot vuhtii oktan guovddáš vuolggasadjin eanageavaheapmái ja huksemii.

Gilliguovddášguovllu gávpe- ja bálvalusvisttiin ožžot leat geardelegu dáfus eanemustá II-gearddi visttit. Ássanvisttit ja luopmoviesut galget leat I-gearddi visttit earret daid guovluin, main sáhttá hukset vieltái. Dalle go vuovddi suodji lea doarvái, de sáhttá dássidis eatnamis suovvat hukset 1 1/2 -geardái. Vielteeatnamiin visttiid válđo-gearddi bajá- dahje vuolábeallai oažu hukset lassin eanemustá 2/3 gearddi. Huksemis galgá válđit vuhtii lávvačilgehusa čuvvosis ovdanbuktojuvpon huksenvuohkerávvagiid.

Eanadaga galgá gieđahallat nu, ahte guovlluid mihtimasvuodat eai olus rievdda. Joga gáddeguguovllu ja dan ravdašaddogearddi galgá seailluhit nu luonddudilis go vejolaš. Hukset galgá gáddešaddogearddi jogabeale ravddas mihtidettiin uhcimustá 10 m duohkái ja uhcimustá huksenortnega gáibidan gaskka duohkai gáddesárgás.

Bissovaš ájarokkiid dahje suddančáziid dálá dahje jáhkrimis stuorát golgansajiid ii oaččo olus rievadat viessosaji dahje geaidnooktavuođa goikadeami dahje ráhkadeami oktavuođas almmá bákkolaš siva. Ovdalis namuhuvvon ja ođđa doaimmat eai oaččo hehttet guliid goargŋuma godđin- ja borransajiide.

Guovluin, main sáhttet leat áitatvuloš beaiveloddešlájat, galgá ovdal huksenlobi miediheami čielggadit, leatgo doppe áitatvuloš beaiveloddešlájat.

Bázahusčáziid ja bázahusaid gieđahallan

Doppe, gos lea čáhcefualahus, visttit galget laktojuvrot čáhcefualahuslága gáibidan vuogi mielde čáhcejodas- ja duolvačáhcefierpmádagaiide.

Giddodagat, mat eai leat ovttastuvvan bohccefierpmádahkii, galget ordnet bázahusčáhcefualahusa fámus orru láhkaásahusa mielde. Dáid lassin dat galget čuovvut maid gieldda birassuodjalanmearrádusaid.

Bázahusaid čoaggimis ja giedħahallamis čuvvojuvvojít Ohcejoga gieldda almmolaš bázahusfuolahuスマーラー

7. OPPALAŠLÁVA VÁIKKUHUSAT

7.1 ALMMOLAŠ ÁŠŠIT

Oppalašlava váikkuhusat árvvoštallojít EHÁ 1 §:a mielde. Váikkuhusaid árvvoštallama ulbmilin lea čajehit eanageavahannuppástusaid mearkkašumi birrasa ja oasálaččaid perspektiivvas. Dasa

Iassín árvvoštallojovo oppalašlavaárvvalusa gaskavuohta riikkaviidosaš, eanagottálaš, guovlluguovdasaš ja bákkalaš ulbmiliidda. Árvvoštallama bohtosat ja válmmaštallamii guoskevaš oassálastin ja mearrádusdahkan leat vuodđun joatkkaválmmaštallamii.

Go oppalašlava ollašuvvá, de dat rievda veagal ee. plánenguovllu eanageavaheami ja luonddubirrasa. Go oppalašlava ollašuhttojuvvo vuohkkasit, de huksema váikkuhusaid sáhttá árvvoštallat buorebut ja vaháblaš váikkuhusaid geahpedit dan ektui ahte huksen dáhpáhuvašii almmá birasdiliid vuhtiiváldi oppalašplána haga.

Lávvaplánema várás dahkkojuvvon čielggadusaid vuodul huksema ja eará eanageavaheami geahčalit oppalašlavin ja oppalašlava ollašuhtti dárkilet plánaiguin lágidit nu, ahte birrasii čuohcci heajos nuppástusat bázáshedje nu uhccin go vejolaš ja buorit váikkuhusat fas livčče nu stuorrát go vejolaš.

7.2 VÁIKKUHUSAT EANAGEAVAHEAPMÁI

7.2.1 Oppalašráhkadus

Dahkkojuvvon oasseoppalašlava guovddáš ulbmilin lea leamaš meroštallat Ohcejoga girkosiidda ja giliguovllu olggobeale Deanu- ja Ohcejohleagi oppalašráhkadusa ovddideaddji eanageavahančovdosiid.

Oasseoppalašlavas guorahallojít ja deattuhuvvojít plánenguovllus čuovvovaš, birrasa ja doaimma dáfus sierralágan oasseollisvuodat:

- Ohcejoga giliguovddáš
- Veahčat - máŋggaárvosaš luondo-, eanadat- ja turismaollisvuohta
- Badjegeavgná máŋggaárvosaš luondo-, eanadat- ja turismaollisvuohta
- Girku, girkostobut kulturbiras
- Geavu dutkanstašuvdna ja oktavuođat Geavu johtolahkii
- Ganejávrri gáttiidsuodjalanprográmmaguovlu
- Moanat smávva (čuokkeslágan) turismačuozáhagat
- Deanu ja Ohcejoga eará gáddehuksenguovllut

Oasseoppalašlava stuorámus nuppástusat dáidda ollisvuodáide leat čuovvovaččat:

- Oppalašlava meroštallá Ohcejoga gili dievasmahttinhuksenguovlluid.
- Oppalašlavas čujuhuvvon ođđa huksenguovllut máŋggabeala gaħtet Ohcejoga giliguovddáža ja Deanu- ja Ohcejohleagi huksenbálkefálaldagaid.

- Erenoamážit Ohcejoga gilli ja Veahčaha birrasat máñggabealaguvvet ee. turismačuozáhahkan dan lassehuksema dihte, maid lávva dahká vejolažan.
- Giliguovddáža olggobeale gáddeguovlluin huksenbáikkiid lohku šaddá sullii guovtgeardásážan dáláža ektui.
- Mávssoleamos luondu-, eanadat- ja kulturárvvut bohtet seailut ja daid mearkkašupmi oppalašráhkadusas deattuhuvvo.

7.2.2 Huksen / giliguovddáš / giliguovddáža olggobeale guovllut

Oppalašlava meroštallá Ohcejoga giliguovddášguovllu ja nuppe dáfus gille-guovddášguovllu olggobeale bieðgosaássanlágan huksenguovlluid. Vulgojuvvo das, ahte giliguovddášguovllus huksen stivrejuvvo dárkileappot oppalašláva ollašuhti sajádatláva vuodul. Sajádatlávvaguovllu olggobeale huksenguovlluin sáhttá hukset njuolggä oppalašláva vuodul dahje dan rávvagiid mielde. Dát prinsihppa stivre eanageavaheami oppalašláva dáfus ekonomalaš dahje bálvalusráhkaduslaččat bistevaš vuogi mielde ja doarju gilleráhkadusa čavduma dan biðgejeaddji bieðgoshuksema sajis.

Huksema dagahan birasnuppástusat báhcet uhcibun, go huksejuvvo juo huksejuvvon birrassa oktavuhtii dahje lahkosiidda. Go huksejuvvo guovluide, gosa leat juo geaidno- ja eará bálvalusoktavuođat, de heajos váikkuhusat omd. Luonddubirrasii báhcet uhcibun go dalle jos huksejuvvo huksekeahthes guovluide, gosa lea váttis beassat.

Huksemii guoskevaš almmolaš guovlluguovdasaš váikkuhusat leat čuovvovaččat:

- Ohcejoga giliguvlui leat čujuhuvvon dálá giliráhkadusa dievasmahti ođđa huksenguovllut, mat leat sullii merkejuvvon oasseoppalašlåvakártii.
- Oasseoppalašlavas árvaluvvon eanageavahančoavddus (ee. giliráhkadussi heivvoláš ođđa huksenguovllut) válđojuvvo vuhtii sajádatláavid dahkamis ja dárbbu mielde maiddái plánendárbočovdosiid oktan ággan.
- Giliguovllu olggobeale, oppalašlavas čujuhuvvon huksenbáikkiide sáhttá huksenlobiid mieđihit njuolggä oasseoppalašláva vuodul.

7.2.3 Bargosadjeguovllut / bálvalusat

Ohcejoga giliguvlui leat oasseoppalašlavas čujuhuvvon ođđa bargosadje-, terminála-, gávpefitnodat- ja priváhtabálvalusaid guovllut, maidda leat buorit johtolatoktavuođat.

- Árvaluvvon ođđa guovlovárremat máñggabealagahttet Ohcejoga giliguovddáža dontefálaldagaid (birasvejolašvuodaid dáfus sierralágan guovlluid).
- Earret eará gielddadálu ja hotealla Luossajoga birrsiidda leat čujuhuvvon ođđa huksenguovllut, mat heivejít erenoamážit priváhta turisma- ja fitnodatdoaimmaide.
- Bargosadje- ja fitnodatdoaimmaid sáhttá bidjet maiddái giliguovddáža máttabeallái.
- Go giliguovddážii čujuhuvvon ođđa ássanguovllut ollašuvvet, de dat dorjot ee. dálá bálvalusráhkadusa seiluma.
- Oasseoppalašláva ulbmilin ja eahpenjuolggó váikkuhussan lea atnit ávkin dálá almmolaš ja priváhta bálvalusráhkadusa nu ollu go vejolaš.
- Vejolaš dárbbashašlaš lasáhusaid almmolaš bálvalusaid hárrái sáhttá čađahit eanaš dálá bálvalusguovlluid oktavuođas.

7.2.4 Báikkálašservodatteknihkalaš fierpmádagat / johtolatoktavuođat

Báikkálašservodatteknihkalaš fierpmádagaid hárrái Ohcejoga giliguovlu geavaha dálá fierpmádagaid. Oasseoppalašláva guovddáš váikkuhusat báikkálašservodatteknihkalaš fierpmádagaid ja johtolatoktavuođaide leat:

- Oasseoppalašlávas čujuhuvvon Ohcejoga giliguovddáža lassehuksenguovlluid ollašuhittin gáibida guovluid laktima gieldateknihkalaš fierpmádagaid.
- Go giliguovddáš lávgá sihke Njuorggáma ja Gáregasnjárgga guvlui, de geahppajohtolatfávlliid viiddideapmái maiddái Njuorggáma ja Gáregasnjárgga guvlui gávdnojit ákkat.

7.2.5 Astoággeguovllut / johtolagat

Oasseoppalašláva vuodul almmolaš guovluid – dego astoággeguovlluid ja olgolikhadanjohtolagaid – ollašuhittindárbbu lea ákit meroštallat go dál. Oppalašláva stuorámus váikkuhusat astoággedoaimmaide ja johtolagaide leat čuovvovaččat:

- Ohcejoga giliguovllus oasseoppalašláva deattuha ruonasguovlluid jotkkolašvuođa guovllus nubbái ja nuppe dáfus ruonasguovlluid almmolaš mearkkašumi giliguovllu sierra doaimmaid gaskasaš guorahallamis.
- Ruonasguovllut bálvalit maiddái johtolatoktavuođaid seailuma ja dárbbu mielde ođđa johtolagaid ráhkadeami.
- Dálá ja vejolaš ođđa johtolagat ee. Ohcejoga giliguovddážis ja Veahčahis viidásut johtolagaide leat oasseoppalašlávas válđojuvvon vuhtii.

7.2.6 Luondduealáhusat / eana- ja meahccedoallu

Oasseoppalašlávas leat čujuhuvvon sierralágan guovllut, mat leat oaivvilduvvon eanaš eana-, meahcce- ja luonddudoalu dárbbuide. Oasseoppalašláva guovddáš váikkuhusat dáidda guovlluide leat:

- Ohcejoga giliguovllu olggobealde válđoeanageavahanvuohkin boahťa seailut dálá vuogi mielde luonddudoallu dasa gullevaš doaimmaiguin.
- Giliguovddáš-, turisma- ja gáddegueovlluid oktavuođas moanat luonddudoalloguovllut leat gávn nahuvvon dakkárin, main olgolikhadeami lea dárbu stivret (MU-1).
- Guovlluin (MU-1, M-1), main olgolikhadeami lea dárbu stivret dahje mat leat eanadaga dáfus márssolaččat, eanadaga dáfus mearkkašahti doaimmaide galgá leat eanadat bargolohpi.
- Oppalašlávas leat čujuhuvvon eanadaga dáfus márssolaš kulturollisvuodat (km) oktan bealdo guovlluigui, maid rabasin seailuma doarjumii ja vejolaš birasdičundoaimmaide gávdnojit erenoamáš buorit ákkat.
- Luonddu-, eana- ja meahccedoalloguovllut (MY-1), main leat sierra birasárvvut, leat buktoujuvvon ovdan. Dáin guovlluin ii oaččo čađahit dakkár doaibmabiju, mii sakka rievdada birasárvvuid.
- Dehálaš guolástanguovllut ja gáttit, main lea guolásteami dihte johtin- ja guolástanvuogatvuhta, leat merkejuvvon kártii.

7.3 VÁIKKUHUSAT EANADATRÁHKADUSSII

7.3.1 Guovloráhkadus

Lávvaguvlu lea viiddis ja das leat sierralágan oassegouovllut. Huksejuvven birrasa dáfus ráhkadusa sáhttá oppalačcat juohkit roavvát golbman sierralágan guovlun: Veahčaha ja Girkosiidda gaskasaš guovlu, Deanuleagi bieđggosássanguovlu ja bieđggos luopmoássanguovlu Ohcejoga siste ja badjin Deanu.

Lávas ođđa huksenbáikkit leat eanaš Girkosiidda viidáneami ođđa guovlluin máddin ja Deanuleagi bealde. Viidáneapmi dáhpáhuvvá eanaš dievasmahtinhuksemin dálá ráhkadusa sisá Deanu beallai. Ođđa ássanvistehuksenbáikkit leat čujuhuvvón eanaš Girkosiidda oktavuhtii. Eará sajis ođđa huksen oaivvilda eanaš ovttaskas luopmoviessobáikkiid dálá visttiid oktavuhtii. Luopmoviessoohuksema váttisuuohtan lea ráhkadusa bieđggusvuhta, muhto nuppe dáfus smávit huksen álkidahttá dan heiveheami eanadahkii.

Lávas eai leat čujuhuvvón ođđa geaidnoordnemát dahje mearkkašahti ođđa geainnut, main lea eanadahkii mearkkašupmi. Gieldateknihka hárrái guvlui eai leat čujuhuvvón maiddái ođđa elerávdnjelinnját dahje eanadahkii váikkuheaddji eará ođđa rusttegat.

Ođđa huksema olggobeallái leat guđđojuvvón johkalegiid vielteguovllut, Máttajávrri guovlu ja buorre muddui dat bealli, mii lea Ohcejoga geainnu nuppe bealde. Dát oassegouovllut leat láva móvssoleamos elemeanttat eanadaga sealuma dáfus. Guovllut leat čujuhuvvón MU-1 dahje M-1 merkemiiguin.

Lávas leat sahttán guođđit maiddái viehka guhkes huksekeahthes gáddegouovlluid Ohcejoga sisá ja bajás Deanu. Stuorát huksen álgá iešalddes Geavu guovllus ja joatkašuvvá johkaráiggiid vulos gitte Veahčahii.

7.3.2 Girkosiidda ja Veahčaha guovlu

Girkosiidda viidánanguovlun leat čujuhuvvón Deanuleagi gáddegouovllut sihke vulos ja bajás, ja gili máttabeallái Ohcejoga ja Máttajávrri guvlui. Girkosiidda guovllus dálá ráhkadus iešalddes lávgá sihke sajádatlávas ja oasseoppalašlávii merkejuvven girkosiidda mihttemiin, man mielde ođđa huksenbáikkit leat merkejuvven lávvakártii. Váikkuhusat eanadahkii báhcet báikkálažan ja váikkuhit vuosttažettiin girkosiidda siskkáldas giligovvii. Ohcejoga Girkosiidda čoahkkebáikeráhkadus viidána Deanuleagi mielde goabbat guvlui ja viiddida ná gilibirrassa ja nanne girkosiidda váikkuhusa Deanu eanadagas, go lávva ollašuvvá. Giligovva boahktá lávgat maiddái máttaoasis Máttajávrri davábeale juo huksejuvven guovllu rádjái.

Lávas Girkosiidda guovllu rádjín lea dálá guovlorájideami mielde Ohcejoga oarjjabealegáddi. Gáddegouovllut ja Ohcejoga nuorttabealli báhcet ođđa huksema olggobeallái. Huksenguvllu viidun maiddái máttásguvlui ii váikkut Máttajávrri kultureanadahkii. Váikkuhusat Ohcejoga ja Ohcejohleagi eanadagas báhcet maiddái uhccin. Johkaleagit leat árbevirolaš huksenbáikkit ja lávvačoavddus čuovvu dán vuogi huksenbáikkiid sajádahttimis. Girkosiidda guvlui ráhkaduvvo maid sajádatlávva, mii stivre huksema dárkileappot. Girkosiidda viesttarbeallái lea čujuhuvvón dálá ráhkadusa oktavuhtii unna guvlui vieltehuksen. Máttajávrri davábeale guvlui lea čujuhuvvón birrajgi ja luopmoássan. Guovlluid gaskkas ja johkagáttis seilot muorat, ja dievvaduovdagat veahkehít dan, ahte visttiid sahttá sajustit dan láhkái, ahte dat eai

čuoza Máttajávrri kultur- ja eanadatárvvuide. Ođđa goartilguovlluide doalvu gáhtat geahččaluvvojtit heivehit duovdagii nu unnán duovddaduohtademiiguin go vejolaš.

Veahčaha guovllus huksejuvvo eanaš dálá huksejuvpon guovllu oktavuhtii iige huksemii leat čujuhuvvon viidánanguovlu. Huksen ii leava sakka Veahčajoga njálmmádahkii. Huksen ii váikkut olus eanadahkii Veahčajoga bealde ja Deanu bealde váikkuhusat leat eanaš juo huksejuvpon guovllus. Veahčaha ja girkosiidda gaskii báhcá doarvái huksekeahes gáddeavádat, ja nuba Veahčat lea Girkosiidda ektui iehčanas ollisvuhta.

7.3.3 Deanuleahki

Deanuleahki lea lávvaguvllus guovtteeasat: Veahčaha - Girkosiidda gililágan guovlu, mas huksejuvvo eanaš čielgasit Veahčahii ja Ohcejoga girkosiidii ja dasa lassin vel bieđggus luopmoviessohuksenbáikkit girkosiiddas oarjjás.

Lávas Ohcejoga girkosiidda váikkuhus Deanuleagis lassána dálážis, dasgo Girkosiida boahťa viidánit sihke vulos ja bajás Deanu. Girkosiida viidána nuorttaguvlui nu ahte báikkalašservodaträhkadus lávgá, dalle huksen mearri lassána eanadagas. Huksenguovlluid leavvan oarjjás ollašuhttojuvvo muhtumassii nu, ahte lávgaduvvo dálá ráhkadus ja jotkojuvvo dat oarjjásguvlui. Johkaleagi hárrái dilli rievda ráhkadusa lávgama bokte ja geaidnoeanadagas nu, ahte gilleráhkadus viidána gitta Áibmejohkii.

Badjelis Deanuleagis eanadat rievda ovttaskas luopmoviessobáikkiid hárrái, maid váikkuhus báhcá eanaš báikkalažan. Deanuleahkái leat sáhttán guođđit maiddái viiddis oktilaš huksekeahes gáddeguovlluid, main guhkimus lea Bihkkasavvonis Goatneljohkii olli badjel guđa kilomehtera guhkosaš avádat, mas lea dušše okta huksenbáiki.

7.3.4 Ohcejohleahki

Nuppástusat Ohcejohleagi eanadagas šaddet eanaš ođđa luopmoviessohuksemis, mii báikkuid hábme báttílagan ođđa ollisvuodaid geainnu ja Ohcejoga gaskasaš guovllus erenoamážit Máttajárbogi ja Buoddobogi gaskii. Vuolit Cuokkajávrri ja Bajit Cuokkajávrri guvlui šaddá nubbi ođđa luopmoviessohuksema avádat, mas huksenbáikkiid lohku šaddá badjel guovtgeardásazan dálážis. Seammás guovllu geainnubeale gáddái huksejuvvo lasi. Erenoamážit guovllu davágeaže guokte ođđa luopmoviessohuksenguovllu rievdadit guovllu dálá eanadaga

Mierašjávrri guovllus ođđa huksenbáikkiid leat sáhttán čohkket gáržes guovlluide, dalle leat seilon viiddis huksekeahes gáddeguovllut. Muđui lávas leat eanaš čujuhuvvon dušše ovttaskas huksenbáikkit dálá huksema oktavuhtii.

7.3.5 Turismma bálvaleaddji guovllut (RM)

Girkosiidda guvlu čujuhuvvon RM-guovlu dahká vejolažan Turistahotealla viidáneami nuorttas ja davás. Váikkuhusat eanadahkii eai leat olus, dasgo huksejuvvošii juo huksejuvpon guvlu iige huksenguovlu ole gitta Ohcejohkii. Guovllu birra leat čujuhuvvon ruonas- ja friddjaguovllut ja sajádat heive muđuige buresturismma dárbbuide.

Deanuleahkái Girkosiiddas nuorttas Goatneljávrri lahkosiidda čujuhuvvon RM-guovllut bohtet juo huksejuvpon guovlluid guovdu ja ná lávgadit báikkalašservodaträhkadusa. Ođđa huksen sáhttá čuohcat muhttin veardde Goatneljávrri viehka viiddis rássegieddelágan guovlluide láddo oarjja ja oarjedavá bealde. Headuštus boahtá gollama lassáneamis

Ođđa RM -guovlu guovddážis oarjjásdavás viiddida dálá báttilágan ráhkadusa Deatnorágge bajás. Lávaguovllus leat maiddái eará uhcit RM -guovllut, mat bohtet dálá huksenbáikkiid oktavuhtii.

7.3.6 Luopmoviessohuksen (RA)

Deanuleagis luopmoviessohuksen lea dálá viidodaga ja sajáiduvvama ektui dievasmahti eaige ođđa mearkkašahti luopmoviessohuksenguovllut šatta. Váikkuhusat eanadahkii Deanuleagis leat eanaš uhcán dan mielde, mo huksejuvvo.

Ohcejohleagis luopmoviessohuksemis leat stuorát váikkuhusat. Doppe huksejuvvo eanet ja guvlui šaddet ođđa luopmoviessohuksenguovllut. Stuorámus nuppástus lea Máttajávrri ja Buođđobogi gaskasaš guovllus, gos huksenbáikkiid lohku šaddá guovttegeardásäžän dálá sullii golmmalogi huksenbáikkis. Ohcejohleagis leat goittot dakkár unnamihtot eanadagat ahte huksema váikkuhusat eanadahkii báhcet eanaš báikkálažän eaige oidno viidáseappot eanadatgovas dego Deanuleagis.

7.3.7 Meahciráđđehusa huksenbáikkit (AO, RM ja RA)

Jagis 2012 Guošnjárgii ja Áiteguolbanii lasihuvvon Meahciráđđehusa AO-huksensajit leat čujuhuvvon válodgeainnu gurrii moatti vistti jovkui. Huksema váikkuhus báhcá eanáš báikkálažän. Áiteguolbanii lea čujuhuvvon turismabálvalusaid guovlu (RM) Deanugeainnu máttabeallái.

Meahciráđđehusa AO-huksensajit Máttajávrái, Suohpajávrái sihke RA-huksensajit Buođđobohkái ja Jumbáljávrái leat čujuhuvvon válodgeainnu gurrii dahje ođđa geaidnooktavuođa duohkái moatti vistti joavkun. Dan lassin Ohcejoga kirkosiidii joga nuppe beale gáddái leat čujuhuvvon golbma RA-huksensaji. Huksema váikkuhus báhcá eanáš báikkálažän. Huksenvugiin, materíalaiguin ja visttiid ivnniin sáhttá váikkuhit oidnodahkii čuohcci váikkuhusaide.

7.3.8 Váikkuhusat kultureanadahkii

Ođđa huksenbáikkit Luosnjársulluid buohta Suoma beale gáddeguvlui čuhcet sulluid mágssolaš kulturbirrasii eahpenjuolgga nu, ahte rievadait birastahti eanadaga, jos huksejuvvo menddo lahka gátti.

Ohcejohleagi kulturhistorjjálaččat ja eanadaga dáfus mágssolaš ollisvuodás ođđa luopmoviessohuksen čuohcá dáidda árvvuide. Váikkuhusat eanadahkii vuhttojít eanaš dasstán huksenbáikki lahkosiin. Jos huksejuvvo menddo lahka gátti Ohcejoga rabas jávreeanadagas, de váikkuhusat ollet guhkkelii. Lávas eai árvaluvvo dakkár nuppástusat, mat vuhttojít johkaleagi mihttolávas.

Ohcejoga girku lahkosiidda ii leat čujuhuvvon ođđahuksen, mii čuozášii Máttajávrri ollisvuhtii. Máttajávrri ja Buođđobogi gaskasaš guovllu oarjjabeale gátti geaidnobiras rievđá, go dohko huksejuvvojít luopmoviesut. Váikkuhus vuhtto lahkosiidda, geidnui ja vejolaččat Ohcejoga rabas čáhcegierragii.

Nubbi guovlu lea Máttajávrri máttageahčen Ánnáluovtta buohta nuorttabeale gáddái čujuhuvvon njeallje ođđa huksenbáikki golmma dálá huksenbáikki lassin. Jos huksenbáikkit válljejuvvojít fuollameahtumit, de dat sáhttá čuohcit gitta Máttajávrri beallái. Máttajávrri davábeale gátti dálá huksema ektui váikkuhusat eai leat goittot stuorrát Máttajávrri dáfus.

Ohcejoga ođđa luopmoviessohuksema váikkuhusat eai leat goittot nu stuorrát, go váldá vuhtii dálá huksema meari ja geainnu ráhkadeami váikkuhusaid eanadahkii.

Huksema váikkuhusat Ohcejoga álbmotlaš eanadahkii ja riikkaviidosaččat mávssolaš eanadatguovlluide leat báikkálaččat mearkkašahtit, muhto oppalaččat viidáset eanadagas nuppástus dáláža ektui ii olus čuoze dillái. Guvlui eai boađe ođđa, mearkkašahti eana-, geaidno- dahje čáhcetuksemat dahje ođđa giliuvodrážat, mat rievdadivčče mearkkašahti láhkai guovllu oppalaš iešlági. Kulturhistorjjálaš čuozáhagaid ja árvvuide láva ii sáhte čájehit čuohcat.

7.4 VÁIKKUHUSAT LUONDDUBIRRASII

7.4.1 Duogáš

Luonddusuodjalanlágá 65 § gáibida ahte jos fidnu dahje plána okto dahje ovttas eará fitnuiguin ja plánaiguin jáhkkimis mealgat čuohcá Natura 2000 -guovllu luondduárvvuide, de galgá fitnu ollašuhti dahje plána dahkki árvvoštallat fitnu váikkuhusaid suodjalanvuloš luonddutiippaide ja šlájaide. Eanageavahan- ja huksenlágas fas gáibida ahte lávvafitnu váikkuhusat luonddubirrasii árvvoštallojít eanageavahan- ja huksenlága vuodul.

Árvvoštallama vuolggamateríalan leat geavahuvvon plánenguovllus 2004-05 dahkkojuvvon luondočielggadus (Maa ja Vesi Oy) ja Natura-guovlluide guoskevaš Natura 2000 -diehtoskovit (Lappi birasguovddáš 2001).

Dán čielggadusas árvvoštallojuvvo maiddái, čuohcago Deanu ja Ohcejoga gáddegouovlluid huksen plánenguovllus dahje dan lahkosiin leahkki Geavu Natura-guovllu (FI 130 2001), Mierašluobbala gietti (FI 130 2013), Báhppala gietti (FI 130 2012), Veahčaha njálmmádatrođu (FI 130 2008), Gálddoaivvi meahcceguovllu (FI 130 2002) ja Báíšduoddara meahcceguovllu (FI 130 2003) luondduárvvuide.

Aitosaš Natura-guovlluide čuohcci luonddusuodjalanlágá 65 §:s oaivvilduvvon sierra váikkuhanguorahallan ii dán dáhpáhusas dahkkojuvvon, dan sivas go eanageavahanlágas oaivvilduvvon váikkuhusguorahallan gávnnahuvvui lean doarvái. Muhtun Natura-guovllut leat gádosis lávvaguovlluin ja nuppe dáfus lassehuksen Natura-guovlluid lahkosiidda lea unnán. Jurddaboađus lei, ahte váikkuhusat Natura-guovlluide oppalašvođas leat nu smávvát, ahte sierra árvvoštallan ii leat dárbbašlaš.

Gáddeoasseoppalašláva čielggadusa čuovuskártaa leat ovdanbuktojuvvon lávas árvaluvvon ođđa huksenbáikkit, maid lohkomeari ja sajádaga leat veardádallan Natura-guovlluid ja eará mearkkašahti čuozáhagaid ektui. Guorahallan ovdána máttil davás ja vuos gieđahallojuvvo Deatnu ja dasto Ohcejohka.

7.4.2 Almmolaš ášsit

Lassehuksen čuohcá luonddubirrasii juogo njuolgga dahje eahpenjuolggá. Njuolggo váikkuhusaide gullá dat, ahte huksejuvvon guovllu luonddudilli rievda ja šattut ja eallit jávket muhtun muddui. Eahpenjuolggó headuštus sáhttá ollit guhkkeliige, dasgo omd. johtolaga ja lihkadeami lassáneapmi loaktá eatnamiid ja dagaha vállaheaduštusaid.

Lávvačovdosa birasulbmilin lea seailluhit guovllu mávssoleamos luondduárvvuid. Mávssoleamos luondduárvvut leat nuppe dáfus boaimmáža bessensajit, šaddošlájaid mávssolaš gávdnonbáikkit ja dihto luondoollisvuođat.

Dat ahte man ollu lassehuksen čuohcá birrasii čuožju das, gosa ja mo huksejuvvo. Lávas huksema dagahan heajos váikkuhusaid birasárvvuide sáhttá mealgat geahpedit, go guođđá luondduárvvuid dáfus mágssolaš guovlluid ja daid birrasiid ollásit huksema olggobeallai ja stivre huksema baicce dakkár guovlluide, mat luonddudiliideaset dáfus bures dan girdet.

Ohcejoga oasseoppalašlávas guovllus gávn nahuvvon luondu- ja duovddaárvvuid leat eanaš sáhttán seailluhit. Luondučielggadusain ovdanbukton čuožáhagain ja guovlluin eatnašat leat merkejuvvon luonddudoallováldálaš guovlun, main leat birasárvvut (MU-1, MY-1ja M1 merkemati). Dárbbu mielde maiddái oassegovlluid mearkkašumi birra lea dieđihuvvon luo- dahje s-1 -rájideemiiguin.

7.4.3 Čuožáhatguorahallan

1. Suohpajoga skurču okta birrasiin

Árvaluvvon lávvačoavddus ii buvte Suohpajoga skurčui ja dan vielteeatnamiidda ođđa huksema. Joganjálmmi lahkosiidda lea árvaluvvon okta huksenbáiki, muhto dat ii váikkut skurču luondduárvvuide. Árvaluvvon lávvačoavddus dorvvasta guovllu luondduárvvuid seailuma.

2. Luossagoatneljávrri – Luossagoatnila guovlu

Lávvačovdosis lea árvaluvvon okta ođđa huksenbáiki mearkkašahttin gávn nahuvvon Luossagoatneljávrri ja Deanu gaskasaš guvlui. Árvaluvvon lávvačoavddus ii várra čuoze om. jávrái. Lávvačovdosis árvaluvvon MU + luo -rájideapmi lea doarvái dorvvastit čáhceguovllu ja láddo davábeale reatkágieddái guoskevaš luondduárvvuid.

3. Goatnelveijávrri guovlu

Árvaluvvon lávvačoavddus dorvvasta Goatnelveijávrri luondduárvvuid seailuma. Čovdosis ii árvaluvvo oktage ođđa huksenbáiki jávrri birrasiidda. Báđoža guovllus jávrri máttabeallái árvaluvvojut guokte ođđa huksenbáikki. Goatneljoga guvlui fas árvaluvvojut golbma ođđa huksenbáikki, muhto dat eai váikkut Goatnelveijávrri luondduárvvuide.

4. Rišnjárvári guovlu

Lávvačovdosis eai árvaluvvo ođđa huksenbáikkit Rišnjárvári vielteguovlluide. Viiddis guovllut geainnu nuorttabealde leat merkejuvvon MY-guovlun.

5. Báktevári guovlu

Lávvačoavddus (MY) lea doarvái dorvvastit Báktevári-Gistuskáiddi viiddis vielteguovlluid luondduárvvuid. Boahtteáiggis galggašii jurddašit maiddái guovllu suodjaleami, dasgo vielteguovllus leat valjis hárvenaš ja áitavuloš šaddošlájaid šaddansajit ja vielteguovlu lea maiddái geomorfologalaččat miellagiddevaš. Mávssoleamos guovllut leat dán lávvaguovllu olggobealde.

6. Gistuskáiddi guovlu (Geavŋnjis - Bađđá johkaleahki)

Árvaluvvon huksen ii njulgestaga čuoze Gistuskáiddi vielteguvlu, muhto muhtun muddui árvaluvvon lassehuksen geainnu lahkosiidda daninassii vuogas guvlui duolba soahkevuovdái (oktiibuot njeallje ođđa huksenbáikki) sáhttá dagahit lassáneaddji johtaleami Gistuskáiddi vielteguovllus ja ná sáhttá čuohcit guovllu luondduárvvuide.

Bađđá johkaleahki báhcá lávvačovdosis huksema olggobeallai. Joga njálmmádatguvluči juhuvvo okta ođđa huksenbáiki, muhto dat ii rievdat stuorábut njálmmádatguovllu dálá dili. Guovllus leat dál njeallje huksenbáikki.

7. Bađđá johkaleahki-Goržán

Osmá ja Gáva gaskasaš guovllus šaddet valjis vuollegris reatkábohtut ja lávvačoavddus ii stuorábut rievdat om. guovlluid. Lávvačovdosis árvaluvvo dušše okta ođđa huksenbáiki Osmá guvlu.

Gáva luonddudilálaš sáttogáddái eai leat maiddái mearkkašahti váikkuhusat, maiddái smávva rássegieddeguovlu bissu huksema olggobealde. Dasttán rássegietti lahkosiidda árvaluvvo okta ođđa huksenbáiki ja nubbi rássegieddeguovllus máttás. Stálojohkii ja Junttejohkii ii huksejuvvo (MY).

Lávvačoavddus (MY) dorvvasta maiddái Rátnejoga oarjjabeale bávtti luonduárvvuid seailuma. Gáva ja Goržáma gaskasaš gádddegouovlu lea lottiid dáfus mearkkašahti guovlu ja lávvačoavddus dorvvasta guovllu seailuma dálá dilis.

Goržáma guvlu lávvačovdosis árvaluvvojít gávcci ođđa huksenbáikki. Guovllus eai leat erenoamáš mearkkašahti luonduárvvut.

8. Goržánláddo guovlu

Lávvačovdosis eai árvaluvvo ođđa huksenbáikkit Goržánláddo lahkosiidda. Lávvačoavddus MU lea doarvái dorvvastit láddo seailuma dálá dilis.

9. Áibmejohka ja Ohcejoga girkosiidda guovlu

Lávvačoavddus dorvvasta Áibmejoga gaska- ja gieraosiid seailuma (MY), muhto joganjálbmái ee. Guldal guvlu lávvačovdosa dihte boahá eanet ja eanet olbmodoaibma, mii sáhttá loaktit guovllu kulturšlájaid.

10. Luosnjársullot ja Veahčat

Lávvačoavddus dorvvasta Luosnjársulluid seailuma (MU), muđui sulluide galggašii jurddašit goittot MY-merkema dahje luo-rájideami dahje maiddái SL-merkema sulluide guoskevaš kulturhistorjálaš ja ekologalaš árvvuid dihte. Sulluid buohta leat árvaluvvon golbma ođđa huksenbáikki, muhto dat eai čuoze sulluide guoskevaš árvuvide.

Veahčatnunnása báktevielti lea lottiid dáfus mearkkašahti čuozáhat. Lávas eai guvlu dahje dan lahkosiidda árvaluvvo ođđa huksenbáikkit. MY-merken dorvvasta guovllu seailuma dálá dilis.

Veahčaha njálmmádatrohtu lea rájiduvvon SL-merkemiin dálá Natura-guovlorájideami mielde. Dasa lassin árvaluvvon lávvačoavddus válđá vuhtii dálá Natura-guovllus oarjjás sajáduvvi niitorohoguovllu MY-merkemiin. Maiddái dán guvlu sahtášii jurddašit SL-merkema. Maiddái Veahčajoga sisá árvaluvvon MY-rájideapmi dorvvasta guovllu luonduárvvuid seailuma. Veahčaha guvlu árvaluvvo viehka uhccán lassehuksen, mii dorvvasta ovdalis máinnašuvvon luonduárvvuid seailuma dálá dilis.

Riđunjárgga buohta lea Deanus máttabealevielti, mii ii leat dábálaš Suoma bealde. Árvaluvvon lávvačoavddus (MY) dorvvasta vielteguovllu seailuma dálá dilis. Guovllus leat juo dán áigge ollu ássanbáikkit ja árvaluvvon lávvačoavddus buktá guvlu ovttá ođđa huksenbáikki. Dat ii čuoze olus guovllu luonduárvvuide.

11. Ohcejoga girkosiida - Máttajávri

Guovllus eai leat sierra luonduárvvut.

11 B. Boaresbáikki gieddi

Lávvačoavddus dorvvasta Boaresbáikki gietti sealuma huksema olggobealde.

Eará čuozáhagat girkosiiddas

Gálgojoga ájaguovlu dáiidá leat vuovdelágas oaivvilduvvon čuozáhat. Lávvačoavddus guođđá ájarokki huksema olggobeallai. Árvaluvvon lávvamerkemát VL ja MU ja luo-rájideapmi leat doarvái dorvvastit ájarokki sealuma.

Goatneljávri lea lottiid dáfus máŋggahápmásaš guovlu ja láddo oarjja- ja oarjedavábeale rássegieddeguovllut leat maiddái mearkkašahttit. Árvaluvvon lávvačoavddus dorvvasta eanaš ovdalis mánnašuvvon rássegieddeguovlluid sealuma huksema olggobealde (MY ja MU -merkemát), muhto eanaš oassi eará guovllus lea čujuhuvvon RM-1 merkemiin. Olbmodoaimma váikkahuus ovdalis mánnašuvvon rássegieddeguovlluin boahtá várra lassánit, muhto lea váttis árvvoštallat man ollu ja man áigegaskkas lassáneaddji olbmodoaimma váikkahuus čuohcigoahdá rássegiettelágan guovlluid luonduárvvuide.

12. Máttajávri

Máttajávri mearkkaša eanadatárvvuidis lassin maiddái ollu kulturhistorjjálaččat ja lottiid ja šattuid dáfus. Kulturhistorjjálaččat māvssoleamos čuozáhat leat Báhppala boares girkostobut Máttajávrri oarjabeale gáttis. Dat gullá maiddái Natura 2000 -guvlui. Erenoamážit guovlu lea davvegiehpabeaivelotti suodjalanguovlu. Dasa lassin guovllus gávdno okta áitatvuloš šaddošlädja.

Árvaluvvon lávvačoavddus ii čuoze Báhppala Natura-guovllu ja árbeeanadatguovllu luonduárvvuide. Guovllu lahkosiidda eai árvaluvvo ođđa huksenbáikkit. Dan sadjái lávvačovdosis árvaluvvoj njeallje ođđa huksenbáikki Máttajávrri nuorttabeale gáddái jávrri máttageahčái. Dákko bokte čovdosa ii sáhte atnit oalle buorrin, dasgo huksen lassána maiddái nuorttabeale gáttis, unnán gal ja dálá huksenbáikkiid oktavuhtii earret Máttatguoikka nuorttabeale ovta ođđa huksensaji.

Nuorttabeale ceakko báktevielitit leat lottiid dáfus māvssolaččat. Čáhkáljoga vielteguovlu báhcá goittot lassekuksema olggobeallai.

13. Námmájávri-Suolojávri

Geainnu lahkosiidda jávrri oarjabeallai leat čujuhuvvon njeallje ođđa huksenbáikki. Go guovllu luonduárvvut leat viehka dábálaččat ja guvlui lea muhtumassii juo huksejuvvon, de ii lávvačoavddus čuoze stuorábut guovllu luonduárvvuide.

14. Suohpajávri

Oanehisláttu, Guhkesláttu ja Ákšoláttu leat šattuid dáfus mearkkašahti čuozáhagat. Dat leat lávvačovdosis guđđojuvvon huksema olggobeallai. Eaige maiddái daid lahkosiidda leat čujuhuvvon ođđa huksenbáikkit. Ládduid birrasat leat merkejuvvon MU- merkemiin. Dasa lassin galggašii jurddašit luo-rájideami.

15 A. Buollánmuotkki árbeeanadatguovlu

Árvaluvvon lávvačoavddus sealluha Buollánmuotkki árbeeanadatguovllu huksema olggobealde. Buođđobogi-Jorbajávrri guvlui huksejuvvo uhcán lasi.

16. Buođđobohki - Gođđunjárga

Buođđobogi-Gođđunjárgga gaskasaš guovllus Ohcejohka golgá viehka baskkes ja mohkkás johkarokkis. Guovllus leat dán áigge viehka valjis ássanbáikkit. Guovllus eai leat báikki alde fitnamiid dahje ovddit dutkamiid vuodul eará mearkkašahhti birasárvvut go Rássejoga ájaleahki. Ájaleahki lea oasseoppalašlávas merkejuvvon MU ja MY - merkemiiguin, mat leat doarvái dorvvastit leagi luonduárvvuid seailuma.

16 A) Jumbála gieddi

Guvlui eai leat lávvačovdosis árvaluvvon ođđa huksenbáikkit.

17. Geavojávri oktan birrasiigun

Ekologalaččat mearkkašahhti čuozáhat lea Cieskuljoga ájaleahki. Lávvočovdosis eai leat árvaluvvon huksenbáikkit ájaleagi lahkosiidda. Ájaleagi vulogeahči lea merkejuvvon MY ja MU -merkemiiguin. Dat leat doarvái dorvvastit guovllu luonduárvvuid seailuma.

Geavonjálmmi gieddi lea Geavojávrri oarjjabeale gáttis. Mearkkašahhti šlájain sáhttá máinnašit ee. márjjáčoavdaga, alitgierraga ja davveruhtarási. Lávvačoavddus guođđá Čársejotnjálmmi lassihuksema olggobeallai.

18. Buksaljávri

Buksala gieddeguovlu (18 B) lea Buksal dálu lahkosiin. Cieskula gieddi (18 C) fas lea Buksaljávrri davágeahčen. Buksaljávrái leat oasseoppalašlávas čujuhuvvon vihtta ođđa huksenbáikki. Dat leat viehka guhkkin ovdalis máinnašuvvon árbeeanaadatguovlluun ja daid leat sáhttán sajáduhttit birrasa dáfus vuogas guovluuide. Lassehuksen ii čuoze om. árbeeanaadatguovluuide dahje Cieskuljoga gáiskerohtui. Gáddegouvluid gokču lassána vehá lávvačovdosa dihte.

19. Ganešjávri

Ganešjávri gullá gáttiidsuodjalanprográmmii ja lávas eai čujuhuvvo jávrri gáddegouvluuide ođđa huksenbáikkit. Gáddegouvllut leat lávas čujuhuvvon SL-guovlun. Čoavddus dorvvasta ahte boralottiide dehálaš Ganešjávrri guovlu seailu.

20. Leaibejohka-Vuolit Cuokkajávri

Luonddubirrasa dáfus mearkkašahttit leat goittot guovllu moanat láddožat, maid šaddošlájat leat hui rašit. Boaresgiettejávrri oarjjabealegáddi lea lottiid dáfus mearkkašahhti guovlu ja maiddái Aškkasjoga duottarádjaga birrasat Guhkesluobbala oarjjabealegáttis. Dát guovllut leat šattuid dáfus móvssolaččat. Dihto ládduin ee. Guhkesluobbala buohta leat áitatvuloš šattut. Šattolašvuoda dáfus hui mearkkašahhti eará čuozáhagain sáhttá máinnašit ceakko vielteguovllu Guhkesluobbala ja Vuolit Cuokkajávrri gaskkas goabbat bealde geainnu.

Vaikko luondučielggadusas eai ávžütge huksema ráddjema várás sierra lávvamerkemiid, de eai lávas leat čujuhuvvon huksenbáikkit ovdalis máinnašuvvon guovluuide. Guovllut leat lávas merkejuvvon MU-merkemiin, mii dáidá leat doarvái dorvvastit guovlluid luonduárvvuid ja boralottiid bessenbirrasa seailuma.

21. Bajit Cuokkajávri

Mávssoleamos čuozáhat dán oassegouovllus lea Gukčejoga skurču. Guovlu lea lottiid dáfus mearkkašahti. Lávvačovdosis eai čujuhuvvo ođđa huksenbáikkit skurčui dahje dan lahkosiidda.

21A) Mierašluobbala rássegieddi

Lávvačovdosis eai čujuhuvvo ođđa huksenbáikkit rássegieddeguvlui dahje dan lahkosiidda. Čoavddus dorvvasta guovllu seailuma dálá dilis.

21B) Mierašluobbala máttit gieddi

Lávvačovdosis eai čujuhuvvo ođđa huksenbáikkit rássegieddeguvlui dahje dan lahkosiidda. Čoavddus dorvvasta guovllu seailuma dálá dilis.

22. Mierašjávri

Davin mánnašan veara guovlu lea Čuoŋáláddos luoiti ádjaga birrasat. Nubbi mearkkašahti guovloollisuohta lea Gárggoláddo Dápmotluobbala birrasiin Mierašjávrri nuorttabeale gáttis. Guhkesnjárgga guovlu jávri oarjjabeale gáttis lea maiddái mearkkašahti guovlu (boralottit) ja Moalkejohnjálbmi. Moalkejoga sahttá atnit vuovdelágas oaivvilduvvon ávžin.

Njealját čuozáhahkan sahttá mánnašit Mierašjávrri gieddeguovllu (22 A) jávri máttageahčen, gosa luitet moanat jogažat ja ádjagat. Gieddeguovlu lea báikkálaččat mearkkašahti ja lea sullii 5,5 ha viiddu. Dáid jogaid njálmmádatguovlluin leat valjis ollu gáibideaddji ráfáidahton šlájat.

Sáhttá dadjat ahte lávvačoavddus lea ovdalís mánnašuvvon čuozáhagaid hárrái viehka buorre. Luondučielggadusaid ávžuhusaid mielde huksenbáikkit eai leat čujuhuvvon om. jogaid lahkosiidda earret Mierašjávrri bađa, gosa leat čujuhuvvon ođđa huksenbáikkit. Huksen sahttá čuohcit om. jogažiid dahje ádjagiid luonduárvvuide. Maiddái gieddeguvlui čuhcet ođđa váikkuhusat. Váikkuhusat sahttet leat guovllu gieddešlájaid dáfus maiddái positiivvalaččat, jos gieddeguovlu dikšojuvvo árbevirolaš vuogi mielde láddjemiin.

7.4.4 Váikkuhusat Natura-guovlluide

Geavu Natura-guovlu (FI130 2001)

Luonddumeahci čađa golgá goikelágan Geavvu, man ávželeafki leat okta Suoma áibmaleamos geologalaš čohkiidemiin. Ávži heanggovielttit leat báikkuid badjel 150 m alu. Geavu luonddumeahcci lea goittot eanaš njoaiddoslágan duottarjuovva dahje - guolbba (skáidi). Dehálaš dieđalaš dutkama čuozáhat

- áitatvuloš ja hárvenaš šaddo- ja eallišlájat
- hárvenaš luonddutiippat

Suodjalandili dárkkálmuhttin ja ollašuhttinvuogit:

Guovlu lea vuodđuduvvon luonddusuodjalanylága vuodul luonddumeahccin.

Geavu Natura 2000 -guovllus leat gávdnon 11 luondodirektiivva čuvvosii II gullevaš šlája, main okta lea vuoruhuvvon šládjatiipa. Luondodirektiivva čuvvosa I šlájat leat gávdnon guovllus 18. Guovllus leat 5 áitatvuloš šlája.

Lávvačovdosis ovdanbuktojit čieža ođđa huksenbáikki Geavvorokki álggogeahčái. Vihtta dain bohtet dálá huksenbáikkiid oktavuhtii. Lea duše okta ollásit ođđa huksenbáiki. Dat lea dat huksenbáiki, mii boahtá Gearddosjárvri nuortadavábeale geažis nuorttasdavás. Ovddežis leat gávci huksenbáikki.

Ođđahuksen ii njulgestaga čuoze Geavu Natura-guovllu luondodirektiivva luonddutiippaide dahje direktiivašlájaide, muhto lasiha goittot olbmodoaimma meari ja ná maiddái váikkuha birrasii muhtun muddui omd. bávtiid lahkosiin, mat leat mearkkašahti bessenbáikkit. Sáhttá goittot dadjat ahte lassehuksen čuohcá nu uhcán guovllu luonduárvvuide ahte sierra Natura-árvvoštallamii ii leat dárbu.

Girkostobuid gieddi (FI 1302009)

Girkostobuid guovlu Ohcejohleagi riikkaviidosačcat márssolaš eanadatguovllus čohkiida historjjálačcat márssolaš girkostobuin ja daid birastahti šilljogiettis. Bajildushámi dáfus guovlu lea goike vielti, mii lea állut jávrri guvlu. Vielti lea eanaš goike suoidnegieddi, man válđošlárjan lea sávzzasinut, biehtárrássi ja fiskesrássi. Viehka viidát lea hárvenaš guolbbagieddi, man válđošlárjan leat čáhppesmuorji, jokŋa ja sávzzasinut. Gáttis lea maiddái lákta niitu, mas šaddet uhccánaš suoinnit ja sinut.

Dát guovlu lea dehálaš davvigiehpabeiveloddái. Dálálágan geavaheapmi dorvvasta guovllu luonduárvvuid seailuma. Guovllu šaddošlájain sáhttá máinnašit alitgierraga, márjjáčoavdaga, davarísselávkki ja bealdosáhpánrási, mat leat Suomas fuomášanveara šlájat. Girkostobuid lahkosiidda eai oasseoppalašlavas čujuhuvvo ođđa huksenbáikkit ja lávvačoavddus dorvvasta guovllu luonddutiippaid seailuma ja luondodirektiivvas máinnašuvvon šlája seailuma. Go ođđa huksen ii leat čujuhuvvon Girkostobu guvlu. ii sierra Natura-árvvoštallama leat dárbu dahkat.

Gálddoaivvi meahcceguovlu (FI 130 2002)

Luondodirektiivva luonddutiippat guovllus lea moanat, main viidásepmosat leat áhpejeakkit ja alpiinnalaš ja boreála duottarguolbanat ja lagešvuovddit (oktiibuo 75 %). Guovllus gávdnojít jeavddalačcat luondodirektiivva čuvvosa II šlájat 6 ja guovllus lea okta áitatvuloš šládjia. Loddedirektiivva čuvvosa I šlájat guovllus leat gávnon oktiibuo 9.

Lávvačoavddus ii njulgestaga čuoze Gálddoaivvi meahcceguvlui, dasgo lávvaguovlu ii ole Natura-guvlu. Lea dieđusge vejolaš ahte olbmodoaimma oppalaš lassáneapmi Ohcejohja Deanuleagis lasiha johtaleami ja vánddardeami guovllus, muhto dákkár doaimma váikkuhusaid lea váttis árvvoštallat. Lea goittot čielggas ahte váikkuhusaid sáhttá geahpedit, go stivre johtaleami.

Mielde čuovvu doaimmas boahtán vejolaš vahágat meahcceguvlui leat nu smávvát, ahte sierra Natura-árvvoštallan ii leat dárbbašlaš.

Báíšduoddara meahcceguovlu (FI 130 2003)

Lávvačoavddus ii čuoze Báíšduoddara meahcceguvlui, dasgo lávvaguovlu ii ole Natura-guvlu. Sierra Natura-árvvoštallama ii dárbbaš dahkat, dasgo eahpenjuolggage váikkuhusat meahcceguovlu luondoárvvuide leat nu smávvát.

Veahčaha njálmmádatrohtu (FI 130 2008)

Veahčajoga guovlu lea duolbbas ja báhcá ain giđđadulvvi vuollái. Guovllus leat moanat ádjagačcat ja goikan ájarokkit. Šaddogeardin lea čáppa gáiskedulverohtu, man válđošlárjan lea vuogodolgi. Dábáleamos muorran lea soahki, muhto daid siste leat

maiddái skábit ja miestagat. Dulveroðu olggobealde leat maiddái luonddubirrasa dáfus fuomášanveara eallinbirrasat, mat leat gooviduvvon mañjelis teavsttas.

Imaš šattolaš čuozáhat Veahčajoga njálmmádagas.

Eará šlájat leat ee. táigalukti, mii lea dán guovllus áitatvuloš šlädja. Dárkilis šládjadjedut leat dasa lassin ovdanbukton roðuidsudjalanprográmmma inventerenskovis.

Veahčajoga njálmmádatrohtu gullá roðuidsudjalanprográmmi (LHO).

Roðuidsudjalanprográmmma guovllu šlájain sáhttá mánnašit eavrru, fiskessiemanástti, vuogodolaggi, njálanjuokčama, rásselávkki, táigalukti, duottarsiemanástti, duottarsáhpala ja boskka.

Lávvačoavddus ii čuoze njuolgga Veahčaha njálmmádatrohtui, dasgo huksenbáikkit leat guhkkin Natura-guovllus ja dasa lassin Natura-guovllu olggobeale guovllut (rohtoniu) leat merkejuvvon lávas MY-merkemiin. Olbmo lassánan doaimmat Natura-guovllu lahkosiin sáhttet goittot áiggi mielde dagahit ahte guovlu ludnejuvvo, gollá ja dan ráfi heahtašuvvá.

Vaikko lávvačoavddus buktá oðða huksema njálmmádatroðu lahkosiidda, huksen báhcá goittot viehka guhkás Natura-guovllus ja ná lasseksema njuolggo váikkuhusat leat unnán guovllu luonduárvvuide. Dasa lassin lávvačoavddus geahččala dorvvastit luonduárvvuid maiddái MY -merkemiin. Sierra Natura-árvvoštallan ii jáhkkimis buvttášii oðða čielga dieðu geavaheami eahpenjuolggo váikkuhusain.

Mierašluobbala gieddi (FI 130 2013)

Mierašluobbala boares ássangieddi lea riikkaviidosaččat mearkkašahti Ohcejohleagi eanadatguovllus. Sávzzat leat guhton guovllus 80-logu rádjai, man mañjá gieddi lea ain gaskkohagaid láddjejuvvon. Bajildushámi dáfus giettis leat dievástagat ja dan šaddogeardin lea viehka mihtilmas goike suoidnegieddi. Válndošládjan leat biehtárrássi, sávzzasinut, ruksessinut ja gieddesuoidni.

Guovlu lea davvegiehpabeaivelotti dehálaš gávdnonguovlu. Guovllu dálálágan geavaheapmi dorvasta guovlluid luonduárvvuid seailuma. Guovllu eará šlájain sáhttá mánnašit alášáhpánrásí, nuortasiemanástti ja márjjáčoavdaga.

Lávvačovdosis eai čujuhuvvo huksenbáikkit Mierašluobbala Natura-guvlui dahje dasttán dan lahkosiidda. Ná sáhttá gávnnahit ahte lávvačoavddus ii čuoze guovllu luonduárvvuide dahje daidda ákkaide, maid vuodul guovlu lea válndojuvvon Natura-guovlun.

Sierra Natura-árvvoštallamii ii leat dárbu.

Báhppala gieddi (FI 130 2012)

Báhppala gieddi lea riikkaviidosaččat móvssolaš eanadatguovllus Máttajávrri gáttis. Dán ássangiettis lea čuðiid jagiid áigge ássojuvvon, mii lea áiggiid mielde rievadan dan šaddogearddi dáláláganin. Guovlu lea vehá állut jávrri guvlu. Dat lea eanaš goike suoidnegieddi ja hárvenaš guolbbagieddi. Suoidnegietti válndošlájat leat sávzzasinut, biehtárrássi ja fiskesrássi. Guolbbagietti válndošlájat leat fas jokra, sávzzasinut ja čáhppesmuorji. Gáttis lea maiddái uhccánaš lákta niitu, mas šaddet eanaš suoinnit ja sinut.

Guovlu lea davvegiehpabeaivelotti dehálaš gávdnonguovlu. Eará šaddošlájain sáhtta máinnašit alitgierraga, májjáčoavdaga, bealdosuorbmarási, davvirásselávkki, alássáhpánrási ja muoh tacivzaga.

Guovllu dálálágan geavaheapmi dorvvasta guovluid luonduárvvuid seailuma. Lávvačovdosis eai čujuhuvvo huksenbáikkit Báhppala Natura-guvlui dahje dasttán dan lahkosiidda. Ná sáhttáge gadjat ahte lávvačoavddus ii čuoze guovllu luonduárvvuide dahje daidda ákkaide, maid vuodul guovlu lea váldojuvvon Natura-guovlun.

Go odđa huksen ii leat čujuhuvvon Báhppala guvlui ja eahpenjuolgga váikkuhusaid Natura luondoárvvuide sáhttit gávnahit leat unnán, de sierra Natura-árvvoštallama ii leat dárbu dahkat.

Čoahkkáigeassu

Čoahkkáigeassun sáhttit gávnahit, ahte oasseoppalašlavas oaivvilduvvon eanageavahančovdosat eai daga mearkkašahti rievdadusaid Natura-guovluid luondoárvvuide otná dillái veardidettiin. Huksen sajuštuvvá áidosii Natura-guovlluin ja lea volyma dáfus smávis. Dušefal Geavu Natura-guvlui sáhttet čuohcit vehá earáid eanet mearkkašahti váikkuhusat. Čovdosiin odđahuksen lea goittotge váldoássái sajuštuvvon dálá huksenvuođu oktavuhtii ja ná váikkuhanguovlu ii olus viiddo otná dili ektui. Johttin Natura-guovllu lahkosiin lassána otná dillái veardidettiin. Maiddái eará Natura-guovlluin váikkuhusat bohtet johtima lassáneami bokte.

Natura-árvvoštallama dárbooruahallan

Natura-árvvoštallama dárbooruahallama galgá dahkat álo dalle, go fidnu čuohcá Natura-guvlui. Dan galgá maiddái dahkat dalle, go ieš doaibma lea guovllu olggobealde, muhto doaimmas sáhttet leat njuolggó dahje eahpenjuolggó mearkkašahti váikkuhusat lagaš Natura-guovllu suodjalanvuođustusaide. Dárbooruahallamis vihkkelhallo dat, galgágo fidnus dahje pláñas dahkat Natura- árvvoštallama vai ii. Das árvvoštallo, ahte heajudago fidnu vejolačcat daid suodjalanárvvuid, maid vuodul guovlu lea Natura fierpmádagas. Árvvoštallama čadaheapmi guoská sihke fidnuid ja plánaid.

Fidnu dahje plána heajudeaddji váikkuhus mearkkaša, ahte doaimmas sáhttá árvvoštallat dahje áicat váikkuhusa luonddutiippa dahje šlájaid mearrái.

Luonddutiipa hedjona, go dan viidodat gáržu dahje dárbbashaš ekosistema ráhkadus dahje doaibma hedjonit. Šlája eallinbiras hedjona ja hehttehus dáhpáhuvvá, jus šlája eallinbiras gáržu dahje šlája eallingelbbolašvuhta jávká. Doaibma heajuda suodjalanvuođustusaide mearkkašahti láhkai, go šlája luonddutiippa oiddolaš suodjaleami dássi hedjona. Mearkkašahttivuođa ferte mihtidit álo dáhpáhusaid mielde ja dasa váikkuha šlája dahje luonddutiippa áitavulošvuhta. Mearkkašahttivuhtii váikkuha rievdadusaid viidodat guovllu viidodaga ektui, luondoárvvuid mearkkašahttivuhtii ja sajuštuvvamii.

Dárbooruahallan Ohcejoga gáddeoasseoppalašláva oktavuođas

Aitosaš Natura-guovlluide čuohcci luonddusuodjalanylága 65-66 §:ain daddjon sierra váikkuhusguorahallan ii leat dán oktavuođas čađahuvvon, dasgo eanageavahanlága mielde dahkon váikkuhusguorahallan gehččojuvvui leat doarvái. Sáhttit árvvoštallat, ahte Natura-guovluid luonddutiippaide ii čuoza dakkár váikkuhus, man sáhttá dadjat heajudit direktiivašlájaid eallingelbbolašvuoda dahje ovdamearkka dihte eallinbirrasa gáržuma. Muhtun Natura-guovllut leat vel gáidosis lávvabarggu vullosaš guovlluin ja

nuppe dáfus lassehuksen Natura-guovlluid lahkosiidda lea unnán. Jurddaboađus lei, ahte väikkahuusat Natura-guovlluide ja daid suodjalanvuodustusaide leat oppalohkái nu unnán, ahte sierra árvvoštallama ii dárbbas.

7.4.5 Lunddolaš čáhcebirrajohtin ja dan vuhtiiváldin eanageavaheamis

Almmolaš áššit

Čázi birrajohtimii Deanuleagis váikkuhit ng. makrodálkkádat, leahkebiekkat ja ee. vieltti áluvuoda ja háltti vuodul šaddi ng. mikrodálkkádat, ja báktevuodu ja eanavuođu jehakkilvuhta ja eará iešvuođat.

Váldojohkarokki hydrologiija

Gáddái olli viessosajiide leat hui ollu váikkuheamen Deanu golgan ja čázi allodaga nuppástusat. Deanu golganguovllu viidodaga dihte hydrologalaš dáhpáhusat dáhpáhuvvet earret jiekŋabáddasiid dagahan dulvedilálašvuodaid viehka njozeti. Dálvegolgama ja giđđageasi dulvegolgama earru lea stuoris. Garra čakčadulvvit eai leat gallii (Gáldu: Alaraudanjoki et al. Tenojoen eroosio - Tenon säilyttäminen luonnonmukaisena lohijokena). Golgan lea uhcimus muttus cuoŋománu ja alimus dulveáigi deaivá sullii miessemánu álgobeivviid ja geassemánu álgobeivviid gaskii. Njuorggámis garra dulvvi áigge golgan lea leamaš stuorámus muttus 3209 m³/s ja uhcimus muttus 29 m³/s (Gáldu: Suomen ympäristökeskuksen vesijärjestelmämälli). Gieddesavvona buohta Deanu allodatmolsašuddan lea sullii njeallje mehtera. Deanu golgan lea čađahuvvon guhkesággeguorahallamiid mielde bisson hydrologalačcat seammaláganin goittot váile čuohte jagi.

1966:s ledje ollu jiekŋabáddasat ja lei hui garra dulvi.

Deanuleagis dohkkehahhti vuolimus huksenallodaga sáhttá meroštallat gaska-mearálačcat 100 lagi gaskkaid geardašuvvi dulvečähceallodaga vuodul (HW/100). Vuollegis jávráivuođaproseantta dihte dása lasihuvvo okta mehter (lávaplánema stivrenjoavkku muittuhančála 11.5.2005). Dohkkehahhti huksenallodaga meroštallamis sáhttá maiddái geavahit gaskamearálaš dulvegolgama ja lasihit dasa guokte mehtera.

Johka lea jieŋas skábmamánu gaskkamuttus giđa jiekŋagolgami. Giđđat jiekŋagolgán dáhpáhuvvá ovdalaš alimus dulvvi. Maŋŋidis jiekŋagolgamat leat dulvebáddasiid čohkiideami dáfus buot váddásepmosat.

Jieŋa deaddinfápmu johkamilliid vuostá čuohcá ng. sárggesdeaddun ja gáddemielli sáhttá borraluvvat juoba guokte mehtera.

Jiekŋabáddasat sáhttet šaddat maiddái čakčat, jos bivalda gaskaboddosačcat dahje golgan šaddá stuorábun go lea dábálačcat.

Jieŋa faskun loaktá maiddái joga botni. Gollan dáhpáhuvvá namalassii dulvin, goas dat čuohcá erenoamážit fierramiidda.

Erošuvdna- ja dulveáittabáikkit leat lávvakárttas čujuhuvvon sullii boatkasáhcorájidemiin. Dulve- ja erošuvdnadieđut leat fidnejuvvon Birasguovddážis ja báikkálaš olbuid jearahallamiid bokte (ee. Antti Katekeetta 9.6.2005).

Detnui luoiti oalgejogat ja ádjagat

Detnui luitet lávvaguovllus (Suoma bealde) logi stuorábuš oalgejoga. Dat golgiidit duoddaris ja leat dábálačcat vuollel vihtta kilomehtera guhku. Buot ádjagat leat biddjojuvpon golbat geaidnotrumbbu dahje šalderáiggi ráigge Ohcejohka-Njuorggán - geainnu vuoli. Dáid johkarokkiid lunddolaš ovdáneami dihte johkarokkit dábálačcat gulul rivdet ja borraluvvet čiekjnalebbui garra eanašlájaid ja vuodžobávtti guvlui. Muhtumin hárvenaš dili dihte sahttá leat stuorátge erošuvdna, omd. ájamieillit doddjojit. Eanemus erošuvnna dagahit goittot omd. geainnu vuolil mannamat.

Láva bokte eai stivrejuvvo doaimmat, mat váikkuhit njuolgga oalgejogaide. Huksenbáikkiide manni geainnuid ráhkadeamis ja eará viessosadjegeavaheamis galgá goittot váldit vuhtii ahte ájaleagit ja daidda manni rokkit ja skurččut seilot luonddudilis. Jos geaidnu ráhkaduvvo birra jagi golgi ádjaga dahje oasi jagis čázi fievrrideaddji ájaleagi dahje -rokki rastá, de geavahuvvot oaivvilduvvon trumbobohcciid válljemis galgá giddet fuopmášumi hárvet geardašuvvi stuorát golgamiid vejolašvuhtii.

Aškkassajit šaddet go bodnečáhci cirgasa olbmo dagahan dahje lunddolačcat šaddan čuohpahagaid bokte eatnan ala. Dákkár sajt leat ee. Ohcejohka-Njuorggán -geainnu guoras ja Ohcejoga čoahkkebáikkis.

Čázi eará birrajohtiin viessosajiin

Ceakko vilttiin lea álo erošuvnna várra, man visttiid, geainnuid ja eará rusttegiid ráhkadettiin leat dábálačcat máhttán váldit vuhtii. Eatnama lokkodettiin, bolttodettiin dahje rokkadettiin sahttá goittot rievdat bajildusčáziid golgandilli dahje čuhppojuvvet čázi jođiheaddji eanagearddit nu ahte bohciidit viessosaji geavaheami dahje eanadaga dáfus headuštusat. Dáid lea muhtumin nu áddjái dahje divrras divvut ahte viessosaji geavaheaddji dahje eará oasálaččaid, dego ránnjá dáfus vahátlaš ášši báhcá divšookeahttá.

Gáddeoasseoppalašlavas visttiid rávamearriduvvon báiki lea dábálačcat čujuhuvvon duolba dahje njoaiddos guovluide. Ceakko geaidnooktavuođaid báktečuohpahagat dahje nannemat oidnojít goittot eanadagas ja ođđa šaddogeardi bohciida gulul dahje ii ollege. Čuohpahatsajiid ovddešteapmi lea divrras ja muhtumin maiddái veadjemeahttun, go juohke bajildusgolgan giđđat hehtte šattuid ruohtasmuvvama dahje doidá šaddanvuoláža eret.

Deanuleagis ii dárbbas gallii luopmoviesuid dahje eará huksema oktavuođas šilljoguovlluid gokčat čázijeahkki eanagerddiiguin. Smávvage dákkár guovlluid goikadančáziid gánnáha fas golggahit eanavuđđui.

Lávas lea addojuvvon almmolaš mearrádus:

Bissovaš ájarokkiid ii oaččo stuorábut rievadait viessosaji dahje geaidnooktavuođa goikadeami dahje huksema oktavuođas almmá bákkolaš siva haga. Dát seammá lea fámus maiddái dieđus leahkki dahje jáhkkimis stuorát golganjohtolagaid hárrái.

Dasa lassin dálá visttit erošuvdna-/ dulveguovlluin leat lávvačovdosis váldojuvvon vuhtii. Dáin guovlluin (RA-2) lea lohpi bajásdoallat dálá visttiid, muhto ii oaččo álgit doaibmabijuide, maidda galgá leat huksenlohpi.

Bodnečáhceguovllut

Váikkahuusat bodnečáhceguvlui leat árvvoštallojuvvon sierranas čielggadusas, Lávvabargu / váikkahuusaid árvvoštallan Ohceoga, Suhpivári ja Tenola bodnečáhceguovlluin, TCG Suunnitteluteknikka Oy, 8.11.2017. Árvvoštallamis gávnahuvvo:

Lávain čujuhuuvvon huksenbáikkiid ollašuhttin evttohuvvo dahkat nu, ahte šiljuid fámolaš gieđahallama berre garvit, vistesajid huksekeahes oasit seailluhuvvojít nu luonddudilis go vejolaš eaige arve- ja eanačázit biddjojuvvo golbat eret bodnečáhceguovllus. Ná doaimmadettiin bodnečáhceguovlluin šaddi bodnečázi mearri ii mearkkašahti láhkai geahppán iige dan láhki fuotnán.

Buot lávvabarggu vuloš huksenbáikkiid galgaašii laktit gieldateknihkalaš fierpmádahkii ja čáhcefuołahuslágšdusa doaibmanguovllu galgaašii viiddidit gokčat lávvabargguvuloš guovlluid. Mearridemiin guovlluid čáhcefuołahuslágásua doaibmanguoulun sihkkarastojit čáhcefuołahuslágásua doaibmanvejolašvuodat guovllus.

Ohcejoga bodnečáhceguovlu

Vuorkávisttiid koartilguovllus TY guovlluid lávvamearrádusas ássama, luonddubáikkiid lahkosa ja bodnečáhceguovllu geažil biras ásaha doaibmama láhkáí sierra mearrádusaid.

Ojoliggensajid galgá ollašuhttit Ohcejoga gieldda birassuodjalanmearrádusaid 3 LOGU 16 § (Oktasaš mearrádusat buolli golgošiid, kemikálaid ja váralašbázahusaid gieđahallamis) mielde.

Lávaid ollašuhttin lávas ovdanbuktojuvvonn stívremiigun ja gieldda birassuodjalanmearrádusaid čuovvumiin ii ovddalgihtii árvvoštallamiin dagat dakkár nuppástusaid Ohejoga bodnečáhceguovllu bodnečáhcedilis, ahte ovdanbuktojuvvon lávvačovdosiid livče dárbu rievadatit.

Suhpivári Bodnečáhceguovlu

Birashálddahusa rávvaga (Lap ELY) mielde bodnečáziváldinbáikkiin ja dutkojuvvon čáhceváldinsajid lagasbirrasiiin (uhcimustá 500 mehtera váldinsajis bodnečázi golganguovllus bajásguvlui) ii galgga lávvet maidige ođđa doaimmaid.

Ovddabealde celkojuvvoma vuodenul bodnečáhceguvlui evttohuvon koartila AO5 galgaašii sihkkut lávas dahje sirdit dan doarvái guhkás eret čáhceváldinbáikkis.

Suhpivári bodnečáhceguvlui lea čujuhuuvvon AO-1 Boazodáluid ássanguovlu. Ohcejoga gieldda birassuodjalanmearrádusaid 2 LOGU 14 § (Bohccuid doallan áidde siste ja biepman) 14.1 čuoggá mielde Bohccuid doallan áidde siste dahje biepman lea gildojuvvon bodnečáhceguovllus, mii lea čáhceskáhpónanus.

Ovddabealde celkojuvvoma vuodenul bodnečáhceguvlui evttohuvon koartila AO-1 galgaašii sihkkut lávas eret.

Eanaš oassi bodnečáhceguovllus ávkin adnojuvvon bodnečázis čohkiida čáhceváldinbáikki máttaoarjji- ja oarjjabealde ja váldooassi lávvaráhkadeami vuloš guovllus lea váldinbáikki máttanuortti- ja máttabealde, bodnečázi golganháltái čáhceváldinsaji vulobealde.

Vaikke Bodnečáhceguvlui lávvejuvvon ja lávvaráhkadeami vuloš eatnamat gokčet sullii 30 % Suhpivári bodnečáhceguovllu čohkiidanguovllus, de dáid guovluid váikkuhus bodnečázi mearrái ja láhkái báhcá smávisin, jos lea ollege.

Láva ollašuhttimis rievdadusaid mielde, maid lean ovddabealde ovdanbuktán, eai ovddalgihtii árvvoštallamiin šatta dakkár nuppástusat Suhpiváre bodnečáhceguovllu bodnečáhcedillái, ahte eará evttohuvvon lávvačovdosiid livčii dárbu rievadat.

Tenola bodnečáhceguovlu

Láva ollašuhttin ii ovddalgihtii árvvoštallamiin dagat dakkár nuppástusaid Tenola bodnečáhceguovllu bodnečáhcedillái, ahte evttohuvvon lávvačovdosiid livčii dárbbašlaš rievadat.

Čielggadusa vuodul bodnečáhceguovlluid suodjaleamis ja eanageavaheami váikkuhusain lea ráđđádalollojuvvon ELY-guovddážiin gevvojuvvon bargoráđđádallamiin. Dán vuodul leat aiddostahattojuvvon ee. bodnečáhceguovlluid guoski mearrádusat.

7.4.6 Buolžaguovllut

Ohcejohleagis leat móvssolaš buolžaguovllut, mat leat inventerejuvvon Lappi buolžaid márjgabéalat geavaheami dutkamis 1983.

Beaiváduvvon Sámeguovlluid kulturduovdagat- -inventeremis 2014 máinnašuvvo ahte Ohcejohleagi ássan lea sajáduvvvan duše muhtun ássamii gelbbolaš stelliide, main oaidná joga. Háravit ássojuvvon ja uhccán huksejuvvon leagi ássanmálle čuovvu ain jahkečuđiid boares ássanmálle. Jiekjaáigi lea fievredan ja gearddástuhtán leahkái buolžžaide mihtilmas eanaávdnsiidi, main namuhuvvon buolžzat ja árbevirolaš ássansteallit čohkiidit. Buolžaguovllut ja daid steallit leat leamašan áidna ássamii dohkálaš báikkit leagis, gos leat skurčut. Árbevirolaš buolžaguovlluid stelliid adnin ássamii čuovvu maid sápmelaš kultuvrra.

Árbevirolaš dálut leat eanaš ovttaskas dálut, uhca hirsastobut, maidda gullet maid olgovisttit duokkot dákko leagis. Ássanbáikkit leat válljejuvvon fuolalaččat, daid birrasiin leat stuora niittut ja guohtunbáikkit. Ráhkkanusat sajáduvvvet friddja ássangittiide, daid sajádaga lea mearridan dáblaččat gietti topografiija.

Oppalohkái ráhkkanusaid gánnáha hukset nu ahte doarvái olu muorat suddjejit daid, dat leat ovttageardánat ja ráhkkanusaid ivdni lea ruškes- dahje ráneslágan, vai dat heivejit oktii eanadatgovain. Guovllus sáhttá stivret sihke huksenmateriálaid, ivnni, stiilla, allodaga ja maiddái guovlluid čuovggaid nu ahte ráhkkanusat eai earrán čielgasit eanadagas. Maid dáhkki galggalii leat čáhppes ja matta ivdnái. Geaidnooktavuođaid galggalii plánet nu ahte ii livčée dárbu čuohppat muoraid, mii ain dagahivčii erošuvnna, ja lassi nu ahte njiejahagat eai vuhtto čielgasit eanadatgovas. Ráhkkanus, mii geaigá steallis dahje stealli ravddas, oidno čielgasabbot eanadagas, daningo stealli vulobealde eai leat nu olu muorat. Ráhkkanusa gánnáha sajáduhttit dássidis eatnamii. Fuolalaš plánen ja huksema stivren dahket ráhkkanusaid heiveheami buolžæeanadahkii vejolažžan. Buolžaguovllu šattut leat hearkkit ja dat šaddet hihtásit. Erenomážit ceakkus derpmiide huksema galggašii garvit ja oppalohkái seailluhit daid šattuid mat doppe leat nu olu go fal vejolaš.

Suhpevári buolžaguovlu lea čielggadusa mielde gávn nahuvvon guovlolaččat dahje báikkálaččat mágssolaš guovlun (árvoluohkká III-IV). Dat lea girkosiidda viesttarbealde, Deatnogáttis. Guovllus leat gearddástuvvan stealli- ja deltalágan hámit, ee. dearpmiit. Guovllus lea bálddalasbuolžžat ja bolnnit ja vejolaččat dološdeanus maid górgu, mii lea dál čielgi. Hearkkimus guovllut leat ceakkus dearpmiit ja šaddoguovllut.

Guovlu lea mihttejuvvon deahitis gilimihtemiin ja dohko leat čujuhuvvon oktiibuot 31 huksenbáikki, mat viiddidit girkosiidda čoahkkebáikki viesttarguvlui. Guovlu lea I luohkká bodnečáhceguovlu. Guovllus lea bodnečáhceváldinsadji ja gielldateknikhka.

Muorat, eanaš beazit ja lagežat, leat vuollegaččat ja šaddet oalle hárvtit. Eanadahkii heivemeahttun huksenvuohki sáhttá čuohcit buolžaguvlui olu. Odđa huksenbáikkit leat dattetge čujuhuvvon eanaš geainnu máttabeallái, ja dalle váikkahuus Deatnogáddái ii leat nu stuoris. Buolžžat, mat báhcet Deanu ja geainnu gaskii seilot. Dološ górgoguovllus lea sajádatláva mielde huksejuvvon luopmoássan.

Dálut, mat leat hui ceakkus sajiin, sáhttet oidnot buolžaeana dagas jos stealli ja ráhkkanusaid gaskii eai báze doarvái olu muorat. Erenomážit ceakkus sajiin ja stelliin ja muoraid seailluheapmái galgá erošuvnna dihte giddet huksemis erenoamáš olu fuopmášumi. Stelliide huksema sáhttá ollašuhttit iešguđetlágan steallečovdosiiguin ja viggat dárikilut plánemis geahpedit eatnama gaikuma.

Riđunjárgga buolžaguovlu lea báikkálaččat mágssolaš (árvoluohkká IV) ja dat lea girkosiidda nuorttabelde Deatnojohgáttis, luohkká III bodnečáhceguovlu. Guovllus leat buolžačielggit ja ee. steallilágan deltaguovlu ja viidon górgu ja maiddái dološ nuorri.

Buolžža čielgái dahje steallái ja dološ nuorrái leat čujuhuvvon 8 odđa huksenbáikki ja maiddái odđa RM-guovlu. Deltaguovlu ja górgu báhcet sajádatlávvaguovllu olggobeallái. Guovllus leat juo ráhkkanusat, ja odđa huksenbáikkit leat daid lahka. Huksenbáikkit leat viehka dássidis eatnamiin iige daid ollašuhttin eaktut eanačuohppamiid. Guovllu muorat leat lagežat ja diekko bokte dálvit muorat eai suddje nu bures. Ovttageardánis ráhkkanusat ja dasa lassin ruškes- ja ráneslágan materíalaivnnit geahpedit eanadatgovvii laktáseaddji váikkahuusaid. Guvlu čujuhuvvon turismadoaibma sáhttá golahit eatnama. Johkaderpmiin johtima sáhttá dárbbu mielde stivret eará geinnodagaide, vai šattut ja eana eai gola.

Girkosiidda-Máttajávrri buolžaguovlu lea čielggadusaid mielde mágssolaš (árvoluohkká III). Buot hearkkimus báikkit leat ceakkus dearpmiit ja šaddoguovllut.

Buolžža móttaoasi geomorfologijas sáhttá vuohttit čielggilágan kamestealli, bálddalas čilggiid ja suhpáid, gaskaosiin fas leagi deavddadelta, seamma láhkai davveoassi lea leagi deavddadelta, gos leat valjis suhpát.

Guovllus leat Ohcejoga girkosiidda guovllu dan áigásáš huksejuvvon guovluid earret guovddáža ja Savela. Manjelis guovddáš lea čielggadusa mielde oassái viidon ráddjejuvvon buolžaguvlui. Ohcejoga nuortabealli ja lassin Máttajárguolbanis leat ain eanaš huksekeahthes guovllut. Guovlu lea I luohkká bodnečáhceguovlu ja guovllus lea maid várrečáhceváldinsadji.

Oasseoppalašlávas girkosiidda davveoasi guovllut, maidda sáhttá hukset, leat čujuhuvvon viehka olu daidda goartilguovluide, mat leat sajádatlávas. Dát

sajádatlálva lea dál fámus. Buolžaguovllu gaskamuddui lea várrejuvvon ođđa ássanguovlu Savela máttabeallái. Guovlu lea oassái buolžaguovllu ráddjema siskkobealde, johgáttis ja dat laktása guovllu gárvves servodatráhkadussii. Joga nuortabeallái góddái leat čujuhuvvon golbma ođđa huksenbáikki. Guovllu suhppáeanadat sealu meahccedoalloguowlun.

Máddin, Ohcejohgeainnu nuortabeallái leat čujuhuvvon ođđa guovllut, mat bohtet sajádatlálvvi, ja lassin Máttajárvri góddái čujuhuvvojit ođđa huksenbáikkit. Máttajárguolbba lea seailluhuvvon lagasvirkosmahttinguowlun. Dán guvlui báhcet eanaš guovllu suhpát ja bálddalas buolžžat.

Hui lahkalaga huksen ii čuovo sápmelaš árbevieru, muhto dat čuovvu baicce dálá áigge mihttomeriid, ee. riikkaviidosaš guovlluidgeavahanmihttomeriid dáfus. Dálá áigge huksen viggá maid čavdudit ja divttistit čoahkkebáikeráhkadusa ja giligova, mii guovllus juo lea. Ohcejoga girkosiidii dárbbašuvvojit ođđa ássan- ja bargosajit ja maid bálvalusguovllut vai gieldda ealaskasvuhta dorvastuvvo. Ođđa guovllut lakojuvvojit guovddášguovlluid ráhkadussii, mii doppe juo lea, ja gos huksen juo ráđđe eanadatgova ja lea juo váikkuhan buolžaguvlui.

Goartilguovllut ja gáhtat leat sajáidahttojuvvon eatnama mielde. Ráhkkanusaid sáhttá eanaš viessosajiin sajáidahttit viehka dássidis eatnamii. Muhtin viessosajiin sáhttá fas hukset iešguđegelágan dearbmečoavddusin, ja dalle viessosajis ii leat dárbu olus goaivut eatnama. Buolžaguovllut ja suhpát báhcet virkkosmahttin- dahje meahccedoalloguovlluide. Váikkuhusat, mat čuhcet bulžii, leat nappo eanaš eanadatgova láš váikkuhusat. Plánen ja ollašuhttin, mat váldet vuhtii birrasa, geahpedit hehttehusaid.

Buođđobohki-Kurula buolžaguovlu (árvoluohkká III) sistisdoallá johgáttiid girkostobuin gitta Jorbajárgáddái. Guovlu lea eanaš III luohká bodnečáhceguovlu.

Guovllu lea guhkes ruvžaoasis, man aláš lea oassái duolbbas. Doppe leat maid valjis čielggit, bolnnit ja hárjjit ja maid kamesteallit.

Čielggadusas leat mánnašuvvon viehka boares ássanbáikkit ja johgáddeniittut. Dán sáhttá duođaštit maid dainna ahte guovllus leat olu dološbázahusguovllut ja kulturčuožáhagat. Guvlui leat sajáidahtton muhtin ođđa huksenbáikkit buolžžaid čielgeguovlluide dohko gokko leat juo ássanbáikkit ja maiddái čielggadusas namuhuvvon Nieluharjuselänne nuortabeallái bálddalasbulžii ođđa huksenguovllut ja maiddái geaidnu huksema várás. Joga nuortabeale seilot guhkes duolbadasat, gosa iii leat huksejuvvon, go fas ođđa huksenbáikkit lea eanaš joga viesttargáttis, gosa lea juo huksejuvvon.

Guovllus leat vel hui olu, oalle lahkalaga huksejuvvon ráhkkanusjoavkkut. Máttaoasis lea vel eanaávdnasiid váldinbáiki, mas lea báikkálaš váikkuhus buolžaguovllus. Guvlui lea čujuhuvvon buohkanassii sullii 50 ođđa huksenbáikki. Guovlu lea, nugo juo lea mánnašuvvon, hui boares ja árbevirolaš ássanguovlu, ja diekko bokte ođđa čujuhuvvon huksenbáikkit leat vuđoštaljojuvvon. Ráhkkanusaid huksemis sáhttá giddet fuopmášumi eanadatgovvii, masa ráhkkanusat váikkuhit.

Jorbajárris davás lea Ohcejoga nuortabeallái čujuhuvvon ođđa geaidnooktavuohta, 11 huksenbáikki várás. Lávvakárttas ovdanbuktojuvvon linnjen čuovvu eatnama hámiid ja jos huksen ollašuhttojuvvo fuolalaččat, de dan várás ii dárbbaš buođđut dahje čuohppat guovllus. Guovllu muorat leat sihke lagežat ja beazit.

Jumbála buolžaguovlu lea báikkálaččat márssolaš (árvoluohkká IV). Čilgiid gaskii báhcá sullii 0,5km guhkosaš buolžahávdi ja nuorttabelde lea fas siidoviidun, mas lea kamesteallilágan duolbadas.

Guovllus lea juo ássanbáikkit, ja dohko leat čujuhuvvon 11 ođđa huksenbáikki, eanaš páaid mielde. Huksenbáikkit leat buolžža čielgeguovlluun dahje duolbadasaid ravddas. Guovlu lea eanaš III luohká bodnečáhceguovlu. Guovllu muorat leat dábálaččat beazit ja mealgat stuorrá.

Geavojoga buolžžat leat árvvoštallojuvvon árvoluohkkái II dahjege riikkaviidosaččat márssolažan. Diekko bokte dat leat márssoleamos Ohcejoga oassegovllu buolžžain. Buolžaguovlu čohkiida mánja čielggis ja leagi deavddaávdnasis. Oasseoppalašlávvii gullá sullii bealli buolžaguovllus. Joga nuorttaguovlu gullá lassin eanaš Geavu Natura-guvlui. Joga nuorttabelde leat vel Geavu luonddusuodjalanguovllut ja Natura.guovlu, man dihte huksenbáikkiin lea uhcit huksenvuoigatvuhta. Buolžaguovlu lea III luohká bodnečáhceguovlu.

Gáttis leat duoppil dáppil soames luopmovisti. Guvlui leat čujuhuvvon buot buohkanassii 8 ođđa ovttaskas huksenbáikki eanaš dohko gos lea juo huksejuvvon. Fuolalaš plánemiin ja ollašuhttimiin huksen ii váikkut mearkkašahtti olu buolžæeanadahkii.

Cieggaguoikka buolžaguovlu (árvoluohkká III-IV) lea Leaibejoga guovllus. Dat čohkiida bálddalasčilggiin ja guovllus leat maid suhpárokkit. Davvin buolžža viidu buolžadeltalágan guovlun. Čielggi siidduin leat bolnnit ja hárjjit ja kamesteallilágan hámit, muhtin sajiin duolbadasat.

Guovlu gullá eanaš III luohká bodnečáhceguvlui. Guovllu davveoasis lea anu eatnama válidinsadji, mas lea báikkálaš váikkuhus buolžaguvlui.

Buolžaguovllus ja dan lahkosiin lea luopmoássan ja oasseoppalašlávas leat čujuhuvvon 7 ođđa huksenbáikki joga nuorttabelallái, joga ja geainnu gaskasaš guvlui. Dálá ássama ii olus oainne go geahčada geainnus, muorat šaddet oalle suohkadit ja beazit leat alladat. Buolžaguovllu válodguovlu lea joga nuppe bealde viesttarguovllus, gos oidnojít jávrrit, mat leat golgan dolin johkan ja lassin suhpát. Dát guovllut seilot huksekeahttá, iige guvlui čujuhuvvon ođđa huksenbáikkiin leat stuorra váikkuhusa guovllu árvvuide.

Ođđa visttiid sáhttá heivehit eanadahkii nu ahte dain ii leat stuorra váikkuhus buolžæeanadahkii ja eanadatgovvii. Báttilágan sajáidahttin spiehkkasa árbevirolaš biedđgoohuksenvuogis muhto dat seastá oktilaš huksekeahthes gáttiid danoing eanaš huksejuvvo dihto gáttide. Huksema sihke geainnuid ráhkadeami galgá plánet dan láhkai, ahte dat eai heajut riikkaviidosaččat divrras oidnodatguovllu ja divrras buolžaguovllu oidnodatárvvuid.

Buolžaguovlluide huksema váikkuhusat leat maid árvvoštallojuvvon Maire Puikko luondočielggadudas 15.11.2016.

7.5 VÁIKKUHUSAT SOSIÁLA DILLÁI

Ovddidanplána oktavuođas Ohcejoga gielldadálus skuvllas dollojuvvui almmolaš dieđihan- ja ovddidanságastallandilálašvuohta plánenfitnu ulbmilis. Láva plánedettiin dollojuvvojedje hotealla Pohjan Tulis njeallje beaivviguhkosaš ráđđadallandilálašvuoda,

mat ledje erenoamážit oaivvilduvvon guovllu eanaeaiggáiddu. Dán dilálašvuodain eanaeaiggádat ja ássit sáhtte ráđđadallat njuolgga lávaplánejeaddjiin boahttevaš eanageavahančovdosiid birra.

Jagis 2012 álggahuvvon láva ođđasit gieđahallama áigge lea maiddái dollojuvvon álbmotdilálašvuodat ja eanaaoamasteaddjiin leamaš vejolašvuhta háleštit lávvaráhkadeaddjiin.

Oassálasti ja dieđiheaddji plánenproseassa ulbmilin lea leamaš kártet báikkálaš ja eiseváldebeliid oainnuid plánenguovllu eanageavaheami ovddidan dihte ja nuppe dáfus dieđihit sierra oassebeliide plánenbirrasa dálá dilis ja boahttevaš eanageavahančovdosiin. Vuorrováikkhuusa bokte eanageavahančovdosiid lea sáhttán plánet vuhtiiváldimiin sierra oassebeliid oainnuid. Mávssolaš dákko lea leamaš sierra berošteaddjiulbmiliid vuhtiiváldin ja daid oktiihiveheapmi vejolašvuodaid mielde.

Oppalašlávvaproseassa ja dasa gullevaš eanageavahančovdosiid sosiála váikkuhusat leat ee. čuovvovaččat:

- Ássit, eanaeaiggádat ja fitnodatolbmot dovdagohtet buorebut guovllu birasdiliid, dálá eanageavahandili ja eanageavaheami boahtteáiggi vejolašvuodaid.
- Go olbmot dovdet eanageavaheami boahtteáiggi, de dalle lea álkit ovddidit ja márkanastit ollisläččat guovllu.
- Go sierra oassebealit dovdagohtet buorebut dili, de ná sii leat gergoseappot boahttevaš eanageavahančovdosiidda.
- Ná gielda, eanaeaiggádat ja earátge, maid diliide lávvačoavddus váikkuha, sáhttet buorebut ráhkkanit nuppástusaide ja ávkkástallat guvlui mihtimas eanageavahanvejolašvuodaiquin.
- Oasseguovlluguovdasaš eanageavahanfitnuide sáttá ráhkkanit ja mearridit áigetávvala.
- Aiddo dál olgguldasat gaskandaga oaidnit Ohcejoga giliráhkadusa lassekuksema ja doaimmaid ođđasit ordnema bokte giliguovllu oppalašráhkadus čielggasmuvvá ja čavdu. Dát láhčá vuodú maiddái dasa, ahte olbmot oppalaččat loaktigohtet buorebut.
- Gáddeguvlui sajáiduvvi huksema hárrái huksenvuoigatvuodat leat lávas ovttäčilggolaččat meroštallon ja ná huksenvejolašvuohthan dorvastuvvon.
- Eanaeaiggádat eai šat dábálaččat dárbaš dahkat sierra gáddesajádatlávaid.
- Oasseoppalašláva mieldásáš ovttaskas huksenbáikkiid huksenlobiid sáttá miedihit njuolgga oasseoppalašláva vuodul.
- Ieš huksendoibmabidjui lea dalle álkit beassat go dálá dilis. Dálhan huksenvuoigatvuodat eai guorahallojuvvo láva vuodul.
- Gáddeavádahkii sajáiduvvi huksenvuoigatvuoda juohkimis lávva gieđahallá dássebealagit eanaeaiggáid ja vuodđodáluid ovttalágan birrasis.
- Diehtu dálu huksenvuoigatvuodas álkidahttá giddodatgávppiid, buolvadatmolsumiid, árbejuoguid ja giddodatárvvoštallama.
- Huksenbáikki ollašuhti dovdagohtá birasguovllu boahttevaš eanageavaheami.
- Daid, geat eai oamas gáddeguvlluid, vejolašvuodat omd. almmolaš láddemii leat meroštallojuvvon (de go vánddardanguovllut, láttasajit).
- Go plánenguovllu sierra oasseguovlluid mihtimas eanageavahanrollat deattuhuvvojit ja čielggasmahttojit, de dalle sáttá ovddidit oppa Ohcejoga gieldda. Maiddái "olggobealeolbmot" oaidnigohtet čielgasabbot Ohcejoga ovdáneaddji ollisvuohthan.

- Lávvačoavddus deattuha ja ovdanbuktá sámekultuvrii guoskevaš vuolggasajiid ja deattuha dáid árvvuid seailluheami. Ee. boazodálut ja árbevirolaš sámekultuvrii guoskevaš čuozáhagat leat lávvamerkemiin váldojuvvon vuhtii.

7.6 VÁIKKUHUSAT KULTUVRII

7.6.1 Kulturbiras

Plánaiguin sáhttá kultuvrra seailluheami lassin maiddái doarjut dan ovdáneami. Eanageavaheami sáhttá stivret nu, ahte árbevirolaš doaibmavugiigui lea vejolaš joatkit ja dasa lassin sáhttá buoridit árbevirolaš ealáhusaid (omd. luondduealáhusat ja duodji) nannema vejolašvuodenaid. Maiddái ruhtadeami sáhttá stivret kultuvrra ovddideaddji fitnuide.

Oasseoppalašlávvačovdosiin buktojuvvojit ovdan dahje ávžzuhuvvojit suodjaluvvot ee. kulturárvvut, huksensuodjalan- ja dološbázahusčuozáhagat

- Kulturollisvuodat
- Huksenčuozáhagat
- Dološbázahusat

Kulturbiras lea hápmašuvvan guvlui sápmelaš eallinvieruid bokte go árbevirolaš ealáhusat ja ássan leat hábmen eanadaga. Guovllu árbevirolaš sápmelaš kulturbiras lea earáhuvvan dálá suopmelaš ássama ja huksenkultuvra bokte. Riikkaviidosáš lágat ja njuolggadusat, maid mielde maiddái Ohcejoga oassegouovllu oasseoppalašláva lea ráhkaduvvon, hábmejtit birrasa, mii spiehkkasa sápmelaš kulturbirrasis. Lassánan huksendárbu ee. luopmoássan diehtelas earáhuhttá guovllu birrasa, muhto nuppe dáfus dat dakhá vejolažän ovdamearkka dihte turismii laktáseaddji bálvalusaid ovddideami ja kulturbirrassa ávkkástallama geasuheaddji dakhkin. Guovllu boahttevaš ekonomalaš ja bálvalusaid ovddideapmi sáhttet váikkuhit nappo eahpenjuolgadit kulturbirrasi ee. kulturbirrassa dikšumii ja kulturturisma ovddideapmái čujuhuvvon doarjagiid bokte.

Huksen, mii čuovvu máttadállomihttema, hábme guvlui ođđa huksenbáikkiid, mat earáhuhttet eanadaga báikkálačcat. Daningo máttadállomihtten vuodđuduuvvá dálloguovdasaš huksenbáikkiid sajáduhttimii, de ođđa huksenbáikkiid ii leat álo vejolaš sajáduhttit doarrás guovlluin, mat sistisadollet kulturárvvuid. Ođđa huksenbáikkit leat dattetge geahčaluvvon sajáduhttit oasseoppalašlávas nu ahte lávva gudnejahttá kulturárvvuid seailuma. Mánga mágssolaš ráhkkanusa leat giliin, gos maid huksejuvvo dálá áigge eanet. Vaikko giliguovlluid rehkenastojuvvon mihttema mielde šaddet eambbo huksenbáikkit, de guovlluide ii leat liikká leamašen vejolaš juo geavahuvvon huksenvuoigatvuoda lassin čujuhit oasseoppalaš lávain nu mánga ođđa huksenbáikki. Dan dihte huksen váikkut giliguovlluide mearkkašahti olu. Mágssolaš giliguovluin birrasis galgá lávvamearrádusa mielde seailluhit ja fuolahit kultur- ja luondoárvvuid seailumis.

Dološbázahusat

Guovlluid birra ráhkaduvvon čielggadusaiguin leat kártejuvvon mágssolaš guovllut ja čuozáhagat, mat leat čujuhuvvon lávvakártta ja váldojuvvon vuhtii guovlovárremiin. Dološbázahusguovllut leat seailluhuvvon huksekeahthes ruonasguovlun. Daningo dat

laktásit sápmelaččaid dološ ássanbáikkide ja ealáhusaide, de mángasat dain leat hui lahka dálá áigge ássanbáikkid. Dološbázahusat leat oallelhkai suodjaluvvon lágaiguin, iige oasseoppalašláva vákkut daid seailumii.

Riikkaviidosaččat móvssolaš kultureanadatollisvuodat ja čuožáhagat

Riikkaviidosaččat móvssolaš girku, girkostobuid ja báhpala biras seailu. Ovddeš boarráisiidsiidda ja hávdeeatnama birrasii leat čujuhuvvon moadde ássanbáikki. Dat leat dattetge viehka bieđgguid, iige dain leat stuorra mearkkašupmi kulturávvuid seailuma dáfus. Ovddeš boarráisiidsiida doaibmá dálá áigge hoteallan.

Luosnjársullo guohtunsuologuvlui eai boađe nuppástusat. Sulluid buohta, Njuorggáangeaidnogurri leat čujuhuvvon golbma ođđa huksenábikki. Huksen váikkuha lagámustá muhtin vejolaš eanadahkii, jos ráhkkanusat oidnojít čielgasit birrasis dahje gátti šattolašvuhta geahppána hui olu. Fuolalaš plánen le eaktun ahte váikkuhusat geahppánit.

Máttajávri gullá riikkaviidosaččat móvssolaš Ohcejohleagi guvlui. Oasseoppalašláva mielde Máttajávrri davvegáddái bohtet moadde ođđa huksenbáikki dohko gos leat juo ráhkkanusat. Huksema váikkuhusat eai leat nu stuorrá go fal huksen dáhpáhuvvá fuolalaččat ja heivehuvvo birrasii ja šattolašvuhta seailluhuvvo. Jos muorat čuhppojuvvoyit dahje ráhkkanusat leat stuorrá dahje oidnojít birrasis čielgasit, de dalle dat váikkuhit báikkálačat Máttajávrri eanadahkii girku ja girkostobuide ja maiddái dološ boarráisiidsiidi. Dasa lassi oasseoppalašlávaš leat várrejuvvon dáid guovluid davábeallái báikkit, main ráhkaduvvojít sajádatlávat. Dál leat ráhkadeame girkosiidda sajádatláva, ja dan ráhkadeami gusket sierra rávvagat.

Jumbála guovlu seailu. Joga nuppe bealde čujuhuvvon ođđa huksenbáikkit eai nuppástuhte eanadaga nu olu, eaige váikkut Jumbála árvvuid seailumii. Geavu dutkanguovddážii lea čujuhuvvon viiddes PY-guovlovárren, eaige dasa boađe onuppástusat asseoppalašlávas. Joga nuppebeallái ja guovllu máttabeallái čujuhuvvon luopmohuksenbáikkit eai váikkut guovllu árvvuid seailumii. Ohcejoga poastabálgá guovlu lea viidásit suodjaluvvon guovlu ja seailu moatti ovttaskas huksenbáikkis fuolakeahttá dakkárin go dat lea. Poastabálgá linnjen lea čujuhuvvon lávas ja merkejupmi lea dievasmahttojuvvon mearrádusaid dáfus. Diekko bokte oasseoppalašláva doarju árvvuid seailuma.

Ohcejotleagi sápmelaš ássanguvlui leat čujuhuvvon muhtun ođđa huksenbáikkit.

Leaibejoga davábealde leat moadde ođđa luopmoráhkkanusjoavkku ja máttabealde guokteráhkkanusjoavkku. Ođđa huksenbáikkid ollašuvvamis galggalii váldit vuhtii erenomážit čuožáhaga kulturárvvuid, vai váikkuhusat eai leat nu stuorrá. Leaibejoga šilljoguovlu ii nuppástuva.

Ollela davveoarjebeallái lea čujuhuvvon ođđa luopmohuksenbáiki. Dan galggašii plánet fuolalaččat ja heivehit birrasii ja maiddái šiljoguvlui, vai váikkuhusat leat nu uhcit kulturárvvuide go vejolaš. Maiddái joga nuppe beallái bohtet ođđa luopmoráhkkanusat ja daid eanadatlaš váikkuusaide gánneha giddet fuopmášumi.

Mierašluobbala máttanuorttabealde bealdo guovllu seailun lea dorvvastuvvon MA/s –merkejumiin ja mearrádusain. Ássangieddi lea lassin Natura 2000 –guovllus. Mierašluobbala dahje máttit Mierašluobbala šiljoguvlui eai boađe

oasseoppalašlávanuppástusat. Ođđa huksenbáikkiin šaddet nuppástusat lagamustá eanadatnuppástuisain, jos ođđa ráhkkanusat oidnojít eanadagas.

Huksejuvvon kulturbiras

Mávssolaš ráhkkanusat laktásit hui olu juo ássojuvvon šiljuide ja guovlluide. Oasseoppalašlávaguovllus leat lohkameahttun olu mávssolaš ráhkkanusat, šiljut ja eará árbebáikkit, main mágasat gullet ain nannosit guovllu historjái ja sápmelaš identitehtii. Go guovllut ja čuožáhagat leat merkejuvvon lávvakártii, de daid vuhtiiváldin sajádatlávas ja eará plánemis lea álkit. Dát ain ovddida daid seailluheami.

Čuožáhagaid galgá váldit vuhtii guovllu eanageavaheami, huksema ja birrasa dikšuma dáfus. Erenomážit ođđa ráhkkanusaid, mat bohtet árvočuožáhagaid lahkosii, galgá plánet ja heivehit birrasa árvvuide vuogálačcat ja fuolalačcat sihke sturrodaga, saji, materiálaid go maiddái ivnni dáfus. Seamma láhkai daid birrasa geavaheapmái ja erenomážit muoraid seailluheapmái ja geainnuid ráhkadeapmái galgá giddet fuopmášumi. Dalle váikkuhusat kulturárvvuide leat uhcit. Árvvuid gudnekeahes ollašuhttin sáhttá headjudit dahje jávkadit kulturárvvuid. Huksenlobiid gieđahallamis berre váldit vuhtii ja árvvoštallat dárkilit huksema váikkuhusaid.

7.6.2 Váikkuhusat sámekultuvrii

Deanuleagi ovddidanplána, mii lea stivremín láva ja dan dahkama, guovddáš vuolggasadjin ja ulbmilin leat ee. leamaš:

- Árbevirolaš ealáhusaid dorvvasteapmi ja ovddideapmi
- Sápmelašvođa seailluheapmi, nannen ja ovddideapmi
- Deanuleagi huksen plánejuvvon vuogi mielde
- Deanuleagi luondu, kulturbirrasa ja riikkaviidosacčat mávssolaš eanadaga seailluheapmi ja ovddideapmi
- Turismma ovddideapmi
- Gieldda ássiid huksendárbbuid vuhtiiváldin

Ovddabeale čuoggáid sáhttá stivret guovlluideavaheami plánema bokte, muhto daid galget leat doarjumin dávjá maiddái eará stivrenvuogit. Maiddái olgguldas dahkkit váikkuhit dasa, mo sáhttá stivret ovdáneami nugo hálida.

Ovddidanplána višuvnnas 2020 Ohcejoga gielda lea nammaduvvon "Kultur- ja ovttasbargogieldan", mas ovddideami guovddášášshit leat:

- Aktiivvalaš ealáhus- ja eanapolitihka, mas guovddáš doaibmit leat gielda, bálgosat, Sámediggi ja fitnodatolbmot.
- Searvvušlašvođas ja ovttasbarggus váldodeaddu lea giliid eallinfámolašvođa dorvvasteamis ja dan ovddideamis, mii vuolgá báikkálaš dárbbuin, iežas kultuvrras ja báikkiin. Gieldaovttasbargu ovddiduvvo riikkaráji goabbat bealde.
- Boazodoalu doarjun lea ealáhus- ja kulturpolitihka geadgejuolgi, ja nuba eanageavahančovdosiin váldojuvvojít vuhtii boazodoalu sadjedárbbut ja doaibmavejolašvođat.

- Turisma, man vuodđun leat bearashfitnodagat; turisma bohciida báikkálaš kultuvras ja fierpmáiduvvá viidát.
- Mátkeeláhus buktagahttojuvvo birrajagáš doaibman, ovdáneamis ráhkkanuvvo dasa ahte kapasitehta šaddá dálážis guovtgeardásazan 5 lagi sisa.
- Eanageavaheami bokte sáhttá ovddidit gieldda, dasgo gáddeoppalašlátat ollašuhtojtit dássebealátvuoda- ja birasdiliid vuhtiiváldi avádatprinsihpa vuodul nu, ahte huksenvejolašvuodat lassánit.

Sápmelaččat oasálažžan

Sámiid oainnuid ja vuogatvuodaid leat sáhttán váldit vuhtii Ohcejoga gieldda bokte stivrenjoavkobargamis ja ráđđadallamiiguin eanaeaiggádiiguin. Maiddái ránnjágieldda Anára oassálastinvejolašvuohtha lea dorvvastuvvon EHL:a mieldásaš meannudanvugiid bokte. Norgga Deanu gieldda gullan dikšojuvvo riikkaidgaskasaš meannudeami bokte.

Ovddidanplána ja lávvačovdosat leat ovdanbuktojuvpon Sámediggái giđđat 2005. Stivrenjoavkkus leat ovddasteaddjit Sámedikkis. Jagis 2012 álggahuvpon ođđasit giedħahallamis lávvii dahkkon nuppástusain gullojuvvo sámediggi cealkámušmeannudeami bokte.

Sámekultuvrra ja luondduealáhusaid dorvvasteapmi

Sámekultuvrra ja dan vuodđun leahkki luondduealáhusaid dorvvasteapmi lea ásahuvpon geatnegasvuohtan láhkaásahaemis ja riikkaidgaskasaš soahpamušain. Sámiin lea eamiálbmogin Suoma vuodđolágas (731/1999) dorvvastuvpon vuogatvuohtha bisuhit ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. Sámiiguin oaivvildit sámediggelágas (974/1995) meroštallon olbmuid.

ON:a siviila- ja politikhkalaš vuogatvuodaid guoskevaš konvenšunna 27 artihkal dorvvasta vehádagaid gullevaš olbmuide vuogatvuoda návddašit iežaset kultuvras (ng. SP-konvenšuvdna). Soahpamuša dáhkidan vuodđovuoigatvuodat leat osku, giella ja kultuvra. Kultuvrii gehčet gullat árbevirolaš ealáhusaid dego boazodoalu, guolástusa ja meahccebivddu.

Láva vuodul leat geahčalan čujuhit luopmoviesseksem, birrajagáš ássama, turismahuksema ja Ohcejoga giliguovddážii guoskevaš huksema vuohkkasit ja dássebealagit. Guovddáš vuolggasadjin lea leamaš dorvvastit Deanuleagi eanadaga árvvuid ja sajáiduhtit doaimmaid nu, ahte sierra ealáhusaiguin bargan ja ássan ii čuoze boazodoalu, guolástusa ja meahccebivddu vejolašvuodaid. Erenoamáš fuopmášupmi lea giddejuvpon gátti ja gáddeavádaga eanageavaheami bistevaš ja dássebeallásash atnui nu, ahte vuhtiiváldojuvvoit návddašanvuogatvuodat, árbevirolaš johtolagat ja láttasajit.

Johkaleahkái čujuhuvpon huksenvuoigatvuohtha ja turismaguovllut ovddidit ekonomalaš doaimmalašvuoda guovllus. Dasa lassin Ohcejoga giliguovddáža ráhkadus lea lávgaduvpon.

Ovdalis mánnašuvpon doaimmaiguin ovddiduvvo guovllu turismma eallinfámolašvuohtha ja fálloujvvoit vejolašvuodat birrajagáš birgenláhkái. Eanageavahančovdosiin leat váldojuvpon vuhtii boazodoalu sadjedárbbut ja doaibmavejolašvuodat.

Lávas leat ovdanbuktojuvvon ja váldojuvvon vuhtii sámekultuvrra dáfus guovddáš čuozáhagat láva várás dahkkojuvvon kulturinventerema vuodul. Dákko lávva doarju sámekultuvrra seailuma ja sirdá bealistis čuozáhagaide guoskevaš árvvuid maŋit buolvvaide.

Go huksenvejolašvuođat lassánit ja huksema sáhttá stivret dássebealagit kultur- ja birasárvvuid vuhtiiváldimiin, de gielddas leat dálážis buoret vejolašvuođat stivret ovdáneami. Luondduealáhusaid sáhttá dorvvastit go fálus leat sierralágan molssaeavttut čohkket áigáiboađu máŋgga sierra gáldus. Buorre ja máŋggabealat eallinbiras ja vejolašvuohta bargat ruovttuguovllus fas lasiha nuoraid beroštumi báhcit Ohcejohkii dahje máhccat fas dohko.

7.7 VÁIKKUHUSAT GUOLLEBIVDUI

Deatnu

Deatnu lea 250 km guhkkosaš subárktalaš rádjehohka Suoma ja Norgga gaskkas. Jieŋjat johttajit Deanus miessemánu loahpas ja jiekŋagolgama maŋjá dulvá sakka, dasgo čázádatguovllus váilot stuorra jávreáldát, mat dássešedje alimus dulvvi. Čähcedási allodat molsašuddá johtilit Deanus: giđdat čähcedási allodaga molsašuddamat maŋidit luossabivddu álgima ja geasi áigge fas headuštit báikkálaš olbmuid buođđobivddu.

Deanu luossa

Deanu luossa lassána luonddudilálačcat, ja luossanáliid geahčcalit seailluhit ja ovddidit guolástusa muddenvugiiguin. Deatnu lea Davvi-Eurohpá stuorámus ja eanemus buvttadeaddji luonddudilálaš luossajohka. Guolástanráddjehusain fuolakeahttá sullii 55-60 % Deanu luosas guolástuvvo dan borranvádjolusa áigge rittus ja vuonain.

Guollebivdu

Luossa lea ainge mearkkašahti dienasgáldu guovllu olbmuide, vaikko dušše luossavuodimiin ii dán áigge šat eale oktage. Luosa sajis vuvdet luossabivddu ja dasa guoskevaš bálvalusaid. Luondduealáhusbargiide guolástus fallá ainge mearkkašahti lasi áigáibohtui. Ruovttudárboguolástus mearkkaša ainge ollu, ja dasa laktása maiddái mearkkašahti astoáiggeárvu. Dán áigge mávssoleabbon ja mávssoleabbon lea šaddan lustabivdu. Guolástanurismma mearkkašupmi lassánišgođii 1950-logus, go johtinoktavuođat Deanuleahkái buorránišgohte.

Guolástanvuigatvuohta

Guolástanvuigatvuohta gullá vuosttažettiin čähceguovllu oamasteaddjái. Oamasteaddjin sáhttá leat stáhta (Meahciráđđehus), priváhtaołmmoš dahje čähceguovllu sáhttet leat oamasteamen moanat dálut oktasačcat. Oktasaš čähceguovlluid hálldašeemis vástida osolašgoddi (ovdal oktasašguovlolága ođastusa geavahedje namahusa guolástangoddi). Guolástanvuigatvuoda hálldašeemis beroškeahttá juohkehačcas lea vuogatvuohta oaggut ja bilket dihto eavttuiguin.

Jagi 1982 guolástanlága 12 §:a (1212/1997) mielde Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddas fásta ássi olbmuin, geat barget ámmátguolástusain, ruovttudárboguolástusain dahje luondduealáhusaiguin, lea vuogatvuohta guolástit nuvttá stáhta čähceguovlluin máinnašuvvon gielldain.

Olgobáikegoddelaččaide vuvdet lustabivdolobiid. Dolgevuokkain gáttis oažju guolástit eanaš miehtá johkaossodaga earret dakkár oalgejogaid njálmmádatguovlluid, maidda

goargju luossa. Vuoggabivdu gáttis lea lobálaš Vuollegeavgjás gáddái merkejuvvon guovlluin. Luossasuhkkis galgá leat iežas guolástanlohipi ja fanas galgá leat registrerejuvvon báikkálaš ássi nammii. Boratbokcá guovllu várás lea geasseguovdil dolgevuoggabivdui guolástanlohpearri.

Guolásteapmái váikkuheaddji guovddáš dakhkit

Deanu luossabivdu leat muddemin Davvi-Atlántta luossasuodjalanorganisašuvdna (North Atlantic Conversation Organization, NASCO) ja sisriikkalaš eiseválddit. Riikkaviidosachačat, guovlluguovdasačat ja báikkálačat guolástusa stivrejít Suomas Eana-ja meahccedoalloministeriija, dan guovlluovttadagat, guolástanguovllut ja osolašgottit.

Deanu guolástanbiire siste lea fámus 1989:s Suoma ja Norgga gaskkas Deanu guolástanbiire oktasaš guolástannjuolggadusa birra dahkkojuvvon soahpamuš ja dasa guoskevaš guolástannjuolggadus. Soahpamuša ulbmilin lea suodjalit Deanu čázádagas anadromalaš luossaguliid ja sáivačähceguliid luonddunáliid ja bajásdoallat luondu mánjgaghápmásašvuoda ja buvttadeami. Deanu luossanáliid mudden vuodđuduvvá guolástusa muddemii, mas mearrideaba Norga ja Suopma. Hui guovddážis dán muddemis lea ovdalis máinnašuvvon Deanu guolástannjuolggadus.

Guolástandikšunmávssuin ja leanaguovdasaš vuoggalobiin čoggon váriigun BE-guovddáš ruhtada guolástanguovlluid doaimma. Oassi váriin máhcahuvvo čähceguovllu oamasteaddjiide. Sierradáhpáhusain BE-guovddáš sáhttá bivdaga vuodul ráddjet almmolaš guolástanvuoigatvuoda (omd. guollenáliid suodjaleapmi, guollečáziid beavttálmahton dikšundoaimmat).

Jurddabohtosat

Deatnu geasuha jáhkkimis dás duohkoge oktan máilmimi deháleamos luossajogain. Turismaguolástus jogas ii sáhte dálážis bearehaga lassánit. Sálašráddjehusat válndojuvvorit várra atnui. Guolástanhápmin dolgevuoggabivdu ja "catch and release" - bivdu bohtet várra lassánit. Maiddái eará sálašguliid go luosa árvu jáhkkimis badjána ja oalgečázadagat ja duottarjávrit geasuhišgohtet eanet ja eanet guolástanturisttaid.

Earret turisma- ja lustaguolásteami Deanu luossa ii šat mearkkaš ekonomalaččat olus. Luosaid kássašaddadeapmi Norgga vuonain lea njeaidán oalát buvttadeaddjhattiid. Muhtun muddui luosa goittot bivdet ainge vuovdimassii ja dan náláštuhttojuvvo gielddas. Deanu luossabivdu mearkkaša goittot báikkálaš olbmuide ollu astoáiggedoaibman, árbevirolaš ja kultuvrii guoskevaš áššin ja ruovttudárboguolásteapmin. Báikkálaš olbmuide guolásteapmi addá maiddái lassedietnasiid guoli vuovdimis juogo nálástahton hámis dahje nuvván.

Oppalašláva váikkuhus

Oppalašláva bokte čujuhuvvojit ee. gáddegouovluid huksenvuoigatvuhta ja guovddáš sátkkut / láttaguovllut. Oppalašláva dahan addá nappo vejolašvuoda ee. ássamii, barttastallamii ja turismii guoskevaš lassehuksemii ja stivre ná guovllus johtaleami. Oppalašlávaplánema váikkuhusat guolástussii leat ná ee. čuovvovaččat:

- lassehuksenvuoigatvuodat addet dárbbu mielde vejolašvuoda lasihit guolástanturismma
- turismma lassáneami mielde báikkálaš guollebuktagiid / -nálástahtonbuktagiid jearru lassána

- turismii guoskevaš guolástanlobiid jearru lassána (sáhttá leat dárbu rievdadit guolástanlobiid?)
- guolástanturismma lassáneapmi váikkuha eahpenjuolggaa maiddái ee. guolástanrusttegiid láigohandoibmii, idjadanjerrui, biebmobálvalusaide jna.
- turismma lassáneami mielde maiddái guolásteami stivrema / muddema mearkkašupmi lassána
- lassehuksenguovllut geahpedit dássázii huksekeahttá seilon gáddegouovlluid
- johtaleapmi Deanu gáddegouovlluin lassána ja gokčá viidáset guovlluid go dál
- láttasajjid ja johtima bagadallama mearkkašupmi lassána
- huksen ii njulgestaga vákkut guolásteapmái guoskevaš guovlluide (omd. guolásteami vuolginbáikkit, suhkanguovllut) - huksen- ja guolástanguovllut eai deaivva seamma guovlluide

Buot buohkanassii sáhttá gávnnahit ahte Deanu guolásteapmái ja Deanu lussii váikkuhit buot eanemus ovdalis máninnašuvvon, guolásteami stivrejeaddji njuolggadusat, erenoamážit Deanu guolástannjuolggadus. Oppalašláva plánema váikkuhusat eanageavaheami hárái láhčet vejolašvuodenaid, muho eai njulgestaga vákkut guolásteapmái guoskevaš vuogatvuodenaid ja njuolggadusaide.

7.8 OASSEOPPALAŠLÁVA VUOIGATVUOĐAVÁIKKUHUSAT

7.8.1 Almmolaš áššit

Eanageavahan- ja huksenlágaa oktan ulbmilin lea láhčit vuodú buori eallinbirrasii ja ekologalaččat, ekonomalaččat, sosiálalaččat ja kultuvrralaččat suvdilis ovdáneapmái. Lága bokte geahččalit maiddái dorvvastit juohkehažzii vejolašvuodenaid mielde áššiid válmmaštallamis ja dasa lassin plánema kvalitehta, vuorrováikkhuusa, máŋgabearlat áššedovdamuša ja rabas dieđiheami.

EHL:a 4 §:s lea govviduvvon guovlluid geavaheami plánenvuogádat

Gieldaid guovlluid geavaheami ordnema ja stivrema dihte dahkkojuvvojít *oppalaš- ja sajádatlávat*. Daid galget dohkkehít gielddat. Gielddat sáhttet dahkat maiddái oktasaš oppalašláva, mii biddjojuvvo Birasministeriija nannenlákhai.

Eanagoddelávva sisdoallá oppalaš plána guovlluid geavaheamis eanagottis dahje dan oassegouovllus.

Dasa lassin stáhtaráđđi sáhttá dohkkehít guovlluid geavaheapmái ja guovlluráhkadussii guoskevaš *riikkaviidosaš ulbmiliid*.

Plánenvuogádagaa prinsihppan lea ahte oppalut lávva lea vuodđun dárikilut lávaid dagadettiin. Eanageavahan- ja huksenlágas bohtet bures ovdan sierra lávvadásiid nubbi nuppis spiekasteaddji sajádat ja doaimmat guovlluid geavaheami plánenvuogádagas.

Sáhttá oppalaččat geahččat ahte guovlluidegeavaheami plánenvuogádat čuovvu ng.uddenprinsihpa. Dán mielde guovlluidegeavahangažaldagaid galgá geahččalit čoavdit dan vuolimus vejolaš plánendásis, mas daid lea buot buoremus čoavdit, go válđá vuhtii čovdosa kvalitatiivvalaš iešvuodenaid ja oasálaččaid váikkuhanvejolašvuodenaid.

Guovlluidegeavaheami plánendásit

1. Eanageavahan- ja huksenlágaa njuolggadusat

2. Eanageavahan- ja huksenlähkaásahusa njuolggadusat
3. Riikkaviidosaš guovlluidegeavahanulbmilat
4. Nannejuvvon eanagottelávva (guovlolávva)
5. **Vuoigatvuodaváikkuheaddji, gieldda váldostivrra dohkkehan oppalašlávva**
6. Detálljalávat (sajádat- ja gáddesajádatlávat)
7. Huksenortnet
8. Ii-vuoigatvuodaváikkuheaddji oppalašlávva
9. Eará plánat

Guovluid geavaheami plánenvuogádat deattuha gielddaid iehčanas sajádaga lávaplánemis.

Oasseoppalašlávva dahkkojuvvo vuoigatvuodaváikkuheaddji oppalašlávvan, mii lea oaivvilduvvon gieldda váldostivrra dohkkehlanlhákai. Huksenortnega mearrádusat báhcer fápmui vuoigatvuodaváikkuheaddji oppalašláva guovllus, jos dat eai mana ruossalassii oppalašlávvamearrádusaiguin, goas oppalašlávvamearrádusat mannet huksenortnega meattá.

7.8.2 Huksen oppalašlávvaguovllus

Gáttit

Oppalašlávvi leat rájiduvvon gáddeavádat ja -guovllut, main lávvačovdosa vuodđun lea vuodđodálu- ja avádatguovdasaš guorahallan. Dáid guovluid huksenvuoigatvuohta lea dáluid mielde čujuhuvvon AO-, AL-, RA-, RM- ja RL-guovlluide. Oasseoppalašlávva lea dáid guovluid hárrái dahkkojuvvon eanageavahan- ja huksenlága 72.1 ja 72.2 §:a mielde nu, ahte huksenlobiid dáidda huksenbáikkiide sáhttá mieđihit njuolgga oasseoppalašláva vuodđul.

Oppalašláva vuodđul ii sáhte njuolgga mieđihit huksenlobiid gáddesajádatlávva- dahje sajádatlávvaguovlluide. Oppalašlávva lea vuodđun gáddesajádatláva dagadettiin ja rievdadettiin.

Gádeguvlui dahje -avádahkii boahti MA-, MT-, MU-1 ja MY-1 -guovlluin ii leat huksenvuoigatvuohta (earret MU-1 -guovlluin luonddudollui guoskevaš lobálaš huksema). Huksenlobi sáhttá mieđihit, almmá ahte oppalašlávva dan hehtte, sámekultuvrii guoskevaš ealáhusaiguin bargama dáfus dárbašlaš dálloodoallo- ja doarjjavisttiid huksemii nu, ahte ovttaskas vistti geardeviidodat gáddeavádagas lea eanemustá 40 m2.

Gáttiid olggobeale guovllut

Ovdalgo oppalašlávva boahtá fápmui, de dain gádeguvlluid olggobeale guovlluin, maidda lea huksejuvvon ja mat galget gehččojuvvot plánendárboqguowlun (omd. Njuorggáma ja Gáregasnjárgga giliuguovddášguovllut AT), gielda sáhttá mieđihit huksenlobi gieldda eiseválddi viiddiduvvon huksenlohpegurahallama mielde (plánendárbočoavddus, EHL 137 §), goas gieđahallan lea viidáset go dábálaš huksenlohpegiedahallan. Plánendárbočovdosis, mii västida iešalddes ovddes čoahkkeássanspiehkasteami, lea ulbmil guorahallat vejolaš huksema eavttuid daid sierra

vejolašvođaid ektui, mat EHL:s mánnašuvvojit. Dán vejolašvođain huksen guorahallojuvvo ee. birasperspektiivvaid hárrái.

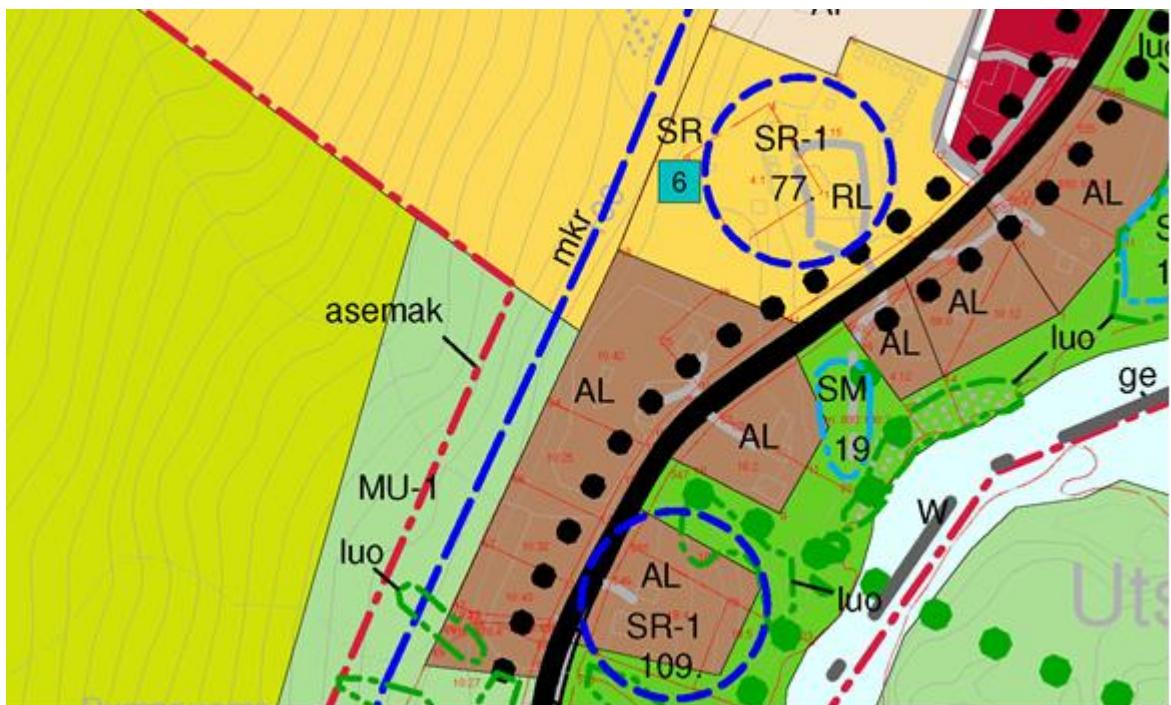
Go om. guovlluin lea fámus vuogatvuodáikkhuheaddji oppalašlávva eage leat olus huksendeattut, de sáhttá dán guovlluin eanemustá guovtteesot ássanvistti dahje eanadoalus dárbbashaš vistti hukset njuolgga huksenlobi (EHL 137.3 §) vuodul oppalašlavas huksemii várrejuvvon guovlluin (AO, AL, RM, RA). Dasa lassin lea eaktun ahte eará osiin oppalašláva mearrádusaid eavttut omd. huksenbáikki viidodagas, guvlui suvvojuvvon huksemis ja huksenvuoigatvuodas divvet.

Oppalašláva easttekeahttá huksenlobi sáhttá mieđihit sámekultuvrii čatnaseaddji ealáhusaiguin bargama dáfus dárbbashaš dálloodoallo- ja doarjavisttiid huksemii nu, ahte ovttaskas vistti geardeviidodat gáddeavádagas lea gáddeavádaga olggobealde eanemustá 60 m².

7.8.3 Huksenlohpemeannudeapmi

Ohcejoga giliguovddáža sajádatlávvaguovllut (asemak)

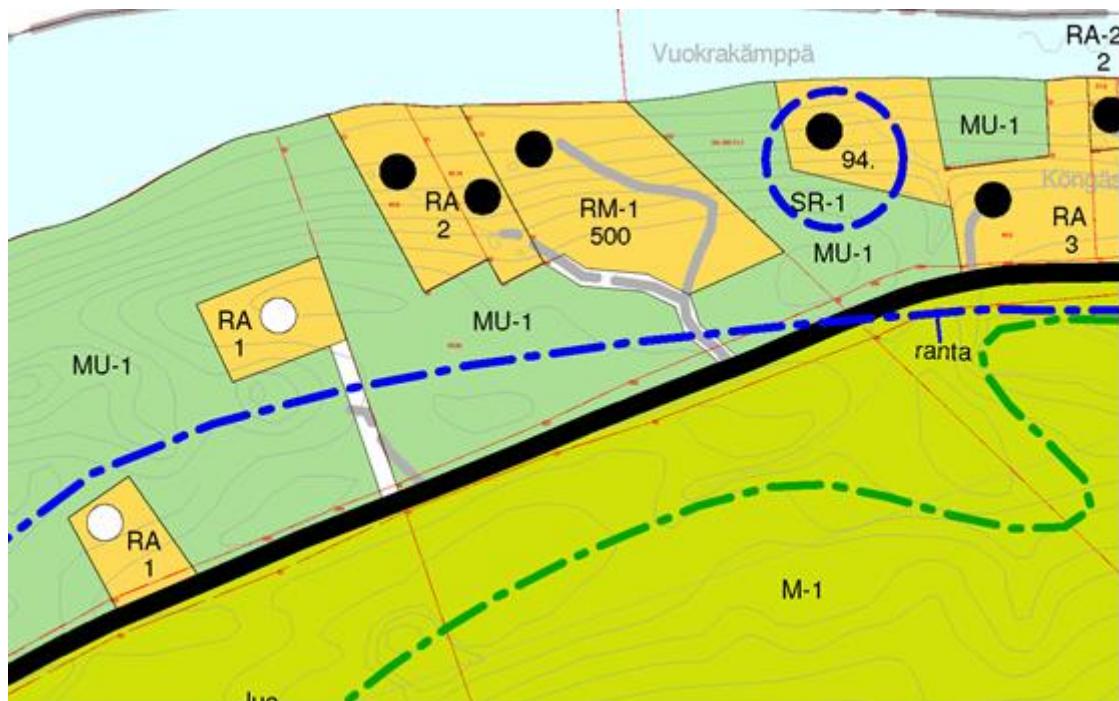
- oppalašlavas lea meroštallon giliguovddášguovllu eanageavaheami oppalašráhkadus; dálá eanageavaheapmi ja ee. dasa guoskevaš ođđahuksenguovllut sierra eanageavahanhámiid mielde
- oppalašlavas čujuhuvvon oppalaš eanageavaheami galgá plánet dárkileappot sajádatlávain, man vuodul gielda mieđiha maiddái huksenlobiid
- jos oppalašlavas čujuhuvvon giliguovddáža dievasmahttin- dahje viiddidanguovlluin ii leat vel dakhkojuvpon sajádatlávva, de oppalašlavas árvaluvvon čovdosa sáhttá váldit vuhtii huksenlohpe- / plánendárbočovdosiid oktan vuodđun
- muhtun ovttat huksenlohpe- / plánendárbočovdosiid ággan
- ovttaskas dáhpáhusain gielda sáhttá mieđihit huksenlobi plánendárboguorahallama mielde oppalašláva vuodul, jos fidnu dáhpáhuvvá oppalašláva mieldásáš eanageavaheami mielde, iige dat ná váttásmuhte oppalašláva ollašuvvama dahje maŋŋelis dárkilut sajádatláva dahkama

Govva: Oppalašlávvvakárttaválddus sajádatlávvabargguvuloš (asemak) guovllus. Ovdamearkka dihte bajábeale oppalašlávvvakártta mielde odđa ássanguovllu (AP) dievas ollašuhtima várás guvlii galgá dahkkojuvvot sajádatlávva.

Sajádatlávva- ja giliguovddášguovlluid olggobeale gáddeavádagat / -guovllut

- oppalašlávvi lea merkejuvvon gáddeavádaga ja -guovllu rájideapmi, mas lea čuvvojuvvon máddodálloguorahallan huksenvuoigatvuoda meroštallamis (kárttas boatkasáhcörájideapmi, mas teaksta "ranta")
- om. guovlluid huksenvuoigatvuodat leat čujuhuvvon huksenbáikin dáluid mielde
- gielda sáhttá mieđihit huksenlobiid dáidda huksenbáikkiide njuolgga oasseoppalašláva vuodul (almmá gáddesajádatlávva, mii lea dárkilut go oppalašlávva)
- oppalašlávva vuodul ii sáhte njuolgga mieđihit huksenlobi juo dahkkojuvvon gádde-sajádatlávva- dahje gáddelávvvaguovlluide

Govva: Oppalašlávvakártaválddus Deatnogáttis. Lávvakárttas čáhppes spáppat goovidit huksejuvvo huksenbáikkiid ja vilges spáppat ođđa huksenbáikkiid, mat leat vejolaččat láva vuodul. Huksenlobiid om. huksenbáikkiide (kárttas RA-guovllut) sáhttá mieđihit njuolggaa oppalašláva vuodul. Kárttas čájehuvvo turismabálvalusaid (RM-1) guvlui sáhttá huksset eanemustá lávvamerkema čájehan geardenjealjehasmearei ($500 \text{ g}\cdot\text{m}^2$) visttiid.

Eará guovllut: M-1 Luonddudoalloválddálaš guovlu

Guovlu lea oaivvilduvvon luonddudoaloatnui ja guovlluid geavaheamis galgá váldit vuhtii ahte guovllut seilot nu bures luonddudilis go vejolaš. Eanageavahan- ja huksenlága 43.2 §:a vuodul mearriduvvo ahte eanadaga ii oaččo rievdadit almmá eanageavahan- ja huksenlága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbarganlobi. Muoraid oažju njeaidit ruovttudárbbu várás. Eanadatbarganlohpegáibádus ii guoskka vuovdelágas oaivvilduvvon ruovttudárbováldimii.

Vejolaš huksenlohpeguorahallamis oppalašláva gáddeavádat- ja gáddeguevlu - rájideami olggobeale luonddudoalloválddálaš guovluuin (M-1) gielda dutká, čuohcágó fidnu oppalašláva ollašuhttimii. Jos ii čuoze ja jearaldagas lea stuorralágan fidnu, de gielda dahká plánendárbočovdosa. Jos gielda lea mieđis dán čovdosii, de čoavdá huksenlobi. Dábálaš huksenfidnu dutkojuvvo huksenlohpeannudeamis. Jos fidnu váttásmuhtá oppalašláva ollašuhttimi, de gielda dutká spiehkastanlobi vejolašvuodaid.

Eará guovllut: MU-1 Luonddudoalloválddálaš guovlu, mii geavahuvvo olgolikhkadeapmái ja/dahje mas leat birasárvvut

Guovlu lea oaivvilduvvon luonddudoaluin bargamii. Eanageavahan- ja huksenlága 43 §:a 2 momeantta vuodul mearriduvvo ahte guvlui oažju hukset dušše om. ulbmiliid bálvaleaddji, eanemustá 40 m^2 :a viidosaš rusttegiid/visttiid (dego lávut ja goadit) ja ahte eanadaga ii oaččo rievdadit almmá seamma lága 128 §:s oaivvilduvvon eanadatbarganlobi. Muoraid oažju njeaidit ruovttudárbbu várás. Eanadatbarganlohpegáibádus ii guoskka vuovdelágas oaivvilduvvon ruovttudárbováldimii.

**Eará guovllut: Luonddusuodjalanguovlu (SL), eanadaga dáfus
mávssolaš bealdofovlu (MA) ja luonddudoalloválddálaš guovlu, mas leat
sierra birasárvvut (MY-1)**

SL-, MA- ja MY-1 -guovlluin ii leat huksenvuoigatvuohta.

Almmolaš áššit huksema hárrái

Oppalašláva hehttekeahattá huksenlobi sáhttá mieđihit dakkár dálloodoallo- ja
veahkkeivisttiid huksemii, mat leat dárbašlačcat, go bargá sámekultuvrii guoskevaš
ealáhusaiguin. Dákkár vistti geardeviidodat gáddeavádagas oažju leat eanemustá 40 m²
ja gáddeavádaga olggobealde eanemustá 60 m².

Eanageavahan- ja huksenlágá 72.3 §:a vuodul boazodollui guoskevaš visttiid ja rusttegiid
sáhttá oažzut hukset maiddái oppalašláva dohkkeheami maŋjá almmá ahte
oppalašlávva dan hehtte, jos dákkár huksen deavdá boazodálu vuodđudeapmá
guoskevaš lágalaš eavttuid.

Huksemii čujuhuvvon guovlluid rájiid hárrái sáhttá spiehkastit vuodđokártta
dárkilvuodđagáibádusaid olis.

Visttiid vuolimus rusttegiid, mat leat bahá njuoskat, galgá bidjat uhcimustá allodatdássái
HW/100 (gaskamearálačcat 100 lagi gaskkaid geardašuvvi dulvečázi allodat) + 0,5 m. Jos
ná fidnejuvvon allodaga badjel dihtet goas nu mannan, de galgá alimus áicojuvvon
dulveallodat válđojuvvot mearrideaddji ággan huksenbáikki ja huksenallodaga
dohkkehettiin.

Almmolaš geainnuid guorain ovdal huksenlobi mieđiheami galgá ođđa huksenbáikkiide
ohcat geaidnolaktalobi dahje geaidnolavta geavahanulbmila rievdadánlobi. Guovlluid
huksemis čuvvojuvvojat gieldda huksenortnegis dálá mearrádusat, jos lávas ii
nuppeláhkai daddjojuvvo.

Dulkonráva huksenlohpemeannudeapmái

Huksenlobiid mearrádusas oaivvilduvvon guovlluide sáhttá gieđahallat njuolgga
oppalašláva vuodul go dat čuvvot láva.

Oppalašláva eará guovlluid huksenlobiid gieđahaladettiin válđojuvvo vuhtii láva
vuigatvuodđaváikkhusat čuvvovačcat:

Evttoláš huksenráddjehusa (43.1 §) guovllut

Ovdamearkka dihte M-1, MA-, VL- ja MY-1 guovllut gáddeavádaga ja -guovllu
olggobealde.

Álggos huksenlohpemirgeoapmahaš árvvoštallá, hehtego ohccojuvvon fidnu oppalašláva
ollašuvvama

Jus árvvoštallo, ahte ii hehtte, de lobi sáhttá mieđihit, jus eará huksenlobi gáibádusat
ollašuvvet Hehttejupmi árvvoštallo lává ulbmiliid, ohccojuvvon fidnu, guovllu diliid jed.
vuodul.

Jus árvvoštallo, ahte hehtte, muhto biehttaleapmi lobi mieđiheamis dahká
eanaeaiggádii fuomášahtti vahága, iige gielda dahje stáhta (SL) lono guovllu dahje
másse hehttejumis buhtadusa, lobi sáhttá mieđihit. Vahága šaddan eanaeaiggádii

árvoštallo ee. dan mielde, mat eará vejolašvuodat eanaeaiggádis leat fidnu sajušteapmái ja ovdamearkka dihte eaiggátvuoða rievdamiid eai oppalašláva dohkkeheami maŋjá váldde vuhtii.

Juos fidnu hehtte, muhto ii daga eanaeaiggádii fuomášahti vahága, lohpi ii mieđihuvvo. Dalle lea vejolašvuohta ohcat spiekasteami lávvii. Spiekkkaseapmái eai gal váldonjuolggaduslaččat leat dáid dáhpáhusain lágas ásahuvvon gáibádusat. Gielda mearrida vejolaš spiekastanášši.

Eavttuhis huksenráddjehusa (43.2 §) guovllut

VR- ja MU-1 -guovllut sihke buot dakkáraš gáddeavádaga ja -guovllu ráddjen guovllut, main ii leat huksenvuoigatvuohta.

Álggos árvoštallo seamma vugiin go ovdalis, hehttego fidnu oppalašláva ollašuvvama Hehtejupmi árvoštallo láva ulbmiliid, ohccojuvvon fidnu, guovllu diliid jed. vuodul.

Jus ii hehtte, lobi sáhttá mieđihit, jus eará huksenlobi gáibádusat ollašuvvet Váldonjuolggaduslaččat dušše dakkár fidnu, mii čuovvu oppalašláva, ii hehtte oppalašláva ollašuvvama

Jus hehtte, dahjege váldonjuolggaduslaččat jus fidnu spiekkkasa oppalašláva geavahanulbmilis dahje mearrádusas, huksenlobi gáibádussan lea spiekastanlobi oažjun dán ráddjehusas.

Spiekasteami mearrida váldonjuolggaduslaččat gielda (MRL 171.1 §), goittotge gáddeavádagas dahje -guovllus ođđa visttiid spiekasteamit huksekeahes guovlun oaivvilduvvon guovlluide čoavdá guovllu EJB-guovddáš (KHO 2006:89). Spiekasteami gáibádusat leat ásahuvvon lága 172 §:as. Dan mielde spiekasteapmi ii oaččo ee. hehttet lávvabarggu, hehttet luondduosujaleami iige huksejuvvon birrasa suodjaleami ulbmiliid.

7.8.4 Spiekastanmeannudeapmi

Oppalašlávvaguovllus galgá geahččat ahte huksejuvvo láva mielde. Jos ii ná leat, de huksenlobi mieđiheami eaktun lea ahte fidnui sáhttá mieđihit spiekasteami. Gielda gieđahallá dábálaččat buot spiekastanáššiid, jos ii juoga ášši leat lágas namalassii mearriduvvon gullat guovlluguovdasaš EJB-guovddážii.

Spiekasteami doaibmaválddi juohkáseapmi lávvaplánejuvvon gáttiin

- huksenbáikki láva mieldásáš geavahanulbmilis spiekasteami čoavdá gielda (omd. luopmoviesu RA rievdaapmi ássanvistin AO)
- gáddegoullu dahje -avádaga MU- ja eará guovlluin, mat leat oaivvilduvvon guđđojuvvot huksekeahttá, lávas spiekasteaddji huksema čoavdá guovlluguovdasaš EJB-guovddáš

Spiekasteami eavttut leat máinnašuvvon eanageavahan- ja huksenlága (EHL) 172 §:s.

Spiekasteapmi ii oaččo

- dagahit vahága lávvaplánemii, láva ollašuhttimii dahje guovluid geavaheami eará lágideapmái

- váttásmuhttit luonddusuodjalanulbmiliid juksama
- váttásmuhttit huksejuvvon birrasa suodjaleapmái guoskevaš ulbmiliid juksama

Lávvaplánenáššit, mat galget válđojuvvot vuhtii spiehkastanguorahallamis

- guovllu diliide, eanadahkii ja lundai vuogáiduhton huksema mearri
- doarvái oktilaš huksekeahes gáddeguovllut
- eanaeaggáidiid dássebealát giedžahallan seammalágan diliin
- birassuodjaleami vuhtiiváldin

7.9 LÁVA GASKAVUOHTA RIIKKAVIIDOSAŠ GUOVLLUIDGEAVEAHANULBMILIIDDA

Ođasmahttojuvvon riikkaviidosaš guovlluidegeavahanulbmiliid mielde oasseoppalašlávas galgá váldit vuhtii seamma fáddáollislašvuodenaid go ovddit ulbmiliin.

Ohcejoga oasseguovllu oppalašláva gárvvisteamis lea váldon vuhtii riikkaviidosaš guovlluidegeavahanulbmilat. Erenomážit leat geahčalan giddet fuopmášumi kultur- ja luondoárbaí, astoággeatnui, luondduresurssaide sihke luondo- ja kulturbirrasa dáfus sierra guovlooppalašvuodenaid laktáseaddji ulbmiliidda ja maiddái doaibmi guovloráhkadussii sihke oktavuohtafierpmádahkii ja energijafuolahussii gullevaš ulbmiliidda.

Kultur- ja luonduúrbi, astoággeatnu ja luondduriggodagat

Ohcejoga oasseoppalašlávas eai leat hehtjeaddji váikkuhusat čuovvovaš (guovllu dáfus mearkkašahti luondo- ja kulturárvvut) Natura 2000 -fierpmádahkii gullevaš guovlluide:

- Veahčajoga njálmmádatrohtu: čujuhuvvon luonddusuodjalanguovlun, birrasis MY-mearkkain
- Gálldoaivi ja Báíšduoddara meahcceguovllut (lávvaguovllu lahkosiin): Lávas eai leat njuolgo váikkuhusat
- Geavu Natura-guovlu
- Girkostobuid gieddi
- Mierašluobbala gieddi
- Báhppala gieddi

Maiddái eará lávvaguovllu luondo- ja kulturárvvut leat váldon vuhtii eanageavahančovdosis. Lundolaš čáhcejohtu daid dulvedieđuin, mat leat dieđus, lea váldon vuhtii huksenguovlluid sajušteamis ja lávvamerkejumiin. Seamma maiddái vuodenáščeguovllut leat váldon vuhtii lávvačovdosis.

Árvvoštallamis leat válđojuvvon vuhtii riikkaviidosaččat márssolaš eanadatollisuodenaid rájít ja dat eanadatiešvuodenaid, maid geažil guovllut lohkojuvvoyit stáhtaráđi mearrádusa vuollásaš guovlluide. Dasa lassin leat válđojuvvon vuhtii Ohcejohleagi mihtilmasuoden aid álbmoteanadahkan. Kulturhistorjjálaččat márssolaš huksejuvvon kulturbirrasiid riikkaviidosaš inventerema lassin lea leamaš geavahusas Sámi kulturbiras oahpisin -fitnu materiála, Sámemusea Siidda dahkan čielggadusmateriála ja eará dievasmahtti

materílat. Ovddidanplána dagadettiin ollašuhton viiddis eanadatčielggadus lea geavahuvvon ee. meroštalandettiin huksemii heivolaš guovlluid ja huksema meari. Guovlidgeavaheami heivema guovlluid historjjálaš iešláhkái leat geahčalan sihkkarastit, ii dušše vuogas huksenbáikkiid ja eará eanageavaheami čujuhettiin, muhto maiddái dahkamiin huksenlohpelugorahallama doarju huksenlohpelugorahallama.

Plánenguovlu lea buot buohkanassii ekologalaččat ja astoággeanu dáfus mávssolaš. Huksema heivolašvuohta lea guorahallon erošuvdnahearkivuođa, čáziid birrajohtima, luondu mihtilmasuodaid ja ekologalaš oktavuođaid ektui. Eanaš dálá dieđuin leat leamaš láva dahkki geavahusas ja láva dahkama oktavuođas dieđut leat čohkejuvvon ja ordnejuvvon lávvaplánema dárbbuid várás. Láva vuodđočielggadusaid ja váikkahuusaid árvvoštallama bokte lea čielgan ahte čujuhuvvon huksenbáikkit heivejtit huksemii, beare huksenlohpelugorahallamis vel sihkkarastojuvvo ahte dieđut leat áiggi dásis.

Huksema ii moatti ovttat spiehkastaga lohkui válddekeahttá leat čujuhuvvon estetihkalaččat dahje eanadaga dáfus heivemeahttun eatnamiidda dahje mávssolaš gáddegouovlluide.

Lávain stivrejuvvorit uhccánaš vuodđo- dahje bajildusčáziide váralaš doaimmat dahje dagahuvvo muđuige várra čáziid nuoskumii.

Luondo- ja kulturbirasin erenoamáš guovlooppalašvuodat

Sámiid ruovttuguovllus guovlidgeavaheamis dorvvastuvvo sámekultuvrra ja -ealáhusaid ovddidanvejolašvuodaid ja heivehuvvo oktii luondu gierdannávcain. Eará guovlluinge boazodoalloguovllus dorvvastit boazodoalu guovlidgeavaheami gáibádusaid.

Lávas lea váldon vuhtii sámekultuvrii gullevaš eanageavaheami áššit; ee. boazodoalu hárjeheapmi lea váldon vuhtii boazodáluid čujuheapmin lávvamerkejumiin, huksenguovlluid olggobeale guovllut leat čujuhuvvon vállooassái luonddudállodoalu vuollásaš guovlun, sámekultuvrii gullevaš báikkit leat merkejuvvon informatiivvalaččat lávvakártii ja daid seailluheapmi/ vuhtiiváldin deattuhuvvo eanageavaheamis.

Sámi duottarguovlluid iešlági gáhtten ja sámekultuvrra seailunvejolašvuodaid dorvvasteapmi leat leamaš mávssoleamos vuodđun ovddidanplána ja oasseoppalašlávaid dagadettiin. Láva bokte ii sáhte stivret dan, gii sáhttá oamastit eatnama dahje mat olmmožoavkkut sáhttet ekonomalaččat ávkášuvvat huksemis dahje eará guovlidgeavaheamis. Plánema vuodđun lea leamaš jurdda ovddidit mánjgalágan birrajagáš turismma nu, ahte báikkálaš olbmot sáhttet bargat dássebealagit ja vuoiggalaččat guolástusain, boazodoaluin ja eará sámeealáhusaiguin, almmá ahte dat čuhcet eanadahkii, ekologalaš doaibmivuhtii dahje kultuvrra sealumii ja suvdilis ovdáneapmái.

Doaibmi guovloráhkadus

Lávvačoavddus dahká vejolažjan ovddidit Ohcejoga giliuvddáža ee. luonduealáhusaid dahje turismma vuodul. Muđuide fámolaš lassehuksen (fitnodatdoaibma, ássan) lea stivrejuvvon oppalašlavain nu, ahte dat čavddásmuhttá giliuvddášráhkadusa - beavttálmahtta gieldateknihkalaš fierpmádagaid geavaheami.

Giliuvddáža olggobeale guovlluin láva čuovvu huksen lea vállooassái boaittobeale ássama vuohkásaš - iige nu leat mearkkašahti láhkai háddjemin **servodatráhkadusa**.

Lávva ii njuolgga váikkut guovllus rádjebearráigehču vejolašvuodaide. Ohcejoga rádjestašvnna dárbbut leat váldojuvvon vuhtii láva guovlovárremiin.

Ohcejoga gieldaguovddáža ovddideapmi vuodđuduvvá dasa, ahte dálá giliráhkadus lávggaduvvo muhtun ráje ja dat gosa guvlui servodatráhkadus viidána, leat čielgasit lakojuvvon dálá servodatráhkadussii. Plánenguvlui eai leat čujuhuvvon bodugávppi stuorraovttadagat. Láva guovddášdoaimmaid (C) guovlovárrema čujuheapmi dasa gal dárbbu mielde addá vejolašvuoda.

Fásta ássanbáikkit leat čujuhuvvon Ohcejoga kuntakeskuksen gieldaguovddážii sihke dálá giliide ja luopmoviesuid bidjamis leat geahčalan váldit vuhtii ahte bálvalusat galget vejolašvuodaid mielde gávdnot lahka.

Ohcejoga gieldaguovddážis lea jurdda dahkat sajádatlávaid, maiguin stivrejuvvo dárkileappot eanageavaheapmi. Oasseoppalašlávas leat láhčcojuvvon vejolašvuodat maiddái geahppa johtalussii.

Guovlluguovdasaš čáhcefuelahusčovdosiid sáhttá dorvastit. Luopmoviesuid bázahusčáziid giedahallan vuodđuduvvá dasa, ahte guhtege giddodat buhtista ieš bázahusčáziidis iige galle sajis gieldaguovddážiid olggobealde leat vejolašvuoha čohkkejuvvon bázahusčáhcefuelahussii.

Lávvačovdosis dorjejuvvo dálá fierpmádagidaide, iige dat ná biđge dálá báikkálašservodatráhkadusa.

7.10 LÁVA GASKAVUOHTA FÁMUS LEAHKKI EANAGOTTELÁVVIJA DAN ULBMILIIDDA

Ohcejoga oassegoullu oppalašlávva lea gárvistuvvon eanagotteplásas ovdi boahztán ulbmiliid vuhtiiváldimiin

- *sápmelaš kulturbiras dasa guoskevaš čuožáhagaiguin leat váldojuvvon vuhtii oppalašlávas*
- *kultur- ja mággaárvosaš luonddubiras ee. addá vejolašvuoda ovddidit eanageavaheami omd. turismma dáfus*
- *lávvačoavddus addá vejolašvuoda maiddái ealáhuseallima šaddat máŋgabéalásáčabun omd. turismma hárrái (guovlovárremat fitnodatdoaimma ja turismma dárbbuide)*
- *oppalašláva guovlovárremat addet vejolašvuoda bargat smávvásit árbevirolaš ealáhusain fásta fitnodatguovlluid lassin maiddái ođđa ássanbáikkiid oktavuođas*

Oppalašlávas leat váldojuvvon vuhtii maiddái eanagotteláva vuolggasajit ja ulbmilat guovllu plánema várás:

Turismma ja astoáiggedoaimmaid ovddidanavádat:

- *Deatnogátti moanaide čuokkeslágan turismabálvalusčuožáhagaide čujuhuvvon lassehuksenvuoigatvuodat*
- *ee. Veahčaha ja Badjegeavgjá guovlu ovddiduvvojt máŋgabéalat turisma-, kultur- ja luonddubirasollisvuohtan*

- dasa lassin čujuhuvvon oðða guovlovárremat turismabálvalusaid várás Ohcejoga giliguovddášguovllus gielddalašteknikhalaš fierpmádagaid oktavuoðas
- oppalašlava addá vejolašvuða (C-guovlovárren) ee. čohkket gávpebálvalusaid Ohcejoga giliguovddášguovllus
- turisma ja eará ealáhus sáhttá ná ovdánit maiddái čoahkkebáikebirrasis nu, ahte seammás doarju dálá báikkálašservodatráhkadusa

Jieknameara manahaga ovddideapmi:

- Dálá ja oðða huksenbáikkit leat eanaš máinnašuvvon manahaga guovllus
- Turismma dáfusge mearkkašahti mágssolaš luondu- ja eanadatčuožáhagat seilot dálá dilis, dego Ganešjávrri gáttiidsuodjalanprográmma vuollásaš guovlu, eanadaga dáfus ja kultuvrralaččat mearkkašahti Girkostobuid ja Máttajávrri hábmen ollisvuohtha
- Lassáneaddji trailerjohtolaga bálvalit lea čujuhuvvon oðða terminálaguovlu Destia dálá vuorkká báldii. Guovlu lea johtolaga dáfos álkket olámuttus ja lahka girkosiidda bálvalusaid. Guovlu doaibmá vuoddjiid vuoiŋjastanguovlun ja lástta gaskaboddosaš vuorkáguovlun.

Ollisvuohtan oppalašlavačoavddus čuovvu oalle guhkás eanagotteplánema ulbmiliid. Ferte muitit, ahte ovddidanplána ja oppalašlavaplánen leat fas váikkuhan maiddái eanagottedási plánemii.

8. LÁVA OLLAŠUHTTIN

8.1 OLLAŠUHTTIN JA DAN ÁIGI

Láva sáhttá ollašuhttigoahtit go lávva lea fidnen lágfámu.

8.2 OLLAŠUHTTIMA ČUOVVUN

Ollašuhttima čuovvumis vástida Ohcejoga gielda.